Adevĕrul Literar şi Artistic

ANUL XIII — SERIA II-A NR 722
DUMINICA 7 OCTOMBRIE 1934

FONDATOR { AL V BELDIMAN 1888—1897 / CONST MILLE 1897—1920 } FONDAT IN 1893

5 LEI EXEMPLARUL IN ŢARA
10 LEI EXEMPL. IN STRAINĂTATE

O vizită la Moscova

Urme ţariste şi înscenări revoluţionare

Kremlinul

Atracţia principală a fostei metropole ţariste e Kremlinul, cetate în cetate, istorie ilustrată a pravoslavnicului imperiu şi legitimare plastică a întregii revoluţii.

Ziduri grele, durate de veacuri în cărămidă roşie, ziduri chinezeşti (Kitaigorod), — ziduri nesfârşite, întrerupte de turnuri bizare, ocrotesc catedralele (cu turle proaspăt aurite) şi palatele crăeşti de năvala curiozităţii profane.

La poartă, interpreta se legitimează; suntem număraţi şi predaţi viligenţei unui soldat, care nu ne slăbeşte din ochi în tot timpul vizitei.

Aparatele fotografice sunt lăsate la intrare, dar ni se dă voe

Straja Kremlinului

să fim înregistraţi de obiectivul oficial al „Inturistului" în faţa clopotului Ţarilor (mi s'a comunicat că unii îi spun Ţarul Clopotelor), sau în faţa celui mai mare, dar şi cel mai mut tun din lume (Ţarul Tunurilor).

Am intrat în Palatul Armelor, astăzi muzeu banal, cu tronuri imperiale, (între care şi tronul presărat cu peruzele al lui Boris Godunov), arme şi armuri, odoare bisericeşti salvate de furia revoluţiei; vitrine înghesuite cu daruri regeşti; coroane împodobite cu diamante; vestmintele brodate cu perle ale demnitarilor Sfântului Sinod; costumele scumpe ale Elisabetei Petrovna şi ale Caterinei a II-a; trăsurile somptuoase ale Ţarilor; tacâmuri, talere şi tăvi de aur şi argint masiv.

Din tot acest bazar inestetic şi inutil am reţinut numai mutrele extaziate ale turiştilor, oscilând între statuia lui Napoleon Bonaparte în mărime naturală, drapat după moda antică, şi un gigantic vultur alb, în sidef, demontabil pană cu pană...

Cimitirul Ţarilor

M'au impresionat mai mult cele trei catedrale seculare, cărora guvernul sovietic urmăreşte să le redea aspectul primitiv: catedrala Bunei Vestiri, care slujea odinioară pentru botezurile şi cununiile ţariste şi princiare; catedrala Adormirii Maicii Domnului, în care se desfăşura ceremonia încoronării; şi catedrala Arhanghelului, locul de înmormântare al Ţarilor.

Frescuri vechi, păstrate ca nişte zdrenţe istorice ale strălucirii apuse, leagă aci punţile vremii. Biserica trăeşte în aceste eterne fărâme de credinţă mai puternic decât în sufletul oamenilor. Cei de azi nu se mai descoperă trecând prin faţa lor; dar, simbolic, ele domină conştiinţele, inspirând sfială celor ce le privesc.

Mormintele Ţărilor — sarcofagii dure de piatră, îmbrăcate în lemn şi metal — au năpădit biserica. E şi Ivan cel Groaznic înmormântat aci, alături de fiul său Ivan, pe care l-a ucis.

Strecurându-ne prin înghesuiala de prisme funerare, cineva exclamă: „Noroc că s'a prăbuşit regimul! Altminteri trebuiau expulzaţi din vechile sarcofagii Ţarii răposaţi, ca să facă loc urmaşilor!"

Intre Piaţa Roşie şi râul Moscova, Kremlinul îndreaptă spre Dumnezeul altor vremi trâmbiţele de aur ale catedralelor fără slujitori...

Muzeul Revoluţiei

Neîntrecuţi propagandişti şi excelenţi regisori, Ruşii ştiu că în materie de spectacol totul e punerea în scenă. De-aceia, atunci când a fost vorba să înfăţişeze plastic istoria revoluţiei proletare, ei şi-au dat toată silinţa ca mijloacele de sugestie să fie cât mai copios puse la contribuţie.

In palatul fostului club englez, a fost instalat Muzeul Revoluţiei. S'au concentrat aci tot felul de obiecte, ziare, tablouri, inscripţii, statui, fotografii, relicve şi documente, menite să desvălue ororile regimului ţarist, să ridiculizeze democraţia europeană, să scoată în evidenţă abuzurile preoţimii şi ale claselor conducătoare.

Stenca Razin

Istoria acţiunii revoluţionare începe în Rusia pe la mijlocul secolului al XVII-lea, cu aventura lui Stenka Razin, şeful cazacilor din Ural şi dela Don.

Punându-se în fruntea ţăranilor răsculaţi, Stenka Razin înfrânge trupele ţariste, dă libertate robilor, cucereşte oraşe, împarte dreptate celor obidiţi şi-i înarmează împotriva opresorilor.

La Muzeu ni se arată cum a căzut Stenka Razin în mânile Prinţului Bariatinski şi cum a fost ucis prin sfâşiere la 1671.

Pugacev

După Stenka Razin (imortalizat în cunoscutul poem simfonic al lui Glazunov), e rândul lui Pugacev să îndemne poporul la înlăturarea stăpânilor şi cucerirea libertăţii. Dându-se drept Petru al III-lea, el profită de nemulţumirea generală, pune stăpânire pe câteva fortăreţe, răscoală pe ţărani împotriva nobililor şi sfărâmă armatele trimise să-i înăbuşe mişcarea. Pugacev e însă trădat de tovarăşii săi şi executat în 1775.

In afară de portretul lui, Muzeul expune drapelul pe care-l purta, lanţurile în care a stat, cuşca de fier în care a fost închis şi în care nu putea sta decât în picioare.

Mişcările acestea au eşuat din cauza cazacilor care n'au înţeles să dea până la urmă sprijin ţărănimii.

Decembriştii

Au urmat apoi decembriştii, ofiţeri ruşi influenţaţi de ideile generoase ale teoreticienilor care pregăteau revoluţia franceză.

In 1816 ei înfiinţează „Uniunea Mântuirii sau a adevăraţilor patrioţi", transformată în 1818 în „Uniunea binelui public", reclamând o *Dumă* şi predicând asasinatul. In Decembrie 1825, membrii acestei Uniuni provoacă o răscoală militară şi ucid pe generalul Miloradovici. Nefiind însă pregătită serios şi neavând o conducere unitară, revolta e înăbuşită, iar insurgenţii sunt parte condamnaţi la moarte, parte deportaţi în Siberia.

Muzeul Revoluţiei înfăţişează revolta militară, viaţa celor întemniţaţi, bileţelele mistice pe care şi le trimiteau, scena execuţării condamnaţilor la moarte, deportaţii în drumul surghiunului ş. a. m. d.

Cupolele Kremlinului

Manifestul lui Karl Marx

Acţiunea decembriştilor e continuată, sub Nicolae I, de scriitori. Alexandru Serghievici Puşkin, Lermontov, Nekrasov şi Gogol sunt dintre aceştia. Operele lor stimulează emanciparea maselor.

Odată cu apariţia, în 1848, a celebrului Manifest redactat de Karl Marx şi Engels, se pun şi bazele actualului partid revoluţionar rus. Toată doctrina marxistă e concentrată în acest manifest, inclusiv faimoasa formulă de propagandă sovietică: „Proletari din toată lumea, uniţi-vă!".

Izbucnirea revoluţiei franceze din 1848 a deschis orizonturi noi şi pentru revoluţionarii ruşi, dar reacţiunea violentă

Statuia lui Lenin

care s'a produs, a făcut ca doctrina comunistă să sufere o eclipsă, până în 1860, când reapare sub forma „Asociaţiei Internaţionale" a lui Marx.

Bakunin

Intre timp, fiul unui proprietar bogat din Torjok, Mihai Bakunin, format în şcoala militară din Petersburg, apoi student la Berlin, colaborator la „Reforma", expulzat din Franţa şi adept al filosofiei hegeliene, trăeşte în mijlocul declasaţilor şi proletarilor pentru a le cunoaşte viaţa şi aspiraţiunile legitime.

El provoacă o sciziune a „Internaţionalei" între *autoritari*, partizanii lui Karl Marx, şi *anarhişti*.

Trecând în rândurile anarhiştilor, Bakunin organizează secta „Fraţilor Internaţionali" şi „Alianţa democraţiei Socialiste", se declară ateu, partizan al violenţei, al suprimării claselor, al egalităţii celor două sexe şi al colectivizării în folosul exclusiv al muncitorilor.

Condamnat de câteva ori şi exilat în Siberia, Bakunin izbuteşte să scape, refugiindu-se în America, în Anglia (unde prietenii săi Herzen şi Ogarev fac să apară ziarul „Kolokol") şi în cele din urmă în Elveţia, unde moare în 1876.

Herzen, socotit părintele spiritual al celei dintâi ideologii revoluţionare, continuă activitatea lui Bakunin, introduce chiar cu ajutorul poliţiei, ziarul comunist în Rusia, făcând propagandă pentru desfiinţarea sclaviei şi colectivizarea agrară.

Alţi scriitori revoluţionari

Acum apar cei mai fanatici publicişti revoluţionari: Bessarion Bielinski, Nicolae Gavrilovici Cernişevski, Dostoievski.

In deosebi capodoperele lui Feodor Mihailovici Dostoevski —„Bieţii oameni", „Amintiri din Casa Morţilor", „Crimă şi pedeapsă", „Idiotul", „Fraţii Karamazov" — exercită o influenţă covârşitoare asupra maselor. „Dostoievski, spune Maxim Gorki, a devenit poetul revoltei elementare a individului, apoi al revoltei pentru revoltă".

Turgheniev se ridică la rândul său cu vehemenţă împotriva sclaviei. „Povestirile de vânătoare", dar mai ales „Părinţi şi copii" şi „Pământ virgin" au contribuit în mare măsură la formarea sufletului rusesc modern.

Acţiunea scriitorilor n'a rămas fără efect: prin decretul dela 3 Martie 1861, Ţarul Alexandru al II-lea suprimă sclavia şi împroprietăreşte pe mujici. Robii cărora li se redă numai libertatea devin proletari, — fapt esenţial în istoria socială a Rusiei.

Atentate

Din 1865, reacţiunea apare din nou la Curte. Nihilismul descris de Turgheniev face numeroşi adepţi printre studenţi şi femei, care trec dela teorie la acţiune.

Incep atentatele. Ţarul se decide să introducă grabnic regimul reprezentantiv, dar e asasinat înainte de a-şi pune planul în aplicare.

Muzeul evocă figurile marilor scriitori prerevoluţionari, momentele de teroare şi scena asasinării Ţarului.

Sub Alexandru al III-lea, cenzura, arbitrarul, persecuţiile religioase şi acţiunea de rusificare a popoarelor conlocuitoare sunt din nou intensificate.

Kropotkin

Acum se ataşează mişcării socialiste prinţul Petru Alexievici Kropotkin. Indignat de torturile la care sunt supuşi condamnaţii politici, intră în Asociaţia internaţională a muncitorilor şi militează printre cei mai înflăcăraţi anarhişti. Arestat, el fuge din fortăreaţa Petru şi Pavel, trece în Anglia, apoi în Elveţia, unde întemeiază ziarul „Revolta". E din nou închis, dar după ce scapă îşi continuă cu mai mare înverşunare acţiunea.

Partizan al deplinei libertăţi individuale, al suprimării poliţiei, al înlăturării oricărei ierarhii sociale, Kropotkin combate socialismul ştiinţific, marxismul şi *salarizarea după muncă*. „A stabili asemena deosebiri, scrie el, înseamnează a menţine inegalităţile societăţii actuale. Insemnează a trasa dinainte o linie de demarcaţie între muncitori şi cei care pretind să-i guverneze".

In timpul acesta, în Iasnaia Poliana, Leon Tolstoi studia conjuraţia din Decembrie şi pregătea un nou catechism revoluţionar. Cărţile sale osândesc deopotrivă proprietatea, sufragiul universal, violenţa, autocraţia şi constituţionalismul.

Cu Plekhanov şi Vladimir Ulianov, apologişti fanatici ai terorii, istoria revoluţiei îşi continuă cursul.

Lenin

Vladimir Ilici Ulianov luase contact, în străinătate, cu teoreticienii şi conducătorii nucleelor revoluţionare. Inchis la înapoerea în ţară, el scrie — sub pseudonimul Lenin — despre „Desvoltarea capitalismului în Rusia", leagă relaţii cu revoluţionarii celorlalte ţări, concentrând în lupta politică toate eforturile unei firi intransigente.

Trăind la Londra sub numele de Richter, Lenin caută să-şi grupeze adepţii, să le impună un program şi o metodă de lucru. Ţine trei conferinţe asupra problemei agrare la Şcoala Superioară de Ştiinţe Sociale din Paris, iar în 1896 dă publicităţii lucrarea intitulată „Datoriile social-democraţilor ruşi".

In vremea aceasta ziarul „Iskra" formulează principiile de bază ale doctrinei comuniste.

„Pentru prima dată, scrie Zinoviev, proletariatul e socotit ca principala forţă revoluţionară, clasa ascendentă menită să răstoarne burghezia".

Precipitarea evenimentelor

Congresul din 1903 dela Bruxelles împarte partidul social-democrat în *bolşevici* (majoritari) şi *menşevici* (minoritari). E o dată fundamentală în istoria evenimentelor care au premers revoluţiei.

Războiul ruso-japonez e primul semnal al revoltei. Muncitorii organizează proteste, greve, manifestaţii violente, asasinate, insurecţia se întinde. Manifestele sunt răspândite pretutindeni. Bolşevicii se pronunţă pentru războiul civil. Răscoala sângeroasă dela 5 Ianuarie 1905 din faţa palatului de iarnă din Petersburg şi incidentul *Potemkin* dovedesc gravitatea nemulţumirii populare. In vara aceluiaşi an se produc tulburări ţărăneşti şi revolte pe mare.

Alături de Lenin apar acuma Lunacearski şi Maxim Gorki.

In faţa grevei generale, care tinde să paralizeze viaţa Statului, Nicolae al II-lea se vede silit să dea manifestul din 17 Octombrie 1905, prin care garantează supuşilor săi libertatea de conştiinţă, libertatea cuvântului, a întrunirilor şi a presei. Nici o lege nu mai poate intra în vigoare fără aprobarea Dumei.

Prima adunare legislativă, propunând însă o serie de reforme radicale, e dizolvată imediat. Adunarea din Februarie 1907 la fel. Printr'o nouă lege, drepturile electorale sunt restrânse, făcând astfel ca Adunarea din toamna anului 1907 să poată funcţiona câtva timp, colaborând cu ministrul Stolipin.

Reacţiunea veghea însă, combătând principiile democratice. Stolipin fu asasinat la Kiev în 1911 şi acţiunea întreprinsă de a patra Dumă n'a putut împiedica întoarcerea la absolutism.

In sfârşit, suntem în preziua evenimentelor hotărîtoare. Izbucneşte războiul mondial, însoţit de toate reacţiunile provocate de desfăşurarea lui asupra unui imperiu în plină dezagregare.

Revoluţia

La 27 Februarie 1917 Rusia e în flacări. Revoluţia se întinde vertiginos. Edificiile publice sunt luate cu asalt; foştii miniştri sunt arestaţi; se constitue comitetul provizoriu al Dumei şi Sovietul delegaţilor. Nicolae al II-lea şi Ţareviciul sunt siliţi să abdice.

Guvernul provizoriu proclamă independenţa Poloniei, hotărăşte reforma agrară, dă drepturi politice femeii, monopolizează comerţul grâului şi suprimă pedeapsa cu moartea.

Congresul partidului constituţional democrat cere instaurarea republicii.

Revenirea lui Lenin în Rusia, la 17 Aprilie 1917, avea să schimbe mersul evenimentelor.

Scopul lui era să dezavueze procedeele Internaţionalei a doua, să combată democraţia şi să obţină puterea pentru sovietele de muncitori, realizând revoluţia proletară internaţională.

El voia să organizeze masele aparţinând claselor oprimate în aşa fel încât să rezolve întreg ansamblul de probleme militare, economice, naţionale, politice şi sociale.

Ia contact atât cu bolşevicii cât şi cu menşevicii. Plekhanov şi Kamenev îl combat. Dar Lenin stărue în convingerile sale.

Cere încheerea păcii şi suprimarea proprietăţii private de pământuri. Singurele organe de acţiune rămân Sovietele.

Manifestaţia din 18 Iunie mări influenţa concepţiilor leniniste. Ea se producea tocmai în momentul când guvernul provizoriu ordona ofensiva.

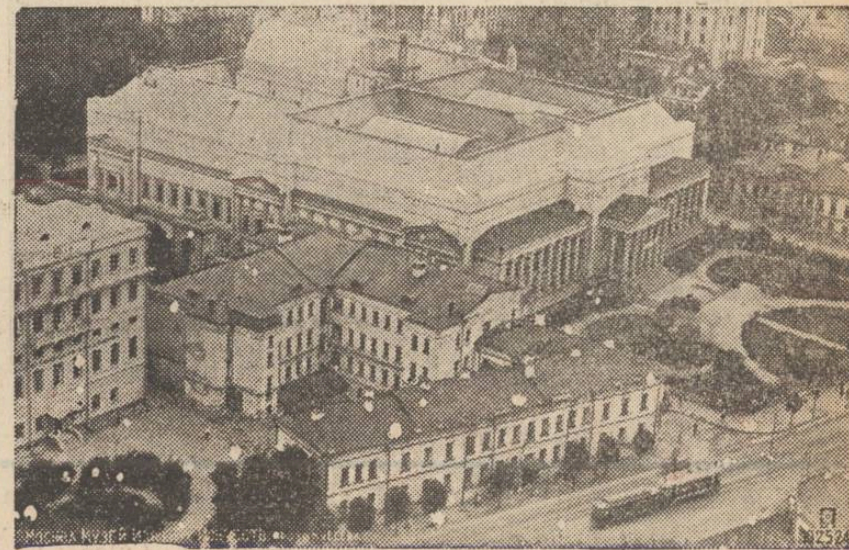
Dezordinile printre unităţile de pe front, începute în Aprilie, se înmulţesc necontenit. Kerenski ia ministerul de război. Brusilov devine generalisim. Flota de pe Marea Neagră se revoltă. Armata a VIII-a, sub comanda lui Kornilov, ia ofensiva, dar crizele se succed în sânul guvernului provizoriu.

Bolşevicii provoacă o răsvrătire la Petrograd. Kerenski ordonă arestarea conducătorilor.

Republica Roşie

Frontul însă cedează pretutindeni. Lenin e dat în judecată. Kornilov porneşte împotriva guvernului provizoriu, care pierde din ce în ce frânele din mână. La 14 Septembrie se proclamă Republica.

Urmare în pag. II-a

Muzeul de artă plastică

Actualitatea

Continuare din pag. I-a

La 10 Octombrie, comitetul central luă hotărîrea să se deslănţue răscoala armată. Zece membri au aprobat această rezoluţie: Lenin, Sverdlov, Stalin, Dzerjinski, Troţki, Uriţki, Kolontai, Bubnov, Sokolnikov şi Lomov. Zinoviev şi Kamenev au votat contra.

La 25 Octombrie guvernul provizoriu e răsturnat; puterea trece în mâinile Comitetului militar revoluţionar. In aceeaşi zi, la al II-lea Congres pan-rus al sovietelor delegaţilor muncitori şi soldaţi, se alcătueşte guvernul muncitorilor şi ţăranimii.

La 27 Decembrie toate băncile din Petrograd sunt ocupate de detaşamentele Gărzii Roşii. Lenin redactează „Declaraţia drepturilor poporului muncitor şi exploatat". Membrii Constituantei se risipesc în provincii.

La al III-lea congres al Sovietelor, Lenin pronunţă un discurs extrem de vehement, proclamând lupta implacabilă de clasă şi făcând apologia violenţei.

La 3 Martie 1918 Rusia închee pace separată.*

■

Muzeul Revoluţiei trece în revistă cu abilitate toate fazele mişcării revoluţionare. Nu există episod caracteristic care să nu-şi aibă graficul, macheta, evocarea concretă, plastică sau scrisă.

Au fost reconstituite întocmai celulele martirilor revoluţiei şi, miniatural, ascunzătorile primitive ale lui Lenin.

Deţinuţii politici erau supuşi unui tratament de-o cruzime indescriptibilă. Aşa zisa celulă, era o cuşcă de animale, cu gratii de jur împrejur, încuiată cu un lacăt enorm. Osânditul nu se putea mişca într'însa. Era o tortură suplimentară, adăugată la tortura cnutului. In cui, cnutul pare un instrument inofensiv. Atingându-l însă, duritatea lui mă înfioară.

Machetele ascunzătorilor lui Lenin îl înfăţişează pe acesta şezând la o masă rudimentară de ţară şi scriind la lumina lămpii cu petrol faimoasele sale „Declaraţii". După conformaţia încăperii, el pare că se află într'o pivniţă, sub scară, tavanul fiind înclinat şi spaţiul extrem de redus. Lângă masă, un aşternut de fân răvăşit indică locul de culcare al revoluţionarului.

Tablourile înfăţişând masacrul mulţimii răsculate şi cele care redau scena clasică a sfâşierii osândiţilor sunt executate în culori tari, într'un realism brutal.

In pământ ars, o bătrână zdrenţuită, doborîtă de lipsuri şi necaz, uscată, apariţie monstruoasă a unei lumi de coşmar, reprezintă statuia proletarei vechiului regim.

Pe-o etajeră ni se arată oglinda cu fund mobil care servea la răspândirea manifestelor teroriste.

Pe pereţi, ziare vechi, inscripţii comuniste, statistici, caricaturi de preoţi hrăpăreţi, pamflete şi chipuri multe de eroi ai mişcării proletare.

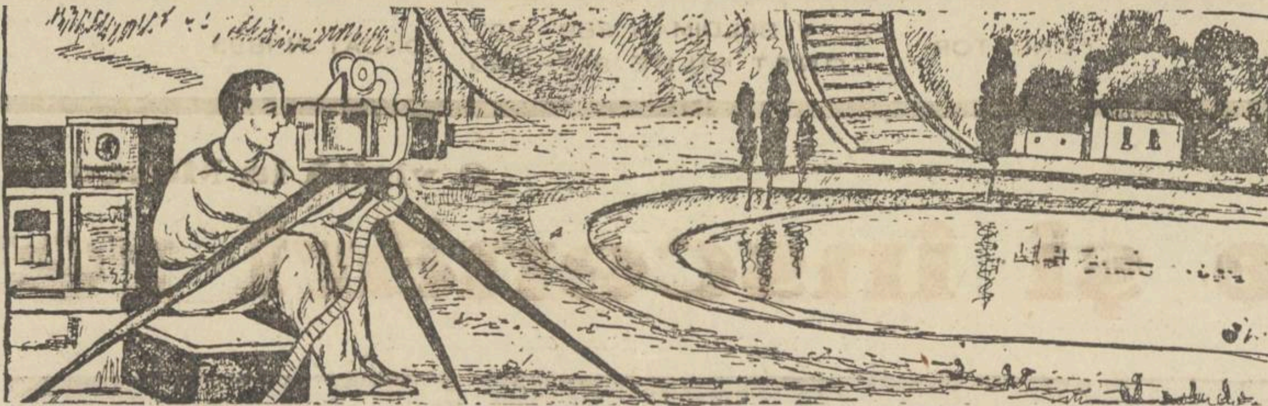
Intr'un colţ am găsit explicaţia grafică, fără cuvinte, a răsturnării vechilor aşezări. Desenul reprezenta alegoric edificiul social de odinioară. Un grup de muncitori şi de ţărani purtau pe umerii încovoiaţi talerul imens al burgheziei. Crescând sub formă de piramidă, se suprapuneau slujitorii bisericii, nobilimea şi armata; iar sus de tot, trona, neştiutoare şi senină, familia imperială. Grupurile suprapuse striveau sub greutatea lor pe cei de jos.

Astăzi, piramida socială are cu totul altă conformaţie.

Muzeul Revoluţiei e o adevărată plimbare prin infern, o amplă iniţiere în tainele mişcării care a dus la transformarea radicală de azi. O colecţie de obiecte menite să dea vizitatorului imaginea vie şi expresivă a calvarului unui popor răsvrătit, — necruţat şi necruţător...

H. BLAZIAN

1) Impletirea istorică a evenimentelor recapitulate aci am citat-o rezumativ după admirabila lucrare a d-lui Edouard Herriot: „Orient".

Ştiinţifice

Plante la 4000 de metri în fundul mării

Se credea până acum că plantele din fundul mării nu pot trăi decât până la o adâncime de 400 metri. S'a constatat însă în Adria, pe baza diverselor explorări submarine, că unele vegetale pot rezista în bune condiţii, chiar şi la 1200 de metri, sub nivelul mării.

Pe de altă parte botanistul german Hentshel a descoperit, cu prilejul unei recente expediţii, o floră la adâncimi de 4000 metri.

Plantele se aud crescând

Un fizician german Georg Goertz a construit de curând un aparat foarte curios, destinat să măsoare energia de creştere a plantelor. Controlul se efectuiază pe cale auditivă.

Intr'adevăr, când planta creşte într'o cadenţă normală, aparatul dă un sgomot special şi regulat. Imediat ce planta se îmbolnăveşte sau prezintă o regiune, care împiedică creşterea, sgomotul se modifică sau dispare cu desăvârşire.

Munca intelectuală cere mai mult sânge

Pentru a dovedi că în timpul eforturilor de gândire se produce un curent de sânge spre creer, profesorul dr. Person s'a slujit de o balanţă specială. O persoană era instalată pe o scândură şi centrul de gravitate al sistemului era rezemat pe o muche ascuţită, în aşa fel ca grinda, riguros echilibrată să poată fi mişcată cu uşurinţă.

Dacă persoana din experienţă avea, de exemplu, de rezolvat un anumit calcul, capul îi devenea mai greu, se pleca mai jos, iar muşchiulatura picioarelor era atrasă mai puternic, ceeace provoca o înclinare a balanţei în direcţia opusă.

Cel mai mare aparat fotografic

Cel mai mare aparat fotografic din lume a fost de curând construit în America. Aparatul are o lungime de 22 metri şi cântăreşte 14 tone. El serveşte la reproducerea hărţilor marine şi pentru fotografiile aeriene. Lucrează cu o exactitate atât de mare, încât, deşi posedă un fundament din cele mai solide, e nevoie totuş să-l umplem cu plută pentru a amortiza cu desăvârşire efectul trepidaţiunilor exterioare.

Zgomotul vatămă ochii

Savantul japonez Tamura, dela „Institutul fiziologic" al universităţii Okayama, a reuşit să stabilească pe baza a numeroase experienţe — că o excitare progresivă a urechii, prin sgomote din ce în ce mai intense provoacă în acelaş timp şi o slăbire a simţului văzului.

Această slăbire a agerimii vizuale pare să fie aproximativ proporţională cu intensitatea sgomotelor. Numai după încetarea excitaţiei sonore, calitatea vederii normale revine încetul cu încetul.

Pielea se desinfectează singură

Din cercetările recente ale medicilor englezi, dr. Lloyd şi Bart, rezultă că pielea are o importantă funcţiune de autodezinfectare.

Intr'adevăr, s'a constatat că unele bacterii, introduse în epidermă, dispar cu desăvârşire în interval de 30—40 de minute. Această proprietate bactericidă e atribuită unei substanţe speciale „keratina" din piele.

Curenţii alternativi şi rugina metalelor

Fizicianul polonez Smialowsky a constatat că în general curenţii electrici alternativi provoacă o rugină a metalelor, pe care le străbat. Această rugină e cu atât mai accentuată, cu cât frecvenţa curentului este mai joasă.

Curenţii alternativi şi „vagabonzi", care se ivesc adesea la oraşe, în preajma şinelor de tramvai, sunt deci mult mai periculoşi pentru conductele de apă, decât curenţii de înaltă frecvenţă, folosiţi în transmisiunile radiofonice.

La intensităţi egale de curent, frecvenţele joase provoacă efecte de ruginire a metalului de 20—40 de ori mai intense decât frecvenţele înalte.

Lumina verde conserva grăsimile

Se ştie că lumina accelerează descompunerea grăsimilor. Efectul acesta este foarte slab în cazul luminii verzi. Prin conservarea grăsimilor în încăperi cu lumină verde se împiedică râncezirea lor. Mai eficace este însă conservarea grăsimilor într'un întuneric complect.

Discuri de gramofon care durează o jumătate de oră

InFranţa s'a făcut de curând o invenţiune interesantă în domeniul tehnicii plăcilor de gramofon. E vorba de o realizare a technicianului Roland, care a reuşit să pună la punct un nou sistem de plăci denumite „lineafon" şi al căror principiu se bazează pe o viteză constantă a şanţurilor discului. Rezultatul este că la un diametru de 20 cm. reproducerea plăcii durează 4 minute şi 21 de secunde, la 30 cm. 12 minute şi 24 secunde şi la 40 de cm. 23 minute şi 41 de secunde.

Această dublare a duratei de reproducere, în raport cu obişnuitele discuri, se explică prin faptul că, menţinându-se constantă viteza şanţurilor, nu mai există nici un spaţiu liber la marginea şi la centrul plăcii.

I. S.

Mărunte

Pentru tot ce priveşte redacţia „Adevĕrului Literar": manuscrise, reviste, cărţi, etc. — a se adresa d-lui M. Sevastos numai Joi, Vineri şi Sâmbătă între 6—7.

— *A apărut „Revista Fundaţiilor Regale" Nr. 9, Septembrie 1934, cu următorul conţinut:*

N. Iorga, Literatura Română necunoscută; T. Arghezi, Curtea cu găini; Lucia Demetrius, Natalia; Cicerone Teodorescu, Versuri; Gala Galaction, Acum 35 de ani (IX); Mircea Streinul, Versuri Ion I. Cantacuzino, Note despre poezia lui Ion Pilat; Em. Ciomac, Moştenirea lui Wagner; D. I. Suchianu, Paradoxele avuţiei; Al. Ciorănescu, A doua operă a lui M. Eminescu; Al. Mironescu, Pe liziera de mister a vieţii; Şerban Cioculescu, Opere nepremiate ale scriitorilor tineri needitaţi.

CRONICI: Cronica plastică, G. M. Cantacuzino; Evoluţia nazistă şi literele germane, Ion Sân Giorgiu; Un autor lucid, Sergiu Dan, Mihail Sebastian; Irealitatea memoriei, Oscar Lemnaru; Sir Elgar şi muzica engleză modernă, Emil Riegler; Opere filosofice româneşti, Al. Posescu; O nouă „viaţă" a lui Edgar Allan Poe, Paul Sterian; Apusul „prosperităţii", George Stroe.

Gazeta Medicală

Tumorile uşoare şi tumorile grave. — Surmenajul şcolarilor, de Nicolae Ciuchi, învăţător. — Crăpăturile sânului. — Câteva vaccinări şi injecţii împotriva molimelor ce bântuie, de dr. D. Paşcanu. — Un om în vârstă de 146 ani! A avut 34 copii. — Să ne întoarcem la vegetale! — Spanacul ca aliment şi ca medicament. — Boli de femei: Dismenoreea. — Faceţi mişcare dacă vreţi să scăpaţi de grăsime... — Monştrii din fundul mărilor. — Momentul cel mai prielnic al contaminării cu sifilis. — Calmarea durerilor cu ghiaţă. — Consultaţiuni medicale şi grafologice.

Imagini vechi

In prima zi când m'am simţit mai bine, s'a hotărât plecarea mea la Nisa.

Din răul care dăinuise în trupul meu, — sufletul păstrase o umbră grea de Catedrală în spatele căreia se ascunde soarele. Ca s'o împrăştii, îmi trebuia toată lumina de oglindă albastră a Mediteranei.

Nu voiam să plec. Mă simţeam legată de toamna de aci — cu miriştea rară şi roasă de oi, pe care plouă mărunt rugină. Cum mă bucurau altă dată plecările spre soare şi ce curios de bine mă simţeam acum în trăsura hârbuită — care mă ducea la gară. Aşi fi vrut să ocolesc câmpia, să dau prin spatele pădurii — şi să mă întorc iar acasă.

De sub coşul trăsurii nu vedeam decât urechile cailor—prea mici pentru ruina majestuoasă a trăsurii mele — şi spinarea moşului, încovoiată sub cojocul nou. Podoaba asta mirosea nesuferit a oaie şi am trecut prin arătură fără să simt pământul proaspăt. In coşul trăsurii, ploaia bătea mărunt şi odihnitor. Am închis ochii şi tot amarul s'a ridicat în suflet ca un abur.

De ce să mai plec? De firul subţire al vieţii mele se legau atâtea greutăţi...

Trăsura s'a legănat şi s'a oprit.

D-l Bădescu, şeful gării mici şi uitate de Dumnezeu, mi-a scoborât singur geamantanele clădindu-le cu grije la capătul peronului. Pe orizontul cenuşiu, etichetele cu numele hotelurilor, aprindeau mozaicul culorilor vii.

Umezeala mă pătrunsese ridicându-mi sub haină umerii ascuţiţi. D-l Bădescu m'a dus în birou unde focul pâlpâia abia văzut într'o sobă de tuci ruginită. Incăperea întunecoasă cu miros tare de cerneală — avea ceva sfâşietor de trist.

Pe masă prăfuită, peste un vraf de hârtii — mă aştepta o scrisoare din Nisa. Doamna Maruca Arbure îmi arăta toată bucuria de a mă primi peste câteva zile. Vorbele mi s'au aşezat pe suflet ca o mână caldă şi zâmbetul ei frumos a luminat pentru o clipă cerul întunecat din ziua aceia.

Despre Maruca Arbure se ştiau puţine lucruri: singurul copil al unor boieri bogaţi, crescuse pe moşia Trestiana. Studiase muzica la Paris şi se înapoiase în ţară de dorul pământului pe care crescuse.

Se măritase aci.

In timpul celor cinci ani cât a trăit cu bărbatul ei, a fost puţin văzută — apoi s'au despărţit şi a continuat să trăiască la Trestiana devotându-se creşterii unei nepoate. Fata s'a măritat foarte tânără şi cucoana Maruca trăeşte multe luni pe an în străinătate.

Cu paşi înalţi, a trecut deasupra lumii fără să stârnească vorbă.

■

Din balconul meu îmbrăţişez marea de lumină. Mă simt uşoară — agăţată cu un hamac de albastrul diafan al cerului. Inima îmi este o cameră goală din care s'a scos tot şi s'a dat cu var. Nu mai sunt umbre — dar a rămas pustiul alb.

— Te simţi bine, fetiţo?

Din uşe îmi zâmbeşte Cucoana Maruca — un zâmbet altfel decât cel pe care îl poartă în lume.

De câtăva vreme o cercetez cu grija cu care medicul i-ar lua pulsul. Cunosc atât de bine desenul gurii ei — care păstrează încă tinereţe — şi cea mai mică modificare a liniei înseamnă pentru mine o schimbare.

Atunci când păşeşte în salonul hotelului, gura are un desen precis care dă oarecare duritate buzelor. Colţul stâng, puţin adâncit, lasă un fir din lumina dinţilor — să treacă pe buze. Nu ştiu dece, aveam senzaţia că atunci buzele îi sunt reci.

Singure în apartamentul ei, gura capătă un relief cald — colţurile scoboară parcă obosite de o sforţare; iar lumina se voalează de o umbră care vine din suflet.

— Mata îţi fardezi buzele...

— Eu? Niciodată, fetiţo.

— Ba da! In loc de roşu mata pui un surâs care-ţi este străin ca un fard.

Genele cucoanei Maruca s'au scoborât ca o chemare pentru amintiri — apoi încet, privirea i-a lunecat prin uşa larg deschisă, pe oglinda mării. Ochii au călătorit ca două corăbii negre — şi au naufragiat.

■

Pentru gusturile ei simple, alegerea hotelului în care stăteam, mi s'a părut că ţine de snobism. In afară de strălucirea orbitoare a încăperilor, personalul era o trupă de paradă. Viaţa acolo era un rit şi un ritm. De multe ori imaginaţia mea înlocuia fracurile celor care serveau în pas de dans — cu bizare costume de preoţi egipteni — aducând sacrificii zeilor.

La masă cucoana Maruca primea toate închinăciunile care însoţeau prezentarea unei farfurii — fără să le vadă. Era atât de departe de atmosfera artificială din jurul nostru, încât m'am hotărât să o întreb — şi mi-a spus:

Revenirea ei la Nisa în acest hotel, era un pelerinaj pe care îl făcea în fiecare an, la local unde cunoscuse şi iubise pe cel mai fără de merit om.

De 23 de ani trăia învăluită de amintire ca de un blestem, purtând în inimă o fiinţă care se legase de viaţa ei, cu o neînţeleasă putere.

Povestea cucoanei Maruca a înviat o umbră cu sprânceana dreaptă brăzdată de o uşoară cicatrice, cu fruntea largă şi părul ondulat aspru. Ochii licăreau în două deschizături lungi, strânse cu grija de a ascunde intensitatea privirii. Nasul avea aripi delicate şi vii, iar gura dinţi de lup tânăr.

Prima oară când ochii noştri s'au întâlnit, m'am temut ca de un trăsnet care aprinde pământul unde cade. Imi amintesc că mâncam struguri privind distrată în sală. In partea stângă, nu departe de masa mea, un bărbat tânăr — pe jumătate întors, urmărea cu o privire de curiozitate exaltată, degetele mele care apropiau de buze o boabă de strugure.

O clipă am rămas nemişcată, cercetând personagiul cu atitudinea indiscretă.

Gura îi era umedă şi am avut senzaţia că a prins boaba de strugure rămasă între degetele mele. Inclinat uşor înainte, insistent şi atrăgător, — micşorase parcă spaţiul dintre noi, dogorindu-mi obrajii cu respiraţia. Bătăile inimii le simţeam în gât. Nu am ştiut ce să fac — am lăsat brusc servetul pe masă şi am plecat sus aproape fugind.

Ce s'a petrecut atunci cu mine — m'am întrebat adesea. Amintirea clipei acelea a trăit neînăbuşită de tot ce am încercat să clădesc deasupra. Cunoşti devotamentul meu pentru fetiţa crescută de mine. La Trestiana îi dăruisem toate orele din zi şi din noapte, dormind cu ea în aceiaş cameră; dar respiraţia copilului îmi dădea regretul de a nu fi fost soţia lui — mama copilului lui.

Zilele care au urmat aci în hotel, au fost uimitoare pentru mine. Iubeam un om despre care nu ştiam nimic, pe care nu-l cunoşteam şi nu-l auzisem vorbind vreodată. Jocul privirilor devenise dureros pentru amândoi. Câte lucruri se pot spune şi se pot înţelege fără ca buzele să se mişte! Odată l'am văzut plecând de la masă, după primul fel de mâncare — împleticindu-se ca un om beat. Câteva zile nu l'am mai văzut şi am tresărit la fiecare umbră care se apropia de intrare.

Pierdusem nădăjdea de a-l revedea. Toată ziua stăteam într'un fotoliu şi tremuram sub adierea caldă. Deodată Vlad a trecut pe lângă mine fără să mă vadă; dar puterea privirii mele l'a făcut să se întoarcă parcă l'ar fi strigat cineva. Drumul până la mine a fost un sbor. Mânile fierbinţi au prins degetele mele îngheţate şi vocea lui a cântat în faţa Mării — ca un violoncel.

Cum am să pot uita vreodată?

Ochii cucoanei Maruca s'au închis şi mânile i-au acoperit ca să mai păstreze încă o clipă — imagina de atunci.

— In noaptea aceia mi-am făcut bagajele şi am fugit. Am fugit de mine lăsând sufletul — un infirm pe care nu-l mai puteam duce.

Vlad a văzut în plecarea mea suprema laşitate. Nu a înţeles cât curaj mi-a trebuit să trec pe lângă uşa îndărătul căreia dormea el.

După mine au venit scrisorile lui Vlad, ca un stol de porumbei albi — şi'n toate acelaş geamăt: „Maruca, unde eşti? Te chem şi te caut dealungul pământului".

In iarna aceia viforul de afară a plâns cu el şi cu mine. Toate încercările de a da o altă îndrumare gândurilor mele — au fost zadarnice. In tot ceiace săvârşeam, fiinţa lui avea primul loc. In primăvară, treburile moşiei îmi prindeau toată dimineaţa şi drumurile prin arătură sau prin pădurea cu frunzişul proaspăt, le făceam cu un val cald în inimă — parcă am fi mers alături. După amiezile mânuţele fetiţei mele făceau game şi încercau să scrie. Atunci simţeam că se apropie de noi Vlad-copil şi învăţa şi el să scrie sub ochii mei — strângând stângaci locul cu degetele încleştate şi nesigure.

Iarna următoare am revenit la Nisa.

Nu speram să-l văd şi l'am întâlnit în chiar clipa sosirii mele, căutându-şi în hall scrisorile. Slăbise mult şi avea un mers ostenit.

In faţa mea Vlad s'a oprit trăgând brusc capul înapoi — lovit parcă în frunte. Sub pielea întunecată, articulaţia maxilarelor a avut o tresărire de ură şi mâna — a cărei mângâiere o simt şi azi degetele mele, — s'a închis brusc ghemuind scrisorile. Inima mea s'a sbătut în pumnul lui strâns — apoi s'a oprit.

Târziu când l-am revăzut trecea cu o femee — arătându-şi într'un râs rău, dinţii de lup. In colţul ochilor a strecurat o dâră subţire de lumină — rece ca o lamă.

Din adâncul meu de suferinţă am scos surâsul pe care tu l-ai numit atât de bine, fard. Sufletul se ascunde îndărătul lui ca după un evantai.

Zilele şi nopţile la Nisa au trecut greu şi m'am întors acasă ca umbra celei plecate. La Trestiana mă aştepta fetiţa şi celălalt Vlad cu: Maruca unde eşti — te chem şi te caut dealungul pământului.

MARIE-JEANNE STRAJESCU
Paris 1928.

Marii maeştri

Cei ce se interesează de pictura veche au constatat că preţurile capo-d'operelor trecutului au scăzut în ultimii ani foarte simţitor. Un Rubens, plătit cu mai multe milioane de tatăl colecţionarului de astăzi, găseşte cumpărător numai cu jumătate, sau chiar cu un sfert din preţul de odinioară.

Acum douăzeci şi cinci de ani un tablou celebru era egal cu o cantitate de aur, pe când astăzi nici un expert nu mai e în stare să spună cât poate obţine cutare tablou la licitaţie.

Majoritatea oamenilor competenţi pun această devalorizare pe seama crizei mondiale, a conjuncturii nefavorabile artei. Dar ni se pare că ei scapă din vedere succesele picturii moderne.

Să vorbim deschis: ce reprezintă oare un tablou oarecare al cutărui maestru din trecut? Mai ales — un portret? — Exact atâta cât e zugrăvit pe pânză.

Un Inocenţiu al III-lea, de exemplu. Papa stă în fotoliu; şi pentru ce s'a aşezat? la ce se gândeşte? aşteaptă oare pe cineva sau vrea să se scoale şi să plece undeva? — nu se ştie.

Sau „Adolescentul în Albastru" al lui Hansborough: un băeţel în tunica albastră stă în picioare; de ce stă aşa „smirna"? Şi mai are de gând să stea mult aşa? — ghiciţi dacă puteţi?

Realizările picturii moderne, mai ales în ţările înaintate, sunt însă uimitoare. Geniul modern ştie să ne explice totul. Intr'un simplu portret epuizează toată gama informativă asupra celui zugrăvit.

Iată, de exemplu, ultimul portret al unui dictator, realizat de un pictor modern despre care se vorbeşte mult astăzi. Dictatorul stă pe nisip, lângă apă, cu mânile încrucişate la spate sub o redingotă neagră. Nimic deosebit.

Dar iată ce vede în această poză unul dintre cei mai însemnaţi critici ai noştri:

Dintr'odată observaţi că Dictatorul e zugrăvit de pictor tocmai în Laguna Golfului unde se ascundea în 19... de urmărirea agenţilor Guvernului. Dictatorul e prins în clipa când meditează asupra planului său de a pune mâna pe putere printr'o lovitură de stat. Incordat, el stă pe malul mării şi aşteaptă sosirea curierului de legătură, pentru a primi ultimele informaţiuni asupra evenimentelor din capitală şi a remite apoi prin acesta ordinele care sunt dictate de împrejurări!/....

Desigur, pictorii vechi n'au ştiut să picteze atât de explicit!

Staţi măcar două ore în faţa celebrei Gioconde: ce veţi desprinde oare din ea?

Să admitem că zâmbeşte. De ce zâmbeşte? Işi aminteşte oare de vre-o anecdotă picantă sau în genere surâde din cauza unui trai prea bun? Cine poate preciza?

Pe când la maeştri moderni totul poate fi explicat, ca în palmă....

VL. AZOV

Un roman psihologic

Editura „Adevĕrul" a pus sub tipar noul roman al scriitorului *I. Peltz:* „Foc în hanul cu tei".

După lucrările şi romanele

I. Peltz

sale anterioare („Fantoşe vopsite", Viaţa cu haz şi fără a numitului Stan", „Horoscop", „Amor încuiat" şi „Calea Văcăreşti" în care pitorescul şi socialul ocupau un loc însemnat, d. I. Peltz abordează psihologicul în cel mai deplin înţeles al cuvântului. Cartea care va apare la sfârşitul lunii, este *epică* prin forma impersonală în care e scrisă şi *psihologică* prin adâncirea sufletelor tuturor eroilor şi eroinelor ei.

In „Foc în hanul cu tei": defilează o serie de personagii interesante: capitalişti de periferie, femei libere, vagabonzi, actori rataţi, prostituate, trişeuri, incendiatori alături de idealişti absoluţi şi de înfrânţi ai vieţii.

Autorul nu simpatizează cu nimeni şi nu urăşte pe nimeni. E de o imparţialitate desăvârşită.

Cunoscându-şi oamenii, ca puţini alţi scriitori care abordează genul romanului psihologic, d-sa izbuteşte să emoţioneze pe lector prin nararea faptelor. Viaţa eroilor e atât de dramatică încât impresionează pe cetitor dela cea dintâi pagină şi îi menţine necontenit interesul până la ultimul rând.

„Foc în hanul cu tei" e destinat astfel, unui real succes de critică şi de librărie.

„Martirii Dragostei"

(FECIOARA DIN TAVERNA)

este titlul unui senzaţional roman de actualitate în care se descrie viaţa sbuciumată a unei fermecătoare copile, crescută în atmosfera grea a unei taverne de rând şi care, totuşi, rămâne castă în ciuda tentaţiilor unei vieţi libere.

Cereţi, primele două fascicole *gratuit* de la chioşcarii şi depozitarii de ziare.

Anişoara Nemţanu

Fragment din romanul „Crăciunul dela Silivestri"

Pentru Nelu, în plină pândă, secundele erau enorme şi intense ca la numărătoarea unui knock-out.

Uşa se deschise. Vântul intră. Anişoara îl văzu pe Nelu, dar în loc să exclame, se ocupă de galoşi şi de umbrelă. Oprită dincolo de prag, pe terasa laterală acoperită cu sticlă, îşi scoase galoşii — fără grabă, nu lepădându-i cu vârfurile picioarelor, ci împingându-i cu mâna din călcâi, — îşi scutură umbrela, o închise, aşeză pe parchet un ziar, desfăcându-l în punte peste covor, îşi aşează galoşii şi umbrela. Apoi îşi scutură blana cu deamănuntul, ca toaleta unei pisici, şi cu blana pe braţ intră însfârşit în odae, închizând uşa la loc.

— Infectă e, — gândi Nelu, simţind în treacăt desprins din mişcările Anişoarei mirosul acela de harbuz tăiat, adus de cei care vin din frig, îmbinat cu parfumul de verveină amărue.

Apoi Anişoara trecu la biuroul profesional care o îndepărta de Nelu nu numai spaţial, dar şi psihologic, evocând raporturi erarhice.

Işi scoase mănuşile, le pături, rânduindu-le ordonat în panerașul hârtiilor curente; îşi aranjă părul în oglingioara poşetei, îşi frecă mânile, rupse foaia perimată a calendarului, controlă călimara, rectificându-i locul, verifică însemnările agendei, — reluându-şi ritualul biurocratic şi ignorându-l cu atâta sinceritate şi calm, încât Nelu se întrebă o clipă dacă exista acolo sau nu, dacă nu cumva e beat şi din patul lui de-acasă visează că-i întins pe canapeaua din biuroul Anişoarei.

Mai rămânea să deschidă dulapul dosarelor, convocându-i pe Nelu şi Axinte la raport, distribuindu-le apoi lucrările zilei.

Nelu se simţi ridicol în stângăcia somnului simulat care-i dădea conştiinţa unui trup crescut ca sub lupă. Nu mai ştia cum să iasă din impas. Vitejiile poftei se calmaseră penibil ca nişte câni cu spinarea turtită şi coada între picioare. Işi pregătea o teatrală deşteptare din somn cu pumnii pe ochi şi un: „Mă iartă, domnişoară. Nu ştiu cum m'a furat somnul!" Amâna mereu această scenă, socotind-o totuşi irevocabilă.

Dar iată că se întâmpla altăceva. Anişoara punea lemne în sobă, inteţind focul pe sfârşite. Se aşezase cu picioarele sub ea, la gura sobei, ca pentru o veghe lungă. Murmurul focului porni iute. Şi cu el odată, ca dintr'un fuior tors, o lene începu să se aştearnă ritmic peste tăcerea odăii. O lene albă de lână şi hulubi.

Vântul, ploaia oblică, şuerul brazilor, — afară; iar în casă, milenara cantilenă a focului de iarnă.

Pe urmă, după ce focul se încinse, Anişoara deschise gura sobei. Roşu ca vinul dintr'o vrană, focul o învălui.

Cânta?

Nelu se ridică într'un cot cu ochii deschişi deabinelea şi cu sprincenele mirate.

Anişoara cânta într'adevăr, dar surd, cu buzele închise. Murmur subţire, tărăgănat şi aiurit, ca refrenurile fetelor de ţară la coasă, sau când ghilesc pânza la părău, sau când stau pe prispa casei privind la lună şi la stele, c'un fir de busuioc în mână şi altul scuturat în păr.

N'avea nimic orăşănesc murmurul Anişoarei: era din iarba câmpului, ca greerii.

Işi desfăcuse părul. Cânta astfel, revărsându-şi-l încet pe umeri în bătaia flăcărilor, dând parcă o nedumerire ochilor că nu-i răstoarnă mânile şi că nu-i frânge degetele sub povara lui de aramă dulce răsucită. Era ceva barbar în revărsarea acestei străluciri eliberate. Parcă scotea din hrubele unui pământ săpat adânc, podoabe de aramă şi de aur de pe vremea idolilor.

Apoi cuprinsă în păr ca într'un Septembrie al ei, ridică mânile spre foc, lăsându-şi obrazul şi palmele în plinul căldurii. Tot gest de rit păgân. Toate se înscriau cu roş de flăcări şi cu roş de păr ca într'o altă vreme, când fluerul lui Pan nu amuţise. Clipele nu mai cădeau ca scrumul din ceasornice; veneau din păduri, bătând potecile sângelui cu copite de faun.

Plutea parfum şi dulce şi amar, ca din căpiţe şi din faguri.

Nelu se ridică. Aştepta. Acum nu se mai îndoia. O şi simţea în braţele lui. O aştepta. Parcă venea spre el pe un drum de aur, ca vântul prin lanuri de grâu copt.

Şi încet, solemn, ca pe pragul unui anotimp, cu o mişcare poruncită de adâncul pământului, trupul de lângă sobă se răsuci în spre odae. Şi în metalica splendoare a părului învâlvorat, obrazul fetei apăru de purpură ca o solitară rodie crăpată în rubinul gurii, coaptă în fastul unui întreg frunziş de aur.

Fructe erau şi sânii, copţi şi ei cu o mânie de albină în vârfurile rotunzimii lor.

Se priviră ochi în ochi şi nări în nări, goi unul pentru altul înainte de-a se fi apucat, simţindu-şi de departe pulsul sângelui spre celălalt. Venea spre el în genunchi, ca spre un alt foc, fierbinte de flăcările celuilalt. O culese c'un gemăt de pădure, o ridică înalt în braţe pe pieptul lui, muşcând din părul ei ca din faguri sălbateci.

Şi ea îi prinse gâtul cu braţele, ca într'un înnec.

Se sărutară hain, ciocnindu-şi dinţii şi însângerându-şi gurile; sorbind ca dintr'o singură rană din sărutarea lor cu suc de fruct în arşiţă.

Erau ca într'un vânt. Se pipăiau cu mânile pe obraji şi pe trupuri, orbi şi aiuriţi, având în gesturi mişcarea frunzelor care cad desbrăcându-şi crengile.

C'o mână îi găsi sânul; îl regăsi, aşa cum îl simţise de departe: ca strugurul descoperit de dibuirea palmei în desişul viei.

Ea i-l lăsă în mâna dură, dându-i-l şi mai adânc. Apoi se zmulse de lângă el. Cu mişcări iuţi de flacără îşi desfăcu bluza, îşi alungă de pe umeri cămaşa subţire şi parcă săltându-se din spumele unei ape repezi, apăru goală până la mijloc. Obrajii îi ardeau în părul roş, făcându-i şi mai cărnos goală lumina sânilor rotunzi şi plini spre care, c'o mişcare lacomă, îi aduse capul cu amândouă braţele, târându-i trupul nu pe canapea, ci jos, cât mai aproape de pământ, unde-i poruncea să iubească trupul ei trufaş de-a fi iarba galopului bărbătesc.

Şi două trupuri vâsliră chinuit prin apele cu cer şi iad ale înnecului adânc.

*

Fuseseră atât de aprig unul, încât redeveneau încet şi cu mirare doi, încă înlănţuiţi, impudici şi orgolioşi de frumuseţea trupurilor lor. Respirau adânc şi iute, cu broboane pe tâmple, cearcăne pe ochi şi acel început de paloare în jurul nărilor care face sfârşitul dragostei tot atât de patetic caşi începutul morţii.

Pluteau tot îmbinaţi în jurul lor şi 'n nările lor, cum se 'nfăşoară lunca după coasă în aburul umed al propriei ei seve liberate.

IONEL TEODOREANU

Pe covor, deavalma, hainele smulse şi aruncate. Se dezbrăcaseră unul pe altul, jupuindu-se parcă, rămânând goi pe covor ca pe-o plajă cu marea alături. Focul din sobă, odată cu ei, îşi pierduse flăcările, devenind jar de un roş întunecat de vin Burgund.

Nu schimbaseră nici o vorbă. Foşniseră ciocnindu-se cu gemete, ca o pădure. Furtunile nu vorbesc. Abia acum tăceau. Trebuiau să apară gândurile.

Nelu se ridică într'o mână, trăgându-şi piciorul dulce împletit într'ale ei. Vroia s'o vadă. Căci până atunci fuseseră ca într'un întuneric cu fulgere.

Intinsă pe spate, cu părul roată ruginie pe covor în jurul capului — tipsie a unei palori lunare — îşi ascundea ochii cu braţul, ca de-o lumină tare. Abia acum picioarele erau strânse dela coapse, unul peste altul, cu o mişcare care făcea şi mai cărnos bombată linia pântecului. Avea un trup cu rotunzimi de fildeş — umeri, coapse, pulpe — şi alb, proaspăt şi luciu alb ca lumina lunei într'o fântână de munte, din care şi-au adăpat haiducii caii. Nici după dragoste, rotunzimea sânilor nu ostenise. Erau şi mai învolţi, ca după ploaie, îmbociţi parcă dintr'un pământ tropic.

Nu-i vedea decât trupul din care muşcase. Nici ochii nu-i vedea, nici sufletul. Era deasupra acestui trup al cărui stăpân fusese. Şi totuşi parcă se temea de arzătoarea lui albeaţă, ca de lumina soarelui de Iulie pe stânci de calcar. Alb dela umeri până în vârful degetelor, cu o singură svâcnire de negru la mijloc, ca umbra unui uliu din înălţimea unei amieze de vară.

Şi deodată, poate fiindcă ochii osteniţi de albeaţa trupului se abătuseră dintr'acolo, prin odae, întâlnind biuroul, — îşi aminti că trupul de pe covor era al domnişoarei Nemţanu. Avu dintâi un zâmbet de orgoliu şi de ironie, care comenta raporturile lor de până atunci, răsturnându-le. Dar alt gând, isbucnit din cel dintâi, îl desmetici brutal. Crezuse că nu-i fată. Era. Fusese. Aşa dar... făcuse o prostie.

Incepură preocupările. Treptat, faţa i se posomorî, fruntea i se îngreue.

Se ridică de jos şi începu să se îmbrace cu grabă depărtându-se de ea în hainele lui. Din când în când arunca spre ea câte-o privire. Neclintită, Anişoara păstra aceiaşi poziţie, cu braţul peste ochi şi trupul încolăcit în nuditatea lui, ca o nimfă de marmoră a unui havuz secat.

Nelu îşi înodă cravata, îşi îmbrăcă surtucul, îşi pieptănă părul cu mânile. Era gata. Şi acum?... Graba de-a se îmbrăca nu soluţionase nimic. Intrebările abea acum începeau. Era ca într'o cameră de aşteptare, la doctor, când nu ştii dacă după consultaţie te internezi la spital sau te duci acasă. Dar Anişoara nu părea deloc grăbită nici de-a vorbi, nici de-a se îmbrăca. Nici-o mişcare, nici-un gest, nici o expresie. O pată albă în umbră, calmă ca fruntea unui om care meditează.

Nelu o privea nedumerit, cu un început de indignare. Nicicodată nu văzuse o femee atât de impudică, după dragoste, mai ales faţă de un bărbat cunoscut întâia oară. Toate se îmbrăcau în goană, sau măcar se acopereau cu ceva.

Neclintirea ei îl paraliza din ce în ce. Gol, ar fi stat şi el alături de ea, întins pe covor, cu mânile subt cap, picior peste picior, în acea somnolenţă posacă de după chef, şi de după dragoste. Dar îmbrăcat şi în picioare, era ca un om călare într'o bibliotecă. Ce putea să facă? Să plece pur şi simplu? Ar fi plecat, dar trebuia să spuie ceva Anişoarei, şi se simţea incapabil. Ce să-i spue? Iţi mulţumesc? La revedere? Ai fost delicioasă? Când ne mai vedem?...

Ii năvălea sângele în obraji, numai gândindu-se la astfel de formule.

Sau să-i ceară cheile dulapului alfabetic, să scoată dosarul fraudelor dela R. M. S.? Cui? Trupului gol de pe covor?

Ii venea s'o lovească.

Işi bătea joc de el? Ce însemna tăcerea asta? Dormea? Sau plângea? Te pomeneşti că plângea! Braţul gol îi acoperea complect ochii. Mai cunoscuse în alte împrejurări teatralismul fetelor mari după fapta şarpelui. Lacrimi, reproşuri, „lasă-mă în pace, urâciosule", eşti un monstru", „nu te mai apropia de mine", „m'ai dezonorat, te urăsc", totul agrementat cu hohote de plâns, cu unghii care zgârie la loc ostensibil, cu picioare care trepidează, şi cu o finală sărutare acceptată şi prelungită până la sat urmată de un „Să ştii că dacă mă sinucid, tu ai să mă ai pe conştiinţă".

Anişoara îşi ridică încet braţul cu un gest de trezire din somn greu. Apoi deschise ochii care veneau de departe, negri, solemni ca o mijire de viaţă nouă după potop. Il privi pe Nelu, parcă fără să-l recunoască deodată. Apoi îl revăzu. Il privi lung şi-i făcu semn cu mâna să vie lângă ea. Parcă-l chema de pe un mal al altei lumi. Il apucă de mână, trăgându-l jos. Apoi încet, ca a orbilor, mâna ei se ridică pe faţa lui, pipăindu-i-o atent de la bărbie până la frunte, se opri în păr, şi apucându-i-l îi răsuci capul, culcându-l pe canapea, cu faţa spre uşă.

Şi în loc s'o vadă ca până atunci, o auzi. Pornise iar spre sobă, punând lemne pe foc. Cântecul flăcărilor începu. Şi al buzelor Anişoarei. Aceiaşi melopee ţărănească, mai lentă şi mai toropită decât înainte. Parcă adormea un copil în leagăn. Cântecul nu era pentru el, ci pentru ea, numai pentru ea. Cu acelaşi cântec venise pe drumul de aur al flăcărilor din sobă, cu acelaşi cântec pleca spre luminişul de aur al focului din nou aprins de mânile ei. O auzi deschizând gura sobei. Avea nevoe de foc, cum alte femei au nevoe de apă.

Fără să vadă, ştia că-şi piaptănă părul, tot încet, tot ritmic, în căldura şi lumina focului. Apoi se îmbrăcă. Auzi acele fâşâiri şi foşnete mătăsoase care asemuesc îmbrăcarea şi desbrăcarea femeilor cu svonul apelor uşoare şi al frunzişurilor tinere. Tot cântând. Pe urmă se opri cu fruntea la fereastră, privind ploaia. Tot cântând.

Işi ducea cântecul pretutindeni. Caşicum ar fi cădelniţat.

Intr'un târziu tocmai, veni lângă Nelu, aşezându-se alături de el, jos pe covor, cu spinarea rezemată de canapea. Şi iarăşi, fără nicio vorbă, îl apucă de păr, blând, răsucindu-i capul înspre ea. Il privi lung, în ochi, cu un zâmbet mândru. Părea că-l respiră ca pe-un ţărm de mare. Apoi, apăsându-i părul cu palma deschisă, spuse în şoaptă joasă, ca a ţigăncilor cu ghiocul, cu ochii strălucitori şi obrajii dogoriţi:

— Leu frumos...

Şi lăsându-şi ceafa pe canapea, îşi acoperi gura arsă şi spuzită de sărutări cu palma lui puternică.

IONEL TEODOREANU

Strofe pentru un Romeo britanic

O, te iubesc cum nu ştiu dacă'n 'Anglia ta
Mai ştie să iubească cineva.
O, te iubesc; dar nu ştiu cum să-ţi spun
Ca să 'nţelegi.
Căci ne despart, o Henry, ţări întregi:
E-aşa de mare dragostea ce-ţi port,
Cum îţi iubeşti tu pantalonii tăi de sport
Şi-emblema dela Trinity Collegi
Pe care-o porţi pe buzunarul stâng.

(In limba mea: mi-eşti drag de-aş vrea să plâng)

O, Henry, niciodată n'ai să ştii
— Aşa mi-i felul meu, sentimental... lălîi —
Că eri, deşi era târziu şi mi-era foame,
Lăsat-am chelnerul să te servească'ntâi
Şi toată vremea m'am uitat la tine
Şi îmi părea imens, imens de bine...

O, Henry (asta cred că ai s'o ştii)
Că'n cartea ta „Mary Backer Edy"
Pe pagina treizeci şi doi, îmi pare,
— Stăteam atunci pe-o bancă lângă mare —
'Am imprimat un semn de rouge, oval.
Şi n'am să ştiu ca să te lămuresc...
E ceva... caraghios şi.. romînesc.

O, Henry, toată după masa fac navetă
Din tabără şi până la „buvetă"...
Şi-atâta poezie şi risipă
Ca să te văd cum, calm, fumezi din pipă
Şi ochii tăi sunt cenuşii şi mari
Şi marea se reflectă'n ochelari
(Dar, Henry, nu o fac din gust de sport
Ci... pentru toată dragostea ce-ţi port).

Eri noapte-am stat trei ceasuri lângă cort
— Mi-am pus pe umeri un halat de bae —
Şi luna era mare şi bălae
Şi corturile albe, adormite,
Păreau văroase temple de termite
Şi nicăiri nu mai veghea nimic,
Doar lângă mine un salcâm pitic
C'un ochiu întredeschis, muncit de-un gând
Mai tremura catifelat din când în când...
Şi-un tren dinspre Constanţa'n noaptea tristă
A fluerat prelung, ostentativ,
Vestind tăcerii că şi el există...
O broască speriată i-a răspuns
C'un „oac" bemol şi s'a'ngrozit şi ea
De îndrăzneala ei — şi s'a ascuns...

Tu, Henry, încă nu erai acasă
Şi, luminat în nimb de raze albe,
Un cufăr răvăşit dormea pe masă
Din el, ceva în formă de bretele
Cădea în jos rotund ca nişte salbe...
Şi-am stat mult timp, complice, eu cu ele
Şi îmi venea în palme să le strâng
Şi îmi venea, o, Henry, iar să plâng.

Ţi-am pus apoi odată'n pat o floare
Aşa cum a făcut şi-o servitoare
Care-l servea pe Mister Liţă Soare...
Şi-am mers pe plajă numai pentru tine
Şi m'am prăjit, pe mâni şi pe picioare.

De toate astea, Henry 'mi pare bine,
Căci te iubesc cum nu ştiu 'n Anglia ta
De ştie să iubească cineva...

. . . .

O viză de „ieşit din ţară" în passeport
Şi niciodată iar ca şi acum
N'o să urmăm spre masă-acelaş drum...
Şi va rămâne după tine'n cort
Poate-un ziar cu titlu englezesc.

. . . .

Va trebui să nu te mai iubesc.

. . . .

O, Henry-atât de mare-i dragostea ce-ţi port
Şi după tine fi-va-atât pustiu,
C'aş vrea să fiu
Mai bine-un buzunar la pantalonii tăi de sport.

Eforie, August, 1934. ANIŞOARA ODEANU

Reverie

De pe terasa castelului priveliştea se'ntinde până departe, peste văile de culoarea arămii, peste dealurile cu spinări sinuoase, peste lanurile de porumb foşnitor, departe unde liniile ondulatorii devin tremurătoare, fumurii, pierzându-se într'o ceaţă subţire, albastră. Dacă micşorezi ochii şi priveşti printre gene ca printr'o perdea urzită din fire negre şi fluturi de lumină, câmpurile galbene, casele satelor îndepărtate, stâlpii de telegraf se estompează şi mai mult, se învăluesc în marame viorii, de umbră şi peste tot se lasă ca o boare, ştergând contururile, micşorând relieful, rotunjind şi mângâind coama dealurilor, făcând din linia molatecă a zării leagăn pentru destrămată reverie.

Ţi-aduci aminte, când eram mici, în după amiezi de vară ca aceasta, privind reţeaua de lumină a depărtărilor fluide, cuprinse de o biruitoare toropeală, ne jucam de-a „ce-ar fi"... Joc atrăgător, pentru porţile mari deschise Imposibilului, pentru goana ce o puteai trage prin toată împărăţia celor văzute, nestingherit şi neîntrebat de nimeni, atrăgător pentru ameţeala curioasă ce te prindea, ajunsă pe un tărâm întrevăzut parcă odată în somn, dar care era atât de neobişnuit şi de plin de taină de îţi venea să închizi ochii şi să te prefaci ghem.

— Ce-ar fi să poţi să dai cu palmele în lături toţi norii, până în fund şi cerul tot?... Oare ai vedea Raiul?

— Ce-ar fi să ai picioarele atât de lungi ca să pui unul pe gard şi altul pe vârful clopotniţei şi să ai ciorapi de lână dungaţi, ca Anicuţa? Oamenii te-ar crede oare curcubeu?

— Dar ce-ai da tu ca, dându-te de trei ori peste cap. să te faci cât o furnică, să înţelegi tot ce spun muştele, să poţi vedea ce e prin toate saltarele, sau să zbori în steaua aia mică şi de sus să zăreşti pământul cât o măslină, să te plimbi în carul mare şi să te împrieteneşti cu Luna!...

— Ce-ai da tu, să poţi pleca singură peste dealul ăsta, departe peste pădure şi pe urmă departe peste mare?...

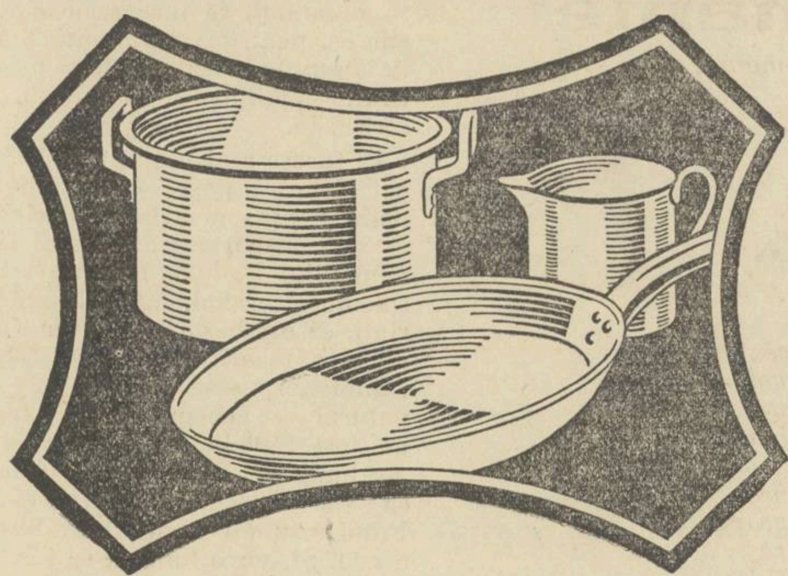
— Eu ştii de ce m'aş duce? Ca să văd odată pomul din Abecedar...

Ţi-aduci aminte imaginile din Abecedarul copilăriei noastre: „Cine a muncit cu cinste primăvara, culege toamna rod bogat. Nucile din grădină lui Nichita sunt verzi. Gherghina a lucrat un chenar pe gherghef". Şi deasupra silabelor ci, ghi, chi se înfiripa din linii subţiri un lan întins de grâu, în care un nuc singuratec îşi tremura în vânt frunzişul foşnitor. In câte reverii n'am revăzut de atunci întinsul lan de grâu şi am căutat, pe zarea drumurilor lungi, umbra albastră a arborelui stingher, dar niciodată n'am întâlnit aevea nostalgica siluetă rămasă'n lanul din abecedar!...

Şi azi dealurile coboară în povârnişuri unduioase, tot mai de vale, şerpuind ca'n peisajele toscane ale făuritorului de basme colorate — Benozzo Gozzoli. In dreapta pâlcului de chiparoşi, se desenează în linii fine parapetele, turnurile şi zidurile Artenei; în fund, departe, Olevano înşiră pe coasta râpoasă casele mărunte; jos sub poala castelului, Valmontone întinde petecile livezilor de măslini cenuşii, grădinile de rodii şi lămâi. Vântul aduce mirosul florilor de iasomie. Peste zid, în grădina lui „Padre Vincenzio" un rodiu aruncă'n juru-i coroană de umbră. — „Ce ai da tu să învie acuma imaginile din abecedar!?"

MARIA GALACTION

Valmontone, 20 August 1934.

Vase şi tigăi curăţaţi cu mare uşurinţă prin VIM!

VIM
CURĂŢĂ TOTUL

Origina ceramicei*) românești

Vasul de pământ nu a însemnat în viața omului numai o cucerire a formei și a coloritului. Cu mult înaintea zilelor noastre, apariția vasului a fost semnalul unei adevărate revoluții în viața strămoșilor noștri. El a răspuns la mari nevoi materiale: păstrarea și pregătirea hranei și la adânci nevoi spirituale: păstrarea cenușii morților. Ceramica este rezultatul celei mai mari descoperiri a omenirii: focul.

Popoarele așa-zise sălbatece de azi, de pildă Australienii nu cunosc încă ceramica. Mongolii, mai înaintați în civilizație, nu au întrebuințat decât vase de lemn, de aramă sau de fier; căci ceramica, adică vasul de pământ, nu apare decât la acele populațiuni care au devenit sedentare. In fuga cailor, vasul de pământ nu rezistă. Iată o primă constatare, care merită s'o reținem. Apariția ceramicei, pe lângă că urmează descoperirii focului, arată că omul a devenit statornic.

Nu vom intra în detaliile istoriei vieții omenești până în zilele noastre. Și dacă vom spune câteva cuvinte despre împărțirea acelui timp lung de câteva zeci și poate de sute de mii de ani, care se numește preistoria. o vom face numai în măsura în care este necesar, pentru a fixa momentul istoric când a apărut ceramica.

Semnele materiale ale timpurilor preistorice, uneltele care ne-au rămas, urmele locuințelor, ale armelor, osemintele rămase dela strămoșii noștri și dela animalele cu care trăiau ei împreună, sau cu care se luptau, constitue singurele surse de informațiune, din acele timpuri.

Privind astfel lucrurile, știința a împărțit preistoria în două mari perioade: Una a pietrei și cealaltă a metalelor. Din perioada pietrei ne-au rămas tot felul de arme în formă de cuțite, cârlige sau topoare. Din aceste pietre, peste care mulți au trecut fără a le lua în seamă, s'a clădit știința preistoriei.

Epoca pietrei se împarte în două perioade:

Perioada paleolitică, adică perioada pietrei cioplite dela palaios = vechi și lithos = piatră, când oamenii trăiau în peșteri, se ocupau cu vânatul și pescuitul și erau nomazi, umblând din loc în loc după hrană.

A doua perioadă, neolitică, adică a pietrei lustruite, dela neos=nou și lithos=piatră, mai aproape de noi, cu oameni de neam diferit, mai statornici, construind-și case pe lacuri sau din bârne cu lut, și lustruind piatra în adevărate ateliere.

De abia mai târziu, aproape de timpurile noastre, s'au descoperit metalele: arama mai întâi, bronzul mai pe urmă și fierul cel mai târziu.

Când a apărut ceramica? Intre paleolitic și neolitic — la apusul unei lumi și la răsăritul alteia. Căci nu trebue să credem că acești oameni au trecut prin moși-strămoși dela cioplirea pietrei la lustruirea ei, dela locuirea în peșteră la casa lacustră, dela vânătoare la agricultură. Intre paleolitic și neolitic s'au petrecut mari schimbări. In acea perioadă — încă foarte întunecată în știință și pe care cercetările destul de recente de la Glozel, cu tot scandalul lor, încă nu au luminat-o — a apărut ceramica.

Oamenii paleoliticului, locuind în caverne, ajunseseră la o mare perfecțiune artistică. Renii, bizonii și rinocerii, pe care-i găsim pictați în ocru pe pereții peșterilor vechi din Altamira și alte stațiuni preistorice, arată multă pricepere.

Dintr'odată însă parcă s'a tăiat firul. Nu știm ce catastrofă a întrerupt viața locuitorilor grotelor. După ei întâlnim o nouă civilizație. Și oamenii neoliticului reîncep desenul în chip primitiv, arătând prin aceasta că nu au învățat nimic dela cei ai paleoliticului, ori că firea lor nu se lasă încă pătrunsă de frumusețile creațiunii.

Cam acum 10—12 mii de ani, au apărut deci primele vase. Intr'o stațiune numită Campigny, s'au descoperit urmele unor oameni care, dacă încă nu știau să lustruiască piatra, descoperiseră totuși un lucru minunat: ceramica. Din această perioadă denumită Campiniană, dela care unii fac să înceapă neoliticul, datează istoria ceramicii.

Olăria acestei epoci este primitivă, cât se poate de primitivă, adică grosolană, rău arsă, făcută fără roată, roșie pe o parte și înegrită de foc pe cealaltă parte — olărie care încă nu este ceramică — lipsită de orice preocupare artistică, de orice formă aleasă, de orice podoabă.

Din ziua în care omul a cunoscut focul, el a trebuit să găsească și ceramica, căci argila întărită pe care o găsea sub cenușe, i-a arătat că pământul ars rezistă umezelei.

De abia după o lungă evoluție, vasele arată desenuri, mai întâi reduse la niște simple zgârieturi, făcute cu unghia. Aceste desenuri, omul primitiv le făcuse cu mult înainte pe oasele animalelor. Studiul acestor forme de ceramică și al desenurilor de pe vase, servesc azi științei, ca să reconstitue mișcările de popoare care au avut loc în cursul miilor de ani, legăturile comerciale de pe acele vremuri, înrâuririle artistice ale diferitelor seminții, până la credințele, speranțele, visurile și himerele oamenilor de acum mii și mii de ani.

Cioburile de lut s'au arătat mai rezistente, chiar ca oasele acelor care le-au plămădit și stau azi în fața noastră adesea ca singura moștenire și aducere aminte a acelor timpuri.

După aceste considerațiuni generale, să ne oprim puțin la țara noastră. Să vedem întrucât ceramica se întâlnește în trecutul țării noastre și ce lumini aruncă ea asupra strămoșilor acestei țări.

Una din cele mai vechi așezări ce se cunoaște în țara românească (vechiul regat) este aceea dela Cucuteni, lângă Iași. „Omul dela Cucuteni" de care d. profesor universitar I. Simionescu se ocupă într'o frumoasă broșură de popularizare, este omul neoliticului: statornic, agricultor, locuind în case cu bârne.

D. profesor Simionescu descrie olăria descoperită la Cucuteni, ca olărie care încă nu cunoaște roata, care nu se deosebește mult de străchinele țăranului din timpurile noastre și uneori prin eleganța formei svelte apropiindu-se de vasele moderne. Decorațiunea se reduce câte odată la simple crestături, alte ori la îmbinări de motive geometrice (dungi și spirale colorate în roșu și alb).

Ceramică asemănătoare celei dela Cucuteni, tot de origină neolitică, s'a descoperit acum câțiva ani la Măgura Jilavei.

Dar acolo unde găsim un material nesfârșit auspra acestei chestiuni, este în epocala lucrare a mult regretatului profesor Vasile Pârvan, în „Getica".

După ceramica descoperită la Crăsani, pe care profesorul Pârvan o grupează în trei familii: indigenă, celtică și greacă, ceramică în mare parte de tradiție neolitică și mai recentă, prof. Pârvan stabilește mișcările și influențele Celților și Grecilor care s'au succedat în acele timpuri pe ținuturile românești, tot așa cum d. prof. Simionescu stabilește prin olăria dela Cucuteni, meșteșugul olăritului grecesc, care și-a făcut drum prin Tesalia spre regiunile dunărene. cartier.

Motivele și elementele decorative de pe olăria neolitică descoperită în țara noastră (crestăturile, spiralele și în genere decorațiunile geometrice) le regăsim și în olăria țăranului român contimporan, dovada unei tradiții artistice neîntrerupte, transmisă de strămoșii săi olari de mii și mii de ani, olarului contimporan.

Am căutat să arăt pe scurt contribuția ceramicii la istoria culturii omenești în general și la cea românească în special. Desigur preistoria este o știință tânără și supusă încă la multe surprize.

Acum câteva decenii, scriitorul român Cezar Boliac, care se ocupa cu arheologia în țara românească, a anunțat că a descoperit niște lulele de lut din care ar fi fumat strămoșii noștri Daci. Din lulelele de lut ale lui Cezar Boliac, nu au rămas însă decât „Fumurile arheologice" ale lui Odobescu, acea admirabilă ironie la adresa pseudo-științei lui Boliac.

Chiar în zilele noastre, scandalul dela Glozel, care a împărțit în tabere dușmănoase pe arheologii și preistoricii francezi, este menit a ne arăta fragilitatea științei de care ne ocupăm. Cu toate acestea sunt de acum o sumedenie de noțiuni, care asigură științei preistoriei, o suficientă stabilitate.

Muzeul nostru de artă națională, neputând încă să ne arate acele minunate forme, culori și desene, care au încântat ochii strămoșilor noștri dela Cucuteni, Jilava și Piscul Crăsanilor; pomenindu-le măcar, sperăm că vom reuși să trezim puțin interes pentru oamenii care au necăjit prin meleagurile noastre acum câteva mii de ani, săpând albia civilizației și culturii noastre de azi.

JEAN BARAȘ

* Din volumul „Artă" (Note și Considerațiuni) care va apărea în curând.

Bune și rele

Cuceritoarele

Jurnalele străine ne-au adus zilele trecute o știre puțin obișnuită: Amy Mollison, cunoscuta aviatoare a fost angajată pilot de linie la „Imperial Airways".

Ne obișnuisem să vedem până acum în femeia-pilot numai o amatoare de senzații tari sau o orgolioasă cuceritoare de recorduri. Iată însă că ea năzuește acum spre o meserie aspră pe care o priveam ca pe privilegiul exclusiv al bărbatului.

Cine cunoaște calitățile puțin obișnuite care se cer unui pilot de linie nu va lipsi să se întrebe cu o strângere de inimă dacă încercarea pe care o face Miss Mollison și cu ea femeia în genere va putea fi dusă la bun sfârșit. Căci să ne înțelegem. Una e să fii pilot, să conduci din gust sau din snobism un avion, una e să întreprinzi un raid fie el și traversarea Atlanticului și alta e să pilotezi pe orice vreme, ziua ca și noaptea și cu un orar calculat la minut un avion de ai cărui pasageri ești singur răspunzător. Pilotul de raid e un erou odată în viață sau odată într'un an. Pilotul de linie e un erou în fiecare zi, în fiecare cursă. Un accident stupid, o moarte de om de care nu el e vinovat ci numai împrejurările, și cariera lui e sfârșită.

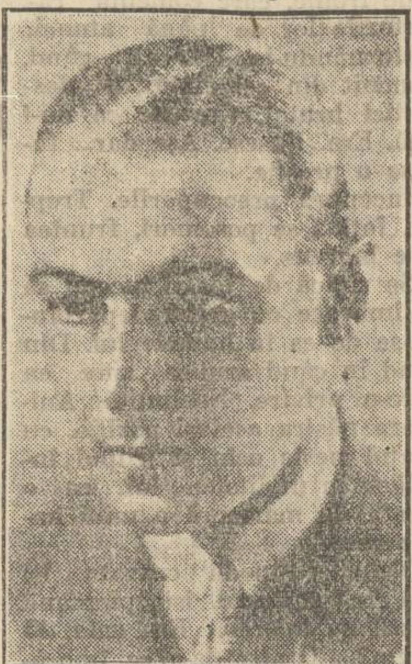
Gestul companiei engleze de navigație aeriană e în orice caz simbolic. E poate pentru întâia oară când femeia ni se înfățișează în ipostaza de șef, când i se încredințează de bună voe și după matură reflecție viața semenilor săi. Bărbatul înțelege astfel să recunoască că femeia ar putea să nu fie întru nimic inferioară în ceiace privește continuitatea efortului, rezistența fizică și hotărîrea.

Dar ne aflăm numai la începutul drumului. Rezultatele experienții pe care o începe curajoasa aviatoare americană trebuesc confirmate de timp. O concluzie nu putem aștepta mai înainte de câteva luni, de un an poate. Căci nu trebue uitat că temperamentul feminin nu urmează linia dreaptă, ci are salturi și cotituri uluitoare, inexplicabile. Alături de stăpânirea sigură a unor calități cu totul masculine, femeia are și slăbiciuni și căderi neașteptate.

Totul stă în puterea celei dintâi femei pilot de linie. Miss Amy Mollison are deci cuvântul.

Un mort uitat

Au trecut numai câțiva ani dela moartea lui Rudolph Valentino, faimoasa glorie a ecranului. Azi își mai aduce cineva aminte de dânsul? Ne îndoim. Căci altfel faptul care ne ajunge astăzi la cunoștință n'ar mai fi fost cu putință: Sicriul lui Valentino zace svârlit pe o masă în pivnița gardianului șef al cimitirului din Hollywood!

RUDOLF VALENTINO

Nu vă vine să credeți? Nici mie. Și cu toate acestea așa e. La moartea artistului, o credincioasă admiratoare, June Mathis i-a cedat, ca ultim dar și ca suprem omagiu, cavoul pe care prevăzătoare, și-l clădise din vreme. Iată însă că de puțin timp Miss June Mathis moare la rându-i. Moștenitorii ei hotărăsc scoaterea sicriului lui Valentino din cavou pentru a face loc celui al recentei moarte. Și așa se face că racla artistului a luat loc printre zarzavaturi în pivnița păzitorului de cimitir din Hollywood.

Rudolph Valentino a avut, ca orice artist, un impresar. Un impresar care de pe urma lui a făcut milioane. Și impresarul n'a murit ca el, ci trăește. A avut și un frate. Un frate poate destul de oarecare, căruia însă gloria artistului, prin răsfrângere, i-a îngăduit desigur să monteze o uriașă industrie de automobile, de produse petrolifere sau de galoși americani. Dar Valentino a mai avut mii, sute de mii de admiratori și mai ales de admiratoare. Odinioară fiecare din aceștia și-ar fi dat sau cel puțin afirma că e în stare să-și dea viața pentru o vorbă, pentru un surâs al marelui artist.

Și totuși de doi ani încheiați cosciugul lui Valentino, omul al cărui nume a dat ocol pământului, mucezește în pivnița păzitorului de cimitir din Hollywood, în cenușe de praf și păianjeni. Și nu s'a găsit nimeni, absolut nimeni, nici chiar propriul său frate care să-i cumpere într'un cimitir, o groapă. Nu din răutate, nu din avariție. Ci din nepăsare, din uitare. Căci așa e omul făcut, așa cere lașitatea lui înăscută: să-și îndepărteze din față icoana morții, să caute cât mai mult cu putință s'o uite, îmbătându-se de viață, de bucuria de a smulge o zi după alta sorocului negru ce nu așteaptă decât să se împlinească.

De aceia nu i se poate imputa nimănui, nimic. Și de altfel mortului îi e tot una. Ne gândim însă cu tristețe, cu amărăciune, că nici gloria, nici faima nu slujesc la nimic. Odată mai mult ele se dovedesc a fi ca toate cele legate de pieritoarea ființă a omului, cuvinte sterpe, biete zădărnicii.

EMIL COLIU

Serghei Esenin

Scrisoare mamei

Tu tot mai trăiești, bătrână mamă?
Ție, cu supunere mă 'nchin!
Mica-ți casă, seara de aramă,
Lumineze-o potolit și lin.

Mi se scrie, că ești tulburată,
Că ți-i dor de mine ne 'ncetat,
Că ades bați drumul, supărată,
In paltonul vechi și demodat.

In albastre seri, ți se năzare,
Gând pustiu, ce lacrimii dă val, —
Că la crâșmă, într'o 'ncăierare,
Mi s'a 'nfipt în inimă-un pumnal.

Mamă, nu-i nimic! Delirul fură
Gândul tău, ducându-l spre prăpăd;
Nu-s bețiv chiar în așa măsură,
Ca pierind, să nu te mai revăd.

Ca 'n trecut mi-i inima duioasă,
Am un vis, un vis pe care-l storc:
Să mă zmulg din dorul ce m'apasă,
Și la noi acasă să mă 'ntorc.

Eu voi reveni, când se răsfață
Pomii 'n floare prin tăcutul sat.
Dar să nu mă scoli de dimineață,
Cu opt ani în urmă m'ai sculat.

Nu trezi deșertăciunea crudă,
Nici regretul că mă risipesc,
Prea devreme, pierdere și trudă,
Mi-a fost dat trăind să pătimesc.

Să mă rog tu nu-mi mai da povețe!
Nu-i nevoie! Duse-s câte-au fost.
Numai tu-mi ești razăm la tristețe,
Numai tu dai vieții mele rost.

Fie-ți deci neliniștea uitată,
Nu-mi mai duce dorul ne'ncetat,
Nu mai bate drumul, supărată,
In paltonul vechi și demodat.

Din rusește de GEORGE LESNEA

PRIMII PAȘI

Nocturnă...

Suspină lung. un clopot într'o turlă
Și plânge'n streșini Iașul, abătut...
Iar viscolul, cu lovituri de cnut,
Isbește'n „Râpa-Galbenă" și urlă...

Pe „Trei Erarhi" cobește-o cucuvae...
Și'n turnul dela „Sfântul Spiridon",
Iși cântă ceasul vechiul unison.
Sub raza felinarelor bălae...

Copou-și frânge brațele și geme
Din negrele-i adâncuri fără fund...
In blănuri albe „Leii" se ascund,
Strivind în piatra gurilor, blesteme....

Bahluiul înghețat, își curmă calea
Și peste mal privește'ncremenit,
Cum se cufundă'n ceață, plictisit,
Orașul cu colinele și valea...

Iași-Februarie.

RENE ZARIEAN

Primăvară tristă

In primăvara asta care vine
la ce mai trag atâta clopotele oare,
de parcă 'ntreaga urbe moare
și se înmormântează 'n mine?

Greu scot din mine bezna, cum gropari
o zvârl cu sapa toamna din pământ...
Va crește iar jilavă ca 'n mormânt
cu viermii, cu uitarea și cu carii...
La ce dar mugurii mai cațără 'n copaci
surâsuri albe — poate visuri noi —
peste șindrilă putredă de ploi?
...Și nările câmpiei se clătiră
în ape noi și tulburi ca mânia.
Cu sălcii crude înpingând câmpia
prin târguri astăzi zorii năvăliră...

La ce mai trag atâta clopotele oare
că om străin s'a ridicat în mine
In primăvara asta care vine?

IVAN DIMITRIEVICI

Roman de dragoste...

Prietenilor mei: Zega, Fănel, Sile

...O cunoscuse la „o mare serbare urmată de bal" într'o seară cu vânt și cu ploaie, adică, — după cum cred că ghiciți — într'o seară de toamnă. Ii plăcuse pentrucă era nostimă, pentrucă zâmbea frumos, pentrucă nu venise însoțită de mama respectivă și pentrucă spunea tare și graseind „mersi" după orice lucru, aproape...

Astfel când o cunoscuse și se recomandase, ea spusese mersi. Când îi sărutase mâna spusese „mersi". Când îi declarase — galant — că afară e toamnă dar că în sufletul lui înflorește cea mai însorită primăvară, ea spusese tot „mersi". Și mai târziu, când profitând de întunerecul discret al unui colț al salonului de dans, o cuprinsese în brațe și o sărutase, ea îngânase întâi „mersi", și numai după aceia îl făcuse măgar...

La despărțire îi ceruse adresa. Ea întâi zâmbise; pe urmă — natural — „mersi" și în sfârșit i-o dase, avertizându-l însă, în prealabil, să nu-i scrie cine știe ce, pentrucă mama mânată de anumite considerente și precauții pașoptiste, îi cenzura scrisorile.

El fusese mai prompt. Imbrăcat în haine negre — anticipat doliu pentru moartea fericirii — se transportase a doua zi la domiciliul duduei, îi declarase solemn și oficial, față de părinți, că o iubește și că vrea s'o aibă ca tovarășe de viață. Ea: zâmbise, spusese „mersi", și — natural — acceptase... Acestea au fost faptele anterioare și preliminare nenorocirii... Adică — se înțelege, — căsătoriei... Fiindcă se doreau mult, grăbise nunta. Și într'o lună el se însurase cu ea, iar ea se măritase cu el...

Și pentruca să se iubească nestingheriți el ceruse o lună concediu dela birou — uitasem să spun că era funcționar — iar ea acceptase propunerea lui de a închiria casa necesară menajului nu în centru, ci undeva, într'un parc de locuințe eftine, semănat de voia întâmplării în inima unei mahalale.

Imaginația fertilă a cartierului în care poposiseră cu dragostea lor și cu zestrea ei, țesuse numai în câteva zile în jurul noului menaj o atmosferă de iubire romantică și de neînvins, ca acelea întâlnite numai în romanele sentimentalo-fascicolare ale lui Hertz...

Iar o domnișoară, elevă într'a șasea liceală, scrisese chiar o compoziție liberă în care îi asemăna cu Romeo și Julietta, Hamlet și Ofelia, Samson și Dalila, Hero și Leandru, Iuditta și Holofern și alte multe perechi de asemenea nenorociți, compoziție ce se plimbase rapid, prin fața ochilor tuturora din cartier.

Și fiindcă se căsătorise cu el din dragoste, îl înșelase numai după două luni dela nuntă.

Desigur — cum se întâmplă în marea majoritate a acestor banale incidente — el n'ar fi aflat, dacă gura cartierului nu i-ar fi șoptit într'o seară prin rândurile anonime ale „unui binevoitor prieten", — vestea.

Calm, îi atrăsese atenția că faptul în sine e grav și e certat cu justiția. Oarecum indignată, — o făcuse cu atâtea precauții doar, — ea spusese întâi „mersi" și-apoi îl făcuse... satir...

Iar a doua zi — și de aici începe desnodământul — își chemase mama ei — adică soacra lui — să locuiască în casa lor.

O soacră într'un menaj nou pică întocmai ca o muscă într'un pahar cu lapte pe care te pregătești să-l duci la gură... Deaceia el încercase — elegant și manierat — să protesteze. A fost pentru întâia oară când ea n'a mai spus „mersi", ci i-a trimis în cap pantoful pe care tocmai se căsnea să-l încalțe. Mânat de instinctul de conservare ce trăește ascuns și nebănuit în fiecare din noi el se plecase brusc în jos. Pantoful, continuându-și traectoria impusă de nervii stăpânei, izbise în geam, îl perforase și precedat de muzica țăndărilor poposise — calm — în stradă, pe trotuar...

A fost deajuns... In mai puțin de un minut, jumătate din cartier comenta faptul la porți.... Ba încă domnișoara din clasa șasea liceală, bănuind în casă o sinucidere romantică și misterioasă din dragoste, ca acelea de care zilnic vorbesc ziarele, apăsase prelung butonul soneriei, aducându-i, astfel, la realitate...

...Și aici sfârșește tot romanul lor de dragoste. Căci, după două ceasuri, când venise cu bagaj și gură mare soacra, plecase el. Pentru totdeauna... Fiindcă o iubise mult, intentase divorț, numai după două luni, două zile și două ceasuri dela nuntă... Atâta tot...

ION-AUREL MANOLESCU
Plevna

Lumea-Capitala

De la mare

Poze à la minut

Dame

Puzderie de arătări negru-lucitoare sau de culoarea clisei uscate: gama în timp a stratului uniform de nămol. Cele mai multe stau în poziţia care făcea pe „tinerele dame" de sub imperiul turnelului deosebit de atrăgătoare: piept scos înainte, dosul scos în afară şi braţele îndoite din coate cu mânile aşezate în creştet. Se vede, nu? E doar atitudinea-tip a manechinelor din vitrinele corsetierelor, e aceiaşi a bunicuţii la optsprezece ani din fotografia îngălbenită cu rama lată, vetustă. Şi ceiace sporeşte farmecul unei atitudini aşa de ispititoare sunt picioarele deschise în unghiu larg. Soare, soare, cât mai mult soare...

In primul moment mă copleşeşte o uluială fără pereche; acesta-i trupul, trupul acela cântat, divinizat, veninul nestimat care împinge spre sânge şi nebunie? Pungile acestea de cauciuc lungi, triste şi comice sunt sânii Venerii din Milo? Carnea în cascade e scutul auriu sub care se naşte viaţa?

Şi ce pricep mai puţin e împerecherea — fantezistă, uimitoare, cu variante răsturnătoare de orice canon estetic şi anatomic — a unor elemente culese din toate tipurile şi întrunite în acelaş exemplar uman.

Iată colo, spre dreapta, două braţe firave şi mlădii, ca plante care au răzbit la lumină dintr'un ungher ascuns, prinse în umerii laţi ai unui bătăuş de mahala. Mai încolo — da, aceia! — torsul armonios, linii şerpuitoare, graţia zâmbetului îmbinată cu aceia a mişcărilor, dar din şoldurile rotunjite dulce... două trunchiuri vajnice, noduroase de ştejar bătrân. Doamna de colo,autoritară şi ţâfnoasă chiar în postura amintită — prea puţin prestigioasă — se învârte, mică şi strâmbă, cu gâtul ţeapăn îngulerat în clisa care, odată uscată, strânge ca o haină prea mică. Cei cincizeci de ani ai domniei-sale privesc reprobativ şi distant omenirea printr'un pince-nez de aur.

De sub pălăria de un albastru suav ies mai bine în evidenţă roze, roze, loburile urechilor şi bărbia.

Pentru prima oară, aci, pricep, văd, simt legea volumului de aer pe care îl dislocă un corp, lege care până acum era cu totul asemănătoare tuturor legilor: demonstrată, învăţată şi apoi urcată la podul cu vechituri. Am descoperit-o acum, vie, privind traectoria triumfală spre lac a unei catedrale de femee cu un pui „după chipul şi asemănarea" (doar redusă scara). M'am mirat atunci că nu simt un curent care să mă trântească la pământ. Ciclonul format prin deplasarea unor straturi de aer şi venirea în loc a altora. Ce-aţi zice de un film, farsă de 1 April, în care aţi vedea Notre-Dame de Paris luând-o din loc! Prost gust! (Criteriul bunului gust în cazul acesta fiind verosimilul). Aşa priveam şi eu farsa neverosimilă care însă îmi demonstrase legea volumului de aer deplasat.

Cu inele, tocuri înalte, brăţări, pălărie albă cochetă şi coliere multicolore atârnând între două grămăjoare informe de carne se plimbă una, albă (Albă ca la mare: petice „natur" şi petice „patinato"). Aşi vrea s'o descriu, dar e inutil. Am încercat să definesc fiecare bucăţică din ea şi apoi s'o reconstitui. Bucăţelele merg; ansamblul nu reuşeşte. Mental mi-o reprezint cu un singur cuvânt: „călare". Şi de îndată se încheagă un băeţoi lung, stângaciu, cu mers clătinat marinăresc, călare pe un cal scund şi greoi, un soi de catâr. *Călare*. Cal şi călăreţ la un loc e una.

De-alături, dela „domni" bărbatu-său o strigă dulce: Fifina.

Domni

Ţeapăn, demn, se vede cât colo că e militar; judecând după vârstă şi morgă, ofiţer superior. Torsul bombat, picioarele în poziţia clasică, „la nămol, de A fără liniuţă. Cărunt, cu trei fire aliniate de-a latul într'un câmp pustiu. Pintenii se văd, ca o prelungire ideală a persoanei lui. Capul tras spre spate: în poziţia asta poţi privi lumea cu altă prestanţă, cu căutătura econom filtrată prin îngustarea dispreţuitoare a ochilor. Sinteză: gol, gol puşcă, uns cu nămol... are monoclu.

Faleză

Falaiză (a-i-z-ă) valiză, sfârlează; toate variante ale tipilor pe care marea îi face sufocant de spirituali. Numele potrivit ar trebui să fie acel al arterei din Barcelona pe care se spune necontenit, din cauza ghionţilor: „Iertaţi, Seniora, Iertaţi, Senior". Dar sonorul Passed de Gracia, ar fi numai trivial în tălmăcire autohtonă (fiindcă în românească curată rar se întrebuinţează, doar la mare nevoe): „Bulevardul Pardon".

Deci pe „Bulevardul Pardon" după ora şase. Inainte „nu se face" să eşi, nu e „chic". Ideile cele mai comune aici se zdruncină. „Bărbaţii poartă pantaloni şi haine sobre". Bărbaţii sunt bălţaţi, cu tricouri decoltate de atlet, cu nişte fleacuri de batistuţe fistichii, strânşi de gât; în schimb femeile poartă pantaloni. O particularitate: puţini bărbaţi şi câţi sunt, tineri. Probabil profesionişti ai staţiunilor de băi.

Lume, lume...

Şi totuşi plăcerea plimbării pe faleză nu este aceea de a privi defilarea atâtor chipuri, fiecare deosebit, fiecare comun şi totuşi unic. Nu; e bucuria de-a şti că subt ambalajul de reclamă al cârpelor, zorzoanelor şi boielilor se ascund catastrofe în etaje şi cascade de gelatină veche.

La doamna cochetă şi sprintenă, încadrată armonic cu două părechi de pantaloni albi — soţul se coace acasă — ştiu să ghicesc răsufletul sugrumat de armura de cauciuc şi şnur în care hălcile atârnânde — cunoştinţe de la Ghiol — s'au transformat în rotunjimi îmbietoare. Duduia Liane, serafică, ochi de capră melancolică, n'ar putea să fie mai departe aşa de perfect „nostalgie slavă" dacă i s'ar scurge acum, ca la Ghiol, pârae negre şi albastre de rimmel pe obrajii pistruiaţi, acum ascunşi sub cine ştie câte misterioase straturi. Plăcerea e şi mai mare când, fără să le fi văzut la nămol, le „creez". Cumpănesc, privesc, cumpănesc iar. Rezultatul orgiei de imaginaţie creatoare: trecând peste realitatea multicoloră, furnicatoare, văd faleza populată de o umanitate gătită după moda din timpurile cele bune ale Raiului.

Statuia

Mergând hai-hui mă trezesc deodată în faţă cu o matahală cenuşie: statuia lui Movilă. Eram să spun *impozantă*, dar ce-i curios e că am, din potrivă, sentimentul net al aceleeaşi trepte. El cu mine! E oricum, neobişnuit, nefiresc: cu o statue. Cu statuia unui domn solemn şi necunoscut să te simţi ca şi cum ai fi jucat împreună bile pe maidan. Mă muncesc cu A fără liniuţă. S'a terminat! Deodată, o lumină! Statuia are poziţia tuturor statuilor... şi a tuturor oamenilor la nămol: rigidă şi ţanţoşă, cu picioarele în gândul, mă frământă; nimic. De aci înainte nu mai îmi impune nici o statuie, vre-odată! Cu atât mai bine! Un lest de respect mai puţin!

Luna

Trebue să răsară curând. Pe terasa Cazinoului se dansează cu înfrigurare, parcă fiecare dans ar fi ultimul, parcă zilei aceştia nu-i vor mai urma altele. Pe un vrej interminabil se clatină bostanul blond al partenerului unei duduі cu spatele, gol, ca jarul. „Soarele" spun bine-gânditorii. N'o fi mai curând masajul conştiincios al dansatorului? La un moment dat un plod blonduţ, care urmărise cu atenţie explorările perseverente ale mânii pe spate, izbucneşte: „Mami, mami! îi pune memeta!" Pasă-mite, ţâncul trăia încă sub spaima termometrului, de când fusese bolnav, şi acum striga s'o apere pe domnişoara. Dar domnişoara nu ţipa, nu plângea, privea imperturbabilă în vid. Lui, dacă i-ar pune memetu...!

„Nostalgia slavă" se mişcă ca în vis. „Tipul" ei are aerul că a căpătat rău de mare şi acum se pleacă peste umărul ei să vomiteze. „Mais il est d'une élégance, chère..." suspină două fete bătrâne lângă mine.

Intre timp a eşit luna.

Intre două strânsori şi o privire lunecoasă, maseurul duduii cu spatele gol îi şopteşte languros: „luna". (Ce păcat că *luna* nu are un r. L-ar *rrrula* aşa de frumos). Una dintre cele două antichităţi a acaparat un ofiţeraş tânăr şi timid şi simte cum i se urcă, din suflet spre buze, reminiscenţe poetice. Ofiţeraşul zâmbeşte stingherit la citatele cu „stăpâna mării" şi „regina moartă", ar vrea să plaseze un nume dar nu-i prea sigur, se necăjeşte şi tace. Junele doctor în drept de la Paris — „tout ce qu'il y a de plus bien şi cult, dragă...!" — recită degajat „la lune comme un point sur un i" şi pedalează discret piciorul vecinii.

Toţi admiră, suspină, citează. Toţi, în atmosfera acră de atâtea tangouri şi masage, în căldura animală a atâtor membre trepidante, toţi, toţi sunt poeţi. Ei bine, nu! Eu nu sunt poetică! Mă îngreţoşează luna roşie şi goală, cu trena-i de poleială eftină, atârnându-i ca o treanţă la picioare, vaporul luminat, de operetă, la orizont. E o cromolitografie, eftină cu clasica pereche într'un colţ. Lună roşie, mare albastră, cer vernil. Mulţumesc, nu! Şi dacă îmi vine un citat în cap, acela e al *poetului* Wilde care-i spunea lunii „proxenetă bătrână".

Nu mă pot emoţiona în faţa frumuseţii naturii, sunt antipoetică, spun tovarăşii mei de masă, revoltaţi. Evident! De aceea mă şi duc să mă plimb singură.

. . . .

La capătul falezei, acolo unde privirea alunecă lină spre farul de la Tuzla mă aşteaptă un miracol pe care o săptămână de cotidianizare nu l'a mărunţit încă. Plec pe furiş să-l surprind singură, în fiecare seară, cu aceaşi teamă că l'am pierdut, cu bucuria mereu proaspătă când îl regăsesc. Floarea îmbujorată a lunii creşte din mare. Cântecul vrăjit al tăcerii împânzeşte cu o adiere toate. Mă simt una cu marea, cu lumina, cu viaţa. Un fluviu pătrunde în toate: şi'n mine, din mine în afară... Apa tăcerii.

...Am terminat şi clişeele şi apoi... sunt doar anti-poetică.

LELIA RUDAŞCU

Cronica feminină

Culori, culori şi stofe

Trebue remarcat ce surprinzătoare concordanţe de culori şi ţesături au inventat anul acesta creatorii de modă. Natural din străinătate ne vin aceste surprize. Noi suntem, cu toată îngrădirea importului şi severitatea contingentării, extrem de înapoiaţi. Nu, că n'am avea gustul atât de rafinat, sau curajul atât de cutezător, dar n'avem şcoala şi experienţa atâtor ani de practică. Ne lipsesc cele câteva generaţii, sau cum s'ar zice „cei şapte ani de acasă": ai industriei.

Copiem, copiem, enorm de mult, tot ce vedem şi tot ce ne cade în mâni. Insă aci este tragedia: copiem prost, deoarece nu ne mulţumim să reproducem exact modelul. Avem o sumedenie de nechemaţi care se interpun întotdeauna între model şi reproducere, şi reuşesc să le imprime gustul lor dubios. Ne trebuesc oameni care să facă şcoală la industriile din Lyon şi din Leeds.

Numai când pronunţi numele de Lyon şi parcă auzi foşnetul senzual al taftalelor şi mătăsurilor. Intr'adevăr, anul acesta sunt mai frumoase decât oricând. Au încercat creatorii de modele de data aceasta, să combine culorile cât se poate de ispititor, în speranţă, să-i placă definitiv femeii armonia coloritului puternic în complexul gamei de nuanţe.

Se văd cele mai îndrăzneţe amestecuri de culori întocmai ca pe o paletă de pictor. Ce bogăţie de imaginaţie! Ce efecte neprevăzute! Văzând colecţiile de rochii, ne-am putut da mai bine seama ce parte activă ia industria în modă şi ce fericite rezultate dă colaborarea strânsă între fabricant şi croitor.

Costumele şi rochiile sunt compuse din una sau mai multe culori. Vom purta: roşu, gri, verde, lila, teracot, care împreună cu clasicul alb şi negru formează armata de voluntari ai modei.

De fapt culorile acestea nu sunt noui, pentrucă le-am mai întâlnit, le-am mai văzut undeva. Da „curcubeul" dragul de el, ne-a făcut şi el cadou un mănunchi de nuanţe tandre.

Fiecare culoare reprezintă o piatră preţioasă din colierul de nestimate al naturii.

Dela verdele de smaragd al frunzelor la albastrul indigo al cerului, dela movul ametist al răsăritului la portocaliul şi vişiniul apusului.. pe toate aceste culori le combină „Moda" scoţând nişte efecte de neînchipuit.

Chestiunea e riscată, doar dacă nuanţele nu concordează între ele, dar perfect alese deschid drumuri noui, coloritului în modă. Văzând aceste combinaţii te întrebi: a fost ţesătura făcută pentru rochie sau rochia special creiată după ţesătură, că se adaptează atât de minunat între ele.

Stofele groase pentru mantouri au anul acesta „melange-uri" proprii „tweed-ului" dar infinit mai variate.

Aceste stofe sunt semănate cu nenumărate puncte groase, neregulate, în ton, sau într'o culoare tranşantă. Altădată această curiozitate se considera ca defect de fabricaţie, azi se numeşte „boutons" sau bouclé şi-i formează titlul de nobleţă. Au apărut nişte ţesături noui elastice din familia jerseurilor, dar mult mai fine şi mai amuzante, cari strâng, subţiază silueta dându-i un aspect flexibil, tineresc. Incă o inovaţie este: „lainage-lamé". Un material suplu, ţesut cu lână şi fire de metal, pentru rochii de după amiază şi rochii de seară. Vă imaginaţi ce farmec în plus vor avea femeile cu o astfel de rochie care la fiecare mişcare va sclipi, dând impresia unei pulbere de aur mobile.

Am lăsat intenţionat la urmă catifeaua, pentru a-i da importanţa cuvenită unei regine, căci va domni cu desăvârşire astă-iarnă. Parisul a intitulat-o „velour sans peur".

E pentru curajul ei de a nu se teme de nimic, nici chiar de scaunele de pai împletite, cari pe catifelele dinainte odată imprimate păstrau stampila până la moarte.

„Souffrir pour être belle" nu mai tentează azi pe nici o femeie. O rochie care-ţi anchilozează mişcările, care-ţi sugrumă libertatea, e dela început condamnată. E direct un atentat moral, căci influenţează asupra dispoziţiei, care face loc imediat migrenii şi cu asemenea cadouri, adio distracţie, adio plăcere!

Vă închipuiţi deci cu ce urale, cu ce ovaţii a fost primită această catifea neşifonabilă, care-şi permite luxul, de a se ascunde într'o valiză de „week-end" pentru a reapare fără nici o cută, nici un „dommage" la prima serbare. Să şezi în fotoliu, pe canapea, în automobil fără frică şi fără grijă, iată un tur de forţă pe cari mamele şi bunicile noastre nu l-au putut visa! Astfel ştiinţa în colaborare cu industria au dăruit femeii această nouă podoabă pentru a-i relieia şi mai puternic frumuseţea.

TUŢU RALIA

Justiţie, jurişti, justiţiabili.

Un mare partid politic a primit şi a discutat — în vederea revizuirii programului de guvernământ — un raport privitor la reorganizarea justiţiei. Printre alte reforme se preconiza, desigur numai după modificarea Constituţiei, o singură instanţă de judecată în fond. Nu intră în cadrul acestei cronici discuţia reformelor anunţate, dar propunerea acestei unice instanţe de judecată, îmi evocă o amintire utilă pentru a conduce la o concluzie.

Acum câţi-va ani mi se prezintă soţia unui negustor de încălţăminte şi-mi povesteşte printre lacrimi că soţul ei a fost chemat şi arestat la Prefectura Poliţiei, sub învinuirea de bancrută frauduloasă, angajându-mă să-l apăr. Era în timpul sărbătorilor Crăciunului. Am alergat două luni zădarnic şi în sfârşit am obţinut de la judecătorul-instructor o ordonanţă de liberare. Parchetul însă, nemulţumit, a făcut opoziţie-apel în contra acestei liberări şi Camera de punere sub acuzare a găsit că avea dreptate Parchetul şi că cismarul meu trebue să rămâe tot în arest preventiv. A fost deci trimis în judecata Tribunalului sub stare de arest. La primul termen de judecată am cerut din nou liberarea şi din nou mi s'a respins această cerere, iar procesul a fost amânat pentru administrarea probelor. Nemulţumit de soluţia Tribunalului — privitor la liberare— am apelat jurnalul de respingere a cererii noastre şi — a dat Dumnezeu — Curtea de Apel ne-a înţeles şi mi-a lăsat liber clientul, după patru luni de închisoare preventivă.

Ne judecam deci, în libertate. S'au ascultat martorii, s'a analizat raportul de expertiză contabilă, s'a pledat în toată regula pricina, iar Tribunalul— compus din doi tineri judecători — mi-a condamnat clientul la 4 (patru) ani de închisoare, pentru bancrută frauduloasă.

Bine înţeles că am făcut apel şi iarăşi bine înţeles, că în apel nu puteam să spun nimic mai mult, decât spusesem în apărarea clientului meu, la prima instanţă. Curtea de apel decide, că faptul imputat se reduce la o bancrută simplă, reformează sentinţa Tribunalului şi-mi condamnă clientul la trei mii de lei amendă.

Prin urmare, hotărârea definitivă — care ţine loc de adevăr, după un vechiu principiu de drept — se rezuma la amenda de trei mii de lei. Cum rămâne însă cu cele patru luni de arest şi cu spaima celor patru ani de puşcărie?

Aceste luni şi aceşti ani, ar fi constituit exact limita, la care s'ar fi oprit Justiţia cu o singură sentinţă de fond.

Cenzura Inaltei Curţi de Casaţie, asupra respectării regulelor de procedură şi justei calificări se opreşte solemn, în faţa suveranităţii judecătorilor de fond în ceeace priveşte exactitatea faptelor.

Dar tocmai aceste fapte n'au fost exact determinate, nici la primele cercetări, nici în cabinetul de instrucţie şi nici de prima instanţă. Greşitei lor înţelegeri se datoresc şi lunile de arest preventiv şi o sentinţă severă, generatoare — din fericire—nu numai de spaimă. Cercetarea faptelor şi înţelegerea lor, este atât de importantă în opera Justiţiei, încât mă întreb dacă prin minune — aşa din senin — s'ar răsturna erarhia judecătorească şi am avea la primele instanţe, pe actualii consilieri la Inalta Curte, oamenii n'ar fi mai mulţumiţi, pedepsele şi soluţiile în civil, mai strâns legate de realitate şi hotărârile în general — „ţinând loc de adevăr"?

Cât despre cei tineri, controlând — constituiţi în for superior — justa aplicare a regulelor de drept, de către instanţele de fond, ar avea de făcut un efort minimal, admirând soluţii juridice.

Nici prin gând nu-mi trece să formulez o propunere, dar dacă prin imposibil mi s'ar cere să hotărăsc suprimarea celei de a doua instanţe de fond, hotărât şi fără ezitare, prefer gluma răsturnării ordinei erarhice, dar nu renunţ la judecata înţeleaptă, experimentată şi calmă a consilierilor curţilor de apel.

G. COSTACHESCU

Femeia-camaradă

La articolul despre „femeia-camaradă"—publicat în numărul nostru trecut, — primim de la o cetitoare următoarea scrisoare adresată autorului.

„Am cetit în ultimul număr al ziarului „Adevărul Literar şi artistic" articolul d-tale intitulat „Femeia-Camaradă" şi deşi nu pot găsi soluţii, îmi voi permite a-ţi pune câteva întrebări.

Nu ştiu dacă aceste rânduri îţi vor parveni măcar, nici dacă le vei socoti demne de a-ţi opri un moment atenţia asupra lor, în orice caz ele exprimă părerea sinceră a uneia din domnişoarele moderne care nu au —cu drept cuvânt—simpatiile d-tale.

Spune-mi te rog, domnule Rolly, ce poate face o fată care nu are posibilitatea de a trăi, vorbesc din punct de vedere material?

Păşeşte pe orice tărâm în care are ocazia să pătrundă, şi devine concurenta bărbatului.

Işi pierde pentru aceasta farmecul ei feminin? Dece?

Sunt atâtea fete care muncesc ziua întreagă într'un birou, şi care se gândesc cu dor la un cămin, un soţ iubitor, copii.. sunt multe, foarte multe, domnule Rolly, care nu găsesc toate aceste lucruri, te asigur!

D-sa spui că bărbatul simte nostalgia femeii antebelice şi că suferă din pricina vieţii acesteia mecanizate în care nu mai e loc pentru iubirea adevărată. Eu cred că femeile sufăr mai mult de acest lucru; şi dacă există într'adevăr fete cari fug de căsătorie, râd de iubire şi consideră bărbatul ca un element fiziologic, — ele sunt ca boabele de neghină într'un lan de grâu.

Sper că nu te vei supăra şi nici nu-ţi vei bate joc de scrisorica mea, care cred că exprimă părerea multor fete şi femei.

MARTHE"

Să cumperi mereu lucruri noi, e o risipă.

LUX — For woollens, silks and all lovely fabrics

Şi lingeria fină poate dura cât de mult, cu condiţia să o speli aşa cum trebue: cu fulgi de săpun LUX. LUX cruţă ţesăturile fine şi te ajută să-ţi păstrezi lucrurile.

Numai LUX pentru lingeria fină

Cartea Străină

V. V. Nazarevschi

Histoire de Moscou depuis les origines jusqu'à nos jours

Printre istoricii ruşi noui s'au desemnat mai multe curente.

Unii s'au ocupat de lămurirea liniilor mari ale evoluţiei istorice ruse. Ei se interesau nu atât de personalităţile istorice, cât de legătura organică a evenimentelor. Marea lor preocupare a fost întotdeauna stăruinţa de a găsi firul principal al desvoltării poporului rus.

Astfel au procedat Klincevscki cu teoria lui a colonizării, Rojkov şi Pocsovski, partizanii materialismului istoric, şi Povlov-Silvonski, creatorul teoriei feudalismului rus.

Alţii, ca de exemplu Kostomarov, dimpotrivă au avut un deosebit interes pentru personalităţile istorice, figuri mari ale trecutului, sau ca de exemplu Zabelin, au descris viaţa gospodărească şi casnică a ţarilor, etc.

In sfârşit terţii şi-au îndreptat atenţiunea asupra studierii destinelor istorice ale unor teritorii din compunerea Imperiului şi oraşelor.

In aceasta ultimă categorie intră şi Nazarevski.

Cartea lui despre istoria Moscovei, publicată în Rusia în 1914, a apărut de curând în traducere franceză.

Fireşte, dela o carte scrisă în 1914 nu putem aştepta o privire din acea depărtare care ar fi caracteristică pentru o lucrare postbelică, influenţată de toate impresiile căderii Imperiului, de experienţa evenimentelor din epoca războiului şi revoluţiei.

De altă parte nu găsim în ea nici o concepţie bine definită teoretică, abstractă, şi nici o prejudecată dogmatică.

Autorul expune evenimentele istoriei Moscovei. Insă, întrucât Moscova a fost inima Rusiei, un centru în jurul căruia se ridică Imperiul rusesc gigantic, este natural că în cartea lui Nazarevski se oglindeşte întreaga istorie a Rusiei.

Ca şi istoria multor alte oraşe, istoria Moscovei începe cu un basm legendar.

Principele Iuri Dolgoruki, după ce a executat pe boierul Stepan Kucico, s'a urcat pe un munte, situat în mijlocul moşiei defunctului. Aruncând privirea asupra posesiunilor lui, principele a fost sedus de vederea lor frumoasă şi a ordonat să fie construit pe acest loc un oraş, înconjurat de pereţi de lemn.

Printre motivele executării ar fi fost nu numai pofta de îmbogăţire, ci şi sentimentele de dragoste faţă de soţia lui Kucico.

Am putea spune că la baza istoriei Moscovei stau patimele dragostei.

Dintr'un burg mic, Moscova se transformă treptat în locul principal al provinciei, apoi în rezidenţa marilor duci şi în fine în capitala ţarilor.

In cele mai importante cazuri, tot la Moscova Rusia caută sprijin şi îşi recapătă suficientă tărie. Aşa a fost în 1613, timpul tulburărilor grave pentru întreaga Rusie, în 1812 — timpul războiului cu Napoleon — şi în sfârşit acum sub imperiul bolşevicilor.

Moscova juca rolul locului central din care pulsa viaţa statului întreg.

După cum am notat, cartea se opreşte la anul 1914. Pentru a o pune la curent la sfârşitul lucrării, s'a adăogat un capitol, scris de Souhomline, în care se redă pe scurt tot ce a urmat după 1914 şi până la 1931, se expun sumar faptele din lupta politică atât a burghezimii şi intelectualilor, cât şi a revoluţionarilor împotriva autocraţiei ţarilor, instalarea bolşevicilor la putere şi ultima revoltă contra lor din partea aripei stângi a social-revoluţionarilor.

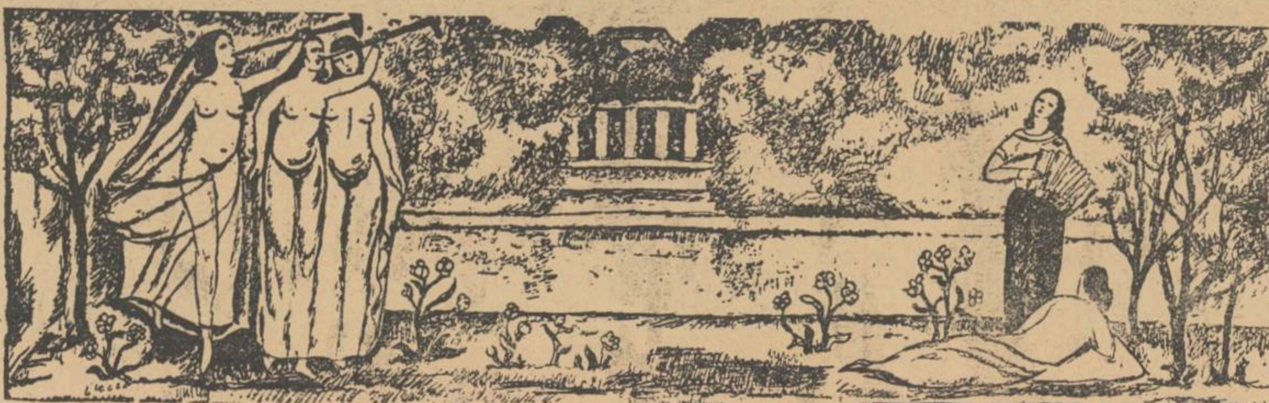
Ce schimbări enorme s'au produs acum în ultima etapă a evoluţiei istorice a Moscovei (ţariste şi pravoslavnice de adineaori) se simte din cetirea inscripţiei gravate pe mormântul patriarhului Tihon, decedat în August 1925: „Aici se odihneşte patriarhul Tihon care a stat în fruntea contra-revoluţiei religioase".

Cartea are 16 gravuri în afară de text, privitoare la Moscova veche şi cea de azi.

Cartea va fi cetită cu un viu interes de toţi care urmăresc desvoltarea istorică a Rusiei sau meditează asupra enigmei ruseşti.

A. BOLDUR

Willy Seidel: Der Sang der Sakije

In apropiere de Luxor, într'un sat murdar de felahi, trăieşte Daùd-Ibn-Zahal, un copil de nouă ani. Bastard, plămădit din sânge nobil arab şi din instincte josnice de berber, el se simte atras spre străinii albi, care stăpânesc ţara, spre „străinii demni de dispreţ, orgolioşi, şi care, după câte a auzit, înnoată în aur şi se lasă înconjuraţi de toate părţile de lumini strălucitoare, atunci când mănâncă şi beau".

Intr'o noapte, el fuge dela părinţii săi vitregi, trece înnot Nilul şi rămâne în Luxor. La o şcoală, unde se predă Coranul, învaţă datinele străbune, iar la Franciscani învaţă să vorbească curgător limbile engleză şi franceză.

In mijlocul atâtor popoare se trezeşte în el un prim simţimânt al originei sale arabe. Intr'o după amiază toridă, el are viziunea unor văluri albe şi albastre eşite din nimic, „care încet-încet capătă o înfăţişare tot mai clară. Iată un furnicar de oameni, un cortegiu de nenumărate vestminte bogate. Şi în dosul acestei mulţimi răsare un edificiu pătrat, la început transparent, apoi bine vizibil, de un albastru puternic. De-odată îşi dă seama că e Kaaba... Şi dintre coloanele aflate în fund, pe mozaicul multicolor, îşi face drum, la pas, un şir de oameni, în fruntea cărora păşeşte unul a cărui înfăţişare înmărmureşte inima lui Daùd. Faţa lui e frumoasă, severă, nasul e aquilin şi gura bine conturată; maxilarul... ttrădează o voinţă nespusă.

Grei şi rotunzi strălucesc ochii în orbite, sclipind extatic în depărtare... învăluiţi de o nesfârşită bunătate şi putere sufletească, o răbdare regească şi o forţă barbară... Şi profetul face semne în diferite direcţiuni, şi pretutindeni lucesc minarete, cupole, oraşe scăldate în lumină. Şi lui Daùd i se pare că vede tot Nilul, împrejmuit până departe de palmieri... sate bogate, pline de oameni şi animale. I se pare că zăreşte Omdurman, înflăcărata, voluptoasa, înşelătoarea inimă a Continentului..."

Daud intră în serviciul onorabilului Aldridge, îl învaţă pe fiul acestuia, anume Percy, araba, iar el însuşi învaţă să fie manierat, să servească şi să se îmbrace. Dar când să pornească la Londra, se trezeşte în el simţimântul rassei sale. El se răzbună de suferinţele şi umilinţele îndurate, săvârşind un furt şi fugind din nou în timpul nopţii.

După câtva timp, el intră ca vânzător de încălţăminte la un oarecare Abu-Ratkûs. Aci, tânărul Daûd, care vorbeşte la perfecţie trei limbi, e descoperit de un mare bancher, care-l angajează. Prin speculaţiuni de bursă cu bani împrumutaţi, el se ridică tot mai sus, dându-şi în acelaş timp seama că banul crează puterea; că viaţa îndestulată e rodul unei munci fără preget, bazată pe intrigi şi corupţie... Contactul cu lumea îl maturizează şi-i deschide ochii că dacă tinde să se ridice alături de aceşti oameni, trebue să admită compromisul.

Printr'o întâmplare fericită, el se întâlneşte cu mamă-sa, nobila Seidjide-Ali-Iuseff, care-l prezintă Bey-ului, un om putred de bogat. Haremul lui e plin cu fete din familiile cele mai bune. Daûd ar putea fi acum un om fericit; dar îl roade invidia otrăvitoare împotriva străinilor care — deşi ajuns la o situaţie — îl ţin la o oarecare distanţă de ei. Nu descendenţii Profetului, ci ei sunt adevărata nobilime a ţării şi purtătorii sceptrului; ei sunt stăpânitorii acestui oraş arzător, înşelător şi linguşitor, care nu cunoaşte altceva în afară de mirajul banului şi de beţia simţurilor.

Hassan-Muharram — aşa se numeşte el acum — comite o mare greşală de tact, îşi pierde stăpânirea de sine şi sfârşeşte, în cele din urmă, aşa cum a început.

A. B.

Salomon Reinach

In „Istros" I, 1934, d-na Marcelle Flot- Lambrino publică un admirabil necrolog lui Salomon Reinach, cunoscutul arheolog francez mort de curând. In câteva linii numai, d-sa izbuteşte să realizeze un portret uluitor de colorat, de viu, al acestui mare savant. Il dăm mai jos în traducere, considerându-l ca un adevărat model al genului.

E. C.

„In clipa în care Salomon Reinach scria notiţa bibliografică destinată lui Maurice Holleaux, moartea era lângă el, gata să-l apuce. Cine ştie dacă nu va fi simţit el însuşi că omagiul acesta adus unui fost camarad era cel din urmă pe care avea să-l scrie! Şi cu toate acestea mâna lui nu era mai puţin sprintenă, judecata lui mai puţin sigură. O lună mai târziu el avea să fie răpit prietenilor săi, răpit ştiinţei. Niciunul din numeroasele glasuri pe care el le împrumuta rând pe rând nu va mai răsuna de aci înainte. Şi locul pe care el îl lasă gol astăzi, va trebui să fie ocupat de mai mulţi: atât de cuprinzătoare era înţelegerea sa, atât de rodnică munca.

„Totul s'a spus, poate, despre Salomon Reinach. Mai întâiu chiar de către el însuşi în autobiografia aşa de obiectivă pe care şi-o scrisese de mai înainte; apoi de către Edmond Pottier, prietenul său de mulţi ani. Cititorii periodicului „Revue Archéologique" din Noembrie 1932 îşi amintesc de aceasta. Nu vom vorbi aici deci de această activitate uimitoare care ar fi putut să umple mai multe vieţi. Omagiind memoria sa, ne gândim mai ales la ceiace era esenţial într'însul. Desigur, Reinach a luptat mult, a avut controverse care au făcut zgomot. Primitor faţă de orice idee, pe care el o relua dându-i pecetea personalităţii sale, acest Demiurg de o neîncetată creaţie intelectuală a putut săvârşi greşeli. Alţii vor vorbi de ele. Dar ceiace este esenţial, e spiritul ce l-a susţinut, tot timpul acestor lupte, un spirit cu totul însufleţit de dragostea de dreptate, de căutare a adevărului. Dincolo de om el vedea ideia. Ea singură îl interesa. Aşa se face că el nu cunoaşte resentimentul personal. Puteai să nu fii de părerea sa într'o discuţie, dar trebuiai să preţueşti totdeauna obiectivitatea sa, întinderea raţionamentului său.

„Inţelegerea lui se întindea asupra tuturor domeniilor, calitate pe care el ştia să o preţuiască. Lui Reinach i-a plăcut totdeauna să descopere în alţii acest dar al universalităţii, dar de geniu, mai rar ca oricând în epoca noastră de specializare, în care fiecare din noi pare să nu mai primească la naştere decât darul de avar al unei zâne rebegite. Lui, Olympul întreg îi surâsese din leagăn. Calităţile lui atât de variate au dovedit-o îndeajuns. Dar cea mai mare din toate va rămâne aceasta înaltă ţinută morală în faţa judecăţilor şi a oamenilor. Să-i recunoaştem partea lui de eternitate, care e mare, aşa cum el ştia să o recunoască în cei mai buni dintre noi".

Premiu pentru roman

Premiul trienal pentru roman a fost decernat anul acesta lui Lode Zielens pentru romanul „Mère", pourquoi vivons-nous?"

E un roman proletarian, dar scris fără idei preconcepute, fără altă grijă decât a face să se întrezărească aspiraţiunile unei întregi clase de oameni cât şi mizeria morală şi fizică de care e copleşită. Chiar această tendinţă pare că n'a îndrumat pe autor ,care, deabea eliberat de această deprimare, se îndreaptă cu dragoste şi compătimire asupra bărbaţilor şi femeilor din popor, asupra celor necăjiţi şi care nu se bucură decât rar de tot de câteva momente de mulţumire fugitivă. Dacă se amestecă politica în viaţa lor, nu e pentru a-i chema la lupta a cărei necesitate abia o întrezăresc ei pur şi simplu ca un ecou al dorinţei lor — abea deşteptată — de-a atinge oarecare ridicare şi bucurie umană, de care se simt — foarte confuz — capabili.

In aceasta constă originalitatea lui Lode Zielens. El a redat — singurul din Flandra şi unul din primii în literatura europeană — viaţa, într'o operă literară, acestui proletariat pe jumătate conştient de dreptul său la fericire dar neputincios de-a o ajunge.

Toate personagiile romanului poartă cu ele acea apăsare de care nu se poate spune dacă e bucurie sau durere, specifică celor ce întrevăd paradisul şi simt că nu-l vor putea ajunge.

Romancierul Cyriel Buysse s'a făcut în opera sa, care e cea mai mare frescă a ţăranului flamand dinainte de război, istoricul proletariatului ţărănesc care nu se deosebeşte decât biologiceşte de animal. Zielens ne-a dat, fără să-şi impună aceasta, romanul proletariatului din oraşele mari în acel stadiu intermediar dintre inconştienţă şi deşteptarea aspiraţiunilor către o fericire durabilă.

Intr'un roman precedent „Le sang tromble" Zielens arătase cum printre aceiaşi oameni, aceiaşi aspiraţiune către fericire — îşi caută scăpare în prăpastia pasiunii trupului. Ultimul său roman „Trandafirul galben" se petrece într'o atmosferă asemănător de tragică, dar aici dorinţa de evadare către bucurie se concentrează într'o dragoste imaterială dintre frate şi soră. dragoste care rezistă tuturor amărăciunilor de fiecare zi.

De ce mergem la teatru?

Celebrul director al teatrului Apollo din Londra, C. B. Cohran, a intreprins o anchetă printre publicul spectator, cerând răspuns la această întrebare. El a ales tocmai momentul când stagiunea era în plin succes, cu prilejul reprezentării piesei „Escape me never!" cu Elisabeth Bergner, care ţinea afişul de opt luni, cu sala absolut plină. Timp de mai multe zile directorul a împărţit chestionarul părţii celei mai entuziaste şi mai credincioase din spectatorii săi. Acea care face coadă cu ceasurile pentru locul de la cucurigu, şi a primit vreo două mii cinci sute de răspunsuri.

Din aceste răspunsuri nu se pot scoate concluzii definitive, dar se pot culege şi deduce consideraţii foarte utile pentru directorul de teatru.

Iată rezultatele comunicate de Cohran:

Chestiunile sale erau:

Aţi fost împinşi să veniţi să vedeţi pe Elisabeth Bergner prin

a) Articole de critică?

b) Indemnul vreunui prieten?

c) Filmele în care aţi văzut-o jucând?

d) Vreun afiş sau prospect?

e) Faptul că trecând pe lângă teatru aţi văzut vreun afiş sau fotografiile?

f) Vreun anunţ la ziar?

g) Intâmplarea pur şi simplu?

Răspunsurile afirmative la a şi b au fost cele cu mult mai numeroase. Dar ceiace a fost mai neaşteptat a fost faptul că numărul de răspunsuri arătând influenţa articolelor de critică a fost numai puţin mai mare decât îndemnurile prietenilor şi ale cunoscuţilor.

Este o tradiţie în teatru, după care ceeiace face succesul sau căderea unei piese este un fel de rumoare misterioasă care se răspândeşte dela prima reprezentaţie. Venind acasă spectatorii spun celor din jurul lor că au văzut o piesă remarcabilă sau una proastă. Directorii de teatru consideră această relevare a unei experienţe personale ca factorul decisiv al succesului sau eşecului unei piese teatrale.

In tot cazul, ansamblul opiniei publice are o influenţă decisivă asupra soartei sale.

Totuşi sunt exemple în care opinia criticii rămâne fără nici un efect. Aşa a fost de pildă cu piesa „Romance" de Doris Kean care a avut succes deşi toată critica a fost contra ei.

Totalul răspunsurilor la punctele a şi b se ridică la 2000. Cele relative la chestiunea c, cad imediat la 200. Unul dintre votanţi adaugă: Vocea ei, cu toate că e metalică, e foarte pătrunzătoare. Am făcut cinci mile când am venit la teatru numai ca s'o aud şi voi fi silit a mai face trei ca să mă duc acasă".

Chestiunile relativ la afiş şi la anunţul din jurnale au obţinut abia o sută de răspunsuri, şi numai vreo 16 de persoane au răspuns că au venit la teatru din întâmplare.

Răspunsurile diferite sunt cele mai interesante. Unii au venit pentru că era vorba de o piesă montată de Cohran, alţii pentru că au vrut să-şi arate simpatia pentru o actriţă germană. Alţii pentru că au fost impresionaţi de coada extraordinară a celor ce aşteptau la uşa teatrului. Numai nouă au venit pentru că au auzit pe artistă la radio în „Raţa sălbatică". Vreo câţiva mărturisesc că au fost atraşi de simplicitatea Elisabethei Bergner şi prin faptul că la cinema nu avea nici măcar ondulaţii permanente!...

Jurnalul lui Gide*

Abordarea lui Gide la Jurnal, la forma literară prin esenţă autentică, nu trebue înţeleasă numai ca regăsirea unei forme dela care de fapt nu plecase niciodată, pe care o camufla sub toate celelalte specii posibile: romane, essais-uri, piese, memorii etc., şi în care spiritul acesta nud şi învârtit pe sine însuşi se mişcă cu mai mare uşurinţă. Apariţia Jurnalului tocmai acum şi în felul acesta vădeşte că nu este la mijloc o problemă de tehnică sau de căutare a sa, ci că, în urma nedumeririi şi a atacurilor suscitate de noua sa atitudine, trebuia găsită forma cea mai perfectă de justificare, şi testimoniul cel mai convingător: Jurnalul acesta vrea să fie o depoziţie şi un alibi. Acuzat pe baza spontaneităţii actului său şi a nemotivării sale că această trecere la comunism a sa este necugetată şi suspendată, Gide aduce judecăţii opiniei publice seismograful intim a trei ani recenţi din viaţa sa în care transformarea se va fi operat pe nesimţite, rozând fundul adânc al albiei. Retroactiv, pe anii 1929—1932, — jurnalul acesta valorează cât o percheziţie. In epoca aceasta a anchetelor, cultura îşi îngădue şi ea să-şi cerceteze suspiciabilii.

Luăm aşadar şi noi fenomenul ca atare şi cronicarul literar se transformă în comisar. Ne îndrituește la aceasta în afara sensului acestei opere dar şi mediocra sa calitate. Se poate vorbi despre cartea aceasta numai în semnificaţia ei; substanţa este departe de a fi interesantă măcar. Căptuşite din notaţii banale, lipsite până şi de vioiciune, ba mai mult vădind chiar o scleroză a gândului permanent treaz (sunt chiar unele pagini tragice asupra declinului inteligenţii, care sdruncină emoţie intelectualului cum numai strigătele de groază şi de grijă ale jurnalului Katherinei Mansfield, sau turmentul de fiecare zi şi de fiecare gând al lui Henri Frederic Amiel), pregătite de pagini cenuşii şi neinteresante, cele privind comunismul şi Rusia Sovietică sunt aşteptate şi chiar căutate peste rânduri sărite. Care sunt pur şi simplu deplorabile, goale şi emfatice ca un manifest electoral, pe deoparte supărătoare printr'un patetism suspect, pigmentat până şi de jurămінte, — pe de alta penibile prin lipsa de informaţii şi prin demodarea problemelor pe care şi le pune în cadrul comunismului, Gide, — rezolvate cel puţin din 1847. Nu este de altfel aceasta un secret nici pentru el. In repetate rânduri mărturiseşte: „Simt de altfel incompetenţa mea, şi o simt din ce în ce mai mult. Aceste chestiuni politice, economice, financiare sunt dintr'un domeniu în care mă aventurez cu teamă, împins de o nedumerire crescândă. Dar ceiace simt din ce în ce mai mult este inextricabila încurcătură a tuturor acestor probleme. Aceste chestiuni sunt atât de complicate încât cu cât te ocupi mai mult de ele, cu atâta vezi mai puţin clar, eu cel puţin". (pag. 147). Dacă e adevărat că mărturisirea răscumpără păcatul...

Dar, în cazul acesta, dece va fi vrut Gide să treacă la comunism? Un fapt rămâne sigur şi irefutabil: problema nu-l interesează. Nu vine la ea mânat de preocupări, şi adeziunea sa nu este afluenţa la matca marxistă, a aceluiaş fel de a rezolva problemele. Dimpotrivă: ca element de cultură Gide rămâne potrivnic tuturor punctelor marxiste, — sau, mai precis, Gide din viaţă rămâne cel din biblioteci. Nimic din acesta nu conducea la comunism, nici o frază din opera sa nu înseamnă un preludiu, cât de incidental, a nouii sale atitudini, nici cea mai mică indicaţie a isvorului isbucnit tardiv (o foarte penibilă încercare a fost în coloanele N. R. F. aceea a unui tânăr domn, al cărui nume regret să nu-l pot cita din memorie, şi care, pentru a dovedi contrariul, găsea tocmai bine câteva fraze din Saül, pierdute şi foarte puţin convingătoare). După el, a cărui atitudine generală este în permanentă concordanţă cu declaraţia de mai sus, venirea sa la comunism ar fi cauzată de două fapte. In primul rând de o atitudine morală: mizeria îi repugnă, — şi aceasta, este adevărat, se găseşte consemnat în mai multe cărţi de ale sale şi în special în voyage au Congo. E multă vreme totuşi, — acelaş 1847, — de când socialismul nu mai este o chestiune de milă sau de emotivitate. Dacă este un domeniu în care sentimentele evanghelice şi sentimentele propriu zise, n'au ce căuta, este cu siguranţă în lupta de clasă. Proletariatul astăzi nu mai poate inspira mila şi filantropia, sub orice formă, este pentru el o insultă. Şi apoi nu văd dece prin aceasta Dickens sau Rilke, acel Rilke din caetele lui Malt Lauris Brigge, care plângea pe toţi săracii din lume, — ar fi comunişti. Comunismul este astăzi numai o chestiune de perspectivă şi de weltanschauung, — îmbrăţişând toate domeniile. Este o necesitate de acţiune şi nu un act gratuit sau un deziderat secundar. Al doilea punct comun al său cu socialismul, Gide îl indică în ateism. Evident. Cu anumite rectificări însă: pentru comunism ateismul nu este un principiu esenţial, ci, mai degrabă, rezultant. Ateismul socialist, atitudine de fapt negativă, — rezultă dintr'una pozitivă, din însăşi poziţia sa în faţa problemelor. In socialism nu el este ateu, ci ştiinţa pe care se bazează pentru a-şi edifica tezele. Ateismul modern, astfel, este o atitudine ştiinţifică, culturală şi obiectivă. Or, acel al lui Gide este încă un conflict sufletesc. Eliberarea lui de sub religie închee ciclul chinuiţilor moderni ai acestei dileme sufleteşti: Nietzche, Dostoevski, Gide. Ce departe de luciditatea rece şi experimentală a lui Marx, Engels, Lenin!

Iată aşadar punctele favorabile adeziunii lui Gide la comunism. In schimb: nu înţelege politica, dispreţueşte sociologia şi obiectul său şi nu admite să fie încorporat vreunei acţiuni de partid sau măcar noţiunii lui. Să recunoaştem că bilanţul e categoric şi că arată clar că: Gide nu e comunist. Gide nu va fi comunist. Adeziunea lui formală rămâne *un fapt* şi numai atâta, fără antecedente, cu consecinţe diverse.

Pentru Gide personal consecinţele nu vor fi prea grave. Notez încă odată că mă ocup de repercusiunile personale, psihologice aşi spune chiar. Cred realmente că s'au înşelat acei care au văzut în conversiunea lui Gide o ultimă tentativă de regenerare, de păstrare a succesului şi a gloriei, şi au asemuit-o crud, cu cealaltă conversiune a Cecilei Sorel care la 65 de ani se apucă să joace revistă. Este într'adevăr o forţare în noua atitudine a lui Gide, dar nu este a succesului şi a aplauzelor. Ca orice scriitor individualist Gide era într'o permanentă stare de protest, într'o neîntreruptă frondă. Spiritul său recalcitrant calcina lucrurile cele mai fragede, şi acidul său ardea instituţiile cele mai solide ale regimului. Hrana gândului său erau ruinele şi distrugerea îi putea fi singurul instinct. Era o vreme când revoltele puteau fi personale şi când orice anarhie era o doctrină. Or, aceasta s'a schimbat astăzi. Lupta societăţilor este la apogeul său într'atâta încât nu pot rămânea neutri sau neîncorporaţi. Revoluţia de o parte şi reacţiunea de alta. Deşi lipsit de orice argument afară de acel al marelui său chin şi al neîncetatei sale frământări, Gide a preferat să treacă de partea Revoluţiei, jertfindu-se pentru aceasta pe sine însuşi. Este un act de vădită forţă, interpretabil deopotrivă de bine sau de rău.

Pentru cine însă acestea îşi au o formidabilă importanţă este pentru Gidieni, şi nu pentru Gide. Tinerii cari nădăjduiau încă în permanentizarea lucrurilor aşa cum le apucaseră, acei care răspundeau injocţiunilor noui şi strălucitoare ale vremii căutând citate prin maeştrii lor şi îşi consultau nedumerirea prin toate Talmudurile din lume, — primesc prin aceasta un avertisment sec şi categoric, indubitabil. Cu o mişcare bruscă, Gide le închide cărţile şi le aruncă în foc. Pentru toţi urmaşii săi, pentru toate cugetele acestea temătoare şi îndoite, numai pentru aceştia conversiunea lui Gide înseamnă formidabil. Personal Gide nu se converteşte şi nici nu se schimbă. Dar pe ei îi şi converteşte, îi schimbă, îi şi readuce la o viaţă pe care erau să o piardă scrutând în zadar oracolul mut al cărţilor sale. Nu le dă nici o indicaţie, mai puţin o explicaţie. Actul său rămâne mut şi interpretabil numai în sine. Patriarh cu tâmplele cărunte, câştigat de cecitatea vârstei, profetul lor mai are vreme încă să facă doar un gest: merge şi se înclină îi faţa altuia, mai mare, mai adânc, pe care mai mult îl simte decât îl înţelege: Marx. Nu pe el personal se salvează, e prea târziu. Dar e încă vreme pentru cei tineri şi neştiutori care mai aşteaptă dela el indicarea drumului.

Solemnitatea şi cinstea actului acestuia vibrant de responsabilitate şi de onoarea acestei responsabilităţi, rar în istoria culturală, ar merita cel puţin să-şi ajungă ţinta.

GHIŢA IONESCU

* André Gide. Pages de journal N. R. F. 1934.

Literatura Universală

Un dalmatin prin Moldova anului 1762

II

Dela Vaslui au plecat imediat a doua zi de dimineață printr'un drum frumos dar pustiu, trecând pe lângă o vale cu o bisericuță. Rătăcindu-se într'o pădure mare din cauza tânărului conducător care nu cunoștea drumul, au ajuns spre seară într'un sat tot murdar și atunci au făcut un cort pentru ambasator și soția lui, iar ceilalți au dormit într'o baracă. Noaptea s'a scurs liniștită. A doua zi au admirat pădurile bogate din jur și vitele cornute, mari și frumoase cum n'a mai văzut în altă țară afară de Moldova. Drumul fiind impracticabil au plecat cu carele trase de boi. Trecând pe lângă un han au dat apă boilor, au intrat într'o pădure cu pomi frumoși, eșind apoi într'o șosea mare care trebue să fi costat multe parale. De aci au ajuns în câmpia Iașului, așezat pe o colină înaltă.

La Iași au fost întâmpinați de solii Principelui care le-a trimis trăsura sa de paradă cu șase cai. Secretarul Principelui, un francez născut la Aix, foarte politicos, le-a spus că a venit să-i conducă la locul unde trebuiau să stea și să aibe grije de voiajul lor.

Ajunși la Frumoasa au găsit un palat aproape în întregime mobilat, deși nu mai era locuit de principii domnitori încă de la Grigore Ghica, care l-a ridicat. Ferestrele erau cu vitrouri, divanurile încărcate cu perne. Era înconjurat de ziduri groase. Alături de el era un alt castel mai vast, al femeilor. Ai fi zis că este ridicat de Turci pentru seraiul lor. Scările celor două palate erau de piatră și împodobite cu sculpturi prețioase. Grădini cu arbori fructiferi, alei și lac la mijloc, lac format din apele care izvorăsc la poalele munților deprinprejur și reținute de un dig mare și puternic, sprijinit de pari lungi. In mijlocul digului era o deschizătură și un canal care conducea apa la o moară vecină. Lacul avea mulți pești și pe el pluteau bărci pentru plimbări. In partea din stânga era plin cu sălcii și plante acuatice, care dădeau aspectul unui lac părăsit.

La Iași au stat patru zile. In acest timp Boșcovici a căutat să stea de vorbă cu oameni cu vază și să ia informațiuni asupra Moldovei.

Iată ce a aflat.

„Lungimea Moldovei o poți parcurge în 120 de ore de mers, iar lărgimea în 80. Are o populație cam de 160 de mii de oameni, fără a se număra femeile și copiii. Altă dată era liberă, independentă, avea Suveranii ei proprii iar astăzi geme sub jugul tiraniei otomane, deși nu este guvernată direct de Turci. Atât aici cât și în Valahia Marele Stăpân numește pe prinți și îi scoate când are el gust, fără să întrebe pe nimeni, uneori chiar înainte de a se împlini termenul hotărât și fără alt motiv afară de capriciul sau interesul miniștrilor săi. In fiecare oraș sau sat Turcii țin câte o gardă de 12—15 ienicieri, sub comanda unui caporal turc, care trebue să menție ordinea între negutătorii turci sau tătari care sunt în mare număr pe acolo.

Principele este ales între Grecii supuși Porții, care cerșesc tronul la Constantinopol, fac intrigi spre a înlocui pe alții, atrag sfetnicii Inaltei Porți cu sume mari de bani, care nu se pot însă compara cu cele ce plătesc anual Porții. De aceia se fac împrumuturi mari, se pun impozite care storc pe cetățeni. Și atunci când principele nu-și putea plăti suma promisă era surghiunit într'o insulă în Arhipelag. Inalta Poartă primea în fiecare an dela Moldova un tribut de 50—60 mii de piaștri, în afară de suma ce se dădea **sfetnicilor turci, apoi la instalarea și confirmarea ca domn, care se numea mucarer.**

Provincia era stoarsă de toți Grecii cu funcțiuni mari în stat. Mulți bani se cheltuiau cu cumpărările articolelor de lux și drogherie, ștofe și echipagii somptuoase străine.

Intre nobili făceau parte boerii, cam o sută de familii, boeri ridicați de curând căci cei vechi dinaintea căderii sub Turci s'au stins sau au căzut în mizerie.

Clasa preoților era foarte considerată. Arhiepiscopul era numit pe toată viața. Nimeni nu se putea atinge de el pe când patriarhul putea fi destituit de Divan. Principele nu putea pune impozitul fără consimțământul boerilor și al clerului. Fiecare preot plătea episcopului doi piaștri pe an iar clerul plătea principelui numai jumătate din impozitele ordinare.

Anual se exportau din Moldova în Silezia, Transilvania și țările vecine câte 40 mii de boi grași, vânzându-se cu cinci ducați bucata, fiecare ducat valorând patru piaștri. Apoi se exportau câte zece mii de cai cu 20—30 ducați bucata. Câte două—trei sute mii de oi pe an. Numai pentru bairam se cumpărau câte 60 de mii berbeci. Veneția și Constantinopolul cumpărau ceară și miere, grâne, lemne, druguri pentru vapoare, toate tăiate în pădurile din jurul văilor Moldovei, Bistriței și Siretului, apoi săpun, piei, cărnuri afumate, brânză, unt, vin și tabac, toate, specialități ale acestei populații. Moldova este o țară înzestrată cu toate bogățiile care ar putea-o face fericită, dacă n'ar fi împovărată cu atâtea impozite directe și indirecte și dacă n'ar fi în prada tuturor supărărilor cu care Grecii căutau să oprimeze și ruineze poporul. Prințul are toate mijloacele de a atrage la el toți banii. Căci în afară de violențe are și drepturi considerabile.

Impozitele se plăteau în fiecare lună. Se plătea pentru fiecare cap de om și animal. Erau adunate de șefii orașelor. O simplă familie de țărani plătea câte o sută de piaștri pe an în afară de impozitele extraordinare făcute sub diverse pretexte. Abia își scotea cei opt piaștri și 16 parale pentru ceva că imediat venea un alt ordin de a plăti ceva pentru taxa de confirmare a principelui și a preoților, plătind câte doi piaștri și patru parale pentru fiecare preot.

Limba întrebuințată în țară este un amestec de diferite dialecte. Are ceva slav și turc în care predomină latina și italiana. Sunt o mulțime de cuvinte italiene, dar determinarea cuvintelor este schimbată la unele, iar la altele rămâne neschimbată, ceeace mă face să cred că marea afinitate a limbii lor cu cea latină nu se trage din aceia a vechilor colonii romane, sau a Romanilor exilați la ei, nici nu trebue să căutăm origina lor în primele secole ale Bisericii cum afirmă mulți moldoveni. Aceasta trebue s'o atribuim comerțului pe care Italienii l-au avut aci acum câteva secole și clădirilor ridicate de ei aci.

Domnul Mille, starostele de Cernăuți, provincie care depindea de Moldova, mi-a spus că la Suceava, altă dată capitala acestei provincii, situată un mers de două zile dela Iași spre apus, a văzut chiar el vreo treizeci de biserici, astăzi în ruine, pline de inscripții genoveze și că în castelul tot atât de ruinat se văd încă armele republicii genoveze.

Acest Domn Mille era de origină franceză, vorbea bine limba moldovenească și italiană. Se însurase cu o femee bogată, avea averi imense și era foarte respectat de principe. **Tot dela el a aflat că la Iași este** un manuscris care conține istoria Moldovei, nepublicat până acum. A fost compilată din ordinele lui Grigore Ghica, acum 36 de ani, din lucrări monumentale, adunate de el cu mare grijă. Acest principe moldovean era un om de mare gust și savant.

ELENA EFTIMIU

(Va urma).

G. B. Angioletti

Nopți ploioase

De trei zile plouă într'una, apa se rostogolește cu sgomot pe acoperișuri, curge în șuvoaie pe străzi răzând noroiul și lăsând pietrele caldarâmului albe și lucitoare. Sub greutatea moale și necurmată a ploii, orașul se înăbușă, geme; perdele de negură închid străzile, în grădinile rare frunzele viței americane și-ale iederii adună ultimele lumini roșcate și cafenii, ale acestor zile de toamnă.

Lumea e necăjită și plină de luare aminte, turme negre de umbrele se ciocnesc de ziduri când vre-un automobil sau tramvai trece împroșcând de sub roate cu evantaie lungi și galbene de apă. Numai paznicii, în mantalele lor negre cu pelerinuță, primesc, jertfe răbdătoare, apele cerului și-ale pământului. O pâclă cenușie învălue cartierele mărginașe, pătrunzând prin drumurile largi și pustii de copilași, păzite de palate hâde, ferecate în dosul geamurilor ca niște bolnavi în halaturile lor, uimite poate de ploaia pe care-o simt rostogolindu-se prin tuburile burlanelor și bătând cadențat, ca sângele în vine.

■

In fiecare seară, puțin înainte de miezul nopții, paznicul de noapte începe să bată în sus și în jos strada ce i-a fost dată în grijă. De trei nopți e și el trist și abătut, se crede ființa cea mai nenorocită din tot orașul.

E un om mititel, bătrâior, întunecat la față; în țesătura deasă a ploii pare un animal curios în cușcă, măsurând cu grijă strada în căutarea ieșirii. Toată noaptea apa îi dă năvală furioasă, bate cu degetele în cozorocul șepcii, picăturile îi saltă pe cisme și-i sar în ochi, i se strecoară dealungul gâtului, îi îmbibă mantaua, care împreună cu pistolul și centironul îi trag umerii tot mai greu, spre pământ. Dar omul e scrupulos, nu se adăpostește pe sub balcoane, pasul lui domol merge precis ca bătaia unei pendule; paznic zelos, străbate de-o mie de ori strada, drept prin mijloc ca să vadă bine tot ce s'ar putea întâmpla.

■

...E a treia noapte de ploaie. Paznicul de noapte e ostenit, scos din fire; apa l-a amețit puțin, se simte slab, sfârșit, nu e în stare să-și regăsească bunul lui simț de totdeauna. De trei ceasuri e la postul lui și o neliniște neobișnuită l-a pătruns. Știe, el omul rânduelii, că în noaptea asta trebue să se întâmple ceva necurat, vrășmaș lui și oamenilor de treabă care se odihnesc.

Nu poate să-și dea seama de ce, dar simte prezența unui hoț, cași când gândurile rele ale celui ce se pregătește să facă o nelegiuire ar putea fi prinse ca undele electrice de simțurile lui. Deacuma un lucru știe: trebue să descopere hoțul, cu orice preț. Grăbește pasul, câte odată, preocupat, dă cu piciorul într'o băltoacă sau alunecă pe asfalt. Ticălosul ăla, dacă l-a văzut, trebue să râdă acum de el.

Hoțul e, trebue să fie. Paznicului i s'a părut că a auzit în depărtare un scârțâit, pe urmă o rostogolire, care a răsunat odată cu o bufnitură neașteptată, drăcească a vântului, urmată de o răpăială furioasă, cadențată ca pașii unui fugar, a ploii. Afurisită vreme.

Paznicul merge cu inima strânsă, întorcând în fiecare clipă capul; aici e, n'a fugit, trebue să iasă la iveală, de voe, de nevoe.

Duhul rău al orașului s'a trezit în noaptea aceasta. Adăpostite de mugetul ploii, taine înfiorătoare se ascund prin case, suflete pierdute își pun viața în primejdie, ca să pătrundă înăuntru și să culeagă roade blestemate... Dar în leagăne dorm îngerașii care nu trebue treziți, în culcușurile mâncate de carii zac îngândurați moșnegii care nu trebue speriați.

Din tavernele murdare, din cocioabele mahalalelor, tineri cu privirea piezișe și cu șapca înfundată pe ochi, au ieșit în noaptea asta, sub aripa uraganului, să răspândească groaza. Groaza în bietele inimi ale locuitorilor. Afurisit oraș. Când începe să plouă aci, nu se mai sfârșește nici odată și oamenii răi chefuesc cu strigoaicele în nopțile de sabbat.

Paznicul simte fără-de-legea în preajmă-i ca pe o privire crudă, e scos din fire, înghite stropii de ploaie, mormăind blesteme zadarnice.

■

Hoțul este. Stă de trei ceasuri îndărătul peretelui unei case în construcție, clănțănind din dinți sub ploaie, care șurue peste el furioasă, ca un râu umflat. După ce-a furat câteva lucruri dintr'o vilă, a văzut de departe pe paznic venind, chiar a avut timp să arunce sacul și să treacă și el dincolo de perete; încălecându-l și s'a ghemuit jos între un morman de ciment și-o varniță. De trei ceasuri stă acolo blestemându-și soarta. Își mușcă mânile, înjură printre dinți în chip cumplit.

Paznicul și hoțul se ghicesc.

După ce-a trecut paznicul, rivalul se ridică în picioare și aproape ușurat, lasă ploaia necurmată să-i spele hainele tocite până când frigul pătrunzător îl face să se înfioare din cap până 'n picioare și-atunci iar începe să ocăre, calcă în picioare cu dispreț crud sacul cu lucruri furate, învinuește cârpele, mătăsurile și bancnotele acelea de tot ce îndură, chiar își stăpânește izbucniri sălbatice de răsvrătire. Ar vrea să se repeadă cu pumnii în perete, să-l dărâme, să năvălească în stradă, orice s'ar întâmpla, numai să scape de apa aceia îngrozitoare care șurue și saltă în jurul lui fără nădejde de ostoire.

Ceasurile trec. Depe ziduri cad coji de var sau de ciment, fără veste un ciocan se prăbușește aproape la picioarele hoțului. Paznicul dă fuga la sgomot, se uită cu grijă prin crăpături, zgâlțâie peretele, i se pare că aude un foșnet, se cațără și cercetează cu priviri pătrunzătoare întunerecul, aprinde lanterna. Nu vede nimic; dușmanul a pierit în mormanul de ciment, rămâne afară doar șapca ce pare uitată acolo de un zidar.

Ingropatul de viu e cât pe aci să se înăbușe, când aude ca prin vis cum se depărtează pașii paznicului. Atunci se scoală cu greutate din vizuină, se așează și o nesfârșită desnădejde îl cuprinde. Un simțământ de adâncă umilință, de ticăloșire desăvârșită, o milă sălbatică de el, de soarta lui. Simte că-l îneacă suspine desnădăjduite, toată împietrirea din el se ciocnește de nefericita aceia de dorință de plâns, se luptă, se înfurie, e biruitor. Un hoț nu poate să plângă. Dar cârciuma e un rai de neatins, scăldat în lumină aurie, mângâios ca vinul, unde cântă dulce o armonică iar tovarășii dragi pălăvrăgesc răgușit jucând cărți și povestind aventuri minunate. Fericire piedută.

■

Tot mai plouă. Paznicul e ostenit, se pierde în gândurile lui familiare, uită din când în când pe hoț. La răsărit a apărut o lumină palidă, cenușie, se ridică domoală pe cer și casele se desprind plumburii din noapte.

Se sting felinarele, nălucile pier. Paznicul mai face un ocol, se oprește pe gânduri în mijlocul străzii, par'că umilit de propria-i meserie, care i se pare zadarnică, batjocoritor față de sine însuși; apoi se depărtează clătinând din cap, compătimindu-se.

Hoțul își scoate hainele, le stoarce cât poate mai bine. Își netezește părul, se îmbracă iar, încalecă peretele, lăsându-și sacul. Nu și-a luat decât puținii bani găsiți, o „ticăloșie". Și el la rândul lui se oprește în mijlocul străzii, înaintează buza de jos în semn de dispreț, ridică din umeri. Pe urmă își vâră mânile în buzunar și pornește liniștit, galben la față, ca un muncitor care merge la lucru.

Intre timp ploaia a stat. Cocoșii cântă prin curți cele dintâi cântări.

(Din italienește de N. D.)

Predoslovie

Eu sunt din țara frumoaselor fete
Cu pieptul de piatră, cu inima bună;
Eu sunt din țara idilei pe lună:
Cu-arvuna batistei și schimburi de bete

Eu vin din țara 'nsoritei podgorii,
In care fierb vinuri și cântă sfârleze;
Tânjesc pe de-asupra 'nsetate prigorii:
Dospescu-se 'n sufletu-mi doine și-avânturi viteze

Buiace torente se 'nnoadă 'n vâlcele.
Și sar răvășite în strâmtul uluc,
Și spumegă 'n ochiuri. Năvalnică fulgeră 'n vinele mele
Revolta postumă a vreunui haiduc.

G. F. CIAUȘANU

Klabund

Surâsul Margaretei Andoux

Era strănepoata unor emigranți francezi.

Surâsul Margaretei Andoux flutura ca un veșnic cer de primăvară peste orășelul ei. Ce-ar fi fost acest orășel fără zâmbetul Margaretei Andoux? Cine ar fi știut de existența lui? De numele lui polonez scrâșnitor, de străzile lui murdare și indiferente? Cum aș fi ajuns să vă povestesc ceva despre el dacă n'ar fi existat Margareta Andoux? Zâmbetul ei fâlfâia prin întunecimea birourilor, prin magazinele rău luminate, prin camerele mobilate, înguste și mohorâte. Zâmbetul acesta se strecura ca soarele dimineții în încăperile reci ale școlilor, prin ferestre, chiar atunci când erau date cu var până la jumătate, pentru ca nu cumva vreun școlar neatent să-și trimeată privirea la plimbare pe stradă. Profesorul își potrivea nerăbdător și încurcat ochelarii de doublé și clipea din ochi de parcă i-ar fi intrat o insectă în ei. Școlarii adolescenți, acești ștrengari, care acum prindeau să vadă, să audă și să simtă, stăteau țepeni și posomoriți, iar sufletele lor simple adorau învăpăiate zâmbetul Margaretei Andoux.

Insuși numele când îl rosteai, îl simțeai în gură ca pe o delicatesă: Margareta Andoux. Limba îl dezmierda și nu voia să-l lase să plece.

Toți o iubeau pe Margareta Andoux. Fabricantul de postav, Kellermann, pipernicit dar gălăgios, care moștenise fabrica dela părinții săi și nu eșise niciodată din orășelul lui, dar făcea gură în adunările consiliului comunal, se pierdea cu gura lui cu tot când o întâlnea pe Margareta Andoux. Își ținea pălăria în mână cel puțin zece minute, ca înaintea Sfintei Fecioare. Spiritualul profesor Klingebiel, care avea la adică un doctorat, multe călătorii și șapte copii într'o căsnicie de opt ani, o iubea pe Margareta Andoux. Băiatul dela brutărie, care aducea franzele mătușii la care locuia Margareta Andoux, o iubea. Tapițerul, care venise să așeze perdelele, sobarul, primarul, micul și timidul licean Bregler, care se ruga zilnic bunului Dumnezeu să-l facă să scrie așa de frumos ca Schiller, bețivanul orașului, ceasornicarul decăzut, supranumit „frumosul Oskar", studentul de la teologie: domnul Boeserle, practicantul dela farmacie, — toți, toți o iubeau pe Margareta Andoux.

Femeile însă o urau pe Margareta Andoux și zâmbetul ei, care le fura ochii și inimile bărbaților lor.

Mai tare decât toate o ura însă Isabelle Kersten. Aceasta era a doua frumusețe a orașului și cea mai bună prietenă a ei.

Pe vremea aceia se aciuise în orășel un student în drept, o haimana, care purta vreo douăsprezece semestre pe spinarea lui cam încovoiată. Tatăl său îi plătise de curând cu inima grea și îndurerată o datorie de cinci mii de mărci și acum îi mai dădu pentru ultima oară bani să-și prepare examenul în liniștea provinciei.

Adalbert Klinger avea pe obrazul stâng și pe frunte, de pe vremea când fusese membru al unei corporații studențești, numeroase cicatrice în cruciș și în curmeziș, unele lungi, altele mai scurte, dar atât de nenatural de roșii, încât păreau niște linii desenate cu cerneală roșie pe pielea palid gălbue. Alcoolul le irita. Adalbert Klinger trăgea la măsea. Ochii lui însă, căprui și liniștiți, gura lui senzuală, nițeluș strâmbă, exercitau o atracție fascinantă asupra femeilor. Toate femeile orășelului îl iubeau; bărbații însă îl disprețuiau pentru lenea lui, pentru incapacitatea lui de a munci. De ură nu-l socoteau demn. Și mai mult decât toate îl iubea Isabelle Kersten.

Acest Adalbert Klinger era singurul bărbat care n'o saluta pe Margareta Andoux. Nici măcar nu se uita la ea când o întâlnea pe stradă; mergea cu gulerul paltonului desfăcut, cu trupul înclinat înainte, cu țigara în colțul gurii.

Margareta Andoux se mira. Primea deobiceiu omagiile zâmbind, ca pe ceva foarte natural. Dece n'o saluta acest... acest om? N'o cunoștea? Cunoștea doar toate femeile din oraș și le saluta. Și fetele erau toate îndrăgostite de el — cum îndrăznește să n'o bage în seamă tocmai pe ea?

Ii vorbi despre acest lucru Isabellei Kersten, care în ascuns triumfa.

— Probabil că nu te cunoaște, îi spuse Isabelle Kersten. Ți-a fost prezentat?

— Nu.

— Ei, atunci?

Margareta Andoux și Isabelle Kersten în alb și violet se plimbau la braț pe promenadă, ascultând concertul pe care capela orașului îl dădea dumineca în piață.

Adalbert Klinger venea pe drum.

— Bagă de seamă, spuse Isabelle Kersten. Pe mine mă cunoaște, mă...

Isabelle Kersten păli. Adalbert Klinger trecuse și nu salutase. Aruncă vina pe prietena ei.

— Nu te poate suferi, îi spuse ea ironică.

Margareta Andoux dete din umeri și tăcu îngândurată. Ce-o fi având cu mine? Și oricâtă osteneală își da, oricât lupta — nu-și putea lua gândurile dela el. Suferea, dar nu-și găsea leacul. Simțea în ea ceva ce-o îmboldea să-i pătrundă gândurile acestui Adalbert Klinger. O să-i dau eu de rost în cele din urmă, gândea ea.

Și noaptea sta trează și medita. Umbre zburau peste ea, iar din lucruri eșea parcă un zumzet înăbușit, un cântec. Unde am mai auzit eu această melodie monotonă? E un singur sunet și totuși o melodie. Și nimeni nu cunoaște acest sunet. Toți îl au în ei, dar nimeni nu-l poate rosti sau cânta.

Margareta Andoux se frământa. Își pierduse siguranța în fața acestui bărbat, care n'o cunoștea și căruia îi era indiferentă. Își da seama înspăimântată cât de mult o preocupă, cum se cufundă în el.

Căuta acum să-l întâlnească pe stradă, alerga prin ploaie, fără umbrelă, prin fața casei lui dela parter, doar doar îl va face să iasă din casă și s'o întovărășească. Află ora la care se ducea pe înserat să-și bea jumătatea de vin și începu să-l spioneze. Când îl vedea apropiindu-se de ea îi surâdea. Surâsul ei implora milă. Dar el trecea bălăbănindu-se pe lângă ea, fără s'o privească sau să întoarcă capul. Ea delira: ce voia dela ea? dece o tortura, dece o călca în picioare? — și ajunse să se înjosească atât de mult, încât întorcea capul după el și sta locului pe stradă până când silueta lui cenușie și legănată dispărea în vreo casă.

Intr'o zi Margareta sta pe balcon. El apăru de după colț. Atunci ea zvârli repede o mănușe, care căzu pe asfalt la picioarele lui. El n'o ridică. Dezamăgită, își mușcă furioasă batista și izbucni în lacrimi.

La ce-i folosea zâmbetul ei frumos, fermecător, dacă ispitea pe toți bărbații și numai pe cel pe care îl dorea atât de dureros, nu? Pentru Dumnezeu, doar nu-l iubesc, își întrerupea ea gândurile. Nu, nu, râdea, sufăr doar îngrozitor de mult, că nu vrea să se uite la mine. Căci un lucru îl știu precis, nu vrea să se uite la mine!

Și necontenit se gândea cum l'ar putea sili s'o privească. Ah, cum îl ura!

Afară din oraș, pe stăvilarul Oder-ului, Adalbert Klinger și Margareta Andoux se întâlniră. Era iarnă și poleiu. Margareta Andoux se împiedică și căzu. Adalbert Klinger își înfundă și mai tare capul în palton și fluerând, printre dinți, privea țintă la fluviul ce ducea cu el bucăți de ghiață. Margareta Andoux se ridică singură.

— In ce hal am ajuns să fiu tratată, plângea ea scrâșnind din dinți.

Intr'o seară, după nouă, zbârnăi soneria la locuința studentului. Adalbert Klinger aruncă pe pat „Contes drolatiques", pe care tocmai le citea, trase în grabă o dușcă din pocalul său și deschise.

— Poftiți, veniți mai aproape, domnișoară, spuse el politicos. Ce doriți?

Margareta Andoux sta în fața lui. Buzele îi tremurau și mânile ei căutau un sprijin în golul amețitor.

— Imi dați voe să vă ajut. Ii scoase jacheta, apoi o conduse spre canapea și scoase din dulap o sticlă de șampanie și două pahare.

Margareta Andoux zâmbea.

Trei zile mai târziu, studentul la drept în al doisprezecelea semestru, Adalbert Klinger, se îmbătă la masa lui obișnuită până își pierdu mințile. Câștigase în mod strălucit pariul. Chiar sticla de șampanie din seara aceia o luase anticipat în contul câștigului său.

In drumul spre casă se izbi cu capul de asfalt și rămase lungit. Muri a doua zi de congestie cerebrală.

Margareta Andoux se duse în capela mortuară, unde el fusese depus pe catafalc, îmbrăcat cu o cămașe curată, albă. Cicatricele lui aveau o strălucire viorie pe pielea de ceară.

In partea de sus a gâtului se contura aproape invizibil un semn mic, dințat, proaspăt, ca o mușcătură de șoarece sau de pisică.

Și Margareta Andoux zâmbi.

In românește de

ROZINA ACARU

D. Gusti: Un an de activitate la Ministerul Instrucției (1932|1934).

D. Dimitrie Gusti, fost ministru al Instrucției Publice, a strâns într'un volum enorm (1562 pagini) tot materialul de gândire și de cercetare referitor la o mai bună organizare a unui Minister al Culturii Naționale.

Inconjurat de obișnuitul său grup de colaboratori și învățăcei, d. D. Gusti ne-a dat un standard-work al acestei probleme, cum spun Engelzii, adică o operă unde referatul statistic este însoțit de studiul teoretic, schița practică cu discuția nenumăratelor variante.

Această operă a devenit indispensabilă pentru studiul serios al problemelor școlare.

Pagina Cronicilor

Cinematograful

Eskimo''

Incet-încet, filmul documentar îşi leapădă zgura de foileton prost, şi devine un gen de artă autonom, unde frumuseţea constă exclusiv în document, în interesul oarecum ştiinţific (zoologic, geografic, etnografic) al lucrurilor prezentate. Un asemenea film, foarte artistic tocmai pentru că este pur documentar, e „Insula demonilor". Alături de el trebue să punem şi „Eskimo" al casei Metro Goldwin. In amândouă, anecdota ea însăşi este ca să zicem aşa etnografică: e vorba de o molimă de ciumă şi de superstiţiile pe care ea le pune în mişcare, iar în „Eskimo" e vorba de conflictul dintre morala laponă şi cea europeană, precum şi de putinţele lor de conciliere.

Declarăm dela început, ca să nu dăm loc la vre-o interpretare greşită: „Eskimo" e unul din cele mai frumoase spectacole oferite de arta ecranului. Aşa de frumos încât n'am fost în stare să fiu decepţionat de o mare lacună; căci o nepermisă lipsă trebue semnalată în acest film, o lipsă de ordin tocmai etnografic-documentar. Principala particularitate a vieţii eskimose nu ne-a fost arătată. Dacă s'ar fi pus accentul pe ea, am fi avut un film de o frumuseţe unică. Dar tocmai pentrucă, în ciuda acestei lacune, filmul rămâne totuşi extrem de interesant, — tocmai aceasta ne face să ghicim de ce resurse infinite dispune în genere filmul documentar.

E timpul însă să spunem în ce constă lipsa de care vorbeam. Iată:

Climate

Eskimoşii sunt poate unul din cele mai interesante popoare de pe glob din punctul de vedere al civilizaţiei şi moravurilor. La ei se poate semnala un fenomen sociologic unic: o influenţă directă şi totală a climatului asupra vieţii nu numai materială, dar şi morală, asupra instituţiilor politice, juridice, religioase, sexuale, etc. Pascal, care a bănuit printre cei dintâi importanţa climei asupra structurii sociale a unui popor, ar fi murit de bucurie cetind descripţiile călătorilor despre acest curios popor din ţara zăpezii.

Anul la Eskimoşi se împarte, nu ca la noi, în patru anotimpuri, ci numai în două, dar care contrastează violent, care diferă între ele mult mai mult ca cele patru sezoane din locurile cu climă zisă „continentală".

Să ne gândim puţin la ce se petrece la noi. Cele patru anotimpuri ale noastre sunt desigur net diferite ca privelişte fizică, nu însă ca privelişte morală. Peisajul e altul, dar peisajul ca să spunem aşa „social" e acelaş. Ce distinge la noi vara de iarnă — ca să luăm punctele extreme? Ce le distinge oare — nu din punct de vedere material, ci social? Intrucât diferă stilul de viaţă al sezonului cald de al celui rece? E uşor de răspuns că nu diferă aproape de loc. Singurele deosebiri în „stilul de viaţă" din oraşele europene sau americane sunt: obiceiul de a pleca „în vacanţă" pentru a face o „vilegiatură", şi în al doilea rând obiceiul de a se întocmi, pentru populaţia rămasă la slujbă, un „orar de vară". Atâta tot. Şi încă şi asta necomplect. Căci multe instituţii nu adoptă orarul de vară; cât despre plecarea „la băi", ea se face pe nesimţite. Nu capătă concediu toţi cetăţenii odată, ci rând pe rând, astfel că lipsa câtorva nu afectează de loc aspectul general al vieţii sociale.

Cu totul altfel stau lucrurile în regiunile polare. Acolo sezoanele nu-s patru, ci numai două. In schimb, ele-s deosebite ca albul de negru — şi asta nu numai la figurat, căci într'adevăr jumătate an este zi şi jumătate noapte, şase luni soare şi temperatură suportabilă, iar şase luni besnă şi ger mortal.

Inţelegeţi bine cât de superioară trebue să fie o populaţie care se poate adapta unui ritm sezonier atât de brutal contrastant. Animalele, în tot acest timp, hibernează, intră într'un fel de somn cataleptic. (Fireşte animalele domestice nu, căci ele-s adăpostite de Eskimoşi şi urmează soarta omului). Se va spune poate că omul nu-i fiziologiceşte capabil de a se pune „en veilleuse", de a dormi ca peştele, marmota sau ursul, pe tot timpul iernii. Dar ar fi o gravă eroare. Există foarte savante rapoarte la congresele medicale din ultimii ani asupra somnului hibernal de trei, patru, cinci luni a unor anumiţi ţărani din Rusia. Lucrul e posibil. Dar e o soluţie cu totul inferioară pentru a se adapta la ritmul individual al anotimpurilor. Soluţia superioară e alta, este aceea a acumulării de provizii suplimentare în timpul verii şi a consumării acestor excedente în timpul iernii. Este o conduită bazată pe previzibilitate, muncă şi abstinenţă; este o conduită, ar spune Sombart, eminamente „capitalistă". Şi-i tocmai conduita curiosului popor eskimos.

Variaţii sezoniere

In ţara Eskimoşilor, pe timp de iarnă, este exclus să se poată scoate măcar nasul afară: explodează plămânii pe loc. Şi atunci, se fac case de zăpadă, săpate în pământ, unde se locueşte până trece frigul. Dar în timpul acesta trebue mâncare. Provizii vaste se vor acumula din vreme. Sezonul cel cald va fi o epocă de muncă dublă, şi de muncă sistematică, făcută în previziunea viitorului. Eskimoşii sunt un neam de oameni extrem de civilizaţi, sunt primii inventatori ai regimului „capitalist", primii descoperitori ai situaţiei de „rentier". O întreagă jumătate de an, laponii trăiesc din „venit", din venitul celeilalte jumătăţi.

Aceasta are consecinţe incalculabile. Mai întâi asta dă Eskimoşilor o mare boierie. Boieria e în primul rând bazată pe „timp liber", pe „loisirs"-uri (aristocraţia se mai chiamă în englezeşte şi „the leisured class", clasa cu loziruri, cu vreme liberă).

Cele şase luni de iarnă sunt pentru Eskimoşi tot atâtea luni de neîntreruptă sindrofie, de viaţă de societate, reuniuni familiale, petreceri în comun, serbări religioase şi festivităţi de tot soiul. Fireşte, tot se mai lucrează pe ici pe colo, se mai repară câte ceva, se mai cârpeşte o bocancă sau o blană. Dar în general, viaţa samănă mai mult cu un farniente.

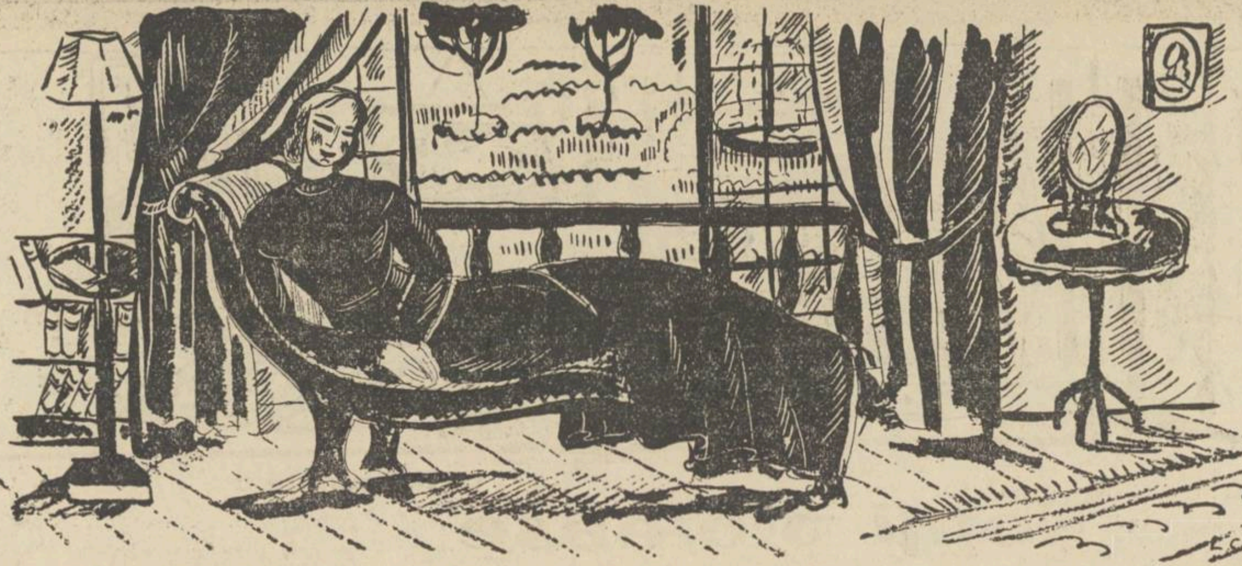
Ce contrast faţă de aprigile vânători de cerbi-caribu, de morse, urşi, lupi, din timpul sezonului călduros. Filmul casei „Metro Goldwin" ne reprezintă câteva din aceste vânători (care-s absolut reale, fără nici cel mai mic trucaj); ele au ceva epic, par'că-s luate din vremurile legendare ale ciclopilor, aşa sunt de enorme ca rezultate. Ei bine, toţi aceşti spectaculoşi viteji, aceşti conchistadori întreprizi, devin, atunci când vine iarna, nişte calmi gentlemani, nişte impecabili „oameni de lume".

Dar nu numai regimul muncii şi al vieţii „mondene" diferă contrastant dela un sezon la altul. Intreaga viaţă socială se resimte, şi toate instituţiile prezintă un dimorfism foarte net. Religia e alta, sistemul de rudenie se schimbă, moştenirile se fac altfel, relaţiile sexuale şi conjugale devin diferite, într'un cuvânt starea civilă, conştiinţa religioasă şi situaţia civică a fiecărui cetăţean se modifică: un Eskimos e alt om iarna şi alt om vara.

Doi mari savanţi etnografi francezi: Hubert şi Mauss au scris un lung studiu intitulat „Les variations saisonnières dans les sociétés eskimo" (Année sociologique), unde sunt bine analizate toate aceste curiozităţi. Inţelegeţi acum ce s'ar fi putut scoate, pentru cinematograful documentar, dacă s'ar fi luat ca temă — cum ar fi fost logic — tocmai această particularitate de viaţă dublă a poporului eskimos.

Dar să nu fim ingraţi. Aşa cum e, filmul „Eskimo" este unul din cele mai frumoase filme de acest gen.

D. I. SUCHIANU

Carnet burlesc

Alergări de trap

La Hipodrom întâlneşti două categorii de oameni: cei cari îţi spun că la curse se poate câştiga şi cei care, deşi sunt convinşi că nu pot câştiga, se încăpăţânează să joace.

Mai e apoi domnul savant care soseşte cu o mulţime de numere din Turful român, **din Pariul-mutual şi alte gazete turfiste şi care studiază foarte atent forma, pedigreul, statistica, sfârşind prin a juca pe cel mai prost cal din cursă.**

Sau domnul care îţi afirmă cu siguranţă că el nu poate pierde niciodată, fiindcă el ştie să joace şi pierde atât de mult, încât e nevoit să se întoarcă pe jos.

Lângă mine, aud pe un domn cu părul alb, care fără îndoială apărea pentru prima dată pe un teren de curse, întrebând foarte mirat:

— Dar nu înţeleg de loc de ce mă sfătueşti să joc pe Stuf... **Aşa, numai**

fiindcă e fiul lui Samson?.. **Dar ce? Inseamnă ceva să fii fiul unui cal bun?**

Calităţile nu se transmit în familie.

— Şi totuşi, ascultă-mă pe mine... Joacă pe Stuf...

Domnul care îl sfătuia cu atâta foc să joace acest cal, este un turfist vechi, care nu joacă niciodată; el se mulţumeşte să ofere pariuri „sigure" tuturor pe care îi întâlneşte în cale.

Dă cinci pariuri diferite la cinci persoane diferite într'o cursă în care aleargă doar cinci cai; în felul acesta reuşeşte oricând să iasă unul câştigător.

— Dar eu nu înţeleg nimic din toată combinaţia asta, îmi explică Nora, care joacă pentru prima dată. Şi apoi nici nu cred că ar putea fi vreo combinaţie într'o cursă atât de importantă... Doar dacă jocheul, suspectează ea, n'o să facă ceva...

— Ştii ce? Să-ţi dau eu un sfat, care-i mai bun decât orice pariu: pune numerele tuturor cailor într'o pălărie, închide ochii şi scoate unul la întâmplare... Acela care o ieşi, pe ăla joci...

— Ştii că nu-i deloc proastă ideia: aşa am să şi fac...

— Dacă o să-mi permiteţi să mă amestec, eu v'aş sfătui, interveni un domn monoclat, cu un trandafir palid ca o ceaşcă de porţelan la butonieră, să procedaţi altfel. Aţi venit cu maşina la Hipodrom?

— Da... dar nu văd legătura, îmi şopteşte Nora intrigată.

— O să înţelegeţi îndată. Ştiţi cumva care-i numărul maşinii?

— A, asta nu, sare Nora, din ce în ce mai curioasă.

— Păcat!... Altfel v'aş fi dat un sistem care nu dă niciodată greş. Iei numărul maşinii, îi aduni toate cifrele, pe urmă împarţi din câte numere e compus şi numărul care-ţi iese pe ăla joci...

Dar aşi putea să vă dau şi alt sfat. La curse, duduie, e de preferat să joci pe cai de greutate mare, pe „poids lourd". **Caii ăştia sunt totdeauna serioşi. E o calitate ce-mi place foarte mult la cai, dar o detest la femei...**

Intre timp, caii au pornit, trec, magnifici, neliniştiţi, revoltaţi. Fără îndoială că la rândul lor, ei pariază pe oameni... Sau privesc toaletele doamnelor din tribune care, din cauza vremii, deşi încă frumoasă, şi-au lăsat rochiile lor „chic" acasă şi s'au îmbrăcat, mare parte din ele, în negru, purtând doliu după cochetăria lor...

Soarele pune pete aprinse pe trupurile încinse ale cailor, adevăraţi aristocraţi ai rasei, ale căror vine par să alunece, ca nişte biele, la suprafaţă...

— Stuf! Stuuf! ţipă mulţimea, care s'a sculat ca un om, în picioare, cuprinsă de nerăbdare.

— Vezi, se plânge Nora furioasă, care nu-i cu adevărat sportivă decât atunci când câştigă ea, am pariat pe Boer, **şi a eşit** Stuf...

— Da, e curios, face sceptic un amic de-al meu, un obişnuit al turfului, totdeauna ese calul pe care n'ai pariat.

Incerc s'o consolez pe Nora, care protestează:

— Iţi spun eu că asta nu poate fi decât o combinaţie... Ai auzit şi pe domnul de adineaori că spunea aşa ceva... Jocheul trebue că a fost plătit...

Acum caii sunt duşi spre grajd, fumegând de sudoare şi urmăriţi de privirile publicului, ca nişte mângâieri. Păturile puse pe ei, cu pătrate mari scoţiene, atârnă pe jos, într'o mişcare flexibilă, pe când ochii lor strălucesc de o lumină ciudată, care relevează existenţa unei inimi şi plăcerea efortului...

■

Dar dacă doamnele de lume şi-au păstrat toaletele pentru serile târzii ale toamnei, manechinele, pe care nici timpul urât, cum spune poetul, „fie vânt ori ploaie, ori cerul noros" — nu le împiedică, ca şi soldaţii, manevrele — îşi continuă evoluţiile lor.

Călcând gazonul pesajului — păstrat, ca prin minune, încă verde — ele merg în rânduri de câte trei, ca să fie mai sigure că vor fi observate.

Vântul ticălos smulge pălăria de pe capul uneia dintre ele, îmbrăcată într'o rochie neagră, acoperită cu margarete albe, făcută parcă anume ca să-i smulgă petale: mă iubeşte, puţin, cu pasiune... şi o duce sub copitele unui cal triumfător.

O doamnă de lângă mine, care, cu câteva minute mai înainte explica unei vecine:

— ...Csitri?... nu-i tipul ăla care a dat numele de citronadă?, iar un turfist bătrân i-a râs în nas, — când văzu scena asta, fu gata să izbucnească în râs. Dar vai! un vânticel trece... şi pffft! râsul îi destinde faţa şi pălăria ei, de asemeni de catifea, se duse să întâlnească cealaltă pălărie gen „deuxième Empire", pe pista cailor.

PAUL B. MARIAN

Cronica teatrală

Teatrul Naţional: „Moşnenii" de d. Sandu Teleajen

Teatrul Naţional a reprezentat — într'o frumoasă montare şi într'o bună distribuţie — piesa d-lui Sandu Teleajen: „Moşnenii".

In această lucrare dramatică e vorba de conflictul pentru pământ dintre două tabere de moşneni — membri ai aceleaşi familii, dar vrăjmaşi ca nişte străini cu interese contrare. Nevoia de pământ, ataşamentul de pământ, simţul pământului... dacă se poate spune — iată tema acestei piese de teatru.

Autorul este un bun cunoscător nu numai al ţăranului, dar şi al scenei— al meşteşugului scenic dela vioiciunea acţiunii până la trucurile de efect.

„Moşnenii" s'au bucurat de o bună interpretare. Reprezentanţii celor două tabere de moşneni, d-nii Bulfinski şi Antonescu, au trăit cu intensitate — în roluri deosebite, perfect schiţate, pătrunse însă de aceiaşi înverşunare pentru pământ.

D. Sârbul a făcut — într'un beţiv de sat — o creaţie strălucită. Faptul că d-sa a reuşit să-l încarneze atât de bine — arată că acest tip a fost construit cu o naturaleţă incomparabilă de autor. Ceiace, bine-înţeles, nu micşorează întru nimic meritul interpretului.

Rolul unui preot de sat a fost jucat admirabil de d. Calboreanu, care a creat un caracter aparte, unitar în gest şi în vorbă.

După o îndelungată absenţă am văzut-o, în rolul unei fete de moşnean, pe d-na Sorana Ţopa — acest talent puternic şi plin de originalitate al scenei româneşti.

Ne aducem aminte, rând pe rând, rolurile jucate de acest temperament clocotitor — pus parcă la carantină, nu ştim pentruce.

D-na Sorana Ţopa este una din foarte puţinele artiste romance, care au darul de a emoţiona, care uită — că-s pe scenă... făcându-ne şi pe noi să uităm că suntem la teatru.

D. Paul Prodan care-i un cu-

noscător al valorilor în treatru, şi care-i animat de cele mai bune sentimente de dreptate — în concordanţă cu interesul teatrului— credem că va revizui statele de serviciu ale întregului personal dramatic, va revizui (fiindcă-i la modă revizuirea) talentul fiecăruia şi va restabili echilibrul artistic atât de necesar pe orice scenă şi în deosebi la Teatrul Naţional.

M. SEVASTOS

Gastronomice

CUŞ-CUŞ MARGUERITE *

Alegi câteva roşii frumoase, rotunde, coapte. Le sărezi interiorul şi le pui cu deschizătura în jos, ca să se scurgă toată zeama. Fierbi cuş-cuş în zeamă de carne. Scurgi bine. Torni peste el o ceaşcă de smântână, îngroşată cu puţină făină şi mult parmezan. Umpli roşiile cu această compoziţie, adăogând în fiecare o bucăţică de unt proaspăt şi parmezan. Le aşezi în farfurie sau formă de teracotă şi le pui la cuptor. Le ţii acolo până se rumeneşte parmezanul şi se moaie roşiile. Se servesc fierbinţi în forma sau farfuria în care s'au copt.

OCHIURI PE PRAZ

Opăreşti prazul ca să-şi piardă mirosul de ceapă. Il tai în rondele subţiri. Le rumeneşti în unt.

Faci un béchamel în care adaugi puţină smântână şi parmezan. Amesteci prazul pregătit în această compoziţie. O torni într'o farfurie. Strici ouăle unul câte unul şi le aşezi la oarecare distanţă. Adaugi puţin unt, presari cu parmezan şi dai la cuptor până se fac ochiurile. Vin alb.

PASTOREL

* Ortografiat aşa şi fără virgulă după cuş, merge. Nu?

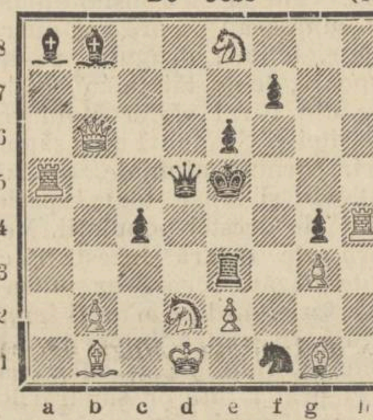
ŞAHUL

Adresa redacţiei acestei rubrici :
Paul I. Negreanu, *Bulevardul Carol 21, Bucureşti I.*

PROBLEMA No. 784

— *Din concursul internaţional „in memoriam* **W. Pauly**" —

— Do · José — (46)

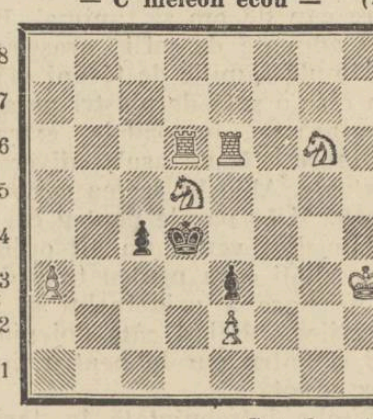
11 + 10 = 21

2 ‡

PROBLEMA No. 785

— *Din concursul internaţional „in memoriam* **W. Pauly**" —

— C meleon ecou — (47)

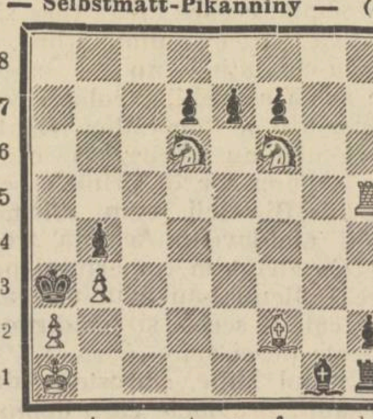
7 + 3 = 10

3 ‡.

PROBLEMA No. 786

— *Din concursul internaţional „in memoriam* **W. Pauly**" —

— Selbstmatt-Pikanniny — (48)

7 + 8 = 15

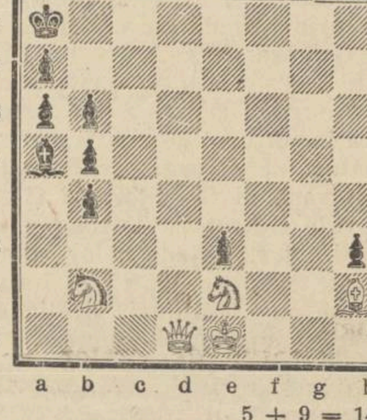
Invers 2 ‡.

Selbstmatt 2-er

PROBLEMA No. 787

— *Din concursul internaţional „in memoriam* **W. Pauly**" —

— 5 + 9 — (49(

5 + 9 = 14

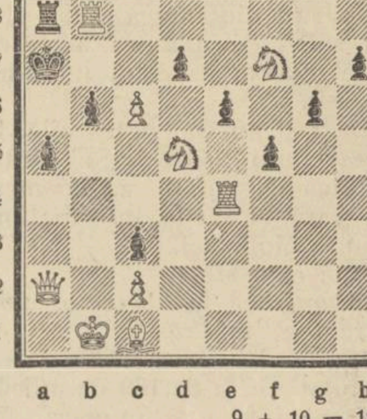
Invers 9 ‡

Selbstmatt 9-er.

PROBLEMA No. 788

— *Din concursul internaţional „in memoriam* **W. Pauly**" —

— Gates Aslant — (50)

9 + 10 = 19

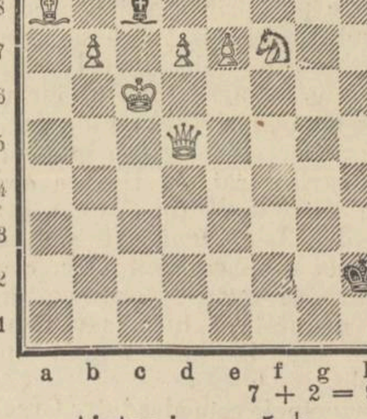
Maximal invers 3 ‡

Längstzüger-Selbstmatt 3-er.

PROBLEMA No. 789

— *Din concursul internaţional „in memoriam* **W. Pauly**" —

— 9,14 — (51)

7 + 2 = 9

Ajutor invers 5 ‡

Gemen : Na8 la h5 şi Nc8 la é8.

Hilfszüger-Selbstmatt 5-er.

Zwilling : *mit w. La8 nach h5 und s. Lc8 nach é8.*

CORESPONDENŢA

Many thanks for problems to: **T. R. D.**(Surrey) and **C. M. F.** (Falmouth),

Herzl. Dank für Probleme an : **M. B.** (Bellaire) und **H. K.** (Berlin).

Remerciements pour le problème à **F.M.M.** (Rio de Janeiro).

Mulţumim pentru probleme d-l **I. O.** (Buhuşi) şi **I. S.** (Tişoara).

⁂

Soluţiile problemelor se vor trimete în termen de 3 săptamâni dela apariţia lor.

PAUL I. NEGREANU
DINU NEGREANU

Cărţi şi Reviste

Ioan Petrovici: Rotocoale de lumină

Edit. Casei Şcoalelor, Bucureşti 1934

Apariţia unei cărţi excepţionale trezeşte, în zilele noastre, **amare** reflecţii asupra valorii **şi** destinului cărţii în genere.

Epoca noastră, condiţionată **de** materialismul rigid, ce culminează cu stricta determinare economică, e prea puţin propice reflecţiei creatoare de idei.

Dominată de un dinamism perpetuu, viaţa societăţii contimporane reprezintă mai curând cadrul necesar transformării sistemului de organizare politică, decât acel necesar creaţiei ştiinţifice, profunde şi izolatoare.

E lucru constatat că epocile, în care se realizează schimbări de ordin social, prezintă un caracter lipsit de claritate şi precizie. **Saint-Simon** distingea chiar epocile **critice** — de fermentare revoluţionară — de acele pur **organice,** în care stabilitatea e dominantă.

O astfel de epocă, critică, trăim noi azi. O simţim după atmosfera neclară ce ne înconjoară, după tendinţele contradictorii în luptă, după afirmarea haotică a unui egocentrism exagerat. Impotriva acestor factori atât de diferiţi, intelectualitatea imploră răgazul necesar creaţiei, iar cartea — un moment de calm şi reculegere.

Spre deosebire însă, de manifestările pur efemere, cartea de idei are o armă decisivă: valoarea fondului exprimat; şi o miraculoasă tentaţie: seducţia formei.

Puţini sunt însă autorii ce reuşesc a reda în formă superioară, unică şi personală, rarele calităţi ale gândirii lor. Printre ei d. **I. Petrovici** e o figură strălucită.

Talentul de orator — de mare şi perfectă anvergură îi oferă posibilitatea exprimării colorate, vioaie şi concrete. Plasticitatea expresiei însăşi mijloceşte redarea celor mai complicate date de cunoştinţă devenite astfel accesibile marelui public. D. Petrovici e un virtuos al formei, pentru acea savoare rară a metaforei inedite şi muzicalităţii desăvârşite a stilului său.

Admirator al lui Bergson şi James, d. I. Petrovici cultivă, ca şi aceştia, darul comparaţiei plastice, adesea salvatoare, întotdeauna edificatoare.

De aceia conferinţele ca şi amintirile sale filosofice au o tonalitate proprie, în care se strecoară — alături de reflecţie şi ideie — talentul său retoric, particular seducător.

In atmosfera culturii actuale d. I. Petrovici reprezintă o notă unică.

Cultura e azi, produsul unei lecturi rapide, dublate de o meditaţie identică. Citim, în genere, în ritmul trepidant al vieţii ce ne înconjoară; gândim cu elasticitatea egală formelor variate de cunoştinţă şi sub simbolul transformărilor realizate în cel mai scurt moment de viaţă. Dar în această perpetuă schimbare, pe care ne-o oferă realitatea înconjurătoare, adesea suntem siliţi să revenim asupra propriilor noştri paşi, să reluăm sub forme noui investigaţii, ce au creiat concluzii efemere. Instinctul adaptabilităţii, devenit azi inteligenţă, e unica noastră salvare.

In contrast cu această atitudine, care se inspiră din acţiunile momentului, d. I. Petrovici este simbolul unei elite intelectuale profund deosebite.

Crescut în cercul de cultură şi intelectualitate al „Junimei", în ambianţa lui Titu Maiorescu, Negruţi, etc... d. Petrovici a pătruns sensul cel mai complect şi cel mai pur al noţiunii de cultură.

In adevăr, cultura în concepţia d-sale e în afară de cadrul timpului, ce o desăvârşeşte în mod latent, inconştient. Cultura nu îngustează cercul de expansiune al personalităţii, reducând-o la un ansamblu de cunoştinţi şi idei, ci reprezintă o atitudine constantă, o manifestare tipică, superioară — sub dominaţia ideilor pure — în orişice manifestare a vieţii.

Esseurile volumului prezent * sunt o dovadă evidentă.

Ca gânditor, d. I. Petrovici nu exprimă decât idei ajunse la maturitate. Lunga perioadă de cristalizare lentă a ideii i-a creiat reputaţia de logician remarcabil şi spirit clar, de rară sistematizare. Aci e şi secretul acelei minunate concordanţe între forma şi conţinutul gândirii sale.

Dar ceiace reprezintă o trăsătură distinctă, şi poate unică, a personalităţii d-lui Petrovici, e atitudinea de calm olimpiac ce se degajă din ţinuta sa literară. Ea e dovada unui comerţ imens cu ideile, complectei lor posesiuni şi unei perioade lungi de critică în cursul elaborării lor.

Şi, mi se pare, această siguranţă de atitudine, calmă şi imutabilă e trăsătura gânditorilor de autentică valoare, printre care d. I. Petrovici ocupă un loc de primul plan.

MIRCEA MANCAŞ

* Rotocoale de lumină (Casa şcoalelor, 1934).

Schitul lui Tărâţă

Cine din generaţiile trecute nu-şi aminteşte epizodul cu schitul lui Tărâţă?! Şcoala militară de la Iaşi, într'un acces de tinerească revoltă, s'a strămutat într'o noapte, din strada Carol, la Schitul lui Tărâţă, de unde parlamentau cu directorul şi ofiţerii reintegrarea domiciliului la şcoală, în emoţia tuturor şi mai ales a pensionatului D-nei *Dodun des Perrière,* a cărei şcoală era peste drum de şcoala militară şi cu o bună vecinătate stabilită prin telegrafia fără fir...

Deşi eram în clasa V, eram încă foarte tânără, având abia vre-o patrusprezece ani. Rolul meu în toate evenimentele şi transmisiunile între cele două şcoli, era un rol secundar de păcălici mai mult de cât de orice. Erau multe fete frumoase, inteligente şi pline de viaţă în pensionul nostru, de aceia toate mişcările noastre, libere sau strategice, erau urmărite cu ocheanele de războiu cele mai perfecţionate din partea vecinilor. Printre fetele mai mari nu era nici una care să nu-şi aibă un *„suspinător"* în şcoala de peste drum. In genere trebuie să mărturisesc că forfoteala uniformelor cu roşu, provoca o fierbere şi-o animaţie extraordinară în clasele cele mici ca şi în cele mari.

Printre fetele mari cea mai frumoasă era Henrieta B., un adevărat portret din secolul al XVIII-lea. Era însă pe cât de frumoasă pe atât de lipsită de spirit şi de putere de exteriorizare. Primea însă zilnic pachete de scrisori legate cu tot felul de panglice. Cum eram din acelaş oraş, Bacău, aveam rolul de confidentă şi aceasta mă măgulea foarte mult. Misiunea mea era să aleg între toate acele nenumărate misive pe cele mai interesante şi să răspund în numele Henrietei. In felul acesta s'a stabilit, între Henrieta şi un epistolist briliant, o corespondenţă în care mi-am pus la contribuţie tot talentul de care eram capabilă. Dar într'o zi... cei doi s'au întâlnit şi biata Henriete a venit seara la pension, roşie de supărare şi mi-a făcut o scenă violentă pentru toate încurcăturile în care o băgasem cu pedanteria şi spiritele mele pretenţioase.

S'a întâmplat ca acel băiat să facă parte dintr'o pleiadă de elevi cu strălucite aplecări la matematici, dintr'un grup de „simpatizanţi" cu socialismul şi cititori credincioşi ai revistei *„Contimporanul"*. Admiratorul Henrietei era pe lângă toate un poet plin de originalitate şi cred că ar fi devenit un scriitor de mare talent, dacă nu ar fi murit în curând după episodul povestit.

Toate aceste evocări mi-au venit în minte citind titlul cărţii d-lui Puiu Gârcineanu *„Lângă schitul lui Tărâţă"* (edit. Cugetarea"). Nu-l cunosc pe d.. Gârcineanu, ca să ştiu din ce generaţie este, dar cartea sa am citit-o cu interes şi plăcere.

Technica romanului este destul de interesantă. Un bătrân care a trăit în oraşul lui dinainte de războiu, cu „o linişte sentimentală de oraş uitat al feericirii", nu se poate împăca cu schimbările de după urgia războiului.

Din contactul cu oraşul pleacă, pripit, în via sa dela schitul lui Tărâţă, unde caută să-şi mai ogoaie „durerea goală de frumuseţa aceia venită de alt când". Cu mişcări de oficiant al unui cult misterios el îşi face cafeaua, după rituri şi tabiete de o viaţă, ca pentru a creia o vrajă în care să reînvie, „din ceţurile îndepărtate *sau poate numai din mintea lui*" „când nedesluşiţi când conturaţi cei duşi"... Iancu Beldiman, Samson Ciolac... Emanoil Anghel...

Pare că am răsfoi un vechiu album, cu fotografii şterse, ciudate ca aspect şi îmbrăcăminte. Omeneşti, foarte omeneşti ca suflete şi întâmplări povestite pe struna domoală a unei vechi ghitare... „Atunci"... ca şi acum oamenii au iubit, s'au iluzionat şi apoi au sângerat sub lovitura dură a realităţii, au petrecut după vremurile de atunci, s'au petrecut prin viaţă cu gesturi, obiceiuri şi apucături. Au vorbit, s'au judecat unii pe alţii, au discutat filosofie cu importanţă, au strâns comori de prin veacuri şi avuţii şi apoi au plecat unul câte unul colo sus în cimitir, ca cele trei mici miniaturi din cântecul francez, care face „trois petits tours", „pui s'en vont!".

In „Singurătate" capitolul din urmă, Bodnărescu, bătrânul cu amintirile, reintră din lumea nouă şi aiurită, pe care n'o mai înţelege, din nou în singurătatea de altă dată, cu vechile lui tabieturi şi obiceiuri, silindu-se să recheme peste amintirea celor duşi, vraja vremilor de altă dată, în priveliştea rămasă singură credincioasă şi neschimbată, de pe cerdacul viei sale de „lângă schitul lui Tărâţă".

Interesant este că aceste amintiri intră în scenă fără ca autorul să zică eu, deşi sunt amintiri confesate de cel ce scrie.

Romanul, care este o formă a vieţii, e rar să fie oglinda tinereţii, iar romanele celor tineri sunt de obiceiu lăudate pentru elanul lor liric. Deşi este în destul de impregnat de lirism, romanul d-lui Gârcineanu este mai de grabă un *roman-feerie*. Factura romanului de faţă fără alt plan de cât acel al evocărilor sub puterea unui dureros regret, este în spiritul literaturii de azi, ca şi procedeul diformării realităţii ca acea a fotografiilor ce ar putea fi numite omoloage. In acestea deformarea este datorită fotografierii unui obiect şi a umbrei sale pe un pavaj umed de pildă, procedeu care dă o aparenţă de chimeră, un caracter mitic romanului şi care de sigur e în gustul şi posibilităţile d-lui Gârcineanu. Aceasta se vede şi din subiectul ales pentru un viitor roman.

Dar este aci o primejdie la care autorul trebuie să fie atent. Mărimile trebuie să păstreze între ele aceleaşi raporturi ca în realitate dacă vrem să fie coherenţă. Incoherenţa în romanul feeric poate să ducă la verbalism. Unitatea operei trebuie să fie reală dacă vrem să obţinem opere cu necesitate interioară şi exterioară.

Din trecutul nostru literar
N. Cartojan: cercetări literare

Literatura noastră din Epoca Fanarioţilor, nu este încă cunoscută în adevărata ei valoare. Căci, dacă ne uităm mai cu stăruinţă spre acest trecut îndepărtat, vom constata spre surprinderea noastră peste prejudecăţile istorice şi didactice eronate, o literatură nu numai bogată dar şi de importanţă capitală, care, până acum a fost ignorată.

Mentalitatea aceasta însă e pe cale de a dispare. Nimic nu poate să stea încătuşat. Şi cu atât mai mult pulsaţiile vieţii literare. Trecutul e ca o cutie de conserve pe care trebue s'o ştii deschide pentru a intra în posesia conţinutului ei, cea mai înaltă manifestare omenească dintr'o anumită epocă. Şi operaţia aceasta nu este uşoară. De multe ori este riscantă.

Prin muncă şi perseverenţă zi de zi reuşeşti. Şi d-l N. Cartojan, a făcut-o. Viaţa sa e o viaţă migăloasă pe care şi-o petrece între pereţii unei biblioteci, răsfoind pagini prăfuite şi îngălbenite de ceară, pe care cine ştie ce călugăr o ticluia la mucul unei lumânări, încovoiat de bătrâneţe.

Această preocupare poate ar fi însemnat prea puţin dacă nu ar fi radiat şi în sufletul tineretului universitar.

Deaceea, în fruntea studenţilor săi, d-l prof. N. Cartojan a început să lucreze cu ei cot la cot.

In acest scop s'a înfiinţat, pe lângă seminarul dela istoria literaturii române vechi, o societate care lucrează de acord cu seminarul.

Iar drept rezultat al acestei activităţi comune, este lucrarea *Cercetări Literare*, publicate de d-l N. Cartojan.

Lucrarea aceasta este în cadrul preocupărilor schiţate mai sus, căutând să arunce o lumină asupra literaturii din Epoca Fanarioţilor, — cea dintâi manifestare a influenţei Occidentale, care ne înzestrează cu câteva podoabe ale literaturii medievale — datorită limbii greceşti prin mijlocirea căreia se fac la noi aceste traduceri, — prin pana tinerilor de la literatura veche.

Scopul acestei lucrări este depăşit. Şi aceasta, datorită faptului că problemele sunt atacate matur şi competent. Nici o lacună; nici o elucubraţiune stilistică frequentă tinerilor noştri. Studiile sunt judicioase — rezultatul unor cercetări îndelungate de bibliotecă.

Remarc studiul d-lui Emil Turdeanu despre *Varlaam şi Ioasof* unde se studiază — nu până la epuizare — diversitatea còpiilor, care se impune prin metoda riguros ştiinţific urmată.

Menţionez asemenea studiul d-rei D. Mociorniţa despre *Fiziolog* în care ni se pun faţă în faţă texte pentru a se ajunge la *Fiziologul* prototip.

Muncă şi pricepere arată asemenea în articolele semnate d. Al. Ciorănescu şi d-ra Elena Cosco.

In special insist asupra biografiei alcătuite sub direcţia pricepută a d-lui prof. Georgescu-Tistu, — în care se publică titlul lucrărilor care se referă la istoria literaturii noastre vechi, începând cu anul 1930, de unde se oprise cunoscuta revistă *Daco-Romania,* de sub conducerea d-lui Sextil Puşcariu.

Lucrarea *Cercetări literare* nu este de sine stătătoare. Ea este altceva: începutul unor serii de cercetări de sub conducerea d-lui prof. N. Cartojan, care vor fi publicate din timp în timp. Emanată din sânul seminarului şi societăţii istoriei literaturii române vechi — publicaţia se individualizează într'un anuar.

Şi tocmai din această cauză cred că trebue să se renunţe la titlul adoptat în favoarea aceluia de *Anuar.* E singura observaţie.

FLOREA FLORESCU

Guşaţi
şi
bolnavii cu
Umflături
la gât
Primiţi cartea unui medic
Gratis şi franco
Scrişi imediat la adresa:
Georg Fulgner, Berlin-Neukolln, Ringbahnstr. 24 Abt. P.182

Cronica literară

I. M. Raşcu, La Lisieux, cu Sfânta Tereza

Intr'o literatură ca a noastră, lipsită de atitudini cu adevărat mistice, cartea d-lui Raşcu este una din cele mai surprinzătoare din câte se pot aştepta dela un scriitor român. Ea nu are nicio asemănare cu producţia de inspiraţie religioasă a unor poeţi ortodoxişti, nesinceră în genere, teoretică şi estetică atunci când e de bună credinţă. D. Raşcu e un credincios activ de confesiune catolică şi convicţiunea sa întărită de o cunoaştere sistematică a dogmelor şi de o existenţă în spiritul bisericii sperie sufletele noastre apatice. D-sa e departe deopotrivă de supărătoarea poză caşi de sfiala de a-şi mărturisi public, printr'o astfel de carte, un sentiment care, prin intensitatea lui, îi poate recolta ironii eftine. De bună seamă că scriind aceste impresii pe marginea biografiei Sfintei Tereza autorul a urmărit un scop pur spiritual, arta fiindu-i un accesoriu, un veştmânt festiv. A crede altfel, înseamnă a-l bănui contaminat de păcatul deşertăciunii, lucru, pentru cine cunoaşte oţelul din care e făcut caracterul d-lui Raşcu, cu desăvârşire de înlăturat. Inţelegerea operelor de acest fel are trebuinţă nu de critic, ci de suflete sensibile, capabile de a fi aduse la un spirit comun. Iată de ce se cade să fim cinstiţi şi să mărturisim că, precum se teme autorul în prefaţă, nu suntem vrednici să pricepem sfinţenia prea fericitei Tereza dela Lisieux.

Fără cinism şi fără freudism, viaţa Terezei franceze ne inspiră o imensă milă şi un sentiment de repulsie faţă de o concepţie medievală a credinţei religioase care dăinue alimentată în chip artificial. De orice confesiune am fi, un lucru rămâne hotărît: viaţa e fapta prin excelenţă şi premisa divinităţii şi un cult ucigaş al vieţii e un cult absurd. Sfinţenie în sterilitate nu poate fi. Că femei cu glande atrofiate se ascund, sterpe, în umbra unor ziduri îmbibate de miros de tămâe, şi de acolo, visează pe divinul Mire, dedându-se la acte de pietate fervente, aceasta nu promovează cu nimic moralitatea creştină a umanităţii ci sabotează numai opera procreatoare a naturii. Isus n'are nevoe de atâtea mirese şi cred că singurul chip de a se logodi spiritual cu el este ca femeia să-şi vadă de rostul ei uman şi să se dedice micului eroism al vieţii integrale. Orice stare sufletească a unei femei, cu caracter de vaporositate, când legile fiziologice n'au fost potolite, e suspectă şi, fără freudism, impură. Penibil este strigătul acestei biete fete nelumite pentru care Isus a devenit o obsesie turbure: *„Ce fericire să suferi pentru acela care ne iubeşte la nebunie...!"* Să-i explicăm *sfinţenia* prin cine ştie ce procese subconştiente şi să ne îndoim de vocaţia ei? Nici decum. Vrem să spunem că acest mod de sfinţenie e o rezultantă a unui mediu şi că nu merită sacrificarea unei biete fiinţe. Fată a unui burghez care avea să moară de paralizie generală, fapt ce ar putea să explice beteşugurile din copilărie ale eroinei, trăită într'un mediu de bigoterie şi'ntr'o familie în care toţi iau drumul mânăstirii, aruncată prin această creştere de copil între zidurile unui ordin aspru, cu maici acre şi reumatice, într'o mânăstire în care iarna nu se face focul, tuberculoasă însfârşit, ce mirare dacă are nevoe să comunice de-a-dreptul cu cerul, în loc să se pregătească pentru drumul veşnic pe calea bătută a acestei vieţi de necazuri? Cui serveşte acest sacrificiu şi ce pildă măcar iese din el? Ni se vorbeşte de un eroism mărunt, de o *cale mică*, de o copilărie spirituală. Iată în ce constă acest într'adevăr dureros dar steril eroism. O maică, desigur cretină, spălând batiste, stropeşte cu lături pe palida Tereza şi ea rabdă aceasta „întru numele Domnului". O altă maică decrepită şi oloagă o pune să o conducă în refectoriu şi o bombăneşte pentrucă mânile mici ale fetei nu pot propti şalele ei bătrâne. Tereza îşi face un program din umilinţă. Intr'o mânăstire de femei învineţite de igrasie nici vorbă că izbuteşte. Iată o pildă:

„Intr'o zi veni o maică să caute o soră pentru o treabă pe care Tereza ar fi dorit în special să o facă. Tocmai ea fu aleasă. Dar părându-i-se că ceteşte în ochii unei camarade prezente aceiaş dorinţă, începu să-şi strângă lucrul încet de tot, ca tovarăşa să-i poată lua locul. Călugăriţa care venise să o cheme îi spuse atunci zâmbind, cu oarecare ironie în glas: — Eram sigură că nu-ţi vei adăogi şi această nouă perlă la coroana ce ţi-ai făurit. Eşti încetă de tot".

Pentru un bărbat acest mediu rău ar fi o şcoală de laşitate, pentru femee el este una de isterie. Tereza e de bună seamă o martiră a tragediei zilnice la care sunt sortite din leagăn unele fiinţe. Dar principiul ce se desprinde din suferinţa ei nu trebue încurajat. Prefer o Tereză în tricou de bae care scapă dela înec un copil, care naşte şi îngrijeşte copii, care îndulceşte cu blândele ei vorbe, înclinând spre meditaţie, pe bărbaţii obosiţi din această vale a plângerii. Căci dacă eroism înseamnă să suferi acele veninoase ale unei babe înrăite de celibat, atunci trăiască zeii antici! Dar ce supără şi confirmă suferinţa sfintei e premeditarea pe care o simţi conducând din partea altora „cariera" Terezei. Fotografia făcută Terezei încă din viaţă, în atitudine de cuvioasă din icoane, îndemnul de a-şi scrie naivele, suavele de altfel însemnări biografice, asemeni Terezei de Avila, dovedesc intenţia de a promova o sfântă modernă, după toate regulele unui regisorat meticulos. Am fi greşit înţeleşi dacă s'ar interpreta aceste rânduri ca impietate. Recunoaştem puritatea vieţii Sfintei Tereza şi nu e nici căderea noastră şi n'avem nici înclinarea sufletească de a tăgădui minunile pe care credinţa omenească le obţine ajutată de un pios simbol. Nu suntem însă simţitori la acest fel de sanctitate şi asta constitue desigur o mare scădere pentru priceperea adecvată a cărţii d-lui Raşcu. Ceeace însă simţim intens este suava, indicibil luminoasa ferventă a credinţei autorului, exprimată în fraze muzicale ca o rugăciune. Niciodată o credinţă nu s'a mărturisit, la noi, în stil literar cu mai adâncă nesfioasă sinceritate ca în aceste rânduri fierbinţi:

Pătrunzând în sanctuarul adoraţiilor, cu totul deşert la ceasul acela, am îngenunchiat pe unul din scaunele de lângă uşă, în timp ce picurau pe meditaţia mea vibrătoare ciripirile înserărei. După o reculegere concentrată, întorcând întâmplător capul spre stânga, statuia Sfintei Tereza din Lisieux — pe care n'o zărisem la intrare — m'a fulgerat cu priviri de dincolo de chemări şi de simţuri, primindu-mi cu un surâs de înţelegere rugăciunile ce au isvorât din inima-mi prosternată. Eu mă credeam singur cu Dumnezeu, în templul din care nu văzusem mai întâi decât candela roşie a altarului, şi ea, toată vremea, îmi veghease discret închinarea şi mi-o purta acum caritabilă către cer... am aşezat la picioarele Sfintei buchetul...

Surprins în colocviile sale cu Infinitul, d. Raşcu, poet prin artă, devine poet turburător prin vocaţie mistică.

G. CALINESCU

Insemnări şi polemici

Valorile revistei „Gândirea"

Nu este vorba de valoarea uneori incertă a colaboratorilor revistei „Gândirea". Un Lucian Blaga, de pildă, nu poate fi în nici un caz contestat în autenticitatea liricei sale de tulburător tragism şi nici în substanţa filosofiei sale sintematizate din ultimele trei volume. Se pot face serioase obiecţii, desigur, asupra punctului de vedere. Se poate discuta arsenalul dialectic.

Ne referim la „tabla de valori" de o bestialitate ipocrită în jurul căreia îşi polarizează d. Nichifor Crainic slabele sale esseuri doctrinare.

Hieratismul poetic şi metafizic al revistei s'a dizolvat în impresariat al desmăţului huliganic din ţara românească.

„Gândirea" a reapărut la 1 Octombrie după o tăcere îndelungată provocată de politicianizarea directorului, care a scos ziare hitleriste şi n'a mai avut timp să se ocupe de o revistă de cultură.

Care este tabla de valori militată azi de această revistă? Care sunt idealurile colaboratorilor?

1. ARISTOCRAŢIA

D. Nichifor Crainic se dovedeşte boier mare în prejudecăţi:

a) „un gust aristocratic" (pg. 255) e lauda supremă adusă unui critic de artă, iar „poezia proletariană" se condamnă după toate canoanele. (Definiţia „proletarului" la d. Toma Vlădescu: „ce-am avut şi ce-am pierdut!").

b) „aristocratica sarcină" (pg. 256) pe care şi-a luat-o un franţuz, spune d. Crainic, plin de admiraţie. Ne aflăm între boieri!

2. MORALINA

Dacă nu ne-am cunoaşte oamenii „Gândirii" mai amănunţit, am crede, după scrisul lor, că se hrănesc cu rădăcini de copac, cu miere de albine sălbatice şi nu râvnesc la păcatele trupului muieresc. D. Crainic scrie cu candoare laudativă:

a) „sunt accente de „moralism profetic brusc căzute peste o epocă de „libertinaj" (pg. 256);

b) „familia creştină" (pg. 256);

c) „responsabilitatea morală" (pg. 245);

d) „omul de conştiinţă creştină" (pg. 211).

e) „porunca morală" (pg. 212).

Să amintim de faptele şi de morala practică a acestor oameni?

Ne este ruşine...

3. „GADILÂND ANIMALUL DIN OM"...

D. Nichifor Crainic în retorica „Mărturisire de credinţă" blestemă pe acei care „evitând spiritul şi gâdilând animalul din om" (pg. 212), socotindu-se pe sine paladin al... spiritualităţii.

D. Crainic a recitit de curând „In slujba păcii" de I. Al. Brătescu-Voineşti. Această carte de înaltă moralitate şi de sublimă predică a înfrăţirii popoarelor, scrisă în cel mai curat spirit cristianic, este judecată astfel de teologul nostru:

„leşinătură ideologică a pacifismului universal", „rece foc artificial pe bolta Utopiei (pg. 209).

Isus Christos a visat pe ţărmurile Ghenizaretului pacea veşnică şi iubirea între seminţii.

Slujbaşii Săi care l-au confiscat şi încasează lefuri din răspândirea cuvântului sacru predică războiul şi ura între neamuri.

Pentru d. Crainic, Liga Naţiunilor (care încearcă o eludare a conflagraţiilor printr'o tehnică a înţelegerilor diplomatice). este nici mai mult nici mai puţin decât „reeditarea colectivă a orgoliosului Lucifer"....

Teologii de azi „gâdilă animalul din om", asmut pe om asupra omului. Aşa ceva poartă numele de naţionalism creştin...

Nu vi se pare că a reînviat omul cavernelor şi încearcă să ia conducerea neamurilor?... Şi că tablele de valori ale teologului nostru nu sunt scoase din Evanghelii, ci găsite la Glozel?

Debut în confuzie

„Revista Vremii" este o apariţie nouă pe piaţa numeroaselor mărunte reviste. Vrea să fie o tribună care să militeze pentru o democraţie sinceră. Scopul e frumos. Dar dela primul, număr rămânem nedumiriţi: cum se poate aşeza în fruntea cuprinsului, ca articol de fond, inepţille unuia dintre cei mai obtuzi diletanţi reacţionari? O revistă cu convingeri democratice, cum majoritatea articolelor publicate ne face să credem, care deschide coloanele, cu un articol de prea cinstitul Nichifor Crainic!... A risipi confuzia în care debutează, nu poate decât folosi acestei noi publicaţii bilunare.

A doua descoperire a lui Eminescu

Că, în urma lucrărilor d-lui G. Călinescu, aproape toţi pretinşii critici şi istorici literari au început să facă... eminoscologie, nu ne surprinde. Este unul din aspectele, desigur caraghioase, ale modei literare a momentului.

Altceva este surprinzător. Oameni cari n'au nici o chemare, discută cu incompetenţă anumite probleme cari nu-i interesează ca atare, ci numai pentrucă sunt în nota zilei. Uşor poţi ajunge ridicol, când discuţi însă, neinformat, probleme de istorie literară. Aşa este de pildă, cazul d-lui Al. Ciorănescu, prins în flagrant delict de... neinformaţie.

D. I. E. Torouţiu, un autor informat în materie bibliografică şi istoric literar, discutând un articol despre Eminescu al d-lui Al. Ciorănescu publicat într'o revistă lunară (Revista Fundaţiilor), arată foarte precis cum acesta ...descoperă lucruri prea bine cunoscute în legătură cu poetul aprig comentat astăzi. Cu mare mândrie şi siguranţă, d. Al. C. dă drept noutăţi istoric-literare, unele date, vechi şi de mult comentate. Fireşte că hazul e cu atât mai mare, cu cât d. Al. C. se arată foarte sigur şi satisfăcut de marea... descoperire. D-sa e în postura celui care a descoperit America a doua oară.

D. Al. C. a riscat mult, lăsându-se furat de valul modei. Căci de nu era acum „momentul Eminescu", poate avea şansa să treacă neobservat.

Moştenirea lui Paul Zarifopol

Se ştie că regretatul Paul Zarifopol a îngrijit editarea ediţiei critice a Operelor complecte ale lui I. L. Caragiale. Câtă pregătire, pricepere şi gust a dovedit în această muncă, o arată cele trei volume tipărite. Nimenea nu era mai indicat decât Zarifopol să execute această dificilă şi delicată operă. Fost contimporan şi prieten cu autorul dramatic, îi ştia şi preferinţele, şi metoda de lucru, şi gusturile.

Succesiunea lui Zarifopol e foarte dificilă. Dacă d. Şerban Cioculescu, continuator al lui Zarifopol, doreşte să se menţină la acelaş ridicat nivel, şi o abatere ar fi o adevărată impietate faţă de memoria predecesorului său, singurul lucru ce-l are de făcut este să adâncească planul de lucru conceput şi metoda aceluia Numai aşa se poate încheia bine o operă începută ireproşabil.

Partea glumeaţă a republicei Sovietelor

Ziarul „Observer", relatând o serie de vorbe de spirit şi glume ce se fac asupra evenimentelor din republica sovietelor scoate în relief vorbele pompoase şi pretenţia limbagiului oficial, care dă loc la comentariile humoristice şi la glumele poporului rus sau a vizitatorilor străini.

Astfel omul, care e lovit greu în Uniunea Sovietelor, are consolarea că a fost supus „celei mai înalte măsuri de apărare socială".

Când „Uniunea tineretului comunist" s'a gândit să creeze o scenă cu piese comice spre a satisface nevoia de humor a poporului rus şi-a făcut reclama cu articole în presă şi conferinţe intitulate: „Organizarea râsului" sau „Serioasele afaceri ale surâsului".

Izvoarele comicului sunt nesecate: ciudatele apucături ale vieţii sovietice, fantastica ţinută a vizitatorilor străini şi aiureala lor în faţa evenimentelor din republică, dar mai ales pornirea neînfrânată a poporului rus spre glumă şi humor, care nu a putut fi reprimată cu nici un preţ de propaganda oficială.

Această pornire spre humor se manifestă mai ales prin vorbe de spirit şi glume orale, purtate din gură în gură, cu un repertoriu datând din toate perioadele revoluţiei.

Unele datează din primele zile ale Revoluţiei, de pildă: „în Rusia toţi au fost, sunt, sau vor fi puşi la închisoare". Alta: „In „Adevărul" (organul oficial al partidului comunist) nu e nici o noutate, după cum în „Noutăţi" (oficiosul sovietelor) nu e nici un adevăr".

Alimentaţia este subiectul preferat al spiritelor şi anecdotelor. Iată vreo câteva exemple: doi Ruşi discută între ei cine e mai mare om de stat Hoover sau Stalin. „Hoover e de părere că americanul nu trebue să bea" zice unul. „Bine, dar Stalin e de părere că rusul nu trebue să mănânce", replică tovarăşul celalt.

Altă anecdotă: Stalin se plânge preşedintelui Sovietelor, Kalinin, că sunt mulţi şoareci în cămară la el. Atunci Kalinin îi dă ideia să pună acolo un afiş pe care să stea scris „Fermă colectivă după normele lui Stalin"; să fie atunci sigur că jumătate din şoareci vor muri de foame, iar jumătate vor fugi care încotro.

Marea depreciere a puterei de cumpărare a rublei şi complecta ei devalorizare în afară de soviete, a fost caracterizată astfel: „Care e poporul cel mai bogat din lume?" întreabă unul. „Ruşii, răspunde celălalt, pentrucă nu ştie ce să facă cu banii!".

Alta: Toţi iepurii din Rusia sovietică se strâng la frontiera polonă şi cer permisia să treacă în Polonia. Fiind întrebaţi asupra cauzei emigrării, unul din ei răspunde „G. P. U a dat ordin să se aresteze toate cămilele din Uniunea sovietică". „Dar bine, voi nu sunteţi cămile", răspunde funcţionarul polonez. „Pas de dovedeşte aşa ceva G.P.U.-ului"! răspunde delegatul epurilor, îngrozit.

Iată acum cum au fost parodiate de imaginaţia poporului cele şase condiţiuni formulate de Stalin pentru succesul operaţiilor industriale: Cele şase porunci pentru inteligheNţia rusă: Să nu gândeşti. Dacă gândeşti, să nu vorbeşti. Dacă trebue să vorbeşti, să nu scrii. Dacă trebue să scrii să nu tipăreşti. Dacă trebue să tipăreşti, să nu publici. Dacă trebuie să publici, desminte neapărat a doua zi".

O poetă modernă engleză: Dorothy Wellesley

Pentru înţelegerea şi aprecierea valorii integrale a unui autor, care a scris şi publicat versuri în mai multe volume succesive, apărute la diferite epoce, este de mare importanţă colecţia acestora într'o singură ediţie. Să ne închipuim numai ce serviciu s'ar aduce, atât literaturii noastre cât şi poeţilor, dacă am avea posibilitatea să le dăm sub această formă operă creată în timp de zece ani, de pildă, şi risipită în plachete şi volume minuscule, aşa cum a făcut editura Macvillan din Londra cu poemele lui Dorothy Wellesley: Poem's of ten Years (1924—1934).

Mă gândesc adesea, cu durere şi oarecare remuşcare, la opera poetică a Otiliei Cazimir ca la un şirag de mărgăritare preţioase, irosite prin sertarele ascunse ale unor uitate scrinuri prăfuite. Acest fel fragmentar şi distanţat de a prezenta poemele unui autor ne împiedică de sigur a valorifica just excelenţa sau insuficienţa unei opere.

Numai când avem sub ochi seria întreagă a versurilor pe perioadă mai lungă de vreme putem aprecia dacă glasul este autentic şi original sau dacă răspunsul este incoherent şi nesigur.

In desvoltarea sa, glasul poetului trebuie totuşi să rămână acelaş în notele sale fundamentale, în decursul vremii, oricare ar fi accentul pe care-l iau cu vârsta suferinţele, bucuriile şi toate experienţele din ce în ce mai multiple ale sufletului.

Nu mulţi poeţi ar putea suferi cu succes o asemenea probă... Dar ce ansamblu ar fi blocul întreg şi atât de şlefuit al Otiliei Cazimir!

Pe când răsfoiam colecţia de versuri a lui Miss Dorothy Wellesley, gândul meu se întorcea cu amărăciune la destinul poetei noastre. Gândind la repeziciunea cu care trece timpul tinereţii în ţara noastră fără primăvară, pare că mă cuprinde o nelinişte şi o grabă de a prinde încă şi încă în plasa sa de aur, acest talent atât de sclipitor în zbaterea sa vie şi atât de plină de viaţă. De ce nu mai scrie Otilia Cazimir?... De ce nu se găseşte un editor generos care să ne dea opera ei în integralitatea de tot viu, neinfluenţat de nici o atingere străină? Câţi sunt cititorii care n'au uitat încă micul capo-d'operă „Biografie" publicat în Adeverul Literar"?!

Vorbeam de repeziciunea cu care se trece omul la noi... Dar Otilia Cazimir, care e cunoscută şi apreciată are abia vârsta când debutează Dorothy Wellesley. In Anglia e permis să debutezi, chiar când eşti femee, la vârsta matură şi chiar la bătrâneţe. George Elliot a debutat după 50 de ani! Numai la noi nu-i e îngăduit omului, femee sau bărbat, să treacă de vârsta primei tinereţe dacă vrea să mai conteze între creatori şi chiar între oamenii vii.

La această ciudată concepţie mă refeream gândind cu părere de rău că Otilia Cazimir se învălue în tăcerea şi singurătatea Iaşului nostru pe jumătate adormit...

Citind versurile poetei engleze am fost foarte impresionată de continuitatea viziunilor, impresiilor şi cugetărilor sale, de omogenitatea scrisului său, de humorul şi ironia care rămân aceleaşi dealungul celor zece ani cu toată desvoltarea pe care vădit a primit-o talentul său în această perioadă de vreme.

Este de asemeni foarte interesantă persistenţa iubirii sale de trecut, deşi opera e atinsă în multe locuri de tuşa corosivă a vremii de azi, simţul pătrunzător pentru tradiţie, curajul sufletesc, pathosul şi energia în permanenţa atitudinii sale faţă de viaţă.

Dela cel dintâiu la ultimul volum apărut până în prezent, versurile poetei engleze sunt pline de căldura şi duioşia iubirii sale de plante, animale, de orice creatură vie. Poate este o profuziune prea mare de imagini în unele poeme, dar, oricât ar fi să o critice cineva, nu se poate opri de a nu fi pătruns de accentul sincer şi adevărul impunător faţă de ea însăşi, care domină inspiraţia din întreaga sa operă.

Cartea este împărţită în zece secţiuni, dintre care secţiunea „The Deserted Home" este cea mai desăvârşită şi mai mişcătoare serie de poeme din câte a scris autoarea; adevărată tristă şi pătrunzătoare simfonie. Deşi obiectivă şi personală opera lui Dorothy Wellesley este de o subiectivitate în legătură cu lumea infinită din jurul ei. Ea a păstrat puterea de a se minuna şi a admira a copilului sub experienţa şi maturitatea de cugetare a adultului. E frăgezime şi înţeleaptă profunzime de gândire în poemele sale. Cu cât însă citesc pe Dorothy Wellesley, cu atât doresc mai mult o colecţie complectă a versurilor Otiliei Cazimir.

Traduceri din Bunin

Opera lui Ivan Bunin, ultimul laureat al Premiului Nobel, tradusă în franţuzeşte e relativ puţin abundentă, şi în orice caz nu posedăm esenţialul. Astfel cititorul francez ar fi fericit să poată lua cunoştinţă despre marele scriitor rus cu ajutorul cărţii „Village", un roman scris la 1909, dar foarte caracteristic în ceeace priveşte felul de-a scrie al autorului.

Nimic nu te face să te gândeşti la Tolstoi, Dostoievsky sau chiar la Gogol, în afară de observaţiunea că Bunin dispune, ca şi iluştrii săi înaintaşi, de-o minunată putere de creaţie. Francezii vor aprecia însă mai cu seamă la el, claritatea şi ordonarea lucrării, grija de compoziţie şi de formă.

IVAN BUNIN

In micul roman există o nesfârşită poezie, o poezie tristă, de-o melancolie aproape dezesperată, şi care poate exprima fondul sufletului slav.

„Village" descrie viaţa micii comunităţi Dournovska, o aglomerare de oameni lipsiţi de cultură, şi de invidioşi a căror ură neîndurătoare e îndreptată asupra „Koulak"-ului, ţăran îmbogăţit, avar şi crud. O massă necunoscută şi abjectă în acea nenorocire fără sfârşit, unde oamenii convieţuiesc unul lângă altul, fără dragoste, unde singurele bucurii sunt date de alcool, o turmă blestemată la o viaţă bestială...

Această evocare patetică e de neuitat şi „Le Village" e una din rarele cărţi care trebue citită cât mai curând.

Leaderii...

Dintr'un firesc sentiment de jenă nu reproducem numele autorului şi nici titlul ziarului în care a apărut următoarea însemnare:

Gloria ştiinţifică e mai modestă decât renumele unei vedete de cinema. Marlene Dietrich e arhicunoscută, însă Maria Curie, care a descoperit radio-ul, nu e cunoscută decât în straturile intelectuale ale societăţii. Sunt gata să primesc orice rămăşag, că din o sută de eleve de liceu nu va fi nici una care să nu fi admirat pe Marlene Dietrich, dar nu se vor număra nici zece care să aibă idee că Maria Curie a descoperit radio-ul.

Din o sută de amatori ai radioului, abia dacă cinci persoane ştiu mulţumită cui pot astăzi să „prindă" Parisul, Londra sau Viena, şi să se delecteze cu foxtrotturi şi alte „şlagăre" la modă. Incercaţi să întrebaţi pe cele mai mari amatoare de radio: cine a fost Maria Curie şi veţi obţine desigur următorul răspuns:

— Curie? A! da!... un nume cunoscut... Da, da... Am văzut-o mi se pare într'un film.

Apoi, revărsând tot veninul vocabularului indignat asupra ignoranţei societăţii contimporane, autorul conchide patetic:

Femeile trebue să eternizeze numele Mariei Curie şi să-i ridice un monument spre care să ducă o largă cărare feministă... Iar în special amatoarele de radio, de fiecare dată când „prind" Londra, Parisul sau Viena şi se delectează cu lumea sunetelor melodioase, să şoptească cu evlavie:

„Maria Curie"...

Desigur, nu se poate cere dela un gazetar de rând erudiţie în toate ramurile ştiinţei. După cum şi omul cult poate să cunoască unele lucruri mai bine decât altele. Dar prudenţa îi cere să facă acest discernământ ori de câte ori scrie. Nimeni nu pretinde unui gazetar să scrie despre toate cu aceiaşi obligatorie competenţă. Insă, odată pornit a scrie, să scrie ceiace într'adevăr cunoaşte, fără să confunde, nici în chestiuni sociale, radiul cu unde radiofonice şi fără să recurgă la insulte la adresa... publicului ignorant.

In genere, persistă părerea că gazetarul trebue să fie înainte de toate îndrăzneţ.

Iată un alt exemplu caracteristic:

Intr'o seară, la redacţia unui mare ziar. Directorul zăreşte dela fereastră un cerc luminos în jurul lunei pline — fenomen caracteristic satelitului nostru mai ales în timpul iernei, şi în funcţie de starea atmosferei. Directorului gazetei i s'a părut un fenomen extraordinar, nemaivăzut, şi chemă pe unul din redactori:

— Vezi? — zise el arătând cu degetul luna.

— O, da! Cunosc foarte bine. E cercul lunei...

(Jurnalistul cunoaşte orice „foarte bine").

— Poţi să scrii o însemnare ştiinţifică pentru numărul de mâine?

— Cu plăcere. Dă-mi numai, pentru detalii, un dicţionar enciclopedic...

Peste cinci minute, el găsise ceeace-i trebuia. Sub „Cercul lunei" se vorbea despre „Ciclul lui Métont" egal cu 18 ani şi 11 zile, în care eclipsele solare şi ale lunei se repetă în aceiaşi ordine".

A doua zi s'a putut citi în ziar:

Aseară cetăţenii au avut ocazia să admire o rară privelişte astronomică: Cercul Lunei sau, vorbind ştiinţificeşte, Ciclul lui Métont.

Se ştie, din adânca antichitate, că există optsprezece cercuri de lună, dar rar când toate optsprezece sunt vizibile în acelaş timp. Se cere pentru aceasta o fericită coincidenţă atmosferică. Aseară, din cele optsprezece cercuri a fost vizibil clar, din nefericire, numai unul singur, iar al doilea numai se schiţa oarecum la o distanţă oarecare dela cel dintâi...

Cazul cu Maria Curie care a inventat radiofonia arată că sacrele tradiţii jurnalistice similare cu ale celor optsprezece cercuri de lună se păstrează neatinse şi în timpurile noastre. Dar e de mirare cum în acelaş timp „lumea civilizată" cere o erudiţie specială oricui şi numai parlamentarilor cari conduc o ţară şi jurnaliştilor care creiază opinia publică — nu. Se obişnueşte că, dacă aceştia cunosc ceva, e „foarte bine"; dacă nu cunosc nimic — merge şi aşa. Principalul este pentru dânşii să cadă înt'o stare de entuziasm critic sau să fie cuprinşi de patos eroic.

Şi nu-i vine nimănui în cap ideia de a organiza pentru aceşti leaderi politici şi sociali măcar nişte cursuri de cultură generală...

Ciudăţenii cinematografice

Cel mai sever critic cinematografic din America Thamar Laine, a scris o carte „Ciudăţeniile cinematografului".

Un capitol tratează despre „condiţiile obligatorii ale oricărui film care se respectă". Regulele, aproape legi ale cinematografiei, după Laine, sunt următoarele:

1. Oricine e capabil să facă o potlogărie; — pentru asta se cere numai: hârtie, cerneală şi condei.

2. Indată ce eroul ia receptorul telefonului în mână, numărul cerut răspunde.

3. In caz de nevoie, aveţi la îndemână doi poliţişti.

4. Prin gaura uşei se vede uşor toată odaia.

5. Cowboy-i au totdeauna trei ocupaţii: paza copiilor, salvarea fetelor mari şi consumarea băuturilor alcoolice tari.

6. Cel ce doreşte să fie erou, trebuie să aibă 1 metru 75 cm. şi — gene lungi.

7. In Sahara nu sunt simpli Arabi ci numai Şeiki.

8. Niciodată, o fată naufragiată şi salvată pe o insulă nelocuită, nu rămâne acolo fără pudră sau roşu de buze, iar existenţa unor coafori buni pe insula aceia e în afară de orice îndoială, judecând după coafura fetei respective.

9. Se poate trage cu puşca şi cu revolverul fără să te osteneşti cu încărcarea lor din nou.

10. Bolnavii au în pat o mină admirabilă.

11. Femeile care merg la culcare se gătesc caşicum ar merge la spectacol de operă.

12. Oamenii răniţi la braţ au pansamentul numai pe cap.

13. Bărbatul nu ştie că nevasta lui se pregăteşte să devie mamă, decât dacă o vede cusând o cămăşuţă de copil.

14. Bandiţii nu sunt niciodată blonzi şi nu se bărbieresc.

15. Toate fetele dela ţară sunt fete mari.

16. Eroii, după ce susţin lupte crâncene cu zeci de bandiţi îşi păstrează în mijlocul capului cărările ideale.

17. Fetele căsătorite din calcul material, se amorezează apoi inevitabil de soţii lor.

18. Omul înecat şi scos din apă se usucă într'o clipă.

19. Eroina poartă totdeauna lingeria cea mai scumpă, oricâtă mizerie ar îndura în viaţă.

20. Eroii, aflându-se în pericol de moarte şi urmăriţi fiind deaproape, găsesc totuşi timpul ca să-şi ţină în braţe iubita vreme de un sfert de oră, apoi să se uite pe deasupra umărului stâng, să facă o figură mândră, şi numai când toate acestea sunt făcute s'o rupă la fugă caşicum îşi aduc aminte că urmăritorii n'au timp de pierdut.

21. Omul care şi-a pierdut memoria dintr'o lovitură de baston în cap, — recapătă memoria după a doua lovitură primită în acelaş punct şi cu acelaş baston.

22. Oamenii care se pregătesc pentru o călătorie lungă, îşi limitează bagajele la un geamantanaş în care pun: trei gulere, două cravate, o pereche de ciorapi şi o batistă...

— Am să joc şi eu „Vraja trupului" s'o curăţ pe Greta Garbo.

Excelenţa sa bugetară a ridicat Opera Română la înălţimea unei instituţii de Stat

Moşneni

Adevĕrul Literar şi Artistic

ANUL XIII — SERIA II-A NR 723
DUMINICA 14 OCTOMBRIE 1934

FONDATOR { AL. V. BELDIMAN 1888—1897
CONST. MILLE 1897—1920

FONDAT IN 1893

5 LEI EXEMPLARUL IN ŢARA
10 LEI EXEMPL. IN STRAINĂTATE

O vizită la Moscova

Căsătoria, divorţul şi amorul în Rusia Sovietică

Noile aşezări sociale create de revoluţia din Octombrie, au schimbat cu desăvârşire în Rusia Sovietică, situaţia femeii şi legăturile familiale.

In diferite instituţii, în presă, pe placate deacurmezişul străzilor, pretutindeni, în marile oraşe mai ales, se pot citi următoarele inscripţii: „Grădina de copii e un drum spre formele de viaţă nouă" *(Novui Buitj)*.

„Clubul e un drum spre viaţa nouă".

„Cititul şi scrisul deschid drumul spre formele de viaţă nouă".

Novui Buitj însemnează însă pentru cetăţeanul sovietic şi mai mult. E consensul vieţii în general, concepţie de viaţă, cultură, simţ colectiv. In realitate nu există noţiune care să cuprindă tot ce defineşte acest *Buitj*.

Buitj, supne Mac Hodann, e viaţa, devenirea, voinţa, toate la un loc, manifestate cu deosebire prin tineret, prin aceia pe care nu-i leagă amintiri şi sentimente puternice de vremurile dinainte de război. Tineretul acesta contează mai mult decât în orice altă ţară, pentrucă elementul „bătrân", elementul tradiţiei, a sucombat aproape complect în urma foametei din anii 1916, 1920—1922, în războiul civil, în refugiu, în urma frigului şi a epidemiilor.

Să nu se creadă însă că dacă influenţa *generaţiei a treia* a dispărut, noua formă de viaţă s'a impus la ţară fără împotrivire. Tineretul îşi trăeşte viaţa lui nouă, sovietică, iar bătrânii nu pricep nimic, sunt revoltaţi şi neputincioşi.

Femeia

In regimul ţarist, femeia era cu desăvârşire sub dominaţia bărbatului. In această privinţă, iată ce spune un manifest al guvernului sovietic, adresat soţiilor de lucrători şi ţărani:

„Sub Ţar, legea privitoare la situaţia femeii se întemeia pe supunerea acesteia faţă de bărbat; întâi faţă de tată, apoi faţă de soţ. Ea nu căpăta paşaport fără consimţământul soţului; trebuia să i se supună în toate împrejurările şi nu putea obţine divorţul decât cu mari dificultăţi. Cea mai de seamă realizare, în legiferările noastre, e acordarea de drepturi egale tuturor cetăţenilor, fără deosebire de sex; adică acelaş drept de vot, acelaş salariu pentru aceiaşi muncă, acelaş drept de a hotărî asupra copiilor.

Divorţul poate fi obţinut de oricare dintre părţi, dacă e cerut cu argumente valabile, deoarece nimeni nu trebue să fie silit la menţinerea unei legături care nu poate fi suportată.

Când amândouă părţile sunt de acord să divorţeze, ele fac o declaraţie, în scris, menţinând înţelegerea luată asupra copiilor şi a împărţirii averii. Această înţelegere are putere de act juridic. Dacă părţile nu sunt de acord, se adresează justiţiei, care hotărăşte!"

Inainte de revoluţie nici nu se putea vorbi de emanciparea femeii. Şi totuşi femeia lua adesea parte, alături de bărbat, la lupta grea a existenţei. Inegalitatea în faţa legilor anterioare a îndemnat-o să intre în lupta revoluţionară, să ia parte activă la răscoale şi comploturi, găsind în mijlocul răzvrătiţilor egalitatea de drepturi şi de tratament pe care n'o cunoştea sub regimul legal existent.

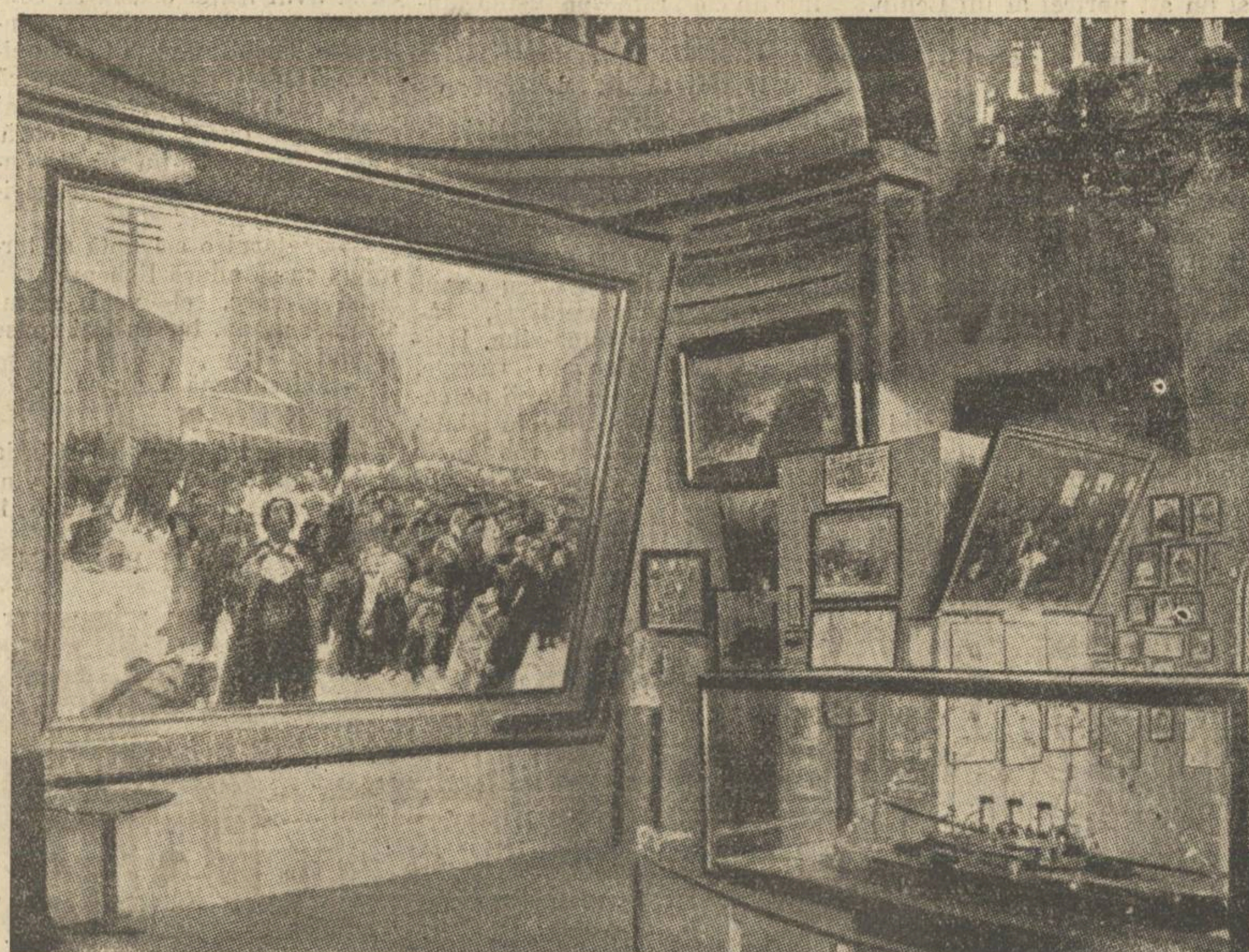
In istoria revoluţiei ruse, femei ca Vera Zasulici şi Vera Figner au jucat roluri hotărîtoare, determinând partidele politice să înscrie în programele lor acordarea drepturilor politice femeii.

Din analfabetă şi roabă incapabilă de a-şi croi singură drum în viaţă, femeia ajunge în noul regim egala bărbatului.

Pentru ţărani e deosebit de important faptul că femeia de la ţară are aceleaşi drepturi cu bărbatul, în ceiace priveşte împărţirea pământului.

Femeia măritată se bucură de aceleaşi drepturi ca şi soţul ei. Căsătoria fără formalităţi complicate constitue — spun Ruşii — un farmec în plus pentru cei ce vor să formeze o familie şi faptul că această legătură poate fi ruptă tot atât de uşor impune soţilor o şi mai mare apropiere.

Pentru a supraveghea respectarea drepturilor acordate de lege, în toate sovietele locale sunt reprezentate şi femeile.

Un colţ din Muzeul Revoluţiei

Căsătoria

Dar pentrucă deosebirea cea mai importantă dintre actuala legislaţie sovietică şi legislaţia raporturilor sexuale din celelalte ţări constă mai ales în determinarea noţiunii de căsătorie, vom stărui puţin asupra acestui capitol.

Codul legilor de stare civilă (căsătorie, familie şi tutelă), intrat în vigoare la 1 Ianuarie 1927, spune între altele că înregistrarea unei căsătorii este dovada neîndoelnică a existenţei căsătoriei. Căsătoria înregistrată e, însă, juridiceşte, conform articolului 12, egală cu concubinajul.

Articolele 4, 5, 6 şi 132, precizează că pentru înscrierea căsătoriei în registrele serviciului de stare civilă, nu se cer persoanelor care doresc să contracteze căsătoria decât actele de identitate, o declaraţie în care să se ateste că au atins limita de vârstă cerută de lege, (16 ani pentru femei şi 18 pentru bărbat, cu excepţia teritoriilor asiatice, unde pubertatea este mai timpurie), că nu sunt rude în linie directă, nici frate nici soră şi că se căsătoresc din liberă voinţă. Nimeni nu e însă obligat să înregistreze căsătoria. Ea se poate dovedi prin mărturie de coabitaţiune, prin scrisori personale şi prin educarea în comun a copiilor.

La înregistrarea căsătoriei legea prevede totuşi o serie de restricţii şi anume: existenţa unei căsătorii nedesfăcute, înrudirea prea apropiată, demenţa, tuberculoza şi bolile venerice. In această privinţă soţii sunt obligaţi să aducă un certificat că au luat cunoştinţă fiecare de starea sănătăţii celuilalt.

(Pentru străinii care se căsătoresc în Rusia, sau care se căsătoresc cu Rusoaice, nu există nicio formalitate în plus. Rusoaica însă nu-şi pierde cetăţenia sovietică în urma căsătoriei cu un străin).

Soţii sunt liberi să-şi aleagă ocupaţiunea sau meseria care le place. In căsnicie treburile gospodăriei cad deopotrivă în sarcina ambilor soţi.

Schimbarea domiciliului unuia dintre soţi nu-l obligă pe celalalt să-l urmeze.

Femeia nu datorează supunere soţului, ca în vechiul regim, şi-şi poate păstra numele de fată.

La Kremlin, lângă Ţarul tunurilor

Divorţul

In ceiace priveşte divorţul, legislaţia sovietică e tot atât de originală. Căsătoria poate fi desfăcută atât prin consimţământul mutual al celor doi soţi, cât şi prin dorinţa unuia dintre ei. Foştii soţi au latitudinea să înregistreze sau nu despărţirea în actele de stare civilă, iar dacă intervin dificultăţi când nu s'a făcut această înregistrare, tribunalul are căderea să statueze.

După cercetările lui Makejev, 65 la sută din divorţuri sunt cerute de femei.

Pentru reglementarea raporturilor sexuale, la Moscova s'a creat serviciul cunoscut sub numele *Zags*, unde se înregistrează căsătoriile şi se pronunţă divorţurile. Am vizitat acest serviciu. Incăperea în care se *oficiază* ceremoniile de stare civilă seamănă cu sălile de aşteptare ale medicilor.

Incă din vestibul, afişe mari, colorate, explică publicului scopul şi mijloacele vieţii sexuale.

Pe unul din aceste afişe scria, de pildă:

„Soţie şi viitoare mamă. Inainte de a înregistra căsătoria, nu uita să consulţi un medic asupra igienei sexuale, asupra mijloacelor de evitare a sarcinei, asupra creşterii copiilor".

Formalitatea propriu zisă nu ţine aci nici măcar atât cât durează lectura afişelor din vestibul.

Un scriitor polonez, care a avut mai mult noroc şi mai multă vreme decât mine, povesteşte câteva scene caracteristice pe care le-a urmărit la *Zags*:

„Am scos din buzunar ceasornicul, ca să văd câtă vreme trebue în Rusia Sovietică pentru oficierea unei căsătorii şi pentru pronunţarea unui divorţ. Astfel, un zugrav a obţinut divorţul în două minute şi 30 de secunde. Un tânăr, îmbrăcat într'o bluză de piele, a bătut însă recordul predecesorului său, obţinând divorţul numai în două minute şi 15 secunde. După propria-i declaraţie, el fusese căsătorit de patru ori şi ultima căsătorie n'a durat decât două luni.

O muncitoare rostind un discurs politic

Perechea care îi urma întâmpină dificultăţi destul de serioase, mireasa neavând act de naştere. Funcţionarului trebue să i se fi părut suspect felul de a se prezenta al fetei, care denunţa o origine burgheză.

Pentru identitate nu era suficient certificatul eliberat de biroul unde tânăra lucra ca dactilografă.

Adulterul

Nu există o pedeapsă a adulterului, deoarece „Statul muncitorilor se apără numai împotriva acelor delicte sexuale care prezintă o primejdie reală pentru ordinea juridică şi care ar constitui o acţiune dăunătoare societăţii'.

Fidelitatea şi raporturile sexuale dintre soţi sunt chestiuni cu totul particulare. Statul se amestecă numai atunci când aceste raporturi iau forma atingerii drepturilor personale: violenţa faţă de cellalt soţ, lezarea drepturilor asupra averii celuilalt, molipsirea cu o maladie venerică sau refuzul cheltuelilor de întreţinere.

Un călător înapoiat recent din Rusia redă următoarea convorbire avută cu o intelectuală:

„Olga e măritată legitim de şase ani. Mi-a mărturisit că are multă stimă pentru bărbatul ei, care e profesor, dar că între ei nu mai există nici o legătură sexuală.

N'au copii. Dacă n'a divorţat, aceasta se datoreşte faptului că a văzut prea multe divorţuri împrejurul ei şi pentrucă socoteşte că toate aceste căsătorii strică bunul renume al Sovietelor.

— Ia seama, — i-am spus, — ăsta-i un sentiment burghez.

— Nu. Soţul meu ştie că-mi caut plăcerile în afară de căsnicie. Dealtminteri, şi el are legături cu alte femei şi chiar cu una dintre prietenele mele. Adesea nici nu doarme acasă. Rămânem însă căsătoriţi, deoarece avem nevoe moraliceşte unul de altul pentru a lucra — în comunitate de idei şi de sentimente — la aşezarea regimului pe baze solide..."

Concubinajul ca şi conlocuirea a două persoane de sex deosebit, necăsătorite, nu constituie o infracţiune. Inainte de 1927 nu se pedepsea nici incestul (cu excepţia legii georgiene), deoarece în urma cercetărilor ştiinţifice întreprinse de savanţii sovietici se constatase că rudele apropiate pot procrea copii foarte sănătoşi dacă părinţii sunt sănătoşi.

In această privinţă, ziarul „Izvestia" No. 241 din 1926 a publicat următoarea informaţiune:

„La Samara, o femee adresându-se tribunalului civil pentru a obţine subsidiile necesare creşterii celor trei copii pe care-i avea dela tatăl ei, Curtea a vrut să trimită afacerea înaintea tribunalului criminal. Procurorul general Krilenko a notificat însă tribunalului că nu era cazul ca femeia să fie pusă sub urmărire, deoarece, luându-se asemenea hotărâri, s'ar călca pe urmele prejudecăţilor burgheze".

Art. 6 al actualei legi de stare civilă interzice căsătoria între tată şi fiică, între mamă şi fiu.

Legea nu prevede însă pedepsirea sodomiei, a contactului sexual cu animalele, deoarece se presupune că acestea sunt cazuri anormale, de devierea personalităţii, care au nevoe mai degrabă de un tratament medical decât de unul penal.

Nu se pedepseşte nici homosexualitatea şi nici lesbianismul.

Paralel cu lupta pentru distrugerea vechilor obiceiuri, se desfăşură şi procesul schimbării atitudinii sociale faţă de fată în genere şi faţă de fata de la ţară în special.

Inainte de revoluţie, sarcina unei fete necăsătorite constituia o mare ruşine. Blestemele, mâzgălirea porţii cu păcură şi alte obiceiuri brutale, creau în jurul celei care păcătuise o atmosferă care adesea o împingea la sinucidere. Astăzi s'au produs schimbări radicale. Chiar în satele conservatoare ale Cazacilor, revoluţia a dat o grea lovitură acestor obiceiuri.

Avortul

In Rusia, avortul este codificat şi practicat oficial, evitându-se astfel operaţiunile făcute în condiţiuni rudimentare, de moaşe clandestine.

Avortul liber îngădue femeii să dispună cum vrea de faptele şi de trupul ei. O îngrădire există totuşi, şi anume: femeia e obligată să arate motivele avortului, înaintea unei comisii de trei medici. Dacă această comisie nu-şi dă aviz favorabil, femeia are dreptul să facă apel înaintea unei alte comisii. Şi de obicei până la urmă obţine autorizaţia.

Trebue să adăugăm că propaganda oficială recomandă întrebuinţarea produselor anticoncepţionale şi că muzee speciale, deschise adulţilor ca şi copiilor, expun diferitele faze ale actului sexual şi urmările lui.

Deasemeni, unele filme, fabricate în atelierele Statului, fac propagandă pentru practica avortului.

Primul avort al tinerelor e deobicei interzis. Numai pentru motive de sănătate, sărăcie, imposibilitate de a creşte copilul, se dă autorizaţie.

Un bilet eliberat de comisiune permite femeii să fie înscrisă în registrul avorturilor, precizându-se ziua şi ora operaţiei. Se plăteşte 10—70 ruble spitalului (după venitul femeii). Spitalul eliberează un buletin care dă dreptul la un concediu plătit de zece zile.

Operaţia se face începând de la ziua a zecea şi până la patru luni dela concepţie.

O aventură

In cursul recentului congres al scriitorilor sovietici, care s'a ţinut la Moscova sub preşedinţia lui Maxim Gorki, o romancieră, Marietta Şaghinian, a atins un subiect neglijat de confraţii săi comunişti şi anume despre dragoste, veştejind amorul aşa cum e conceput de ţările capitaliste:

„Trebue să se creeze o nouă erotică, pe care aşi intitula-o „erotica internaţionalei a III-a. In pustiul lumii capitaliste, noi singuri posedăm taina eroticei care apropiei oameni de rase diferite..."

Un turist, care pretinde că a descoperit şi el această taină, a făcut cunoştinţă pe stradă cu o muncitoare. S'au înţeles mai mult prin semne şi au pornit împreună spre locuinţa ei.

Iată cum descrie aventura:

Mergeam de o jumătate de oră, când deodată femeia se opri, în faţa unei colibe. Intră, împingând uşa. Nu exista chee. Ne aflam într'o încăpere mică, de vreo patru metri pe doi, în care mirosea a câne plouat. In odaie nu era totuşi nici un câ-

Urmare în pag. II-a

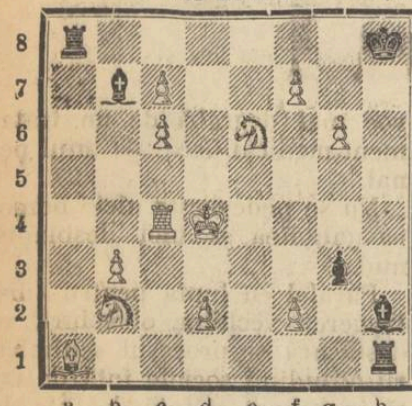
Actualitatea

ŞAHUL

Adresa redacţiei acestei rubrici :
Paul I. Negreanu, *Bulevardul Carol 21, Bucureşti 1.*

PROBLEMA No. 790

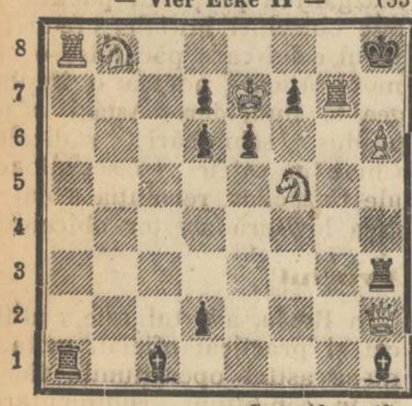
— *Din concursul internaţional „in memoriam* W. Pauly" —
— Vier Ecke I — (52)

12 + 6 = 18
2 ╪

PROBLEMA No. 791

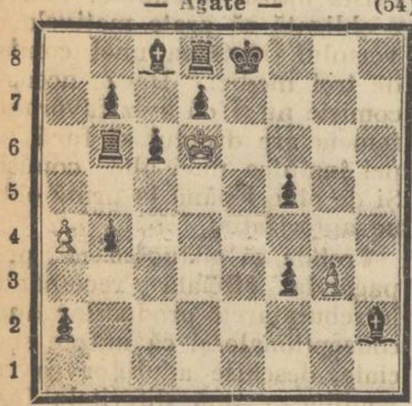
— *Din concursul internaţional „in memoriam* W. Pauly" —
— Vier Ecke II — (53)

7 + 10 = 17
2 ╪

PROBLEMA No. 792

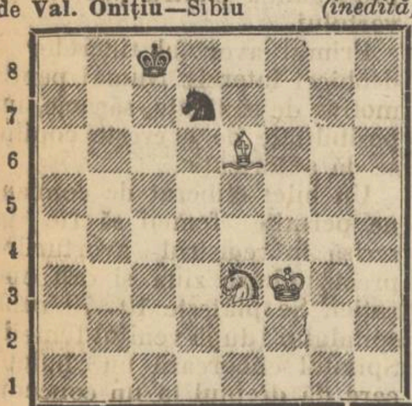
— *Din concursul internaţional „in memoriam* W. Pauly" —
— Agate — (54)

3 + 12 = 15
Maximal invers 8 ╪
Längstzüger-Selbstmatt 8-er.

PROBLEMA No. 793

de Val. Oniţiu—Sibiu (*inedită*)

3 + 2 = 5
Ajutor invers 6 ╪
Hilfszüger-Selbstmatt 6-er.

BIBLIOGRAFIE

A apărut *„Revista Română de Şah"* No. 10 din 30 Septembrie, publicaţie bilunară sub direcţia d-lui *Mihail Sadoveanu.*

Acest număr conţine un articol documentat al teoreticianului Dr. *Max Euwe* despre „Blocada lui Nimzovici", numeroase partide din ţară şi din străinătate, un articol judicios al cunoscutului şahist *M. Wechsler-Paris* despre campionul lumii *Dr. Alex. Alehin.* Insfârşit mai întâlnim în această interesantă revistă sfârşituri de partidă şi 6 partide scurte.

In partea destinată problemelor au apărut 9 probleme directe, 12 probleme feerice şi 2 studii.

O interesantă Cronică Şahistă complectează acest excelent număr.

Redacţia o au d-nii *Anatole Ianovcic, Milu Augutstein, M. Davidovici şi Const. Menciu* cu preţioasa colaborare a d-lor *I. Schlarko, P. Leibovici, O. Costachel* şi *H. Ginninger.*

„Revista Română de Şah" organizează un turneu de şah prin corespondenţă, la care poate participa oricine. Taxa de înscriere este 100 lei.

Informaţiunile necesare, precum şi abonamentele (300 lei pe an şi 150 pe 6 luni) se vor cere şi trimete pe adresa: *M. Augutstein,* Redactor la *Revista Română de Şah,* Str. Unirii 115, Brăila. Numărul unui exemplar este de 15 lei.

✱

A apărut *„Buletinul Federaţiei Române de Şah"* nr. 3/4 pe August—Septembrie cu următorul bogat sumar:

Congresul internaţional de şah de la Zürich; un apostol al păcii: dr. A. Rueb, preşedintele F. I. D. E.; un ilustru poet al şahului românesc: W. Pauly; Concursul naţional de probleme în memoria lui W. Pauly; despre partide oarbe; Erori şi gafe în poziţii finale; Spicuiri din presă; Dela F. R. S.; Regulamentul oficial al jocului de şah F. I. D. E.; Activitatea şahistă în ţară; Informaţiuni, etc.

Buletinul F. R. S. Nr. 3/4 este un număr impecabil, din punct de vedere şahist şi technic. El conţine 56 pagini. Adresa redacţiei: E. Gudju, Aleea Banca Naţională 13, Bucureşti.

✱

In fiecare Sâmbătă, ziarul „Ziua" din Iaşi publică o excelentă cronică Şahistă, datorită eminentului ziarist *Dan Bercovici.*
Abonamentul este de 150 lei pe an

✱

In Capitală apar cronici de Şah în următoarele publicaţii:
Dimineaţa (neregulat), *Adevărul* (în fiecare zi), *Universul* (Luni), *Curentul* (neregulat), *Gazeta* (Sâmbătă), *Realitatea Ilustrată* (săptămânal), *Rebus* (bilunar).

CORESPONDENŢA

Herzl. Dank für Probleme an: *A. H. (Paris), O. V. (Steken), B. L. (Stockholm), B. H. (Oberhausen),* Dr. *H. R. (Breslau), P. S. (Plön), I. M. (Praga).* Remerciements pour problèmes à M. M. *I. F. et B. P. (Tabor).*
D. C. I. (Lic. Militar Iaşi): veţi primi prin scrisoare, toate lămuririle necesare.

PAUL I. NEGREANU
DINU NEGREANU

O vizită la Moscova

Continuare din pag. I-a

ne. Pe peretele murdar, într'o ramă, portretul lui Lenin. Ca mobile: un scăunaş negru şi două laviţe plate pe care era asvârlită o saltea. Intr'un cui — o piele de berbec.

— N'am ajuns încă la mine. Vino.

Abia atunci îmi dădui seama că, din spatele canapelei, odaia era despărţită în două printr'un paravan. După paravan era aşezat încă un pat de aceiaşi conformaţie; un alt scăunaş şi un alt portret al lui Lenin.

Se aşeză pe pat şi mă pofti să stau lângă ea; apoi îşi scoase şalul.

Nu era urâtă, cu toate că avea faţa rotundă şi turtită. Părul de culoarea fânului cosit — culoare pe care toate vedetele de cinematograf au adoptat-o în ultimul timp — era dat pe spate, descoperind o frunte largă; gura mare şi cărnoasă; dinţii sănătoşi; ochii mici şi brăzdaţi, dar foarte calzi. Nu avea mai mult de douăzeci de ani.

N'aveam curaj să deschid gura. Aşteptam. Ea citi desigur în ochii mei apropierea dorinţei, căci deodată îmi luă capul şi îşi lipi gura de buzele mele.

S'a dezbrăcat numai după îndeplinirea actului. Rămăsese într'o cămaşă care abea îi acoperea mijlocul, lăsând tot pântecele gol. M'am dezbrăcat şi eu şi ne-am întins pe patul îngust.

Se amuza mângâindu-mi trupul cu podul palmei sale aspre.

Priveam, dezmierdându-i cu mâna, sânii rotunzi şi puternici, şoldurile pline, abia unduind spre mijloc.

Dispreţuind gestul de a alerga după îmbrăţişare la ligheanul de tinichea, care era pitit într'un colţ, rămase liniştită lângă mine. Pe pielea ei se iviră perle de rouă parfumate, care mă făcură să uit mirosul de câne.

Visam încă în momentul când cineva pătrunse în prima încăpere. Nu mă simţeam deloc în apele mele. Femeia pronunţă un nume care era probabil Evghenie. Un om îşi trecu capul deasupra paravanului şi, râzând, ne spuse bună-ziua. Răspunsei bună-ziua în ruseşte, una din puţinele expresii pe care le cunoşteam. Femeia izbucni deasemeni într'un râs foarte sgomotos. După ce vorbiră puţin, omul intră în camera noastră ca să ia ligheanul pentru vreo trebuinţă personală, apoi ieşi; cred că s'a dus să ia apă din râu.

Profitai de ocazie ca să smulg ultimul vestmânt al fetei, ceiace n'a fost tocmai uşor. După ceam reuşit, ea îşi ascunse sânii cu mânile. Pudoarea îi era astfel salvată.

Dar această luptă, ascuţindu-ne simţurile, fata nu se împotrivi unei noi îmbrăţişări. Eram abia la început, când colocatarul se întoarse. Vrând să mă desfac, femeia mă reţinu lângă ea şi avui astfel ocazia să constat că meseria de salahoare întăreşte teribil muşchii femeilor... Apoi, fără cea mai mică jenă, ea îşi gustă plăcerea, mai arzătoare decât întâia oară, întovărăşind-o cu un soi de cântec când plângăreţ, când strident.

Colocatarul o aşteaptă să termine, ca să aducă ligheanul.

La plecare, el veni să-mi strângă mâna. Iar ea îmi spuse numai atât:

— Mă cheamă Veroşca...

■

In Rusia Sovietică prostituţia e interzisă; femeia nu se vinde, dar se poate da oricui îi place.

H. BLAZIAN

Moravurile străzii americane

Cu prilejul uciderii lui Dillinger

Comunicatul oficial asupra morţii faimosului bandit american John Dillinger, nu redă, fireşte, toate amănuntele acestei răfueli a poliţiei cu acela care fusese proclamat „Duşmanul Social Nr. 1".

Sunt pline de interes şi de originalitate psihologică necunoscută europenilor, amănuntele acestei epopei.

Nu voi fi trădat

John Dillinger, poreclit „Ochi de Şarpe", era fiul unui farmer — „quaker" adică unui adept al Bibliei şi Evangheliei.

El păstra multă dragoste familiei şi iată ce spune în ultima-i scrisoare trimisă „acasă" din Chicago:

— Nu crede basmelor gazetăreşti despre mine. Nu sunt vinovat nici pe jumătate cât se spune. Sunt calomniat pur şi simplu. Nimănui şi niciodată nu i-am făcut vre-un rău. Am aci prieteni care nu mă vor trăda"...

Dillinger minţea şi se înşela scriind astfel. Hoover, directorul poliţiei secrete din Statele Unite, a afirmat faţă de gazetari:

— Dillinger a fost cel mai periculos şobolan din ţara noastră. El era infinit mai rău decât tot ceiace se povestea asupra sa. Era pur şi simplu o bestie fără inimă, care nu preţuia nici o viaţă umană...

Dillinger a încăput pe mâna poliţiei tocmai printr'o trădare.

O carieră de criminal

Dillinger a atins vârsta de 31 de ani, iar „gloria" lui datează numai de trei ani, de când a ucis pentru prima dată. De atunci, el şi cu banditţii lui au făcut 22 asasinate, peste o sută de răniri şi au la activul lor peste cinci milioane de dolari furaţi cu prilejul acestor vărsări de sânge. Era banditul cel mai inventiv şi cel mai greu de prins din cauza numeroaselor sale prietene.

Două femei

L-au „tradat" totuşi două femei.

El citea romane de aventuri şi frecventa mai ales filme poliţiste, similare cu propria-i carieră. Nu scăpa nici un film cu „demoniaca" Mirna Low. In ziua fatală a fost la un cinema din centrul oraşului Chicago, cu două însoţitoare, dintre care una a telefonat urmăritorilor şi a pretins recompensa anunţată de 25.000 dolari.

Capcana

Şeful detectivilor federalii Melvin Pervis s'a apropiat de cinematograf în fruntea câtorva zeci de agenţi şi i-a postat pretutindeni în împrejurimi, rămânând singur în automobil pentru supraveghere generală.

In curând apăru Dillinger fără haină, luă trei bilete şi intră la cinema calm, cu cele două însoţitoare. Filmul era cu Mirna Low şi banditul a rămas să-l vadă de două ori.

Impuşcat în spate

Eşind din cinematograf, banditul se opri la cassă, aprinse o ţigară, se amestecă în mulţime şi apăru în uşa principală. In clipa aceia, trădătoarea, îmbrăcată în roşu, lăsă să-i cadă batista şi, după o înţelegere cu Pervis, se dădu într'o parte. Pervis care ţinea pumnul strâns, îl desfăcu, ceiace era un semnal pentru agenţi, cari răsăriră din toate părţile şi unul trase cinci gloanţe în spatele lui Dillinger. Acesta nu bănuise nimic şi nici nu avu timp să vâre mâna în buzunar după revolver sau să pronunţe măcar un cuvânt: a fost ucis pe loc.

Dillinger era de nerecunoscut pe vremea aceia chiar pentru intimii lui neiniţiaţi. Se supusese în ultimul timp unei transformări totale. O operaţie i-a distrus pata caracteristică de pe frunte; alta — i-a ridicat sprâncenele, a făcut din nasul său de forma „cartofului" — un nas roman; bărbia i-a devenit ascuţită, cicatricele vechi şi adânci au dispărut. Dintr'un tip roşcat, el a eşit cărunt, cu o mustaţă mare, neagră. Ochii lui „de şarpe", erau acuma acoperiţi cu ochelari mari. Pielea de pe degete era arsă de acide şi purta urmele transplantării unor bucăţi de piele „străină".

In buzunare s'au găsit scrisori de la tatăl său, în portofel — tăieturi din ziare asupra ultimelor aventuri. Sub marele rubin al inelului o fotografie unei amante, Indiana Fretchet, care se află în închisoare, iar în medalion — altă fotografie: a trădătoarei în roşu.

Amatorii de amulete

Mulţimea, aflând că ucisul e Dillinger, a invadat în câteva clipe strada; şi mii de bărbaţi şi de femei se luptau cu înverşunare pentru a ajunge la cadavrul lui şi a înmuia în sângele curs măcar un colţ de batistă sau de gazetă. Pavajul de lemn fusese desfăcut şi lemnul însângerat se vindea pe loc cu câte 25 de dolari bucata. Cineva reuşise să scoată de pe cadavru cămaşa şi s'o vândă într'o gheretă de bâlciu pentru o mie de dolari.

Ecouri din ţară

In Indiana, Illinnois, Visconcine şi alte state, unde Dillinger şi-a desfăşurat activitatea, au fost organizate serbări populare, cu artificii şi ruguri. Iar în cătunul cu ferma tatălui lui Dillinger au sosit câteva delegaţii şi toţi consătenii au exprimat condoleanţe bătrânului Dillinger.

Recompense

Agenţii care l-au ucis pe bandit au primit 25.000 de dolari. Femeia „în roşu", dacă va mai rămâne în viaţă, va primi 15.000.

Acuma, în lista oficială a banditţilor locul „Duşmanului Social No. 1" e ocupat de George Nelson, poreclit „Mutră de Copil"; iar No. 2 de John Hamilton„ ‚Băiatul vesel"..

O trăsătură nostimă pentru moravurile americane: poliţia federală secretă n'a pus pe cea dela Chicago în cunoştinţă asupra planului de a-l ucide pe Dillinger. Pervis s'a temut ca Dillinger să nu fie prevenit de poliţiştii locali în ultimul moment: atunci ar fi putut să cadă şi alte victime, din public.

Peste 80.000 de persoane au vizitat Morga, unde cadavrul lui Dillinger, după ce a fost expus două zile, a fost predat tatălui său.

Altă versiune

Poliţia federală îl urmărea pe Dillinger de câteva luni, dar a reuşit cu totul întâmplător să-l surprindă. In cabinetul lui Melvin Pervis trimis din Washington la Chicago cu 27 agenţi secreţi — toţi trăgători minunaţi — a sunat de dimineaţă telefonul:

— Vreţi să-l prindeţi pe Dillinger? In asta seară el va fi la „Biograf-Cinema" în Lincoln-Avenue. Se duce acolo aproape zilnic.

Pervis şi-a mobilizat echipa, ocupând toate intrările şi eşirile. Dacă agenţii n'ar fi avut, indicii precise ei nu l'ar fi recunoscut, — atât de schimbat i-a devenit exteriorul.

Dillinger privea un film din viaţa gangsterilor. Când „eroul" era dus spre scaunul electric, Dillinger, supărat zise însoţitoarelor lui:

— Destul, plecăm!

Banditul eşi în stradă şi coti la dreapta spre maşina cu care venise. Doi inspectori îi strigară a tunci:

— Allo, Jonnie!

Dillinger se rezemă de zid şi vârî mâna în buzunar după revolver. Răsunară împuşcăturile şi gangsterul căzu înainte de a fi reuşit să tragă. Primi 19 gloanţe. Cu toate acestea, în oraş circula zvonul că banditul n'a vrut să cadă viu în mâna poliţiştilor şi s'a sinucis.

Apoi circulaţia fu întreruptă de mulţime şi autorităţile abia au reuşit să ducă două femei rănite întâmplător — la spital.

Curioşii se apropiau de cadavru şi căutau să-i atingă mâna. Se crede că asemenea atingeri poartă noroc. Cineva i-a luat pălăria de paie. Pentru cartuşele goale s'a încins o adevărată bătălie. Unii căutau să calce cu ghetele în balta de sânge depe pavaj. Mii de oameni s'au dus la Morga şi fiecare se dădea drept rudă celui ucis pentru a fi lăsat să intre.

Magistratul care face ancheta asupra morţii lui Dillinger, a trimis la institutul medico-legal gloanţele care i-au cauzat moartea, pentru a stabili dacă Dillinger a fost ucis sau s'a sinucis. Căci poziţia revolverului său admite această ipoteză.

Ultima versiune e sisţinută cu îndârjire de poliţia locală pentru a împiedica pe cea federală să incaseze premiul de 25.000 dolari.

Pervis desminte informaţia ziarelor că s'au tras 19 gloanţe în bandit. El zice:

— Noi n'am avut mitraliere, ci numai revolvere. E cert că două dintre gloanţe i-au fost fatale. Nu e adevărat că unul dintre ele a fost tras cu revolverul banditului... Şi aşa mai departe...

Ştiinţifice

Televiziunea în serviciul învăţământului

Universitatea din Iowa a inaugurat de curând şedinţe de televiziune, invenţiune, care — deşi încă în stare embrionară, e folosită totuş ca mijloc de învăţământ. Până acum transmisiunile se limitează la subiecte foarte simple, dar destul de variate. Ele servesc între altele, ca să ilustreze metoda raţională de frecare a dinţilor, la cărţile statistice, la pronunţarea corectă a limbilor străine, prin înfăţişarea mişcărilor buzelor şi limbii unui speaker calificat, etc.

Direcţia acestei universităţi porneşte dela premiza că televiziunea — chiar în germene — este un ajutor preţios, întrucât 83% din cunoştinţele omeneşti sunt dobândite pe cale vizuală şi numai 17% pe cale auditivă.

Un nou remediu contra maladiilor mentale

Savanţii ataşaţi spitalului de boli mintale din Cardiff, au descoperit un remediu care, absorbit de pacient, nu produce nici un efect vătămător şi-i permite să doarmă, în timp ce spiritul îşi regăseşte echilibrul.

E vorba de acidul barbituric, a cărui utilitate a fost foarte mult discutată de numeroşi medici.

Remediul cufundă pe bolnav într'un somn odihnitor, care permite spiritului să-şi regăsească forţele.

La început, acest medicament prezenta neajunsul de a ataca inima şi ficatul.

Savanţii au reuşit însă să elimine toate elementele vătămătoare dintr'însul. După un somn reparator de 15 zile, bolnavul e vindecat de mania sau de melancolia sa.

Acest ciudat efect terapeutic se explică prin prezenţa glucozei şi insulinei introduse în amestecul cu barbituric, în scopul de a apăra inima şi ficatul.

La spitalul din Cardiff s'au înregistrat astfel, 40 de vindecări prin acest remediu. Procedeul va fi de acum înainte folosit în toate clinicile de boli mentale din Anglia şi Norvegia.

Un nou aspect al cancerului

Doctorul Kopacewsky, profesor la Institutul de Inalte Studii din Belgia a emis o interesantă ipoteză relativă la un nou mijloc de diagnostic al cancerului.

El a observat că serul cancerosilor se congelează mult mai repede, decât serul indivizilor normali, atunci când e tratat cu acidul lactic. Viteza de congelare ajunge să fie chiar de 60 de ori mai mare.

DR. KOPACEVSKI

Fireşte, pentru aceasta e nevoie de un procedeu special de urmat. Serul trebue să fie proaspăt şi perfect transparent, acidul lactic să fie curat şi concentrat la 10%, iar pacientul să se găsească în post alimentar, în momentul când i se ia sângele.

Reacţia menţionată s'a verificat în 171 de cazuri.

Interesant este faptul că ea s'a adeverit nu numai la tumorile maline, ci chiar şi la cele benine, precum şi în cazurile când apăreau simptomele precanceroase.

Astăzi, e stabilit că un cancer nu se formează niciodată în mod spontan pe un ţesut sănătos. El apare pe un ţesut atins de vechi iritaţii şi purtând cicatrice. Lucrul e evident, în cazul cancerului fumătorilor, sau la cancerul experimental, obţinut prin frecări cu gudron la animale.

Acelaş proces însă îl găsim la toate varietăţile de cancer.

Or, doctorul Kopacewsky a regăsit acelaş diagnostic, — deşi cu o intensitate variabilă, — în anumite maladii datorite razelor X, chisturilor, şi în general în toate afecţiunile care dau naştere la o înmulţire celulară, dar care n'au totdeauna efectele grave ale cancerului.

S'a stabilit deci, că oridecâteori celulele sunt pe cale să se înmulţească în mod bolnăvicios, într'un punct oarecare al organismului, serul sanguin al pacientului congelează mai repede. Aceasta ar fi deci dovada că un cancer este în definitiv o maladie a umorilor din sânge.

Dealtfel, e posibil să existe şi un teren canceros, chiar fără să se formeze vreodată vreo tumoare.

Foarte prudent, autorul n'a prezentat diagnosticul său ca absolut infailibil ci s'a mărginit să dea o statistică exactă a cazurilor de cancer declarat, în care acest diagnostic a reuşit.

Din 137 de cazuri, 128 de probe sunt pozitive şi 9 negative. Rezultatul este din cele mai încurajatoare şi metoda e chemată să aducă mari servicii medicinei.

Rămâne acum ca specialiştii s'o experimenteze şi să comunice rezultatele.

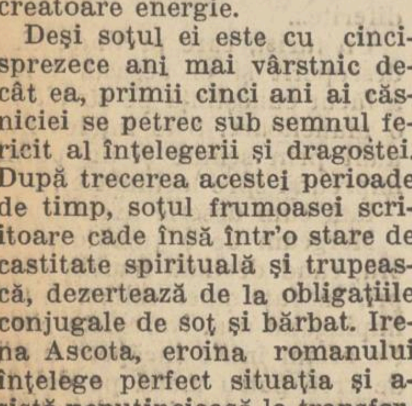
I. S.

Alberto Insua: Femeia care trebue să iubească

Apariţia în româneşte a acestui scriitor spaniol va constitui desigur o surpriză pentru toţi amatorii de literatură bună.

Alberto Insua este un maestru al romanului erotic. Psiholog subtil al sufletului femeesc, el zugrăveşte în romanul acesta odiseia unei femei frumoase şi oneste care, intelectuală subtilă şi scriitoare e căsătorită cu un gazetar director de ziar şi om de mare şi creatoare energie.

Deşi soţul ei este cu cincisprezece ani mai vârstnic decât ea, primii cinci ani ai căsniciei se petrec sub semnul fericit al înţelegerii şi dragostei. După trecerea acestei perioade de timp, soţul frumoasei scriitoare cade însă într'o stare de castitate spirituală şi trupească, dezertează de la obligaţiile conjugale de soţ şi bărbat. Irena Ascota, eroina romanului înţelege perfect situaţia şi asistă neputincioasă la transformarea soţului ei. Toate armele de farmec şi graţie feminină sunt inutile.

La început resemnată, Irena Ascota aşteaptă răbdătoare. Dar fiind o fiinţă complectă, nevoile ei trupeşti, nevoile imperioase ale unei femei ajunsă la plinătatea şi maturitatea ei sexuală, o împing către adulter.

Cea mai mare parte a acestui roman e povestea acestui adulter. Povestea duplicităţii conştiente şi oneste a traiului acestei femei care continuând să-şi iubească bărbatul caută totuşi în braţele altuia ceeace el nu-i poate oferi.

Lupta aceasta între dragostea pe care o poartă bărbatului care, primul, a iniţiat-o în misterele dragostei fizice faţă în faţă cu dragostea mai complicată şi mai plină de inedit a amantului, o face să simtă chinuri cumplite şi dă vieţii sale un aspect aventuros şi nou.

Arta lui Alberto Insua este tocmai în descrierea legăturii acesteia adulterine între Irena Ascota şi amantul ei, începutul dragostei clandestine, creşterea şi ascensiunea ei. Scriitorul spaniol ne conduce în taina sufletului.

Mărunte

Pentru tot ce priveşte redacţia „Adevărului Literar": manuscrise, reviste, cărţi, etc. — a se adresa d-lui M. Sevastos numai Joi, Vineri şi Sâmbătă între 6—7.

32

pagini mari la heliogravură în două culori şi un supliment de

24

pagini mari cu reportagii de senzaţie, humor, schiţe, jocuri distractive în fiecare săptămână în

„REALITATEA ILUSTRATĂ"

2

reviste pentru 10 lei

Literatura Universală

Un dalmatin prin Moldova anului 1764

III

D. Mille a spus lui Boşcovici că tradiţia populară care s'a păstrat este aceia că un cavaler ungur anume Dragoş Vodă, înaintând în acest ţinut la vânătoare l-a găsit pustiu. Pe drum a întâlnit om îmbrăcat în blană, cu un stup de albine din care îşi scotea hrana. Aduse aci o colonie de unguri, dându-i numele de Suceava, care în limba lor însemnează acela care trăeşte din meseria albinăritului. Cânele său Molda înecându-se în apa care curgea pe acolo, a dat acesteia numele de Moldova caşi întregului ţinut pe unde curge.

Principele care domnea acum era Grigore Calimachi, un om de merit şi plin de spirit. Tatăl său era dragoman la Poartă.

Boşcovici descrie mai departe felul cum se făcea solemnitatea primirii unei diplome. S'a întâmplat ca tocmai într'una din zile să se facă aceasta. La locul unde trebuia să aibă loc actul solemn erau două corturi, unul rotund, altul lungueţ. In cealaltă parte a galeriei era o moviliţă, şi în vârful ei stătea un om îmbrăcat în pânză groasă, împodobit cu ramuri verzi şi ţinând în mână o cracă mare cu care făcea mii de semne, întinzând braţele şi strigând tare în limba ţării. Spectacolul a fost măreţ. Pe amândouă părţile drumului mare era un şir de cavaleri, îmbrăcaţi de paradă, cu multe steaguri frumoase. Toate erau la fel, desfăşurate şi fluturând în voia vântului. In mijlocul acestora înaintau oameni pe jos şi curtenii care întovărăşeau pe domn, erau călare. Recunoscut de un boer, Boşcovici fu adus în cortul principelui ca să poată vedea mai bine.

A fost foarte bine primit de fraţii principelui care auziseră de numele lui şi ca mare cinste i-au adus cafea, dulceaţă şi apă parfumată cum obişnuiau Turcii. A rămas surprins de atâtea favoruri într'o ţară unde nu cunoştea decât alfabetul, cu atât mai mult că nu vedea ce profit ar putea avea Moldovenii dela el. Nu s'ar fi aşteptat dela o ţară necivilizată şi ignorantă o primire atât de distinsă. Prinţul stătea pe un divan. Alături de el, în picioare, stătea fratele său împreună cu toţi ceilalţi, jos pe covor stând aproape de principe tălmăcitorul său de limbă turcă. După ce fură serviţi cu cafele, prinţul se ridică şi se duse să primească caftanul şi blana pe care i le trimisese Marele Stăpân îmbrăcându-se cu ele. Luă firmanul prin care era confirmat, îl duse la frunte şi la inimă şi se întoarse în cortul său rămânând în picioare în timp ce secretarul turc citi tare ceeace era scris, repetându-se des cuvântul voevod, titlul care i se dădea. După ce s'a citit firmanul i s'a adus principelui un cal superb cu o învelitoare foarte bogată în broderii de aur, cu hamuri frumoase şi bogate. Era un dar al marelui stăpân. După aceasta omul care stătea pe movilă veni şi el înaintea cortului, făcând tot felul de sărituri şi spunând cuvinte pe care nu le înţelegeam în timp ce boerii se îndreptau spre caii lor. Tot poporul plecă. Plecă şi el vizitând în drum o biserică franciscană.

A doua zi avură o audienţă publică la Principe, în palatul solid construit, dar vechi, fără gust şi foarte neregulat. Au fost introduşi într'o cameră cu vedere frumoasă spre câmpie şi micul râu Bahluiul care şerpueşte şi curge în lungul oraşului spre sud. De jur împrejur erau divane, un dulap cu cărţi frumos legate, două globuri, unul al cerului şi altul al pământului. Au fost primiţi de fratele principelui şi conduşi într'o cameră mare, fără mobilier dar plină cu boeri şi curteni. Principele stătea pe un divan, având lângă sine pe Domnul de la Roche.

S'au aşezat pe scaunele cu răzămătoare puse în faţa principelui, au fost trataţi cu cafea, dulceaţă şi parfum, şi-au făcut complimentele de rigoare, întrebaţi fiind de felul cum au călătorit, principele întrebând în greceşte pe fiecare dintre ei câte ceva.

A doua zi Boşcovici a fost primit particular de principe, aducând cu sine acele câteva instrumente de matematici ce le avea la el şi care constau dintr'o lunetă cu trei picioare, noua invenţie a lui Bolbaud şi câteva prizme. Amândoi principii s'au interesat de instrumente. Foarte inteligenţi înţelegeau imediat explicaţiile lui astronomice, fizice şi literatură.

La urmă principele şi-a exprimat regretul că savantul nu poate rămâne câteva luni în capitala sa.

Impreună cu ambasadorul au făcut o plimbare cu trăsura prin oraş. Străzile principale erau largi, dar casele urîte, de lemn şi cu un singur etaj, iar cele dela margini păreau chiar ca nişte colibe.

Din când în când se vede câte o casă frumoasă a boerilor moldoveni sau a grecilor, oameni de afaceri. Sunt câteva biserici solide de piatră împodobite cu capiteluri şi cornişe de prost gust. Au intrat într'o biserică improvizată şi au fost surprinşi văzând că e plină de lăzi care aparţineau negustorilor, ţinând în ele cele mai preţioase lucruri, spre a le apăra de incendii şi hoţi... A făcut apoi o plimbare pe lac spre a determina orizontul şi a lua înălţimea soarelui la amiază.

Dela Iaşi au plecat spre Şipot, oprindu-se câteva ore la Mălăeşti, un sat sărac, cu case rare şi unde nu au găsit nimic de mâncare fiind nevoiţi să-şi caute provizii şi schimbe caii în alt sat, unde au fost bine găzduiţi dar n'au putut închide ochii din cauza ţânţarilor. Au ajuns la satul Şipot cu case noi. Şi pentrucă tocmai treceau pe aici nişte călători li s'au luat cu forţa caii. Intre călători era şi un popă nemâncat care se ducea la Iaşi să vândă unt. Plângând şi aruncându-se la picioarele ambasadorului, acestuia i se făcu milă şi îi înapoe calul. Au trecut pela Stroeşti, s'au odihnit într'o casă cu două camere şi o săliţă care ducea la pivniţă. Au făcut o plimbare în jur unde au văzut 82 stupi de albine, fiecare plasat în trunchiul unui arbore găurit şi acoperit deasupra. Au aflat că se plăteau principelui câte opt parale pentru fiecare stup ca impozit în toată Moldova, ceeace făcea un venit foarte mare.

Au plecat pe o ploaie straşnică trecând prin locuri inundate şi au ajuns la Botoşani, un fel de oraş compus din patru sute de case şi cinci biserici. Se găsesc aici multe prăvălii unde se vând mese şi mobile făcute dintr'un lemn tare, frumos, de bună calitate şi care se lustrueşte bine. In drum spre Dorohoi au devastat din nou câţiva trecători de caii lor, lucru inuman şi revoltător faţă de legea în care cel mai tare învinge. Drumul spre Dorohoi e bun, cu multe înălţimi şi câmpuri puţin cultivate. La Dorohoi au fost întâmpinaţi de o mulţime de oameni. Oraşul e mare şi abundent în alimente şi în special pescării de tot felul. Dela Dorohoi au pornit spre frontieră, trecând prin păduri cu arbori înalţi şi drepţi.

Ici şi colo gărzi de ale principelui pentru a veghea siguranţa călătorilor.

Inainte de a intra în Cernăuţi le-a eşit în întâmpinare starostele, care era însuşi domnul Mille, acela căsătorit cu o bogată fată din familia Rosetti, o veche familie italiană. Oraşul e aşezat pe o înălţime la picioarele căreia curge cam la o lovitură de puşcă, Prutul. Oraşul e locuit de greci schismatici şi Ovrei care fac comerţul cu negustorii turci. In Cernăuţi au stat trei zile, fiind trataţi tot timpul cu toate soiurile de vinuri. Starostele trăia în siguranţă având în garda sa 50 de albanezi în timp ce principele avea 500. Dar şi fără această gardă el ar fi trăit paşnic deoarece poporul său este foarte credincios şi brav. Cu ajutorul şi mijloacele sale starostele a colonizat aci câteva familii protestante venite din Silezia, Saxonia şi Brandenburg care îşi părăsiseră ţările lor spre a scăpa de calamitatea războaelor de acolo. Aci aveau toată libertatea religiei lor, aveau un pastor şi o biserică la frontiera Poloniei.

La 15 Iulie au pornit spre Zalescik, oraşul cu fabricile de sticlă, care aparţine şi Moldovei şi Poloniei. In Polonia tocmai murise Poniatowski.

Dela Zalescik părăsi grupul, instalându-se într'un spital de jezuiţi la Camieneţi, spre a-şi vindeca piciorul bolnav.

La această călătorie prin Moldova au luat parte în afară de Boşcovici, de ambasadorul englez şi soţia sa, doctorul Mackenzie, Ch. Hübsch, secretarul legaţiei polone şi Michmandar un ofiţer turc trimis de Poartă să aibă grije de ambasador.

ELENA EFTIMIU

Z. Wendorf

Grav bolnav!

Boris Grebencic, un om voinic şi bun de gură, palavragiu lucru mare, voiajor între voiajori şi care nu se teme de nimeni şi de nimic, are teamă de un singur lucru, de gura nevestei sale!

Marele berechet şi lăudăros între oameni, — acasă nu ştie să scoată o vorbă.

— Când nevestica mea începe să mă sfredelească aşi prefera mai degrabă să stau nedormit trei nopţi în Turkestan, decât o singură noapte acasă cu ea! zice Grebencic.

Şi de sfredelit şi de ros ea îl sfredeleşte şi îl roade mereu. Dar lucrul cel mai rău e atuncea când vine acasă târziu. Atuncea nu-l mai ajută nici o scuză, nici o apărare pretextând că a trebuit să se întâlnească cu nişte negustori, să se ducă cu ei la hotel şi să se socotească.

Se înţelege, ea ştie ce fel de socoteli a avut! Desigur că s'a dus la hotel, dar nu cu negustori, ci cu negustorese....

Şi dulcea sa Perluţa îl toacă la cap şi îl roade ca un vierme toată noaptea până în zori de zi, şi-l petrece apoi cu vorbuliţele ei până şi pe scări, spunându-i ca să se mai aştepte la o salată când se va întoarce acasă....

Uneori se întâmplă că Grebencic se încurcă la un joc de cărţi cu o bandă de voiajori şi uită că acasă îl aşteaptă o mare furtună. Şi deodată sare ca ars — ora două de noapte!

Grebencic rămâne ca trăznit şi fără a termina jocul se scoală şi o ia la fugă. Dar cu cât se apropie mai mult de casă, cu atâta îşi încetineşte mai mult paşii. Se simte ca un câne care ştie că a greşit faţă de stăpânul său aşteptând să capete, mai curând sau mai târziu o lovitură de picior. Iar scările le-a urcat sleit de puteri şi fără a mai putea ridica picioarele.

Intr'o clipă însă i-a venit o ideie: ca să-i joace o festă nevestei sale, şi să se arunce cu capul în jos dela etaj, ca astfel să ştie ce înseamnă a roade într'una pe un bărbat. Dar îndată s'a răsgândit.

„Asta n'are s'o mai ajungă ea! E destul pentru dânsa să mă fac bolnav şi să-i rup inima, căci de, ştiu că nu mă urăşte! Numai aşa o să mă lase în pace!”

Mulţumit de această ideie el a început să sară deodată peste trei scări şi într'o clipă stătea la uşă bătând încetişor.

Perluţa, care toată noaptea n'a închis ochii, a auzit îndată loviturile în uşă ale soţului ei.

— A, ai venit, berechetule?! Nu-i nimic, poţi să stai afară, la uşă... până mâine ai să îngheţi ca un câne.

— Per...lu...ţo.... leşin! Vai... mi-i rău... deschide mai repede! zise Boris aproape mort.

— Da? Să-ţi deschid? Nu mai am ce face! Dar unde ai fost până acuma? Du-te, du-te, de unde ai venit, şarlatanule, ticălosule!

— Per...lu...ţo.... vai!... Mor. Deschide mai repede! se văita Grebencic mereu.

Auzindu-şi bărbatul văetându-se, Perluţa sări din pat, deschise uşa şi strigă:

— Vai de mine! Ce s'a întâmplat? Nastia! Nastia! Scoală repede.... fugi după doctor, că domnului îi rău de tot!

Văzând că festa prinde, Grebencic începu să se vaite şi mai tare.

— Of... pune-mă în pat.... mă scu...tu...ră.... fri...gu...ri..le, mă mă în...jun...ghie.... într'o coastă ca ni...şte ace. Nu pot re...spi...ra! Of! of!

— Vai de mine şi de mine! Ce-i cu tine?, îşi frângea Perluta mânile. Ce-i cu tine, Boris? Spune, vorbeşte, ce s'a întâmplat!

— Am fost la un negustor.... am stat.... şi deodată.... Of, mă înjunghie, mă împunge parcă cu acul, în partea stângă. Rău şi rău... Am stat acolo trei ore... Of... Şi văd că mi se face, vai, tot mai rău... M'am rugat, of, of... să mă trimită acasă... cu trăsura... Ia să încerc acum să adorm; poate mi se va face mai bine, of!

— Ce vorbeşti, Boris, dragul meu! Iată trimit îndată să vie doctorul.... Nastia! Nastia! Hai mai repede! Du-te peste drum, acolo stă un doctor! Vai de mine şi de mine!

Văzând că nevastă-sa trimite chiar după doctor lui Grebencic i s'a făcut într'adevăr rece în tot corpul.

— Nu-i nevoe... are să-mi treacă... numai să dorm puţin.... Acoperă-mă bine, că mi-i puţin mai bine, oftă el mai în voe, ca un om căruia i s'a luat o greutate de pe inimă, dar Perluţa nici nu vrea să audă.

— Ce vorbeşti prostii?! Dacă ţi-i aşa de rău, mă mai uit eu că-i trecut de miezul nopţii, sau să fac o economie de două ruble? Nastia, scoală!

■

Pentru tânărul dr. Lecherbecher aceasta era „prima vizită”, pe care o aştepta de trei luni, aşa că nici n'a mai vrut să se despartă de pacientul său. L-a examinat şi l-a ascultat iar şi iar, l-a învârtit şi sucit de o parte şi de alta, l-a ciocănit pe umeri, şi-a pus urechea pe piept şi pe spate, i-a spus de vre-o trei ori să scoată limba, i-a pipăit pulsul încreţindu-şi fruntea de câteva ori.... Perluţa stătea la căpătâiul bolnavului privind pe doctor într'o mare enervare. Dar doctorul nu se grăbea de loc. Pipăindu-l şi ciocănindu-l atât cât i-a dorit inima, el şi-a încreţit şi mai tare fruntea sa netedă, a rămas pe gânduri, şi a spus încet:

— Nu vă pot preciza încă diagnoza, doamnă, adică încă nu mă pot pronunţa asupra boalei. S'ar putea să fie o pneumonie şi se poate să fie un tifos.... Trebue să aşteptăm până mâne. Dar nu vă temeţi, zise el deodată ridicându-şi capul încreţit. Să nu aveţi nici o grijă, că-l vom ridica noi pe picioare, ehei! Deocamdată îi voi prescrie o mixtură, la două ceasuri câte o lingură mare. N'ar fi rău să-i puneţi imediat ventuze pe piept şi pe spate... Şi mai bine, să-l înveliţi în comprese reci peste tot corpul şi să-l acoperiţi bine cu o plapumă groasă de lână, iar deasupra să-i mai puneţi nişte perne, ca să asude bine şi mâne se va scula sănătos tun! Nu te speria, bătu el pe Grebencic pe spate, te punem noi pe picioare!

— N'ar fi bine să-i pun şi nişte lipitori? se rugă Perla.

Auzind de lipitori, lui Grebencic îi veni parcă un leşin. Nu-i destulă lipitoare Perluţa, tot mai are nevoe şi de altele? Dar spre norocul său tânărul doctor nu ţinea la asemenea leacuri băbeşti.

— Ce vorbiţi, doamnă? Medicina modernă nu ţine la asemenea mijloace barbare. Acum pneumonia se tratează cu hidroterapie.... comprese reci.... Dar lipitori? Nici vorbă! Adio! faceţi repede ce v'am spus şi se va însănătoşi! Voi veni mâne, adio!

Şi strecurând în buzunar cele două ruble de argint pe care „doamna” i le puse în mână, el plecă mulţumit spunând „noapte bună”!

■

Cum plecă doctorul, Perluţa se puse îndată pe lucru. Nastia alergă la farmacie, iar ea scoase săculeţul cu ventuze pe care le avea întotdeauna pentru „caz de boală” şi, fără a pune preţ pe jurămintele lui Boris că se simte mult mai bine, ea îi trânti la ventuze cât era de lung şi, imediat după aceia, îl înveli în prostiri reci, acoperindu-l cu plapuma şi cu perne deasupra.

— Ai nevastă şi copii, trebue să trăeşti şi să nu fii bolnav, i-a spus ea în toată sinceritatea.

Lui Grebencic îi părea acum rău de toată farsa. Ii venea să leşine de foame, nu altceva! Căci de eri dela dejun nu luase nimic în gură... La cărţi fumase într'una, dar nu mâncase nimic. Cum să scape acum de nevastă-sa?

Şi el o rugă frumos.

— Perluţo, du-te şi te culcă... Nu mai ai puteri să te ţii pe picioare.... Culcă-te, odhneşte-te puţin....

— Ce vorbeşti, dragul meu! Nu pot eu dormi, când te ştiu atât de grav bolnav!

— Acum mi-i mult mai bine... îmi vine numai să dorm. Lasă-mă să dorm şi mă voi scula sănătos!

— Da, da, sănătos... Ştiu că eşti bun cu mine şi vrei ca să mă culc, de aceia îmi spui că ţi-i mai bine.

— Aşa să fiu sănătos că nu nu mă doare nimic! se jură el.

— Degeaba vorbeşti, Boris! Nu mă culc până nu vei adormi tu mai întâi!

Auzind aceste cuvinte clare, Grebencic închise repede ochii şi în două minute începu să sforăe în somn...

— Boris dragă, dormi?

Dar Boris doarme dulce ca un copil.

— Boris, scumpul meu, dormi?

Şi el doarme într'adevăr ca după bae.

— Acum mă culc şi eu! îşi zise ea, căci — slavă Domnului — nu mai e nici o primejdie!

— Perluţo, dormi? a început apoi să întrebe şi el după o jumătate de oră.

Dar nici un răspuns.

— Dormi, Perluţo întrebă el şi mai tare.

Perla horcăia ca asasinată....

Desfăcându-se cu mare greutate de compresele cele reci, şi ieşind de sub plapumă şi perne, Grebencic se strecură uşor, ca un tânăr, spre bufet, iar după o minută stătea iar în pat şi mânca cu mare poftă o bucată de pâne cu salam...

Trad. de C. S.

Albert Vander Linden

Morile

Negrele mori,
uneori
au aspect de sperietori,
Şi braţele lor descărnate
fac semne
triste, ciudate.

Intunecatele,
julite,
ciupite
şi pălmuite
mori,
de vântul cu co...
negrele mori
scrâşnind
desperările.

In zborul lor greu,
în zborul lor strâmb,
corbii cei grei
simt groaza nebună
groaza bâtrânelor mo...
desnădăjduite
şi obosite.

O, negrele mori
uneori
au aspect de sperietori,
Şi braţele lor descărnate
fac semne
triste, ciudate.

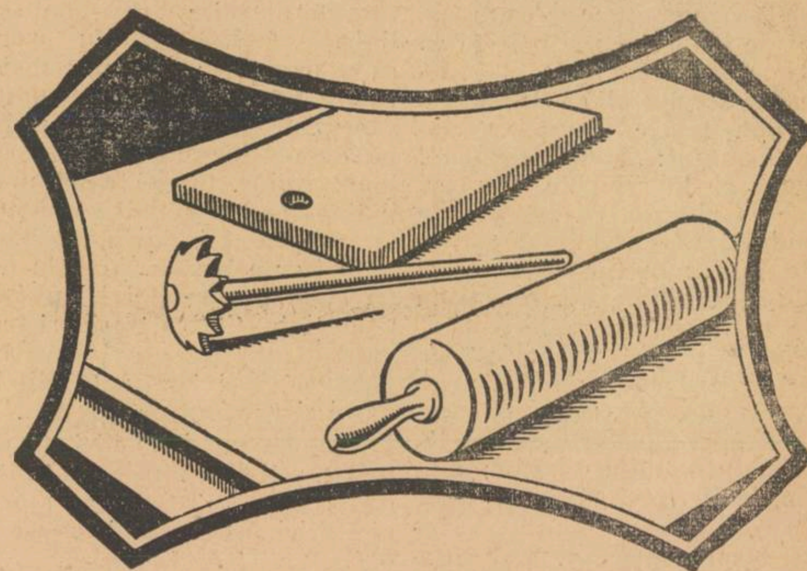
In româneşte de V. VALERIU
(Din ciclul „Cântecul aripelor”)

Scurtă introducere în Estetică

Cât este de săracă în cultura noastră literatura problemelor frumosului artistic, nu e nevoie s'o mai spunem. Din acest motiv, orice încercare şi orice contribuţie nouă în domeniul estetic este preţioasă.

Micul studiu al d-lui Ionel Neamtzu „Introducere în Estetică” (Biblioteca „Chronos”, Sibiu) încearcă să dea câteva noţiuni generale şi introductive despre sistemul estetic, sentimentul estetic şi geneza artei, întregite, cu un breviar după estetica lui Charles Lalo.

Tratarea acestor teme este extrem de sumară. Totuşi, afară de faptul că ne arată preocupările acestui tânăr romancier cari a încercat să prindă specificul atmosferei sibiene (vezi „Farmecul gotic”) acest studiu este util pentru oricine-l citeşte, întrucât răscoleşte câteva probleme fundamentale ale ştiinţei frumosului, şi îndeamnă la speculaţi de asemenea natură, aproape inexistente în această lume de indolenţi practici. Cu atât mai mult, cu cât d-sa crede în viitorul acestei ştiinţe. „Estetica, spune d-sa, întâmpinând greutăţi foarte mari la începutul organizării sale ca ştiinţă, a reuşit totuşi să se impună ca o necesitate a spiritului omenesc. Materialul imens şi necoordonat o face să fie cea mai grea între disciplinele morale. Dar drumul croit şi frumoasele rezultate obţinute, îi justifică pe deplin dreptul la existenţă şi dreptul de a intra în imperiul ştiinţelor”.

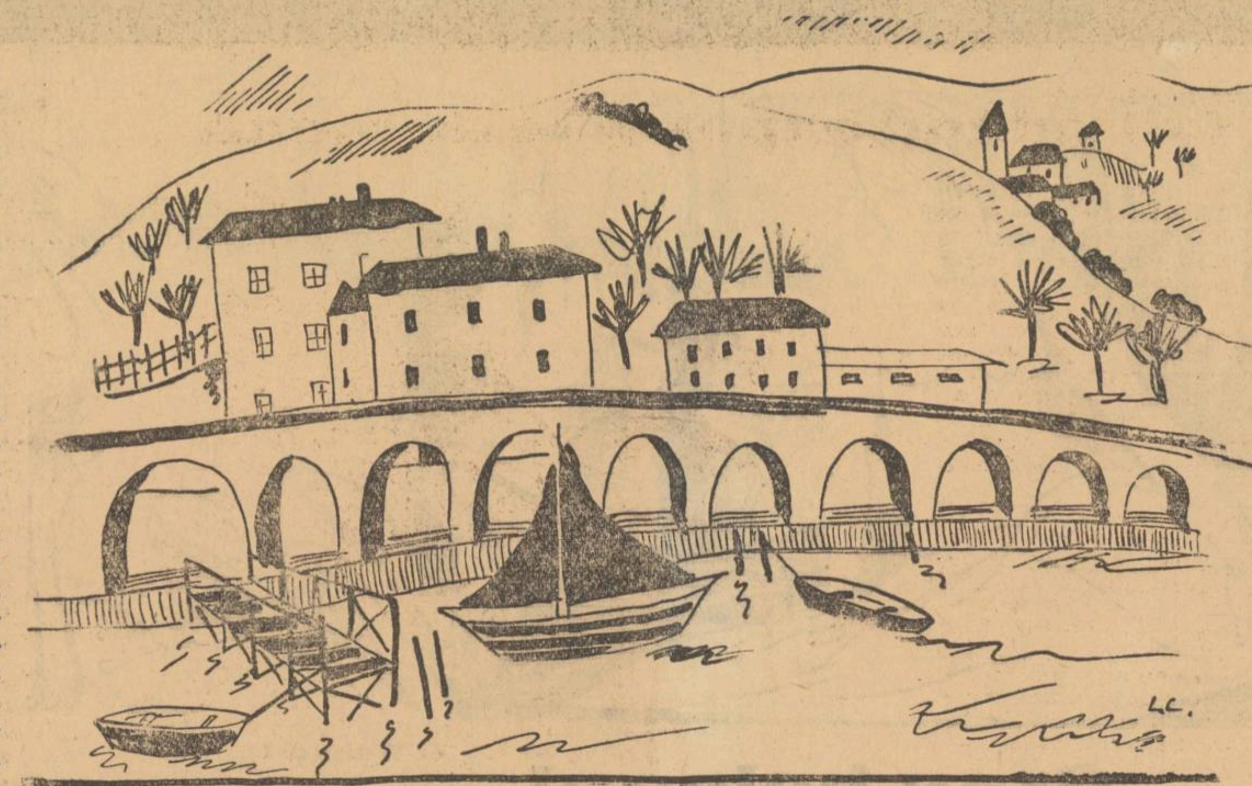
Masa şi uneltele de lemn din bucătărie repede curate prin VIM!

VIM CURĂŢĂ TOTUL

Portrete din al XVIII-lea secol al Germaniei

August Kotzebue

Inainte de a vorbi despre acest bizar spirit germanic, a cărui viaţă paradoxală a fost răpusă cu o lovitură de pumnal, socotim nimerit să aruncăm, în treacăt, o privire asupra situaţiei morale, intelectuale şi materiale din Europa veacului al optsprezecelea.

Pe vremea aceia, în Germa-

SCHILLER

nia, ca şi aiurea, domina şcoala romantică, astfel că era oarecum firesc să se bârfească veacul „perucilor pudrate şi cu coadă". Cu aceasta, corifeii romantismului îşi închipuiau că au caracterizat cu prisosinţă epoca, osândind-o la un dispreţ pe deplin meritat. La drept vorbind, pentru oamenii învăţaţi, valul de semeţie romantică nu era altceva decât o mare stupiditate; dar este iarăşi adevărat că oamenii învăţaţi, — totdeauna şi pretutindeni — alcătuesc un prea meschin şi neputincios partid al inteligenţei, astfel că era natural ca în Germania, ca şi oriunde, să fie îngăduit unei cete de laşi să ponegrească epoca cea mai fecundă şi faimoasă din istoria civilizaţiei.

Perucile cu coadă şi pudrate...

Foarte adevărat! Numai că din acele capete pudrate şi cu coadă au eşit planurile de bătălie ale lui Rosbach şi Leuthen, „Critica raţiunii pure", „Edictul de toleranţă", „Nathan" de Lessing, desfiinţarea sclaviei, suprimarea torturii, „Faust" al lui Goethe, „Don Juan" de Mozart. Dacă secolul perucilor pudrate a fost un răstimp de frivolităţi şi asuprire, într'o aceiaşi măsură a fost şi o perioadă de năzuinţi înfocate, către libertate şi natură. Rareori, poate chiar niciodată, societatea omenească n'a fost frământată de contraste atât de numeroase şi măreţe ca acele ce-au frământat societatea din secolul al XVIII-lea. La început, regele Franţei exclama îngâmfat: „Statul sunt eu"! pentru ca în cele din urmă să tune declaraţia cu „drepturile omului"! Câte temelii îmbătrânite nu s'au năruit, câte lucruri noui şi-au aflat zămislirea şi au poposit în acele zece decenii!

Aici, o politică întemeiată pe intrigi ruşinoase, pe înşelăciune, scări dosnice, uşi secrete, cabinete negre, paharul cu otravă, pumnalul celui cutezător; dincolo, zorile îmbietoare ale unor zile noui al căror soare este însuşi idealul libertăţii şi al umanităţii.

Spiritul muşcător al lui Voltaire se opunea, dârz, spiritului nu mai puţin îmbelşugat al lui Rousseau şi Schiller. Sincer vorbind, a fost secolul aventurilor; într'un început, Petru cel Mare şi Carol al XII-lea stăpâneau scena omenirii; la urmă, iată-l ivindu-se Napoleon Bonaparte care avea s'o calce în picioare...

Dacă pe bună dreptate a fost scolul geniilor, neîndoios că a fost şi timpul unei pleiade de oameni geniali care, fără să năzuiască la onorurile „aleşilor", s'au bucurat cel puţin de aceiaşi popularitate.

Unul din aceştia a fost şi August von Kotzebue, tipic reprezentant al lui 1800.

Poet german, celebru pentru însuşirile lui dramatice şi moartea-i tragică, s'a născut la 3 Mai 1761, la Weimar, unde tatăl lui era consilier de legaţie.

Era un tânăr nespus de vioi şi cu mintea luminată; de timpuriu frecventă teatrul şi astfel căpătă o înclinare deosebită pentru scenă. La vârsta de optsprezece ani intră la universitatea din Jena şi începu să devie cunoscut ca poet dramatic într'un teatru particular. Ba chiar reuşi să se impue.

Apoi plecă pentru scurtă vreme la Duisburg, unde se căsătorise o soră a lui, cu care prilej audiază cursurile universitare din acel oraş. In 1779 se întoarce la Jena unde se consacră studiului dreptului, fără să părăsească arta şi literatura.

In primele lui încercări, imita când pe Wieland şi Goethe, când pe Hermes sau Brandes, iar lucrarea *Eu*, vădeşte inspiraţia din Musaeus. După ce publică la Lipsca (1781) un mic volum de povestiri, porneşte la Petersburg unde ajunge secretar al guvernatorului general Barres.

Cum acesta avea şi atribuţia conducerii teatrului german de acolo, Kotzebue văzu deschizându-i-se un câmp de activitate prielnic gustului său; recomandat împărătesei Caterina, după moartea protectorului său, fu numit consilier titular şi, în 1874 trece la Reval, în calitate de asesor al tribunalului local. In anul următor se căsătorea cu fiica locot.-generalului de Essen.

Se povesteşte că în epoca aceasta i s'a întâmplat un fapt neplăcut. Intr'o zi, aflându-se invitat în casa unui prieten, servitorul acestuia îl vesti că îl aştepta afară un gentilom care stăruia să-i vorbească. Curios şi totodată mirat, eşi în pragul casei înaintea căreia staţiona o trăsură închisă, în care se aflau doi bărbaţi: unul din ei plângea amarnic, în vreme ce însoţitorul lui se străduia să-l liniştească. Kotzebue fu rugat să se urce; dar abia puse piciorul în trăsură că cei doi necunoscuţi îl traseră înăuntru, după care vehiculul porni în galopul cailor. Şi, pe când unul îl ţinea în loc, cellalt se năpustea asupra lui lovindu-l fără milă cu un baston. Aceasta până când nenorocitul îşi pierdu cunoştinţa. Câţiva trecători l-au găsit în mijlocul şoselei principale, noaptea târziu, tăvălit în noroi şi gemând de durere...

Ancheta nu dădu nici un rezultat, astfel că nu s'a ştiut nicicodată cine au fost agresorii, nici pricina care-i îndemnase la o faptă atât de ticăloasă.

In anul 1785, i se încredinţează funcţia de Preşedinte al Curţii de justiţie a guvernului Estoniei. Aflându-se la Reval, Kotzebue dădu la iveală un număr însemnat de lucrări literare care îl făcură drag publicului german. „Nenorocirile familiei d'Ortenberg" (Petersburg, 1785, 2 vol.) precum şi alte opere adunate în 4 volume (Lipsca, 1787) scoaseră în evidenţă darul lui ales de povestitor. Cele două drame „Mizantropie şi sentiment" şi „Indienii în Anglia" au fost primite cu o bunăvoinţă rar întâlnită până atunci.

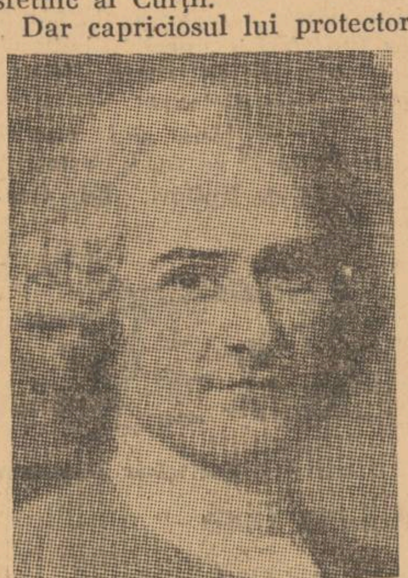
In 1790, la Pirmont, tipăreşte cărticica „Doctorul Bahrd cu fruntea de bronz". Murindu-i apoi soţia, el face o călătorie la Paris asupra căreia publică o dare de seamă prea puţin veridică. Demisionând în 1795, se stabileşte nu departe de Narva, în încântătorul ţinut Frienthal.

La epoca aceia compune „Ultimele laturi ale capriciului meu" şi vreo douăzeci de drame.

In 1789 fu numit poet al Curţii din Viena; dar, după doi ani se retrage cu o pensie şi, după ce trăi câtva timp la Weimar, hotărî să se întoarcă la Petersburg unde cei doi băeţi ai lui, August şi Wilhelm, erau elevi în şcoala militară. Cu tot paşaportul vizat de ambasadorul rus din Berlin, Kotzebue e arestat la frontiera Curlandei (Aprilie 1800) şi trimis numai decât în Siberia, dintr'un capriciu al împăratului Paul pe care-l supărase anumite fraze citite în operele lui. El îşi descrie zbuciumul şi suferinţele îndurate într'o povestire cam romanţioasă, întitulată: „Anul cel mai memorabil al vieţii mele". Cu toate acestea, împăratul îl recheamă din exil, după ce citise — aşa se zice — traducerea comediei „Birjarul favorit al lui Petru cel Mare".

Ce e drept, de astă dată împăratul găsise în ea aluziuni măgulitoare pentru autocrat şi, nemulţumit numai că-l liberase, Paul se grăbi să-l încarce cu tot soiul de onoruri; îi oferi ca titlu de răsplată şi despăgubire, domeniul din Wokrokül, în vreme ce-i încredinţa direcţiunea teatrului german din Petersburg şi căpăta gradul de mare sfetnic al Curţii.

Dar capriciosul lui protector

ROUSSEAU

se stinse la câtva timp după aceia şi, atunci, Kotzebue demisionând din toate slujbele, se înapoiază la Weimar.

Cum nu se putea împăca de fel cu gândul apropierii de Goethe — astru prea luminos ca să nu-i eclipseze pe cei mici — el se duse la Jena, apoi la

AUGUST KOTZEBUE

Berlin, unde publică „Sinceritate" care era o declaraţie de războî făţişă la adresa Prinţului temut al Parnasului german.

Totuşi activitatea dramatică a lui August von Kotzebue nu se încheiase încă; se apucă să publice un Almanah dramatic a cărui apariţie a continuat la moartea lui.

In 1806, veni la Koenigsberg ca să cerceteze bogatele arhive de acolo pentru lucrarea lui monumentală, „Istoria primelor veacuri ale Prusiei"; la drept vorbind, meritele de căpetenie ale acestei opere sunt tocmai documentele importante ce ea le conţine.

După bătălia dela Jena, Kotzebue se refugiază în Estonia de unde improşca invective muşcătoare la adresa lui Napoleon şi a „Galilor moderni", cum îi numea el pe Francezi.

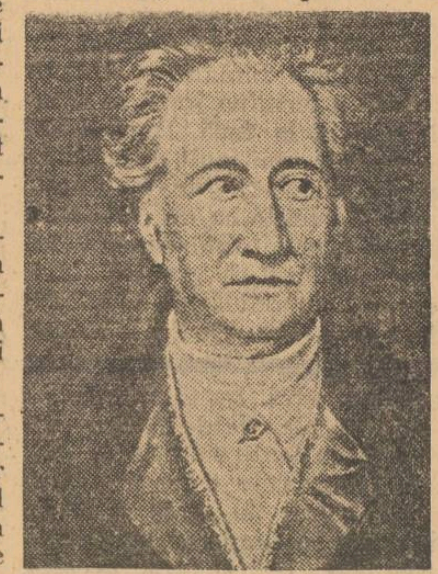
Către 1813, Kotzebue căpătase o oarecare importanţă politică la Ministerul Afacerilor Streine din Rusia, şi cu titlul de consilier de stat, îndupleca lesne cartierul general să aţâţe popoarele germane împotriva Franţei. In 1814, e numit Consul general al Rusiei în statele prusiene, cu reşedinţa la Koenigsberg.

Şezând acolo, scrise „Istoria imperiului germanic", operă cu drept cuvânt învinuită de părtinire.

Pe la începutul lui 1816 se întoarse la Petersburg unde continuă să fie în slujba Ministerului, pentru ca în anul următor, odată cu intrarea în diplomaţie a fiului său mai mic, Wilhelm, el să primească o misiune importantă în Germania; împăratul Alexandru îi ceruse să expue situaţia reală a literaturei şi a opiniei publice în deosebi, în diferite centre ale Confederaţiei germane.

Deocamdată, Kotzebue şi-alese locuinţa la Weimar, iar mai apoi la Manheim; acolo publică o foaie săptămânală asupra literaturei care stârni dezaprobarea tuturor liberalilor germani.

In articolele lui privitoare la lucrările de orice gen, la politică şi starea spiritelor, se dovedi un duşman neîmpăcat al sistemului reprezentativ, al oricărei mişcări progresive; într'o anumită manieră, el renega patria, poate tocmai fiindcă n'o înţelegea. In „Amicul poporului" publică o dare de seamă scrisă în franţuzeşte şi adresată împăratului Rusiei cu privire la literatura politică a Germanilor, scriere injurioasă pentru tineretul german, în care părerile multor autori erau desfigurate şi, pe de-asupra, înfăţişate cu uşurinţa aceia care a fost, din nenorocire, latura specifică a

GOETHE

geniului lui Kotzebue. O asemenea eşire neaşteptată a fost deajuns ca să aprindă mintea unui tânăr fanatic.

In ziua de 23 Martie 1819, la tribunalul din Manheim, se prezinta un tânăr cu numele de Carl Luis Sand, spre a cere o audienţă „Marelui August Kotzebue" (Aşa scrisese însuşi acest Sand în registrul tribunalului).

Intrând în cabinetul de lucru al lui Kotzebue şi afându-se faţă 'n faţă cu acesta, fără altă introducere începu să-l insulte şi să conteste părerile pe cari „Rusul" (aşa-i spunea) le expusese în faimoasa dare de seamă.

Apoi, nelăsând timp victimei să ceară ajutor, scoase un pumnal şi se năpusti asupra lui Kotzebue pe care-l omorî cu câteva lovituri date în piept.

Ţipătul de durere al victimei atrăsese atenţia funcţionarilor. Aceştia, pătrunzând în camera fatală fură martorii unei scene oribile.

Sand, la pământ, aplecat deasupra corpului lui Kotzebue se trudea să străpungă cu pumnalul craniul acestuia şi să-i scoată creerul, răcnind: „Aşa n'o să mai cugete!... şi nici n'o să mai scrie!".

Nenorocitul înebunise. La cincisprezece zile după aceia, urca eşafodul.

Din anchetă a rezultat că asasinul era student al Universităţii din Jena şi membru al unei asociaţii secrete.

Astfel răpus de mâna unui fanatic, sfârşi unul dintre cei mai fecunzi scriitori germani; numărul dramelor lăsate de Kotzebue se urcă la aproape o sută, bucurându-se vreme îndelungată de favoarea publicului. Lucrările lui au fost traduse în mai toate limbile europene; şi toate naţiunile le-au admirat decenii de-arândul pe scenele lor fără ca totuşi, repetăm, autorul să aibă drept la ispititorul titlu de autor clasic...

Cam la zece ani după evenimentele descrise aci, un nume proaspăt apăruse în literatura germană: Wilhelm von Kotzebue. Era fiul de-al doilea al lui August Kotzebue care, neputând să se împace cu cariera armelor (fratele lui mai mare o îndrăgise şi căzuse cu glorie în fruntea unui regiment în războiul Crimeei), demisionase, îmbrăţişând diplomaţia şi în-

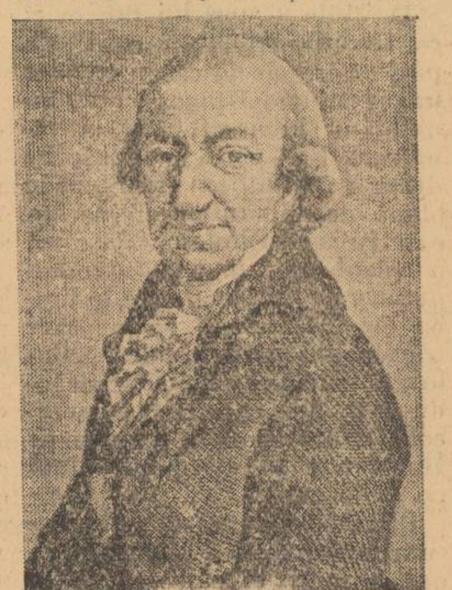
ALEXANDRU I AL RUSIEI

chinând timpul liber literaturii.

Funcţia şi împrejurările îl aduc la noi, în Moldova, pe la jumătatea veacului trecut, în calitate de consul rusesc la Iaşi. A trăit o bună bucată de timp acolo unde chiar s'a şi căsătorit. Cu acest prilej a intrat în legături strânse de prietenie cu persoanele cele mai de seamă ale Moldovei de atunci, dovedind o înclinare caldă şi prietenoasă faţă de ţară şi locuitorii ei.

A cunoscut Iaşii dela 1850 şi alte târguri cu boeri în decădere, cari jucau cărţi şi-şi pierdeau moşiile, cum ne spune d. M. Sadoveanu; a cunoscut corupţia slujbaşilor noştri, sărăcia şi necazurile ţărănimii. A cutreerat în lung şi 'n lat o ţară încă destul de înapoiată.

Din îndelungile lui peregrinări pe la noi, a cules un mănunchiu de poezii şi cântece

WIELAND

populare, pe care le-a tipărit în limba germană: „Rumänische Volkspoesie, edit. Decker, Berlin, 1857"; iar câteva tipuri şi aerul specific de provincie, prinse în treacăt prin Fălticeni, Slănicul Moldovei, Mânăstirea Văratec, etc. sunt zugrăvite cu multă dragoste şi înţelegere pentru noi în volumul „Din Moldova", o serie de tablouri şi schiţe, apărute la Lipsca în anul 1860. O carte veselă, binevoitoare...

După trei ani (1863) apăru romanul „Lascăr Viorescu" (Lipsca, edit. Voigt & Günther) în care e descrisă societatea moldovenească de pe atunci şi unde se vădeşte o îngăduinţă largă faţă de mizeriile şi scăderile noastre pe care autorul a avut prilej să le cunoască de aproape.

Aceste ultime două lucrări, tălmăcite cu multă dragoste în limba noastră, le mai întâlnim şi astăzi prin librării şi sunt socotite, pe bună dreptate, ca făcând parte din tezaurul literaturii româneşti căci Wilhelm von Kotzebue, mai bine decât orice alt strein în trecere pe meleagurile de dincolo de Milcov, a pătruns sufletul nostru, a văzut limpede şi a judecat, lipsit de orice umbră de părtinire.

Şi meritele acestea i le-au preţuit fără precupeţire chiar câţiva din marii noştri scriitori: Titu Maiorescu (Critice), M. Sadoveanu şi G. Galaction, închinându-i pagini în care se oglindeşte recunoştinţa noastră.

Wilhelm von Kotzebue a murit bătrân, la castelul părintesc din Orrenhof (Estonia).

G. R.

Ecaterina Doamna

In nuanţări de roş-firav şi-albastru,
Cu pâclă fină răspândită 'n valuri,
Peste păduri şi peste culmi de dealuri,
Coboară majestos, bătrânul astru.

Şi 'n fredonări de tainice finaluri
Se 'nchee lupta 'n codru vechi, sihastru;
Iar Moldovenii 'mpuţinaţi, în castru,
Sunt prinşi de Turcii năvăliţi în valuri.

. . . .

Cu ochii îngropaţi în golul mânii
Se tângue Ecaterina Doamna:
— „Boeri creştini, m'au necinstit păgânii!"

Şi 'nfrântă-apoi de greaua suferinţă
Işi tae părul lung, — spune bucoavna,
Şi mânăstirii-l dă, cu pocăinţă.

CONST. I. MANEA

Varia

Călătoria cu avionul

Călătoria arhiducelui Otto de Habsburg, în Scandinavia, a fost prima călătorie mai lungă pe care a făcut-o tânărul prinţ în avion. Mama sa s'a opus, deoarece nu voia să-şi expună fiul la riscul unui eventual accident.

Contele Gegenfels, secretarul şi prietenul din copilărie al prinţului, a intervenit:

„Nu trebuie să uitaţi, Mejestate, că în ziua de azi regii şi mai ales pretendenţii la tron, trebuie să se obişnuiască cu călătoriile mai lungi cu avionul. Acesta nu face decât să le mărească prestigiul şi popularitatea".

Foarte îngrijată, ex-împărăteasa Zita nu părea de loc convinsă.

Atunci arhiducele a încercat un ultim argument.

Gândeşte-te la Carol al României, mamă; şi el s'a suit în avion..."

Cu aceste cuvinte arhiducele a câştigat consimţământul ex-împărătesei-mame.

O lucrare inedită de Stendhal

Georges Andrieux, librar bine cunoscut, a descoperit vara aceasta o lucrare inedită de Stendhal. Aceasta e un fel de confesiune de dragoste intitulată „Histoire d'une partie de ma vie".

Henri Martineau, care a văzut manuscrisul, declară că acest text e „de o importanţă capitală, atât pentru cunoaşterea vieţii lui Stendhal, şi a raporturilor sentimentale cu contesa Pierre Paru, cât şi pentru studiul caracterului şi al reacţiunilor sale amoroase".

Muses Romantiques de Marcel Bouteron

Marcel Bouteron, balzacian bine cunoscut, a ţinut să grupeze în socie-tatea de atunci, cele mai cunoscute personalităţi feminine printre care unele au servit ca prototip autorului „Comediei umane".

Toate femeile care au inspirat pe oamenii noştri celebri sunt descrise de Bouteron, fără nici o influenţă a legendei. Astfel vom găsi pe Sophie Gay şi Delphine de Girardin, d-na Récamier şi d-na d'Agoult, Elvira lui Lamartine şi acea Marie Dorval căreia-i datorăm „Colère de Samson".

De asemenea vom găsi pe d-na Hanska, căreia autorul i-a dat o deosebită atenţie, ca s'o apere cu îndârjire în ciuda balzacienilor credincioşi, care-au acuzat-o pe nedrept de-a nu fi ştiut să răspundă pasiunii şi devotamentului marelui scriitor.

Citiţi toţi azi în:

„LECTURA"

— Floarea literaturilor străine —

APOTEOZĂ

de marele romancier şi dramaturg

ARTHUR SCHNITZLER

Din comedia tragică a culiselor teatrale.

Numărul mai cuprinde: Pagina humorului, Jocuri încrucişate

Lei 4. Romanul complect.

La chioşcari şi librari.

Lumea-Capitala

Mincinoşii profesionali

De ce o fi nevoie de două costume respectiv groteşti, de două atitudini diametral opuse în una şi aceeaş chestiune omul nealambicat pricepe destul de greu. Dar în afară de laşitatea personală, care echilibrează o societate lipsită de preocupări situate dela nas în sus şi dincolo de ajustările cotidiane ale interesului imediat personal, este un fel de a fi politic faţă de oameni şi de lucruri. A fi politic însemnează a minţi de câte două ori, minciună cu plus şi minciună cu minus.

A minţi nu implică sensul tăgăduirii adevărului nici al neafirmării lui. Adevărul nici nu e cunoscut în nici o problemă şi nici nu însemnează mai mult decât o constatare fotografică a obiectului, a căruia lumină, căzând variat peste el, îl variază. Acest adevăr interesează tot atât de puţin cât şi minciuna lui. Sensul minciunii noastre este sufletesc. A minţi însemnează ascunderea sentimentului, adevărat sau nu, nu importă, realitatea sentimentului şi adaptarea afirmaţiei la o situaţie de interese. Fiecare ascunzându-şi sinceritatea. Fiecare dă un derivat şi o întreagă vârstă istorică rămâne dominată de simili-nuanţă. Temeiurile morale atârnă ca nişte măşti la uşa edificiilor consacrate: afară se simte şi înăuntru se minte. Se minte, se interpretează: fugă de preciziune şi falsificarea liniei.

Intr'o asemenea epocă surogatul e prosper pe toată întinderea activităţii. Surogat de oameni: nulităţile de intelect şi de moral sunt în mare cinste şi valorile scoase din circulaţie. Surogate de idei şi de doctrină, surogat de credinţă, surogat de sensibilitate, surogat de şcoală, surogat de administraţie. Fiind mare nevoie de aproximaţii, ca să poată fi bine ascuns întregul şi categoricul, locul creatorului îl ocupă declarantul, samsarul: samsarlîc de filosofie, de noţiuni, de principii. Dascăli samsari, oameni politici samsari, preoţi samsari. Samsari sau în cel mai bun caz amatori — şi, samsarlâcul generează demagogia. Oratorul minte în toate discursurile lui, scriitorul minte în toate articolele şi cărţile lui.

O veche pirostrie a moralului: Familia, Şcoala şi Biserica. Pirostrii mai noi, încălcate peste cea veche: Constituţie, Democraţie, Ordine socială.

Se poate analiza lista, începând dela început, de la mijloc sau de-a'ndaratele. S'a văzut cum poate să fie monarhic un politician, bârfind pe Rege şi proclamând Suveranitatea în principiu, cu devotament; ceeace totuş se împacă admirabil cu slugărnicia acaparatoare. Când un Rege distrat ar uita o secundă distanţa faţă de coconaşii încovoiaţi la uşa palatului, dinaintea preşului pe care înaintează târâş, toţi mincinoşii ar tăbărî pe el, jurând că divinizează monarhia.

Constituţia e prezintată ca o panacee a tuturor epidemiilor şi bolilor individuale. Ea e zilnic desconsiderată şi serveşte hârtia pentru trebuinţele intime ale primului politicastru venit. In toate împrejurările când cad în mijlocul ziariştilor, oamenii politici îşi demonstrează veneraţia faţă de ediţiile de dimineaţă şi seara, pe care între mese le confiscă şi le cenzurează. Nu e om politic ca să nu arunce o gură de fum de tămâie în nasul presei iar presa, cu o ipocrizie egală, primeşte omagiile, făcând o metanie mare. Sunt redactori sau directori de gazetă cari, devenind miniştri la orele 2 după amiază, până seara la 8 a confisca cel puţin un ziar. La un congres recent al presei toţi oficialii trecuţi pe la tribună s'au declarat, nu simpli prieteni ai presei dar ziarişti pasionaţi. Ziarele care reproduceau în scris declaraţiile de dragoste, în pagina a doua prezintau cititorului golurile textului ras pe plumb de dălţile cenzurii.

Familia, Şcoala şi Biserica sunt nişte ipoteze. Copiii sunt deopotrivă de lepădaţi din primele două despărţăminte şi lepădaţi dimpreună cu toată cealaltă lume şi dintr'un al treilea despărţământ. Tatăl e ocupat la club, mama în oraş, în desacord sau de perfect acord. Cui aparţin, dacă nu familiei, copiii pribegi, lăsaţi în seama slugilor sau a uliţii şi doamnele din localurile, unde clientului dela putină şi abur i se prezintă colecţii variate, ca să-şi aleagă? Dascălul cască de şcoală, cu gândul la un mandat de deputat sau la o însărcinare plătită mai bine decât o catedră. Nici lui nu-i place profesiunea pe care şi-a ales-o nesilit. Preotul, episcopul... Cu ce participă ei la viaţă, când nu mai sunt măcar liturgici aceşti mincinoşi cu două, trei fuste, din care una a lor? Ei nu mai ştiu să facă nici atât sau o fac condiţionat de încasări intr'o biserică teatrală.

Cultură. Niciodată nu s'a grăit atât de mult şi declamatoriu în numele acestei monumentale minciuni. Oamenii politici ţin la cultură ca la ochii din cap, la cultură şi literatură, de câte ori e de faţă, de pildă, Regele. Ei vin la cultură cu toate decoraţiile pe frac, oriunde se pune chestiunea, la Bucureşti, la Iaşi, la Sarmizegetuza, la Constanţa, apucaţi de o subită pasiune fierbinte chiar de un oarecare Eminescu. Aplaudând pe Rege când vorbeşte de poezie şi strigând ura din tot pieptul, ministrul ştie să dea afară pe un tânăr poet, care îl roagă să-i cumpere 50 de exemplare dintr'o plachetă. Cât priveşte casa lui, fără bibliotecă sau cu o bibliotecă de cotoare, uneori de lemn, în ea nu se găseşte o carte. Ministrul gândeşte, gândeşte profund, însă nu citeşte. Pe masa lui de „lucru" figurează un condei de iscălit lângă ştampilă şi un tampon de hârtie sugătoare. Primeşte publicaţiile ani de zile şi refuză să plătească un abonament. Unul afirma într'un discurs ruşinea naţională faţă de cazul Eminescu, răzvrătit împotriva stupidităţii epocii în care a trăit şi a murit poetul — pentru că Eminescu, înfăţişat în materiale plastice, nu mai avea nevoie de nimic. Ar fi deajuns ca poetul să se mai întoarcă în Bucureşti, ca să mai trăiască o vreme între toţi aceşti mincinoşi. Viaţa, moartea şi bronzificarea lui s'ar repeta întocmai.

T. ARGHEZI

Cronica feminină

Col ndând expoziţiile de modă

Am promis la înfiinţarea acestei cronici să discutăm împreună cu oamenii de meserie şi cu oamenii cu gust, mult atacata problemă a îmbrăcăminţii feminine. Mi-am amintit eri de acel paradoxal „Oficiu de modă", asistând la defilarea unei colecţii de rochii. Am regretat că n'am fost acompaniată măcar de unul din acei domni combativi. O părere masculină asupra modei e întotdeauna interesantă, chiar când cel care o emite nu are complectă dreptate.

Am văzut o împletire atât de armonică de linii şi de forme, de bun gust şi de calitate, încât involuntar am zâmbit gândindu-mă la cele câteva sute de femei bine îmbrăcate, — două-trei sute, câte admitea d. Igiroşianu că există la noi. Erau numai eri cel puţin îndoitul acestui număr în salonul dela „Maison des Français" unde expune colecţia de modele de toamnă Eugenie Bischovsky.

Era o notă specifică de tinereţe în această expoziţie. Contribuiau probabil la aceasta, atât doamnele din Societate cât şi artistele care s'au improvizat în manechine ocazionale. Prestigiul modelelor era atât de mare, încât aveai impresia că fiecare rochie sau mantou avea o existenţă proprie. Nu ştiai la un moment dat dacă costumul sau doamna care-l purta imprima siluetei allura aceea sportivă. Chiar artistele când plimbau o rochie făceau impresia că-s covârşite de personalitatea modelului.

O singură d-ră, avantajată de fizic, se confunda cu modelul, dându-ne astfel imaginea complectă a frumosului.

Pălării, mănuşi, eşarfe şi genţi din acelaşi „tissus" sunt ultimele fanteziii ale modei. Fără fantezie ce ne-am face? Ar dispărea tot farmecul neprevăzutului. Probabil că pământul s'ar învârti mai departe, dar viaţa nu ar mai fi atât de frumoasă.

D-na Bichovsky imprimă fantezie şi notă personală în moda de la noi.

E datoria caselor de mode să sfătuiască femeile să îmbrace numai toalete potrivite persoanei şi fizicului lor.

Făcut cu convingere, acest oficiu ar da rezultate minunate. E dureros cum tace vocea bunului gust în unele femei. De aceia sugestiile sunt bine venite. Dar care-i femeia care va recunoaşte că această modă, dacă nu în total, are însă pentru fiecare ceva: pentru tipul, pentru înălţimea, pentru vârsta, şi chiar pentru nasul care să se potrivească.

Alt punct nevralgic însă: nu toate femeile noastre ştiu să îmbrace bine o rochie. „Franţuzoaica" se naşte cu acest dar, pe când noi trebuie abia să ne educăm.

O femee trebue să aibe un mers frumos, liber, suplu. Să aibă capul degajat, să se ţină drept, să aibă gesturi armonioase.

Lucien Lelong, marele creator de mode de la Paris, susţine că o femee bine e „Ea" într'adevăr „Ea". Nu e în felul acesta ea incomparabil mai bine decât cele pe care încearcă să le imite fără să reuşească?

Apariţia unui superb mantou de stofă cu astrahan îmi atrage luarea aminte. Mă face atentă asupra noii linii a actualei mode. Caracteristica ei e o mare amploare pe piept, începând dela gât şi pe spate. Gulere imense din blană, care se pot schimba, împodobesc mantourile şi costumele. Stylul costumului domneşte la orice oră şi orice ocazie. Silueta-i strictă, de o căutată simplicitate, este întrucâtva uniformă pentru oraş, inclusiv reuniunile de după amiază şi influenţa se întinde şi pentru seară; — natural în material adaptat pentru ocazie. Am văzut chiar în colecţia aceasta o rochie astfel inspirată dintr'un material extrem de „sayant", lucrat de mână. Au numit-o „Simplicit" şi-i de o eleganţă de distincţiune.

Lanvin, Chanel, Mainbocher şi Patou şi-au trimes cei mai minunaţi ambasadori. Bunul gust francez e admirabil reprezentat.

„Jabot-uri" de dantelă, fanteziuri din pichet, cordoane de paiete, garnituri de catifea colorată sunt tot atâtea idei originale.

Neîntrecut de frumoasă e însă colecţia cu rochii de seară. Rochii lungi şi strâmte din catifea neagră care impresionează. Altele albe, din „tissus lamé"; iar ultimele din tafta „faille" cu faimoasa „ampleur en arrière" inspirate de secolul trecut care dacă vor face şcoală, vor transforma complect silueta femeii.

Plec cu viziunea frumosului încă în ochi. Mă gândesc cu tristeţe că acest mediu e prea izolat, prea invizibil faţă de imensul ocean al protului gust.

TUŢU RALIA

Justiţie, jurişti, justiţiabili...

Zi de divorţuri. In sala de şedinţe e mai mult aer şi mai mult loc pe bănci, pentru că accesul publicului e interzis. Nu pătrund în sală decât avocaţii şi părţile strigate, în fiecare proces. E linişte, ca într'o sală de spital în care profesorul operează, caz după caz, sub privirile atente ale studenţilor. Aprodul strigă în uşă două nume şi perechea înaintează spre judecători, printre capetele întoarse ale avocaţilor. E parodia dramatică a defilării de altădată, braţ sub braţ, spre altar, printre domnişoarele şi cavalerii de onoare. Nu se poate ca cel puţin una din aceste 50—60 de perechi, să nu fi trăit această amintire.

Motivele fiecărei acţiuni şi depoziţiile martorilor sunt fade tipare juridice, flori de hârtie, pentru satisfacerea cerinţelor legii. Adevăratul proces se consumă în inimile celor doi soţi. Ce frumos şi în ce formă definitivă a susţinut acest lucru Waldek Rousseau, într'o acţiune de separaţiune de corp. Citez din memorie: „dacă e întotdeauna o mare îndrăzneală să susţii că ai cunoscut fondul lucrurilor, vă rog să recunoaşteţi că ar fi o nebunie să susţii că ai cunoscut şi cunoşti fondul inimilor".

Din această cauză fondul inimilor nu reţine atenţia Tribunalului şi procesele trec unul după altul, dacă citaţiile au fost bine înmânate şi dacă toate regulile de procedură au fost îndeplinite. Grefierul cu o singură vorbă, poate întârzia cu un termen procesul, iar din această întârziere — fără să-şi dea seamă grefierul — se poate reface un cămin, iar soarta neagră ce aştepta pe cei trei copii, se poate schimba în soartă de oameni cum se cade şi fericiţi.

Aprodul strigă mereu la uşă. Iată doi tineri în divorţ. Ea măreşte pasul cu vădită intenţie de-a arăta soţului — rămas puţin în urmă — că nici nu-i pasă, dar strângând buzele într'un surâs forţat, vecin cu plânsul, în aşteptarea aceleiaş vorbe ce-o urmăreşte: „hai acasă". Mândria ei, ca şi mândria lui, amândouă greşit înţelese au rezistat bine şi Tribunalul acordă un termen scurt pentru pronunţarea desfacerii căsătoriei.

Iată şi doi bătrâni. Au intrat unul după altul ca doi străini. Stau unul lângă altul ca doi străini.

— De cât timp sunteţi căsătoriţi? întreabă preşedintele. Şi după o pauză grea, răspunde soţia:

— De douăzeci şi trei de ani.

Nici mirarea celor prezenţi, nici observaţia preşedintelui că peste doi ani ar fi sărbătorit nunta de argint, nu produc nici o impresie pe figurile lor. Avocaţii lor au spus câteva cuvinte şi Justiţia şi-a făcut datoria, acordând termen.

Am întors capul urmărindu-i cu ochii cum se duc pe drumuri diferite şi mă gândesc — aşa copilăros — şi aştept. Mă gândesc, că dacă şi-ar reaminti o singură clipă frumoasă din cei 23 de ani, oricare dintre ei ar fi spus:

— Hai acasă! Cât mai avem de trăit? Ţie nu-ţi e ruşine, când oamenii aceştia străini ne judecă viaţa noastră intimă, inimile noastre? Dă-l dracului de proces şi hai acasă...

Lângă uşă, soţul şi-a lăsat soţia să treacă şi a rămas în sală, aşteptându-şi avocatul, cu un zâmbet de mulţumire, cel puţin tot atât de mare, cât tristeţea acelei ce în aceiaşi clipă se strecoară printre oameni afară, în sala paşilor pierduţi.

Zi de divorţuri. Nici o teorie socială şi nici un motiv de Drept nu-mi pot goni tristeţea acestor zile de Tribunal, la care se adaugă neputinţa mea de a explica şi a striga în gura mare, tot înţelesul, tot adâncul înţeles al celor două vorbe: hai acasă!

G. COSTACHESCU

Cronica teatrală

Teatrul Regina Maria: „Lume de hotel"

Teatrul Regina Maria a reprezentat piesa „Lume de hotel" — lucrare dramatică făcută după filmul „Grand Hotel".

Acest film a avut un mare succes.

„Lume de hotel" nu-i o piesă construită după un film — cum se fac piese după romane, ci e un amestec de film şi de teatru... ceiace, conform criteriilor strict artistice, nu-i profitabil nici pentru una, nici pentru alta.

Dar chestia se pune altfel.

E vorba de-un spectacol distractiv. „Lume de hotel" reuşeşte să delecteze publicul.

Iar actorii — neavând la îndemână un text superior — au cu atât mai mult meritul de a se fi făcut ascultaţi cu interes şi cu plăcere.

Cu această piesă a debutat pe scena românească d-na Fredanov din Cernăuţi, care a jucat numai nemţeşte. Printr'o muncă uriaşă, d-sa — numai în câteva luni — a reuşit să stăpânească limba noastră atât de bine, încât publicul n'a fost jignit de nici o greşală de pronunţare.

Noua artistă are o delicateţă şi o fineţă în joc — puţin comune.

Eroul a fost jucat de d. Tony Bulandra, care a întrebuinţat— din bogatu-i arsenal de mijloace artistice — spiritul de aventură, de bravadă şi gestul cavaleresc, schiţat cu aceiaşi mână care ţinuse cu un moment mai înainte *passe-partout*-ul.

D. Storin a interpretat — cu prestanţă — rolul unui mare om de afaceri, care trata şi măruntele aventuri sentimentale... în stilul marilor lovituri comerciale.

Plin de adevăr până în cele mai mici amănunte ale *rendez-vous*-ului, d-sa a realizat un tot — format din elemente extrem de disparate, omeneşti însă...

Intr'o figură de negustor, d-l Ionel Ţăranu a pus umor şi naturaleţă.

O creaţie desăvârşită a fost realizată de d. V. Maximilian, care a redat perfect rolul omului de biurou — ieşit de-odată în lume: pus pe petreceri şi pe distracţii.

D-ra Deculescu a realizat o siluetă graţioasă de dactilografă— deprinsă să tapeze cu meşteşug la maşină şi cu o artă — aproape simpatică — în viaţă.

Iar decorurile, scena turnantă — cu multele-i şi variatele-i surprize — au complectat interpretarea, alcătuind un spectacol la care lumea din sală s'a amuzat foarte bine pe socoteala lumii din hotel... în realitate fiind şi'ntr'o parte şi'n alta aceiaşi oameni.

M. SEVASTOS

Ascultă departe...

Şuer adânc loveşte pietrele 'n prund.
Vântul strecoară tăcerea rămasă prin foi
La cotitură, strânse din ploi,
Apele-şi duc tristeţele 'n fund...

Tresare satul din somn de metal.
Drumurile s'au închis la răscruce,
Vremea-a pus cenuşă lângă-o cruce,
Cimitirele aşteaptă sus pe deal...

Noaptea cu candele stinse 'n mâni
Părul de smoală şi-l flutură'n vad.
Ascultă departe, mamă, cum cad,
Lacrimile mele în gol de fântâni...

CONSTANTIN SALCIA

Studentele

Numărul cel mare de studente, care inundă nu numai facultatea de litere şi drept, prin natura lor mai accesibilă spiritului feminin, dar şi medicina, ştiinţele, academia comercială, politechnica, — a atras atenţia romancierilor noştri şi tot mai des tânăra studentă e luată ca tipul reprezentativ al epocei.

Am ales trei din cele mai bune romane, apărute în ultimul timp şi am căutat între filele lor, pe fata cu servieta sub braţ, pe care o vedem zilnic îndreptându-se grăbită spre amfiteatrul facultăţii, dar adevăratul tip al acestei categorii, nu l-am găsit în nici unul.

Din sutele de studente, care populează facultăţile Capitalei, autorii noştri au luat tocmai pe acelea care nu au decât un superficial raport cu lumea ştiintelor. In adevăr, lumea studentelor se împarte în trei categorii: una — poate nu tocmai populată,—e formată din falsele studente,—fete dornice de aventuri şi libertate, — care nu au altă legătură cu universitatea, decât înscrierea în registrele secretariatului — pe care o părăsesc repede, atrase de mirajul aventurii spre a nu mai reveni niciodată între zidurile cenuşii ale cetăţii gândirii. A doua categorie şi, desigur, cea mai numeroasă, e formată din fiicele micei burghezii care, pentru a scăpa de viaţa cenuşie a fetei bătrâne, sub acoperişul părintesc sau aceia lângă un soţ adus de întâmplare, caută în facultate drumul spre o situaţie independentă. Fete sărace — mai mult sau mai puţin inteligente — îşi dau conştiincios examenele, îşi iau licenţa şi ajung mediocre profesoare, doctoriţe, avocate, farmaciste, etc. Deşi au trăit câţiva ani în lumea cărţilor, sufleteşte ele au rămas străine de bucuria pură adusă de plăcerile spirituale. Ele sunt „prima generaţie" de intelectuale. Cultura nu le-a pătruns în suflet, nu le-a transformat fiinţa. In fond —exceptând noţiunile de specialitate — au rămas tot „femei" simple ca bunica şi mama, care cunoşteau franceza şi pianul, dar nu depăşeau mentalitatea comună, a oricărei femei. A treia categorie — deocamdată încă redusă, dar în continuă creştere, — este formată din adevăratele studente. De multe ori, fete bogate, ele caută între filele cărţilor numai satisfacerea unor necesităţi spirituale. Sunt însă printre ele şi multe fete modeste, care se luptă încăpăţânate cu mizeria, pentru a putea plăti o clipă de plăcere senină în lumea gândurilor, o călătorie în domeniul ideilor, care îţi ajută să străbaţi spaţiile şi secolele, dându-ţi impresia nemuririi şi neantului. Pentru o oră de curs, pentru o conferinţă interesantă, pentru lectura unei cărţi — ele rabdă toate privaţiunile posibile. Acestea pot cu adevărat purta numele de studente. Cele bogate şi mai perseverente ajung la înalte trepte universitare; celelalte se mulţumesc cu o diplomă, care dacă nu le-a fost un scop, le rămâne totuşi un mijloc de existenţă, continuând aceiaşi legătură cu lumea spirituală, pe care au început-o pe băncile şcoalei. Dar din această categorie ultimă, scriitorii noştri nu şi-au ales încă eroinele.

In al său „ Petec de Negreaţă" — care s'a bucurat de un răsunător succes — talentatul pamfletar şi decurând mult cititul romancier d. Cocea vorbeşte despre studenta de azi. Eroina d-sale însă face parte din prima categorie, a acelora care — pe nedrept — se numesc studente. Frumoasa Mara, femeia fatală, a cărei superioritate constă în arta cu care îşi variază plăcerile sexuale — nu are comun cu facultatea, decât titlul. D. Cocea, care vede într'o lumină atât de întunecată societatea actuală, nu putea fi mai optimist cu femeia. D-sa a trecut sceptic pe lângă studenta îmbrăcată modest, care se îndreaptă grăbită spre facultate, în diminețile reci de toamnă, ronţând un corn de un leu.

Marele nostru romancier d-l Liviu Rebreanu a analizat, în ultimul său roman, transformările aduse de iubire în sufletul unei tinere studente. Dar nici Liana Rosmarin nu-i cu adevărat o intelectuală. Ea face parte din a doua categorie de tinere fete, care caută în facultate drumul spre o „diplomă", spre o situaţie de independenţă, morală şi materială.

Când „Jarul" dragostei o încinge, ea reacţionează la fel cu mama şi bunica ei. Iubirea ei profundă pentru acel animal superb, lipsit de orice calitate intelectuală —locotenentul Danduţ — se termină prin umilinţe şi sinucidere. Când iubirea o decepţionează, tânăra fată nu găseşte nici un sprijin spiritual, nici un mijloc de luptă cu sine. Cu inima pustie, cu gândul stingher ea caută moartea. Ştiinţa, care a fost sprijinul şi împăcarea multor nenorociţi în viaţă, nu poate fi salutară studentei, care nu se apropiase deloc de lumea cărţilor căci în facultate ea nu căutase decât o diplomă.

Al treilea romancier simpatizat de tânăra generaţie — deasemenea şi el tânăr şi deci mai aproape de mentalitatea lumii universitare, a creiat un tip de studentă asemănător cu ultima categorie — deci cu aceia a adevăratelor intelectuale. Arina Valovan, iubita atât timp idealizată de Mihnea Băiatu „Studentul întârziat" — e o fată bogată, frumoasă şi mai ales inteligentă şi foarte cultă. Studentă eminentă, asistentă la filosofie, fină şi delicată, tânăra apare la început ca idealul femeii de azi. Dar, parcă prins de o veche pofidă contra femeii, d-l Gib. Mihăescu transformă, în cea mai antipatică femeiuşcă, pe această distinsă intelectuală — riscând a veni în contradicţie cu legile sufletului uman.

Fata mândră şi castă, care spunea cu sinceritate că nu înţelege să-şi dea sufletul fără corp şi invers; intelectuala obişnuită cu cele mai subtile speculaţii filosofice, se încurcă ca o femeiuşcă din veacul trecut, când se vede ameninţată de maternitate şi, călcând peste cea mai elementară mândrie umană, aleargă la cei doi bărbaţi, cu care a avut legături sexuale simultane, pentru ca prin argumente stupide, lipsite de cel mai elementar bun simţ, să ceară ajutorul unuia dintre ei, (deşi acest ajutor i-a fost nul şi desnodământul care a urmat, l-ar fi putut ajunge fără umilinţe, singură într'o cămăruţă necunoscută — cum ni se pare că ar fi făcut şi, poate va fi făcând, orice fată de cultura şi distincţia Arinei). Dar ceeace e mai revoltător, e uşurinţa cu care trece această fecioară peste insulta violului. Dacă această intelectuală, obosită de lumea ideilor, caută plăceri simple în braţele unui om primitiv, ca doctorul Noel — lucru în teorie verosimil — ea nu poate însă să treacă peste anumite delicateţe sufleteşti, — mai ales ea care voia să-şi dea corpul odată cu sufletul — şi nu se va putea împărţi între doi bărbaţi, dintre care unul, se pare, e iubit sufleteşte.

Scena aceia dureroasă, când mândra asistentă universitară caută să convingă, prin amănunte technice, pe Mihnea Băiatul că ar fi tatăl copilului ce-i creşte în măruntae — ni se pare ca o răsbunare a autorului contra distinsei savante. Căci Arina Valovan, ori prin ce împrejurări ar trece, va şti să-şi ascundă suferinţele ei fiziologice şi morale şi, mai ales, în clipele de nesiguranţă sufletească, va găsi un serios sprijin în lumea cărţilor, pe care le părăseşte o clipă, chemată de dorul vieţei... După prima ei aventură, care se va desfăşura în mod normal (fără lacrimi şi umilinţe inutile), după dureri ascunse tuturor, ea îşi va regăsi echilibrul sufletesc, ea care a învăţat să şi gândească — nu numai să simtă ca bunicele ei. Ea va uita durerile vieţei între filele cărţilor, în laborator, în spital — ca şi eroina din „Une Laboratine" ultimul roman al lui Paul Bourget.

Căci dacă în sufletul „studentei" de azi n'a murit încă sentimentalismul bolnăvicios, moştenit dela mama şi bunica-i ea a găsit un sprijin şi un sigur îndrumător în studiu. Vorbesc de adevăratele studente — adevăratele intelectuale.

— LUCREŢIA DASCALESCU

Vieţi excepţionale

In nu mai ştiu care nuvelă de Conan Doyle, Sherlok Holmes se plângea confidentului său Watson de monotonia vieţii, de lipsa ei de neprevăzut, imposibilă de suportat pentru un luptător ca el, şi care îl sileşte să evadeze în beţia albă... Un minut mai târziu i se întâmplă aventura cea mai pasionantă din carieră...

Fără să vreau deloc să imit pe acest erou, tratat de sus de toţi imbecilii estetizanţi ai tinerei generaţii, făceam reflecţii aproape identice într'una din serile acestea ploioase. Calea Victoriei şi Bulevardul îşi şariau aceiaşi umanitate banală şi anonimă, vărsată de magazine, cinematografe, de cuburile de beton armat. Nici o notă vie, nici un neprevăzut în acest peisaj aton. Reclamele luminoase anunţau, strigau, îţi aruncau în faţă toate produsele în serie ale americanismului anonim. Lumea, clădirile, spectacolele proclamau, strigau fără discreţie şi fără pudoare victoria completă a lui Babbit... Vulgaritatea universală părea atât de incurabilă, încât îşi pierdea plebeianismul latent. Toată această urîciune era decentă, bine îmbrăcată şi cu pretenţii de cultură.Oamenii aceştia aveau siguranţa şi îndrăzneala pe care le are alesul care şi-a găsit Damascul, Adevărul, Calea şi Lumina. Mă gândeam că Demiurgul care ne conduce are ironia prea crudă deşi meritată, ca să nu spargă lumea ca pe un vas ignominios ieşit din uz ci s'o lase să se asfixieze încet, să piară anonim, satisfăcută de ea, decent şi infam ca o proxenetă retrasă din afaceri.

DOYLE

Nu numai în viaţa de toate zilele, dar chiar în politică mi se părea că domneşte aceiaşi banalitate, acelaş anonimat; chestiile cele mai importante şi mai pasionante din viaţa popoarelor lăsate în mâna unor avocaţi guralivi şi ineficaci. Dezarmarea, Refacerea economică, pe seama unor Conferinţe, despre care toţi ştiu ce eficacitate au, dar neînlocuite cu altceva pentrucă nu este cu ce... Şi imensul, vastul Babbit, dominatorul necontestat al vremii noastre, îşi recunoaşte în ele propriul său anonimat, propria-i inexistenţă. De aici şi recidivele.

O simplă lectură mi-a dat totuş o desminţire pentru care îi sunt recunoscător. E vorba de „Les grands espions" a lui Berntorf. Cu toată autoritatea lui, acest fost diplomat îşi ia însărcinarea să ne demonstreze că totuşi!... fantezia, îndrăzneala, perseverenţa, dibăcia şi neprevăzutul conduc mai departe lumea. Spre deosebire de alte vremuri, ele s'au ascuns astăzi, dar nu sunt mai puţin decizive ca în trecut. Din contra, prin faptul că au devenit oculte, au căpătat un rafinament, o supleţă, o previziune ce le lipsiau în timpurile de romantică dezordine. Numai modul s'a schimbat.

Cartea lui Berntorf prezintă o parte minimă din lumea aceasta subterană care ne conduce ocult, şi anume aceia a serviciului de spionaj. Aici, burghezul obişnuit face de obicei un gest de repulsiune: spionajul, ce murdărie! Ca nemuritorul Farfuride, Mihai Viteazul, Ştefan cel Mare, el iubeşte trădarea dar urăşte pe trădători. In mintea burghezului cinstit spionajul s'a amestecat totdeauna cu ideia de vânzare şi de trădare venală. In cel mai bun caz recunoaşte utilitatea spionului dar îi repugnă persoana.

Nimic mai greşit decât acest loc comun, cel puţin în ceeace priveşte marile vedete care, în definitiv fac lucrurile decizive. In realitate spionii de mare anvergură se recrutează în măduva de leu a lumii. Sunt oameni de un fanatic patriotism, care, chiar când e nedrept şi opresor, are o măreţie imperială, o abnegaţie în serviciul Ideii, ce forţează mai totdeauna stima. Un colonel Lawrence, un căpitan Reilly, un colonel Leblanc fac parte dintr'o elită de fier a omenirii. Fireşte sunt oameni pe care prejudecăţile comune şi codurile morale curente ale societăţii îi încurcă foarte puţin.

Sunt o legiune, blestemată dacă vreţi, de soldaţi, care au făcut războiul, au văzut ce realitate superficială e civilizaţia, în contactul permanent cu moartea, atunci când fiecare nu se interesează decât de pielea lui. Au căpătat instinctul curajului solitar al marilor animale de pradă. Viaţa teribilă a războiului, care a deprimat pe cei slabi, lor le-a înzecit puterile; le-a dat o beţie lucidă, care i-a făcut să găsească fără gust pacea, şi insuportabilă poliţia socială, făcută de cei slabi. Atunci s'au aruncat în marele joc din jungla diplomaţiei.

Pentru ca să ne dăm seama de adevărata influenţă a diplomaţiei secrete şi a spionajului în destinele statelor, trebue să avem mereu în minte, enorma putere pe care o are o minoritate coherentă şi energică asupra mulţimii amorfe şi plastice. Gipsul în mâna unui sculptor suveran...

Politica externă a unei ţări e făcută, zice-se, de Ministrul de Externe de acord cu consiliul de miniştri, care la rândul lui e controlat de Parlament. Acesta dictează liniile generale de conducere. Asta o ştie doar toată lumea... Ei bine, nu! Nu e decât o poveste frumoasă. Realitatea este că minoritatea puternică şi ocultă de care vorbeam pune guvernele în faţa unor fapte îndeplinite, care le obligă să ia măsurile crezute de cuviinţă de acea minoritate... Şi în dosul diplomaţilor oficiali dela Geneva, rivalizând în protestări de pacifism şi bune intenţii, apar un Lawrence, un Borodin care trag sforile marionetelor MacDonald şi Litvinov şi care nici nu cred necesar să informeze păpuşile de ceeace îi obligă să facă. Atunci se dezvălue *the big play,* jocul cel mare, nu într'un banal şi anonim oraş helvetic ci la Shangai, în Manciuria, la frontiera afgană; atunci apar marii carnasieri care vor impune legea junglei, legea celui mai tare...

E un bine sau un rău? Ca toate lucrurile omeneşti, pe din două... Dar pentru cine viaţa reprezintă un maximum de intensitate, de forţă, de tinereţe, Serviciul Secret va fi una din expresiile ei moderne; cea mai pasionantă, cea mai frumoasă. Şi o va respecta, dacă nu o va iubi.

VASILE LOVINESCU

Noembrie

Ca un copil desculţ şi firav
Păşeşte soarele 'n pădure;
In calea lui stau crengi uscate
Şi rugii, înroşiţi, de mure.

E frig şi vântul dimpotrivă
Se umflă 'n penele de cioară
Ameninţând c'un ciob de nou
Lumina care se strecoară.

Din funduri bănuite 'n coastă
Porneşte-un svon ce-l duc de-a dur
Stejarii goi şi-o foaie 'n dungă
Ce ţipă cât o ţine gura —

In iazul adunat pe vale
Se uită-o salcie hapsână
Şi dă din cap nedumerită:
Oglinda-i rea, sau ea-i bătrână?

MIRCEA MARC

Din viaţa unui boem

Cinci fără cinci

Unei femei să-i făgăduești totul, dar să nu-i da nimic, căci dacă trupul ei este al unui înger sufletul ei este un demon.

CONFUCIUS

Mi s'a întâmplat în Cluj.

Stăteam cu locuinţa la hotel Astoria, şi trăiam viaţa singuratică şi simplă de student, care consta din vizitarea clinicilor şi a prelegerilor dela Universitate. Seara, dupăce luam masa la restaurantul „Gambrinus„ treceam la cafeneaua „Palace", pentru puţină muzică, — şi cu o mică jertfă adusă lui Bachus, printr'o sticlă de „ceva special" (vorba ţalului), — să-mi corectez însemnările de peste zi, sau îmi începeam, — de multe ori acolo o şi terminam, — vre-o schiţă, nuvelă, sau poezie.

Şi în seara aceasta, ca de obiceiu, dupăce am luat masa am venit la cafenea şi mi-am ocupat un loc la masă, unde eram singur. La celelalte mese şedeau perechi intime, din a căror conversaţie, se desprindea doar, din când în când, — pentru ochi, — câte-un râs discret sau surâs cu multe înţelesuri. Un parfum iritant învăluia fumul, străveziu, de ţigarete, care, într'o încetare fină, acoperea mesele, — cu râsete discrete şi surâsuri cu multe înţelesuri. Doar în răstimpuri, vălul acesta iritant şi străveziu, era despicat de melodia vreunui shimy en vogue şi excitant, sau de vreun tango lasciv, iar ca final se adăuga muzica lină şi dulce din „Frasquita" lui Lehar: — Hab ein blaues Himmelbett... Rând pe rând, toate mesele s'au ocupat, cu perechi intime, numai eu şedeam singur.

Adică... nici eu nu. Aveam înaintea mea o sticlă cu vin roşu „Château Palugyai" — ceva special, bun pentru inspiraţie.

Cam pe la ora 9 fără două zeci, veni înăuntru un băiat bine făcut şi frumuşel. Eu până aci, nu l-am mai văzut în localul acesta. Se observa de altfel că nu prea era obişnuit cu cercetarea astor fel de localuri. Privi cu o expresie de bunătate spre mesele ocupate, şi cu oarecare stângăcie se îndreptă spre mine.

— Imi daţi voe, domnule?

Faţa lui cu trăsături fine de femee se înroşi deodată, se aşeză la masa mea şi îşi comandă o butelie „Motonel". Din când în când scotea din buzunarul vestei un ceas vechiu de aur şi îl privea cu o expresie de nerăbdare.

Cam pe la ora 9 veni în local o fată. Nici nu ştiu cum, — numai m'am trezit că şade la masa noastră, lângă vecinul meu. Pe părul ei castaniu şi tuns à la garçonne purta o pălărie mică roşie, şi după obiceiul fetelor cu educaţie parisiană, începu să vorbească repede şi câte toate. De-abia a putut să scape de-acasă şi acum se bucură din toată inima, că poate să petreacă, în toată intimitatea, vre-o câte-va ore, cu prietenul ei drag, care desigur, — având înaintea lui o butelie „Motonel", — nu s'a prea plictisit în absenţa ei, — cauzată de o mică întârziere.

Fata începu să râdă şi ochii ei mari, negri, străluceau ca două flori întunecate, apoi apucă paharul şi goli restul vinului în guriţa ei cu buze de petale de mac roşu.

...Ii priveam cu atâta drag. In închipuirea mea, de multe ori, îmi făuream ca ideal, astfel de iubiri drăgăstoase, nevinovate şi uşoare, despre care ne povestesc aşa de frumos foiletoniştii francezi şi vienezi. Iubiri, în care chiar şi oarecare indispoziţiuni, nu sunt altceva decât simpli nori, iar parfumul acestor iubiri îţi îmbată sufletul ca şi o adiere primăvăratică.

Iubirea acestor doi, părea una dintre acelea. Fata vorbea mereu, neîntrerupt. Spunea, că ar fi aşteptat în zadar ca el să o cheme, şi acum a fugit de-acasă numai să poată fi cu el.

El însă nu-i răspunse nimic. Se vedea, că îi este oarecum greu să-şi desvelească sentimentele de iubire înaintea unui străin. Fata urmă mai departe, însă el.... nimic. Atunci îşi pierdu şi ea buna dispoziţie şi deveni serioasă şi tăcută.

Eu priveam fix spre muzicanţi şi nu mai aveam nici o poftă de scris. Iată un caz rar, — mă gândii. Fata se aşeză la masă fără nici un salut, şi în tot timpul, cât a vorbit, nu m'a privit deloc. Ea vorbeşte numai tânărului, e numai pentru el aci, îl iubeşte numai pe el. Şi el tace mereu, şi e supărat.

...Fata îl mai întrebă odată, pentru ce nu i-a telefonat.

— Am telefonat, îi răspunse el scurt.

— Mie? întrebă ea râzând, fericită, că şi-a deschis şi el gura.

— Da.

— La numărul 36/09?

— Da, răspunse el încet. Nu tu ai venit la telefon ci tatăl tău, şi eu l-am lăsat să strige mereu în aparat: Hallo! Hallo! fără ca să-i răspund. Apoi am aşteptat până a pus jos receptorul, şi am plecat şi eu dela telefon.

— Adică aşa stăm, începu ea să râdă. De aceia eşti aşa rău dispus. Dar, dragă prietene, la ce oră mi-ai telefonat!

— La ora 5 şi jumătate.

— Atunci, dragoste, fi aşa de bun şi chiamă-mă la telefon, între orele 4 şi 5. Atunci sunt sunt singură acasă: iar după ora cinci nu mai sunt eu de vină că vine altcineva la telefon, şi atunci poftim... seara noastră aşteptată cu atâta dor, ne e distrusă.

...Eu îmi beam indiferent vinul, fără ca să privesc spre perechea care se certa lângă mine, dar când auzii vocea aceia drăguţă inima îmi bătu puternic, de atâta dor şi plăcere, iar expresiunile ei, ca: „dragoste"!... „seara noastră aşteptată cu atâta dor" îmi răsunau în inimă ca o bucată de aur pe o masă de marmoră. Fata se apropie cu atâta dragoste de el, fără să se sinchisească de prezenţa mea. El ceru socoteala, şi plăti. In acelaş timp se apropie de masa noastră patronul, şi mă întrebă dacă mi-a plăcut vinul. După ce i-am spus că mi-a plăcut foarte mult, îmi ceru voe să-mi trimită două sticle la locuinţă.

— Nu-i aşa, locuiţi tot unde aţi locuit până acum? întrebă el. Hotel Astoria, camera cincizeci şi doi?

— Da, îi răspunsei distrat. Pe furiş priveam fata, care se pregătea de plecare. Era o frumuseţe picantă, o brunetă fermecătoare, cu un nu ştiu ce, care îţi evocă un Orient voluptos şi plin de farmec exotic. Era întruparea graţioasă a femeii, a plăcerilor de dragoste, desinteresate — a tinereţii.

Se sculă şi tânărul.

— Să mergem, Marcela, zise el.

Salută respectuos, şi dispăru în urma fetei. Ea tot aşa, ca şi când a venit, nu salută şi nici nu mă privi măcar.

Eu pentru ea, nu eram pe lume.

...Nici nu m'am mirat. Dacă îl iubeşte într'atâta pe tânărul acela!... Ce fericit, trebue să fie el, căruia fata aceasta, i-a dăruit toată prietenia ei, toată dragostea ei...

Rău dispus am plecat spre casă, şi după masa zilei următoare, am rămas tot timpul acasă. Mă simţeam aşa de singur şi atât de părăsit, cum poate, nu m'am simţit niciodată.

Către seară sună telefonul.

— Cine e? luai eu, rău dispus receptorul. Hallo (o voce drăguţă) camera cincizeci şi doi?

— Da, îi răspunsei, cine vorbeşte?

— Hallo? îmi răspunse ea, aici Marcela. Spuneţi-mi, domnule răutăcios, pentru ce nu m'aţi sunat? Nu v'am spus aseară că numărul telefonului meu este 36/09, şi că sunt între orele 4 şi 5 singură acasă?...

...Pe masa de scris mi-era orologiul. Privirea mea se rătăci spre el.

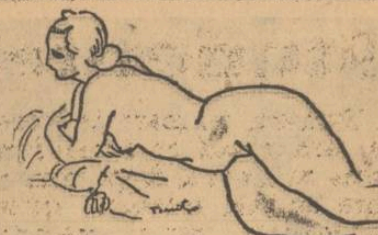
Era ora 5, fără cinci minute.

CORIOLAN BARBAT

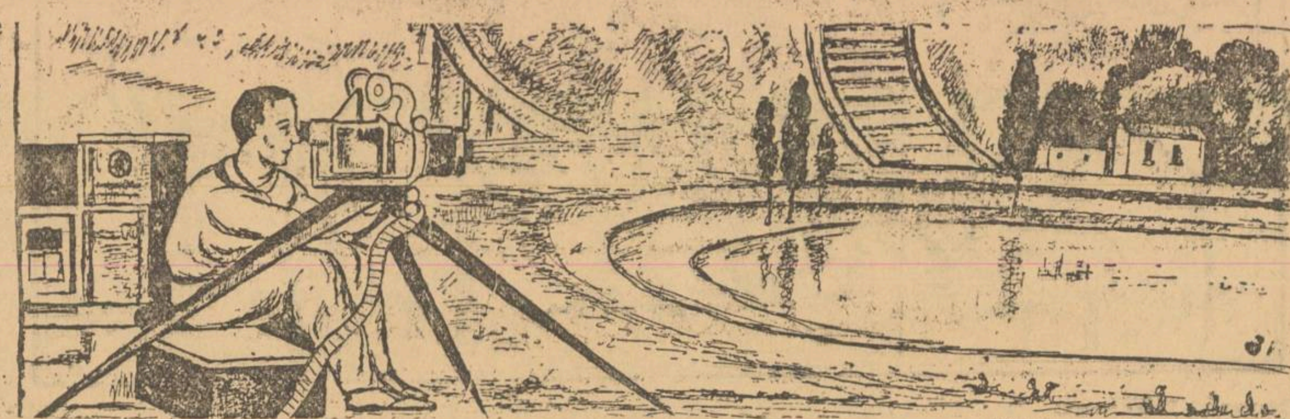

N U V E L A

Bărbuță lăutarul

Inspre seara unei zile de Iulie, soarele, după ce dogorise atmosfera Iașului, scăpăta grăbit înspre apus, aruncând îndărăt, înspre răsărit, ultimele raze aurii pe dealul Ciricului.

Locuitorii din mahalaua Țicăului, copleșiți de căldura zilei, după ce luaseră masa de seară pe prispele și prin grădinuțele lor, priveau aproape dormitând, dealul Ciricului din fața lor și panorama Tătărașilor, dogorite de arșița soarelui.

In fața unei căsuțe mici și puțin izolată din mijlocul Țicăului, Bărbuță lăutarul, după ce-și isprăvi masa, admira și el liniștit priveliștea acea aurie din fața Țicăului cu gândul de a pleca la serviciul lui de violonist în orchestra cinematografului Sidoli.

De statură mijlocie, de o constituție mai mult slabă decât robustă, se păzea mereu de cele mai mici atingeri ce i-ar fi cauzat dureri în viață. Se păzea mai ales de când, acum zece ani o răceală neașteptată îi lăsase în coșul pieptului, — cum se plângea el — o durere care-l întrista foarte tare, mai ales toamna, când sosea timpul rece și ploios.

Fața lui smadă, animată de doi ochi adânci și negri și de o bărbuță neagră bine îngrijită, se armoniza plăcut cu un zâmbet melancolic ce-i flutura mereu pe buze — un zâmbet care niciodată nu contrazicea, ci mereu parcă aproba, fiind însoțit și de o ușoară clătinare din cap.

De la etatea de cinci ani, un unchiu al lui, vestit lăutar, îi pusese vioara în mână și de atunci el n'a mai lăsat-o o singură zi. Pe cât învățase, era stăpân pe meșteșugul lui. Unchiul lui, murind, i-a lăsat moștenire pe lângă meșteșug și căsuța în care locuia.

Avea experiența unei vieți de aproape cincizeci de ani și cu toate necazurile vieții, de abia îi mijea câte un fir de păr argintiu la tâmple și în bărbuța pe care, în momente de meditare, o mângâia mai mult dintr'un instinct de liniștire sufletească.

Bărbuță lăutarul era model de viață în mahalaua lui. Când nu era ocupat în orchestră, stătea în căsuța lui, cântând din vioară sau citind vr'o broșură ce-i cădea în mână. Ii plăcea să facă și gospodărie, ajutând unei bătrâne femei care-l îngrijea și care avea o mare recunoștință către el pentru omenia de a o fi primit să se adăpostească în casa lui. Nu frecventa deloc localurile publice și nici casele vecinilor. Mahalaua întreagă îl stima și-l simpatiza. Nu avea raporturi cu vecinii de cât în micile întâlniri și convorbiri întâmplătoare din stradă. Copiii, mai ales, îl iubeau și-l salutau cu respect. De multe ori, furișați în jurul casei lui, ascultau cuminți și atenți, când Bărbuță cânta în casă cu ferestrele deschise. O singură simpatie avea și el în viață, o prietenă de copilărie, măritată într'o mahala îndepărtată de el, cu un casap înstărit însă foarte varvar, după cum i se plângea ea. Suferea și el de suferința ei.

După ce admiră și ultimele estompări arămii ale cerului dinspre apus, Bărbuță intră liniștit în casă, gândindu-se la plecare. Iși scoase cu îngrijire dintr'un dulap vechiu jacheta neagră; o periă cu îngrijire. Deși veche, ea încă făcea față bună înaintea lumii. Iși puse gulerul și manșetele albe pe care nu le întrebuința decât când se ducea la serviciu. Iși potrivi toate pe el cu îngrijire și eși pe ușă într'o mână cu vioara închisă într'o cutie neagră și în cealaltă mână cu un bastonaș subțire, lustruit în negru.

Suia tacticos dealul Țicăului înspre strada Sărăriei, apoi în strada Muzelor și de acolo în spre cinematograful Sidoli. Pasul lui cadențat și puțin legănat îi dădea oarecare eleganță în mers. Lumea care locuia în strada Sărăriei și Muzelor așa l-a văzut trecând ani de zile cu o regularitate de ceasornic. Lumea aceea nu știa cum îl cheamă, dar îi zicea Bărbuță lăutarul din cauza bărbuței lui îngrijite care atrăgea ochii lumii.

Viața lui liniștită și ușoară dinainte de războiu și câțiva ani după războiu îl întărise în credința că existența lui era perfect asigurată pân' la moarte. Nu era el oare, dintre toți camarazii de orchestră, acela care primește cele mai frumoase elogii din partea șefului de orchestră? Viața lui se scurgea liniștită, fără altă supărare decât racila aceia din coșul pieptului care îl chinuia mai ales când timpul era ploios și rece.

Intr'o noapte urâtă de toamnă, târziu, când se întorcea acasă după reprezentația de la cinematograf, pe o lapoviță și o ceață pătrunzătoare, îmbrăcat subțire, simți fiori de frig, alternând cu înădușeli de căldură, care l-au chinuit aproape toată noaptea, exaltându-i racila veche din coșul pieptului. Puterea de rezistență a organismului însă l-a pus a doua zi pe picioare și a uitat de ceeace suferise noaptea. A ieșit din iarnă încă puternic, iar aerul de primăvară și frumusețea naturei renăscânde îl înviorà așa de mult încât se simțea acum mai tare în viață decât oricând. Se simțea chiar fericit.

■

Dacă progresele omenirii, mai ales progresele technice, aduc unor oameni fericire și viață lungă, altora, în schimb, le aduc nenorocire și chiar moarte.

In primăvara aceea, Bărbuță lăutarul își continua cu încrederea viața lui de om asigurat prin munca lui și însuflețit de dragostea meseriei lui de violonist; așa de însuflețit încât nici nu-și dădea seamă cum treceau de repede zilele, săptămânile și lunile, când se văzu pe la finele lui Septembrie.

Foarte superstițios din fire, ca toți cei din neamul lui, în una din zile, plecând de acasă la serviciu pe o seară posomorâtă și închizând portița casei, fu puternic impresionat de zborul unei cucuvele care făcea rotocoale în jurul casei lui izolate. Se întristă așa de tare încât n'a mai știut pe unde merge până a ajuns la cinematograful Sidoli. Se temea să nu i se întâmple o nenorocire, cum se tem de obiceiu toți superstițioșii, când coincidențe de întâmplări i-au întărit în superstiția lor.

Când a ajuns în loja orchestrei, intră aproape fără să vadă pe nimeni. S'a dus drept la pupitrul lui în fața căruia se așeză pe scaun să se odihnească. Simțea par'că i se tae picioarele și o năvală de sânge înspre cap. Ștergându-și mașinalmente sudoarea rece de pe față și de pe gât cu batista, tresări ca deșteptat dintr'un vis greoiu, când bunul lui prieten și camarad de orchestră, Ionică, se aplecă spre el șoptindu-i: știi, Bărbuță, că ne așteaptă o mare nenorocire?

Stăpânul cinematografului a spus azi șefului nostru de orchestră că nu știe dacă ne va mai putea ține mai mult de o lună. Zice că intrările la cinematograf au cam scăzut vacanța trecută, ceeace nu-i adevărat — și că cheltuelile fiind mari, o să fie silit să ne congedieze.

— Ei și!... zice Bărbuță. Da' cine o să cânte atunci?

— Zice că o să aducă un gramofon... un gramofon mare care cântă ca o orchestră. Costă mai eftin. Și mai zice că o să fie un film care vorbește și care cântă!

— Ce gramofon!.. Ce film care vorbește! întrerupe Bărbuță, cu vocea stânsă. Cum crezi tu, mă Ionică, c'o să cânte ca orchestra noastră, continuă Bărbuță.

Șeful de orchestră dădu semnalul de începerea reprezentației. Filmul începu să ruleze, iar bietul Bărbuță, ca și ceilalți camarazi de orchestră, cu fetele contractate de supărare, cântau aproape fără să-și dea seamă. Lui Bărbuță i se părea că pâlnia unui gramofon urias rânjea grozav în fața lui, gata să-l înghită.

Spectacolul isprăvindu-se, Bărbuță care, la eșire, se îndrepta de obiceiu singuratic spre casa lui, în seara aceia se ținea de ceilalți camarazi de orchestră care tocmai începuseră să discute din ce în ce mai aprinși vestea neașteptată ce le-o dăduse șeful lor de orchestră că în curând vor fi congediați și că în locul orchestrei se va instala un gramofon mare, care cântă ca o orchestră și, în acelaș timp, o să înceapă și filmul sonor.

Toți muzicanții vârâți grămadă unii 'n alții, vorbind și gesticulând foarte aprinși, mergeau fără să știe pe unde. Au înconjurat de vreo trei ori, fără să-și dea seamă, piața Sfântului Spiridon. Unii din ei, în lipsă de alte argumente, blestemau, alții înjurau.

Toată firea lui Bărbuță tremura din creștet până'n tălpi. Simțind că nu se mai poate ține de ceilalți, s'a despărțit de ei, aproape fără să-și dea seamă, îndreptându-se spre casa lui. Toată strada Muzelor a suit-o ca un somnambul. In buimăceala lui, un singur gând îl frământa ca un vis urât: dacă nu va mai fi în orchestra cinematografului, ce se va face el?

Când intră în odaia lui, picioarele i se tăiară așa de tare încât căzu mototol pe pat. A dormit așa îmbrăcat până aproape de ziuă, când, deșteptându-se, se simți pătruns de răceala odăii până în măduva oaselor. De oboseală, venindu-i să caște mai adânc, răceala năvăli cu putere până în fundul plămânilor, provocându-i o tusă zdrobitoare ce-i țâșni din gură o bură de stropi pe mână. Căutând să-și steargă mâna, rămase înmărmurit, văzând pe dosul ei o spumă ușoară de salivă amestecată cu pete roze de sânge.

Un fior de groază îi cuprinse întreaga ființă. Dintr'o mișcare repede, tot corpu-i se întinse pe spate și rămase așa ca ipnotizat cu ochii țintă în tavan și gura întredeschisă, ca și cum s'ar chinui să-și dea seamă ce s'a întâmplat cu el. Oboseala acestei atitudini l'a doborât din nou într'un somn aproape letargic până a doua zi târziu, când s'a

PAUL BUJOR

deșteptat într'un lac de sudoare.

— Mi-i tare rău, mamă Ilincă, zicea el bătrânei care îl îngrijea.

Bătrâna femee se uită la el mirată că-l vede așa de schimbat la față. I-a făcut cald în casă, i-a dat un ceaiu de mușețel. Tremura și ea de frică, văzându-l cum se luptă să-și înăbușe tusa ce-l podidea prea des; iar Bărbuță, ca să n'o sperie prea tare, își ascundea în batistă stropii de salivă cu pete roze de sânge.

■

După zece zile de suferință, într'o Duminică cu puțin soare, Bărbuță, simțindu-se puțin mai bine și îndemnat de prietenul său Ionică, se hotărî să iasă din casă și să cânte și el, în acea zi, la cinematograf. Ajutat de prietenul său, plecă de acasă pe la ora două și jumătate, ca la ora trei, când începe reprezentația să fie la cinema. Cu multă greutate, după mici popasuri în drum, au ajuns la ora trei.

Proprietarul cinematografului și toți camarazii de orchestră au rămas îndurerați, văzându-l în starea de slăbiciune în care se afla.

Reprezentația a început. Bărbuță a putut să cânte și el câteva minute din vioară. Mânile însă îi erau prea slabe ca să mai fie stăpâne pe arcuș și pe strune. Simțind că vioara îi alunecă de sub bărbie, o puse încet jos lângă el, lăsându-și încet-încet capul răzămat pe pupitru până la prima pauză a filmului. După pauză, a plecat imediat, eșind pe ușa cinematografului cu ochii plini de lacrimi și spunând prietenului său cu vocea stânsă: nu știu, Ionică, dacă de-acu înainte voi mai putea veni pe-aici.

Ionică, care îl însoțea, simțind că Bărbuță nu va putea ajunge acasă pe jos, l-a suit într'o trăsură.

Durerea de a nu fi putut sta în orchestră și vântul rece ce-i sufla în față i-a provocat iar, până acasă, câteva accese de tuse, care i-au zdruncinat din nou plămânii deja greu atinși.

Ionică și cu bătrâna Ilinca l'au pus, ca pe un copil, în pat, sleit de putere.

Eșirea imprudentă din casă, discuția aprinsă cu camarazii lui de orchestră și durerea de a nu fi putut, în ziua aceea, cânta în orchestră i-au făcut așa de rău încât toată noaptea aceea a avut mereu accese de tusă, neputând să închidă ochii o clipă.

Bătrâna Ilinca, alarmată de starea lui, a alergat la câteva femei din mahala care știau să dee leacuri pentru tot felul de boli. Ceaiurile ce i-au dat, n'au avut nici un efect. A venit și doctorul despărțirii, adus de Ionică. L-a examinat și a plecat, lăsând o rețetă și, șoptind bătrânei la eșire: boala e tare înaintată, nu știu dacă o mai scăpa.

Bătrâna Ilincă s'a dus în odaia ei plângând înăbușit și văicărându-se: ce pot face eu, o biată femee bătrână și săracă!

■

Două săptămâni în șir, bietul Bărbuță s'a chinuit fără odihna somnului și fără să poată mânca ceva mai substanțial. Statul zi și noapte când pe spate când în capul oaselor răzămat pe perne, îi rănise aceste părți ale trupului așa de tare încât de abia le mai simțea. Câteva crize de tusă și de înădușeli o speriară așa de tare pe biata bătrână Ilinca, încât ea eși afară desnădăjduită, plângându-se vecinilor că Bărbuță se luptă cu moartea. Ce pot eu să-i fac, o sărmană bătrână neputincioasă, se plângea ea vecinilor, care veneau pân'la ușa odăii lui Bărbuță.

De două zile, nu mai rămăsese din toată ființa bietului Bărbuță decât o suflare ușoară ca un pâlpâit de viață. Că tot ce era trup, parcă nu mai exista. Numai ochii aceia mari și adânci mai dădeau privirii lui semn de o viață dureroasă. Luciul sticlos al ochilor prevestea însă desnodământul fatal apropiat.

■

Intr'o Sâmbătă, ziarele locale anunțau ca un triumf al artei cinematografului, instalarea la cinematograful Sidoli, cu începere de a doua zi, Duminică, a filmului sonor cu efecte minunate!

In dimineața acestei zile de Sâmbătă, bătrâna Ilincă, văzându-l pe Bărbuță mai liniștit, se apropiă de el înseninată la față. Ii trecu ușor mâna pe frunte, stergându-i o abureală rece și întrebându-l dacă-i mai bine. Bărbuță, senin la față, și surâzând puțin, ridică încet mânile, făcând semn înspre vioara lui. Bătrâna înțelegându-i gestul, îi scoase vioara din cutie și i-o aduse la pat, punându-i-o încet-încet în mâni. Degetele lui palide și uscate păreau ca niște bețișoare, învelite într'o piele străvezie. Iși așeză încet-încet vioara sub bărbie, căutându-i strunele cu arcușul și cu degetele. O sforțare a firii lui de violonist — de artist — îi dădu destulă putere ca să înceapă primele fraze din serenada a doua de Tosselli, bucata lui favorită. Aceste prime două fraze, ca rupte din adâncul firii lui, inundau odăița în unde fermecătoare care-i înseninau fața ca unui copil.

Bătrâna Ilinca, răzămată de ușorul ușii, cu mâna la gură, îl privea, ascultând cu sfințenie și mormăind încet: minunea lui Dumnezeu! Nu-l auzise par'că niciodată cântând așa de frumos.

Minunea n'a durat însă mult. După două minute de sforțare, vioara și arcușul îi căzură din mâni lângă el. Și a stat apoi, așa nemișcat, aproape un ceas, culcat în pat cu fața 'n sus și cu mâna dreaptă apăsată pe vioară, s'o simtă lângă el ca pe tot ce are mai drag pe lume.

Emoția puternică ce-i produsese puținul cât a putut cânta, îi biciui suflarea și întreg organismul.

Rămas un moment singur în odae, căută să se salte cu putere în capul oaselor și, uitând că mâna îi era pe vioară, apăsă pe ea cu toată puterea părții de sus a corpului sfărâmându-i marginele și rupându-i strunele. Sgomotul sinistru produs de spargerea vioarei și de ruperea strunelor i-a zguduit puternic toată firea, ca și cum i s'ar fi rupt fibrele inimii, producându-i o amețeală până la pierderea cunoștinței. Și a rămas așa împietrit, cu ochii holbați în tavan, aproape pân'la ora două după prânz când prietenul Ionică veni să-l vadă și să-i spună grăbit că orchestra lor nu mai cântă la cinematograf decât azi, la reprezentația dela ora trei până la șease seara și că a doua zi, Duminică, începe filmul sonor cu gramofon care cântă ca o orchestră.

La auzul din nou a acestei vești, Bărbuță zdrobit de durere, n'a mai putut scoate un cuvânt. Ii arătă cu mâna tremurândă vioara sfărâmată și strunele rupte. Prietenul Ionică rămase consternat privind această mare nenorocire, neștiind nici el ce să mai zică.

— Ionică dragă, șopti Bărbuță, cântă-mi tu, te rog, Serenada de Tosselli. Și tu o cânți tot așa de bine cași mine. Vreau s'o aud pentru ultima dată.

Mașinalicește, Ionică își scoase repede vioara din cutie și, după un mic acord, îi cântă serenada dorită, cu tot focul dragostei ce avea pentru prietenul lui iubit.

Bărbuță asculta ca ipnotizat cu ochii țintă la vioara lui Ionică și cu obrajii palizi brăzdați de două șiruri de lacrimi ferbinți mărginind cele două pete mici ce-i înroșeau ușor umerii obrajilor.

Serenada terminată, Ionică îi spuse grăbit că trebue să plece, ca la ceasul trei și jumătate să fie la cinematograf și că, pe la șase ori șapte, vine iar să-l vadă.

Bătrâna Ilinca profitând de faptul că Bărbuță nu-i singur în odae, eși un moment să-i mai facă un ceaiu de mușețel. Când voi să revie în odae, dădu aproape peste Ionică, care tocmai eșea val-vârtej, gândindu-se la starea disperată în care văzuse pe Bărbuță.

■

Când Bărbuță zări pe Ilinca intrând pe ușă, îi întinse mânile tremurând, rugând-o să stea lângă el, că tare i-e frică să nu moară.

— Ține-mă, dragă mamă, se ruga el. Tu ești acum singurul meu ajutor. Ascultă, mamă Ilincă, șopti el hotărât: vezi aici hârtia asta? Aici e testamentul meu. Tot ce am al matale să fie... Vei sta în casa asta pân'la moarte, că matale ești de mult singurul meu ajutor... Acu, ești mama mea...

Vocea i se stângea din ce în ce. Nu mai putea să se exprime decât prin mișcarea buzelor fără sunete și privirea rugătoare a ochilor lui sticloși.

Sudori reci și calde îl treceau la fiecare moment. Ținea strâns în mânile lui, mânile mamei Ilinca, ne mai putând să șoptească din când în când decât: nu mă lăsa să mor, mamă Ilincă!

Mama Ilinca îi luă capul între brațe și l-a ținut așa mult timp, ascultându-i respirația scurtă și întreruptă din când în când de o înădușală adâncă care făcea să-i cadă capul moale cu bărbia pe piept.

Așa s'a chinuit bietul Bărbuță până seara aproape de ora șapte, când trebuia să vină și prietenul Ionică de la cinematograf.

Mama Ilinca îl aștepta nerăbdătoare și îngrozită că Bărbuță nu-și mai dădea seamă de ce se petrece în jurul lui.

După o ultimă tremurătură urmată de o șoaptă: nu mă lăsa să mor, mamă dragă, șoaptă întretăiată de o ultimă înecăciune ce-i tăiă complect respirația, capul și întreaga jumătate de sus a corpului căzu greoiu de tot în brațele mamei Ilinca.

Biata bătrână parc'a simțit și ea fiorul morții. Izbucni în plâns, așezându-i încetișor în pat trupul neînsuflețit.

Se duse repede în odaia ei, luă din dosul icoanei o lumânărică de ceară galbenă ce o aduse și pe când i-o punea în mână, intră repede pe ușă și prietenul Ionică.

Inainte de a intra în casă, Ionică parcă simțise și el desnodământul fatal, zărind prin fereastră flacăra jalnică a lumânăricii de ceară.

In fața patului, cu ochii plini de lacrimi, Ionică striga cu pumnii ridicați: blăstămat să fie gramofonul și filmul sonor care l-au omorât!

Bărbuță, întins pe pat cu fa'n sus și cu mânile pe piept, se arăta din ce în ce mai senin și mai rece.

Cu Bărbuță lăutarul de azi se repeta, după aproape o sută de ani, durerea lui Barbu lăutarul de altădată:

Dragi boeri de lumea nouă,
(boerii lui Bărbuță de azi iubitori de gramofoane și de filme sonore)
Bună ziua vă zic vouă:
Eu mă duc mă prăpădesc
Ca un cântec bătrânesc.

PAUL BUJOR

Pagina Cronicilor

Cinematograful

Greta Garbo

Hotărît lucru, Greta Garbo este o artistă fără comună măsură cu celelalte. Am auzit oameni spunând că-i mereu aceeaş şi tot aceeaş. Intr'o privinţă este adevărat; şi totuşi nu există joc mai variat şi mai nuanţat. E drept că-i aceeaş, dar în sensul că, dealungul nenumăratelor ei expresii fizionomice, percepem, constantă, unitatea de psihologic a personajului, simţim că deosebirile de moment sunt simple armonice la un ton fundamental care se păstrează intact.

Greta Garbo este poate cel mai strălucit exemplu pentru a ilustra o teorie dinamică a frumuseţii fizice. Am spus-o de multe ori: frumuseţea trupească nu depinde de conturul trăsăturilor, nu depinde de trăsăturile pe care le avem, ci de felul cum le întrebuinţăm. Frumuseţea liniilor însamnă frumuseţea unor linii de mişcare, a unor traiectorii, pe care le descriu ochii, buzele, mânile, fruntea, picioarele. A fi frumos însamnă a „juca" într'un anumit fel cu diversele trăsături, a le face să se mişte graţios şi adequat unei anumite intenţii.

Astfel este Greta Garbo. Luată în nemişcare, este mai de grabă urîtă. Din cale afară de lungă, puţin gheboasă, cu o faţă anguloasă, cu o gură prea mare, o frunte prea înaltă, cu un păr în formă de baston, cu ochii prea depărtaţi şi căzând spre pomeţi, — Greta Garbo are o înfăţişare de „bacfiş", cu capul ei de jumătate copil şi jumătate băiat, aşezat pe un trup de gigant debil. Dar de îndată ce începe să joace, devine — cuvântul e urît dar nu impropriu — devine divină; divină pentru că dintr'odată ne comunică mistere inefabile, ne face să înţelegem direct lucrurile tainice care se pot petrece într'un suflet omenesc. E deajuns ca ea să înceapă a privi şi a tăcea, pentru ca noi să-i putem urmări gândul în toate cotiturile lui şi, pe aparenta ei imobilitate, să înscriem o poveste întreagă de vise şi de socoteli interioare.

Spuneam, acum vre-o două săptămâni, ce greşală s"a făcut încredinţându-se Marlenei Dietrich un rol de împărăteasă. Această actriţă n'are un cap propriu pentru un asemenea personaj. Şi în general, această actriţă are un cap bun pentru anumite roluri. Aşa-s de altfel mai toţi actorii. Greta Garbo este dintre ceilalţi, cărora le poate conveni orice rol. Nu că n'ar avea şi ea o psihologie mimică destul de personală. Dar personalitatea ei este complexă şi se potriveşte cu orice situaţie morală. Dacă ar fi să închidem într'o formulă caracterologică înfăţişarea Gretei Garbo, am spune că ea sugerează un suflet totodată aspru şi tandru. Aceste două lucruri merg perfect împreună. Asprimea e arma de apărare a sentimentalităţii, pavăza ei protectoare; iar duioşia e tocmai ceea ce umanizează asprimea făcând-o să nu fie brutalitate ori cinism. Sub o formă sau alta, aproape toţi oamenii interesanţi sunt un amestec de asprime şi tandreţe, de tandreţe care trebue să fie pudică şi sfioasă prin definiţie, pentru a deveni explozivă şi furtunoasă în momentele privilegiate când are voie să se arate.

In Regina Cristina a Suediei, Greta Garbo joacă un rol în fond banal şi convenţional — dacă nu chiar puţin cam fals — de regină apăsată de povara tronului şi doritoare să fie o simplă femeie îndrituită să trăiască şi să iubească. Ne îndoim că o asemenea problemă există în realitate. Inclinăm a crede că capetele încoronate au o altfel de psihologie, unde amorul domniei e totdeauna mai mare decât acel al anonimatului. Alegerea unor asemenea regeşti subiecte de poveste e mai totdeauna determinată de gusturile clientelii cinematografice care adoră „lumea bună".

Dar puţin importă. Să luăm lucrurile doar simbolic, şi să ne închipuim că-i pur şi simplu vorba de o femeie pe care o apasă tirania unei vieţi de etichetă şi care vrea să ducă una de simplă fiinţă omenească. In chipul acesta general-filozofic problema există. Şi Greta Garbo o „joacă" într'un chip strălucitor.

Filmul e în genere bine făcut. Figuraţia e excelentă, detaliile-s ingenios găsite, acea alternanţă de tragic şi umor pe care cinegrafii americani ştiu adesea să o realizeze atât de bine abundă şi în acest film. Fotografiile sunt foarte bune, iar eclerajul perfect.

In genere, filmul n'are anacronisme. Un singur „americanism" este supărător. Dupăce Christina abdică, după ce lichidează, prin neînduplecare, insistenţele parlamentului care o imploră să rămână; după ce îşi lapădă din mâni, de pe cap şi de pe umeri insignele suveranităţii —, părăseşte scaunul regal şi se îndreaptă spre apartamentele ei străbătând mulţimea îngenunchiată care caută s'o reţie. Această ieşire cam excesiv teatrală este mult mai mult acea a unei vedete de cât a unui monarh, mai cu seamă că eroina e pusă atunci să facă cu mâna nişte gesturi de apărare şi ferire în formă de „n'am ce face, daţi-mi bună pace", iar când, din când în când, cu aceleaşi mâni, mângâie ici şi colo câte un obraz de supus mustăcios, lucrul devine aproape caraghios.

Fiind-că a venit vorba de cusururi, trebue să mai semnalez încă două — care sunt de altfel şi singurele.

Este mai întâi strania idee de a se fi scos de la naftalină pe d. John Gilbert. E prima oară că-l văd jucând „vorbitor". Şi este o catastrofă; parcă ar fi un elev de conservator din anul I. Afară de asta, bătrâneţea i-a accentuat sbârciturile şi mai ales nasul, un nas supărător, care porneşte în trompetă şi sfârşeşte în pătlăgică; iar faptul că are o gură compusă din dinţi mulţi şi albi îi dă ideia să ţină aproape în permanenţă orificiul bucal larg deschis.

Al doilea cusur este unul de regisură. La un moment dat, regina Christina, deghizată în bărbat, doarme în aceeaş odaie cu John Gilbert şi petrece cu el o noapte de activ şi întreprinzător amor. Dimineaţa, regina ştie că aventura nu va avea urmări. Şi în timp ce partenerul ei o priveşte vacamente întrebând-o „ce face?" — ea îşi ia mă rog, rămas bun dela obictele camerei, dela faţa de masă, dela stâlpul dela pat, dela icoana din perete, dela sfeşnicul lumânării, dela perne, macat, picioare de scaun — însfârşit, nu se cruţă nimic, şi mai ales nu se cruţă răbdarea demnului spectator exasperat. Este neexplicabil cum asemena lungimi de joc mai pot fi posibile azi când arta regisurii a devenit atât de sigură şi savantă. Probabil că regisorii au fost ispitiţi de putinţa de a o face pe Greta Garbo să joace cât mai prelungit. Dar nu se gândeau că nici chiar Greta Garbo nu poate asana şi neutraliza asemenea greşeli de regisură.

Să nu fim însă nedrepţi. Aceste câte-va cusururi sunt singurele cusururi. Filmul este foarte, foarte frumos, şi merită a fi văzut de mai multe ori. Merită? E prea puţin. Face plăcere să-l vedem şi a doua, şi a treia oară.

D. I. SUCHIANU

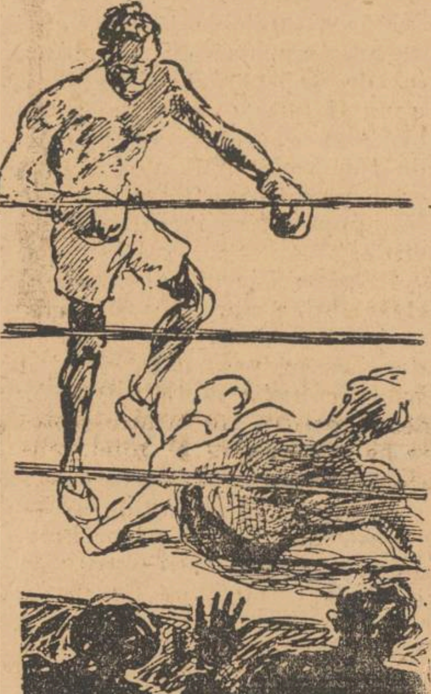
Carnet burlesc

Box în aer liber

Nora şi cu mine, într'una din aceste seri calde de toamnă, ne terminam seara într'un restaurant depe Bulevard. Nora e plictisită şi răsfoeşte distrată un jurnal de modă, pe când eu rostogolesc neglijent în aer fumul unei ţigări, gândindu-mă unde ne-am putea petrece restul serii. Deodată, o cascadă de râsete ne atrase atenţia; mai e oare posibil ca cineva să râdă din toată inima, când plictiseala e atât de mare?

Am ciulit urechile: — „Şi eu îţi spun că Spakow o să boxeze... — „Aşi! vax! vorbeşti prostii! mă faci să râd, mon cher, cu încăpăţânarea ta... Uite, citeşte...

Conversaţia fu întreruptă de ploaia care făcea să plângă pereţii, iar

Bulevardul părea şi mai trist acum. Pe soclul lui de piatră, Heliade Rădulescu, cu privirea pierdută departe, părea că aşteaptă tramvaiul numărul 14. Ne refugiarăm sub balconul lui Alcalay, când un afiş mare ne atrase atenţia: „Mare gală de box la Arenele Romane".

„Evrika!, — am exclamat vesel, în limba lui Homer. (Evrika, fiindcă acesta e unicul cuvânt grecesc pe care-l cunosc). Ne vom duce la gala de box!... am spus eu cu glasul lui Cristofor Columb, deccoperind America.

Arenele erau pe jumătate goale, ca o gură imensă şi ştirbă, ce înghiţea în negrul orbitei ici-colo, câte un spectator stingher. Pe întuneric, Arenele par în doliu după asistenţa de odinioară...

— Era de aşteptat: cum o să vie lume, dacă nu boxează Spakow?

—Dar ce, fără Spakow nu se poate organiza o gală de box?

— Spakow? Dar nu mai face doi bani!

— Ei, aşi! nu vezi că l'au chemat în Anglia!...

Moţi Spakow, Spakow, Spakow... In toate părţile nu auzi decât numele lui; e speranţa tuturor spectatorilor.

Ca să serveşti în box o mâncare foarte piperată, trebue să ştii să practici arta extremelor. E ceiace au încercat organizatorii galei de Sâmbătă seară, — fără prea mare succes de altfel — opunându-i lui Vasile Stoian pe Austriacul Viacovsky; punând faţă în faţă scrima pumnului sprijinit pe două picioare de alergător — boxului unui om mai greu, care-şi închipue că ţine un fulger la capătul mănuşilor de box. Legea contrastelor a deşteptat în curând pasiunile. Şi lumea a vibrat şi a strigat... poate mai mult ca să se încălzească.

— O să bată Stoian? N'o să bată Stoian? Cei pe care această întrebare îi turbura, fură liniştiţi din prima clipă. Vasile Stoian, frumoasă statuie bronzată de soarele mării, dar o statuie vie, montată pe patine, se uită în jurul lui, schiţează un zâmbet unei fete blonde, ceiace naşte o cută de îngrijorare pe fruntea manager-ului şi-şi priveşte apoi pieziş adversarul.

Viacovsky a intrat pe ring, făcând să se sgâlţie puternic frânghiile, şi îşi verifică atent mănuşile.

— Bang! sună lugubru gongul în bezna Arenelor, unde doar ringul e punct luminos.

Stoian se învârteşte în jurul ringului, parc'ar căuta ceva.

— Dar n'au de gând să boxeze? mă chestionează Nora, mândră de rochia ei nouă de Angora, ca şi de pălăriuţa cu pană de vânător.

— Cum să nu... mai au atâtea rounduri...

Matchul e reluat, cu aceleaşi eschive şi aceleaşi schiţări de atac; de astă dată, Stoian îşi măsoară atent adversarul.

— Hai, Stoiane... sau vrei cumva să-i iei măsura pentru un costum de haine? sare un glumeţ, care ştie că Stoian a fost croitor.

— Mai bine fă-i un costum de scânduri! — intervine altul.

Stoian trimite acum o stângă, ca o avantgardă menită să controleze punctele slabe, pe când Austriacul se întreabă hamletian dacă să lovească cu dreapta ori cu stânga. Când a luat definitiv hotărîrea, se pomeneşte cu o lovitură drept în faţă.

Românul atacă mereu, forţează, sare asupra prăzii ce i s'a oferit, lovind, ca un ciocan, pe faţă şi pe corp. In spatele nostru, o voce enormă ţipă fără întrerupere.

— Haide, Stoian! Nu te lăsa, Stoian! Omoară-l Stoian!

Intoarcem asurziţi capetele. E un cocoşat, care încurajează în mod disperat pe Stoian, dorind parcă cu orice preţ nu numai înfrângerea, dar ca în circurile romane de odinioară (nu degeaba suntem la Arene!), moartea duşmanului.

— Chestie de perspectivă! — îmi spune Nora.

Pauză... Trântit pe scaunul din colţul ringului, Viacovsky acumulează furie şi ură.

Stoian, în colţul opus, pare că reflectează la tactica ce trebue s'o urmeze, pe când câţiva camarazi îl fac să se aplece sub ochii lor severi; de public îi e mai puţin frică.

Time!...

Lupta este reluată şi Stoian se stăpâneşte la început, aşteaptă imprudenţele celuilalt, dar Viacovsky e

furios: vrea victoria. Trânteşte o lovitură, se îndepărtează, apoi revine la atac şi-şi urmăreşte îndârjit adversarul. Dar el e dintre boxeurii a căror lovitură îşi micşorează tăria prin aer şi toate cad în blocajul strâns al lui Stoian. Acesta le încasează stoic, ca un acumulator de lovituri, şi în clipa când austriacul crede că a terminat, el începe, se descarcă asupra lui, dând o serie de lovituri cari îl bucură, atât cât îl fac pe celălalt să sufere.

— Haide, Stoian! Stoian! Dă-i, Stoian!, — ţipă galeria.

Stoian atacă, îşi pisălogeşte adversarul cu crochets-uri şi uppercuts-uri, apoi, pe măsură ce se desfăşoară lupta, îşi impune din ce în ce mai mult jocul lui... de masacru...

„Il voi avea, il voi avea", par să spună toate luciriile de biruinţă din ochi şi îi mai trimite o lovitură, care cade însă ca un timbru lipit în grabă pe un plic... Viacovsky încearcă să riposteze; plămânii lui i-au umflat pieptul, ca un bloc de piatră, în care umerii par două coloane şi s'a vârît în frânghii, de unde revine la atac, ca un duşman ascuns până atunci în tranşee...

Dar Stoian îi trânteşte o lovitură în plină faţă: Austriacul se sprijină în frânghii, îşi pune capul între mânuşi şi se apleacă, ridicând genunchii, ca un culegător peste un arac de vie...

Matchul continuă acum mai tărăgănat, ca un film luat cu încetinătorul. Cele două mecanisme, bine regulate, îşi debitează şi livrează fiecare producţia lor, dar cu un ritm mai puţin rapid. Stoian atacă mereu, Viacovsky eschivează şi ripostează din când în când. Dar spre sfârşit, matchul se aprinse din nou. Austriacul lupta cu aceleaşi arme ca şi Stoian, apoi păru că se înclină, ca să revie cu o intensitate neaşteptată în spre sfârşit.

Oh! acest ultim minut, care ar putea vorbi de toată ferocitatea lui. Aplecaţi unul asupra altuia, aproape complect extenuaţi, amândoi loveau ca să se ţie, se pare, în picioare. Lumea, parte din ea în picioare, trăia cu pasiune aceste ultime secunde, aşteptând parcă să vadă prăbuşindu-se la pământ pe unul din combatanţi. Spectatorii depe fotoliile de ring loveau în scaune, ca să excite, în ultima clipă, pe boxeuri, dorind parcă cu toţii un knock-out, încheiat cu sânge, cu mult sânge. Lumea a plătit poate ca să vadă tocmai acest lucru. Dar boxeurii nu simţeau deloc nevoia să ofere tocmai acest supliment...

In sfârşit, Stoian a învins la puncte şi-şi strânge adversarul în braţe.

— Acum ar fi unica ocazie să-l facă knock-out!, — îmi spune glumind Nora.

PAUL B. MARIAN

Mizantropului

Gramaticale

Că românul nu ştie gramatică şi-şi schimbă felul de a scrie de pe o zi pe alta, e un fapt care nu trebue să ne mire şi să ne supere. Cultura e tânără, Academia e împărţită în două tabere care se ceartă sau dau reguli lipsite de orice bun simţ, încâteva neînsemnate inconsecvenţe în vorbirea unei limbi autentice sînt floare la ureche. Căci în definitiv un popor vorbeşte cum a apucat, după legi naturale şi oculte, şi gramatica nu este decât actul de a descoperi aceste legi. Se întâmplă însă la noi un fenomen cu mult mai grav şi anume o pierdere a simţului limbii. Urechea nu mai este supărată de ceeace până acum ar fi rănit-o. Un infirm intelectual scapă un falset şi toată lumea (profesori universitari, gazetari, scriitori) se iau orbeşte după el. Iată două exemple dintre cele mai recente şi odioase, promovate în deosebi de una din marile gazete, zisă românească.

De câteva zile a apărut un superlativ al adverbului care se înfige ca un cuiu ruginit în orice ureche nobilă. Bunăoară:

„...omul... este fiinţa care trăeşte în general cel mai mult". (Universul).

Nu rareori auzi:

„Cel mai mult îmi place Cezar Petrescu care scrie cel mai bine".

Infiorător şi de prisos, căci în româneşte există o formă de superlativ adverbial, liniştitoare pentru ureche şi anume:

„Mai mult decât oricare îmi place Cezar Petrescu care scrie mai bine decît toţi".

Dar o modă gramaticală care te îmbolnăveşte şi-ţi dă supuraţie a urechii este noul chip de a acorda substantivul cu adjectivul, adoptat chiar şi de universitari. O pornire interioară, nu o constrângere academică, te obligă să dai adjectivului numărul, genul şi cazul substantivului. Cine cu urechea suferindă va fi pus la cale reformarea acestui imperativ categoric al bunului simţ nu ştiu, dar reforma a început cu dezacordarea atributelor provenite dintr'un participiu. Noi ziceam de pildă o femee iubită, unei femei iubite, femeii iubite, reformatorul anonim a decretat unei femei iubită, femeii iubită. Unii au înţeles că acordul se pierde treptat prin distanţă şi au început a scrie: unei femei iubite, venerate, adorată. Acum toată lumea s'a molipsit de această boală de urechi şi gazetele anunţă cu titluri mari: Amănunte asupra crimei întâmplată în strada Carol. Molima a trecut şi asupra adjectivelor obicinuite. Iată un anunţ dela Mica Publicitate (Universul), unde un domn serios îşi pune în valoare toată arta sa stilistică, în vederea căsătoriei:

„Domn serios 47 ani situat agreabil doreşte cunoştinţa unei tinere serioasă plăcută constantă în vederea căsătoriei.

Remarcabil certificat al unei persoane culte.

ARISTARC

Gastronomi ce

Când Lina nu-i acasă

Nu-l mai văzusem de mult pe Amedeu. Prietenii mă informaseră că-şi schimbase originala locuinţă, pe-un mic apartament, din cele mai moderne. Faptul că adusese dela ţară pe Lina, vechea lui menajeră şi pe Ion, feciorul, dovedea oarecare prosperitate în cele băneşti, ceiace nu putea decât să mă bucure. Imi surâdea gândul că-l voi regăsi într'un cadru, dacă nu ca acel în care-l cunoscusem, cel puţin plăcut şi comod, înconjurat de simpatica lui domesticitate. Lina şi Ion erau vechi cunoştinţe care înfăţişau cu demnitate ultimele vestigii ale unui fast demult apus. Intâlnirea lor îmi făcea aproape tot atâta plăcere cât a stăpânului a căreia necesară complectare erau. Cum ora dejunului mă surprinsese tocmai în faţa noului adăpost al prietenului meu, m'am gândit să sun. Admiram scările de marmoră ale intrării cu mâna pe buton. Parcă nu sună! Mai apăs odată, de două ori. Nu s'aude. Poate e departe clopotul, îmi zic. Aştept. Nici un semn. Sun iar. Nici o mişcare. Imi dau seama în fine, că din distracţie, nu observasem cartonul pe care scria (şi doar cu litere roşii, mari şi caligrafice), parcă anume pentru mine:

Dacă nu aveţi timp de pierdut, intraţi fără a mai suna, soneria fiind stricată.

Amedeu

Sui câteva trepte pe care ardea roşul unui covor gros şi pătrund într'un „hall-bureau" care dacă n'ar fi fost aranjat cu un gust perfect, ar fi putut servi de cabinet ministerial. O undă de Eau de Lubin denunţa prezenţa lui Amedeu în imobil. Imi era o foame grozavă. Strig: Bătrâne! Nimic! Amedeu! Nici un răspuns! Mi-e foame! Acelaş rezultat. Lina! Nici o mişcare. Cercetez cele trei odăi deschise vraişte. Nimeni! Tăcere ca la morgă, pustiu ca 'n cimitir! O ideic, ca să zic aşa luminoasă, îmi călăuzeşte paşii la mica bucătărie în uşa căreia se oprea culuarul. In adevăr, în halat alb şi cu tichie de bucătar pe cap, cu mina la frunte ca un cugetător când îl fixează obiectivul unui aparat fotografic, în faţa unui clapon curăţat bine, spălat şi tăiat în bucăţi mici, Amedeu medita.

— Ce faci, bătrâne?

— Dubito, ergo cogito...

— Cogito ergo consum, adaug.

— Consumă, dacă ai ce.

—Cum, nu-i gata masa ?

— Tu nu vezi? Tocmai la asta mă gândeam: cum să gătesc claponul ăsta ?

—Dar Lina unde-i?

—La Parcul Carol!

— Şi Ion?

—Tot acolo!

— Ce să facă?

—Să se plimbe!

— Cum adică, tu găteşti şi ei se plimbă?

— Precum vezi!

— Şi cum numeşti tu asta?

— Metodă!

— Proastă metodă!

— Te înşeli. Ţi-aduci aminte ce bine gătea Lina cât a stat la mine. A fost destul să gătească un an la soră-mea, ca să se strice. Sora mea ţine regim. Asta-i treaba ei. Dar e maniacă şi persuasivă: face prozeliţi. Sub motive de higienă Lina vrea acum să-mi impue toate ereziile sorămea. De câte ori încearcă, arunc mâncările la canal şi o trimet la plimbare. Revine pocăită, dar încă neconvinsă. Cred că în cel mult două săptămâni o voi readuce la credinţa cea adevărată. Servitorul trebue să ştie că nu-i indispensabil şi să se convingă de aceasta, încheie Amedeu sentenţios.

— Dar mi-e foame, îndrăsnesc eu.

— Puţină răbdare şi te voi regala.

Resemnat, aprind o ţigară şi urmăresc executarea ultimei fantezii culinare a ciudatului meu amic.

Amedeu rumeneşte în unt, fără să mă mai bage în seamă bucăţile de clapon. Le aşează la margine şi face acelaş lucru cu mai multe felii de pastramă afumată, entrelardé. Repetă operaţia cu cartofii tăiaţi rondele, pe care îi rumeneşte însă mai puţin. Ia apoi o cratiţă în care pune unt proaspăt, o ceapă întreagă, foi de dafin şi alte mirodenii, piper boabe, sare. Aşează rânduri, rânduri, din tot ce-a pregătit, ornând vârful cu un rând de roşii tăiate felii. In fine, unse cu unt o bucată de hârtie albă, o puse deasupra, acoperi cu capacul şi puse cratiţa 'n cuptor. De-acum, vorbi în fine Amedeu, luîndu-mă de braţ:

Să-i fie focul lin
Şi untul aproape.
Noi hai să bem un vin,
Ori minerale ape.

— Eu vinul sec îl beau!

— Amin! Aşa te vreau!

Intrarăm în hall, unde, până să se desăvârşească opera focului, ne-am trecut vremea bucurându-ne de binefacerile gheţei, care adusese vinul alb şi sec al bătrânului, în faza consumaţiilor ideale. Pânea prăjită la maşina electrică şi brânza de burduf, făceau aşteptarea posibilă şi chiar delectabilă. Din când în când, Amedeu se ducea să-şi inspecteze invenţia, sau, cel puţin aşa spunea. Trecând trei sticle şi mai bine, mâncarea era gata. Ce să zic? Am mâncat tot claponul, cât ai mânca o tartină.

— Ei, nu-i bun, mă întrebă Amedeu?

Sătul şi cu chef de glume, îi amintesc de Jêrome Coignard, care povestea lui Jacques Tournebroche, cum urmărise o servitoare în grajdul unui han.

„Elle me semblait jolie, mais elle ne l'était pas. Je la colorais du feu de mes désirs, mon fils".

— Imi era foame, adaug, turnând vin în pahare.

— Bine, mişelule, răcni Amedeu, te ospătez sub acoperişul meu fratern, te iniţiez în misterele bucătăriei de care habar n'ai şi după ce mănânci ca un căpcăun şi bei ca un măgar, îmi bârfeşti alimentul?

— Stai, zic, nu ştiu dacă e numai bun, sau dacă e chiar foarte bun, din cauza foamei, care e foarte subiectivă şi jurnalieră.

—Aşa spune, aprobă Amedeu îmbufnat. Dar dacă vrei să te convingi prepară şi tu odată.

— Ba nici gândesc, că eu nu ştiu găti. Să încerce cetitorii.

— Ascultă, zevzecule, urmă Amedeu, dacă vrei să publici reţeta, aminteşte că atunci când se serveşte, se aruncă ceapa. Mulţi uită şi e urât în farfurie.

— Merçi !

AL. O. TEODOREANU

Cărți și Reviste

Reviste românești

Revista Fundațiilor Regale
(Anul I, No. 9).

In acest număr d. N. Iorga ne prezintă câteva interesante și sugestive pagini din „Literatura română necunoscută".

D. Tudor Arghezi ne desfată, plimbându-ne prin „Curtea cu găini".

Din viața lui Wagner, pe care o așteptăm cu un legitim interes, desprindem silueta în care d. Em. Ciomac ne prezintă pe părintele dramei muzicale:

„...Și singurul sentiment care subsista fu acela de supraomenească putere deșteptată de acest nume, și singura realitate, planând peste toate vedeniile nedeslușite, era lumea ideală evocată de acest nume, în jurul micului bătrân aplecat asupra tumultului apelor. Geniul biruitor, credința în dragoste, prietenia imutabilă, supreme apariții ale naturii eroice, erau colea, împreunate încă odată sub furtună, în tăcere".

In acelaș număr d. D. I. Suchianu aduce interesante contribuții asupra doctrinelor economice (Paradoxele avuției).

Pagini Literare
(No. 3—4, 1934).

La Turda, oraș cu nume de o stranie armonie, apare această revistă tânără, însă bine scrisă și îngrijit redactată.

Din esseul d-lui Bucur Țincu, intitulat pretențios „Revoluția spiritului românesc", spicuim câteva juste aprecieri:

„O caracteristică a scrisului românesc, în special a generației tinere, este efortul de a găsi un drum în viață. Fapt extrem de important a cărui semnificație n'a deslușit-o nimeni până acum. Tot ce se scrie la noi este isvorât din tendința de a da o direcție și nu un sens vieții spirituale... Tinerii de azi, dintre cei mai bine înzestrați, nu se ocupă cu probleme teoretice, de știință pură sau de filosofie, de așa numita activitate dezinteresată a spiritului, ci se simt mai mult dominați de nevoia de a găsi un sens convenabil vieții... Generația nouă are obsesia propriei sale existențe căreia nu-i găsește o încadrare satisfăcătoare".

Facem o singură remarcă: nu trebue să ne mire efervescența spirituală în care trăește tânăra generație. Este doar o stare normală, de trecere, spre calea curată a idealului. Și trecerea e spre sfârșit: calea s'a deschis!

In restul numărului mai colaborează: Teodor Murășanu, Grigore Popa, Ștefan Baciu, Yvonne Rossignon, G. Pamfil și regretatul G. Bogdan-Duică.

Cele trei Crișuri
(Iulie—August 1934)

Numărul acesta al revistei d-lui G. Bacaloglu e consacrat în mare parte turismului. Clișee frumos alese, desfată ochiul. D. prof. I. Simionescu scriind despre Turism, adaogă: „La noi prea puțin s'a săvârșit în această direcție, nu numai din indolență, ci și din neînțelegerea puterii educative a naturii. Și doar nu ne lipsesc centre care ar putea deveni locuri de radiare turistică... Turismul nu duce numai la cunoașterea țării, deci la întărirea dragostei ce trebuie să aibă fiecare pentru locul în care trăește; el e necesar chiar pentru educația individuală, deprinzându-se fiecine cu osteneala pentru o plăcere reală și mai ales cu gimnastica nu numai a mușchilor ci și a minții".

Mai colaborează d-nii dr. C. Bacaloglu, Traian Biräescu, Iulian Vesper, Al. Iacobescu, Pr. M. Bulacu, Ciprian Doicescu, Adrian Maniu, etc.

AL. CAR.

Duminica Orbului
roman de Cezar Petrescu

Autorul atâtor romane de mare tiraj ca: *Intunecare, Comoara Regelui Dromichet, Aurul Negru, Apostol, Calea Victoriei, Plecat fără adresă,* ne-a deprins cu investigații în domeniul moravurilor și conflictelor sociale. E clasificat ca un romancier social. Clasificare grăbită și injustă. Paralel cu aceste romane, Cezar Petrescu a dat literaturii noastre câteva volume de subtilă analiză sufletească: *Simfonia fantastică, Baletul mecanic, Omul din vis, Omul care și-a găsit umbra.* Aci elementul social trece pe al doilea plan. Predomină conflictul psihologic. Noul roman *Dumineca Orbului* face parte din această din urmă categorie. Introducând o tehnică nouă, autorul și-a condensat acțiunea romanului la o singură zi. In 24 ore, un complex de drame omenești se leagă și se desleagă; douăzeci și patru de personagii își împletesc viața, se apropie, se depărtează, aducând micul lor univers și dispărând în marele necunoscut cu micul lor univers.

Pe peronul Gării de Nord, la sosirea ultimului tren de noapte, s'au ciocnit doi tineri: o femeie, un bărbat. S'au cunoscut. Au crezut că se cunosc. Au crezut că sunt predestinați să se iubească. Fiecare este însă prizonierul unui cerc magic. Familie, trecut, relații, tirania existenței omenești din 24 ore, când fiecare ins are iluzia că-și aparține, dar de fapt se mișcă sub porunca unor puteri mai mari și nebiruite. In noaptea următoare cei doi tineri s'au întors la destinul lor. Totul a fost numai o scurtă și atroce amăgire.

Dar se poate rezuma un asemenea roman? Este el însuși un rezumat a 24 vieți.

Edith Warthon

America are în prezent mulți buni istorici, dramaturgi, poeți și esseiști. Genul însă în care pot suporta comparația cu cea mai bună literatură din Europa rămâne tot nuvela și romanul.

Dintre romancierii din secolul nostru Miss Edith Warthon poate fi privită ca scriitoarea cea mai reprezentativă a unei părți din societatea americană. Se poate afirma că, în cariera sa de treizeci și cinci de ani, nu a scris nici o nuvelă și nici un roman care să nu poarte semnul unei alese distincțiuni și calitățile unei imaginații controlată de o mare putere de observație. Afară de aceasta multe dintre nuvelele și romanele sale sunt clasate printre operele de primul rang ale literaturii americane din acest gen în care America a excelat.

S'a vorbit mult de influența lui Henri James asupra scrisului ei și ea singură recunoaște cât de mult datorează acestui autor care a fost adevăratul său maestru. Aceasta nu a împiedecat-o să-și aibă originalitatea sa, iar diferența între ea și Henri James să fie dintre cele mai pronunțate. Se pare că ar fi mai aproape de Henri Shorne de cât de oricare alt romancier american.

Henri James căuta să facă să intre personagiile vii în tiparele personagiilor create de el. Pe când Miss Warthon caută să-și modifice creațiile după cerințele vieții în care le introduce. In numeroasele sale opere, nu a căutat nici odată să sacrifice rezultatele experienții unei teorii preconcepute sau vreunei teze, oricât de mult i-ar fi fost ele de scumpe.

Avea predilecția și puterea de a reda caractere autopatetice în așa fel în cât să le dea dreptate deplină. Aceasta nu însemna însă că nu admitea existența și dreptul la existență personagiilor care nu-i erau pe plac sau al căror fel de a fi și standard de viață nu erau în vederile ei. Avea însă puterea să trateze subiectul ce și l'a ales, în felul în care și l'a ales, cu o libertate care nu se poate observa la H. James și alții, care silesc viața să se conforme tiparelor și formelor alese de ei.

„The House of Mirth", *„The Tree of Life*, *„X inger"*, *„Ethen Frome"*, *„Summer"*, *„The Custom of the Country"*, *„Age of Innocence"* sunt dovada strălucită a hotărârii sale neclintite de a nu sacrifica nici odată și pentru nici un fel de considerație, de orice natură, conștiința ei literară. Nu s'a sfiit deci nici odată ca cetățeancă a atâtor regiuni să atace pe față stupiditățile și erorile ori unde le-a întâlnit.

Ultima sa operă, o carte de amintiri, *„A Backward Glance"*, e o scriere fascinantă și își datorează în mare parte farmecul unui criticism izvorât din o înțeleaptă și largă înțelegere a unui suflet, care a trecut prin multe din suferințele la care face aluzii discrete și le trece repede în revistă.

Ea a eșit dintr'o familie și a aparținut unei tradiții în care cultura europeană a fost profund transformată de faptele și experiențele Lumii Noi. A fost crescută sub o disciplină severă, care a dat plăcerilor vieții o nuanță de subtilă și nedescriptibilă savoare, o simțire cu totul necunoscută generațiilor cărora nimic nu le-a fost interzis. Mama sa nu-i dădea voie să citească un roman până ce nu o întreba pe ea.

Astfel, tânăra Edith a avut rar prilejul să intre în contact cu alte feluri de literatură de cât Plutarch, cu memoriile și scrisorile lui Moore sau M-me de Sevigné, și cu poeții începând de la Homer până la Shelley și Miss Browning. In schimb era tobă de literatură franceză clasică și poseda toate cunoștințele și informațiile din cărțile lui G. Hamerton, Kugler și Mrs. Jameson.

Apoi dacă cititul era privit ca un fel de sport îngăduit fetelor tinere de bună familie, scrisul apărea ca un fel de ciudățenie despre care nu trebuia să se pomenească în cercul său și al familiei. Edith însă nu voia să renunțe la scris cu nici un preț. In această luptă cu ai săi ea a fost foarte mult ajutată și încurajată de Henry James. In cartea amintirilor, paginile asupra acestui autor sunt pline de un criticism ascuțit, dar și de duioasă afecțiune. Printre prieteni lui James, Edith Wharton l'a înțeles și l'a apreciat cu mai multă adâncime și simpatie decât toți.

Curs de tonologie practică

Doctorul Wicart, ale cărui studii strălucite asupra chestiunilor vocale sunt bine cunoscute a luat inițiativa unui curs de fonologie practică.

Savântul, în fața unui numeros auditoriu, a studiat în curs de zece ședințe, descrierea automatică a organului vocal, patologia vocală, emisiunea fiziologică, fonațiunile diformate „poziția greșită a vocii), examenul auditiv și vizual al emisiunilor, clasamentul vocilor, gimnastica vocală, higiena organului, etc.

Mai multe ședințe au fost consacrate studierii vocilor în fața microfonului, în filmul sonor și posibilităților care urmează pentru un studiu practic ca un control al unei reușite emisiuni.

Inregistrarea făcută de un elev din asistență, proectarea filmelor sonore, comentate din punct de vedere pedagogic, toate acestea dând naștere la discuțiuni libere, adese ori foarte îndârjite, n'au format cea mai mică atracție a acestui curs, a cărui importanță din punct de vedere al artei cântecului, trebue subliniată.

Reviste streine

La Nouvelle Revue Française
(Nr. 252 Sep. 1934)

D. Jean Schlumberger scrie câteva interesante note asupra credinței religioase în raport cu înțelegerea și sensibilitatea noastră:

„Orice disciplină se uzează, își pierde încet-încet viața; flacăra ei nu are deplină eficacitate decât pentru o epocă, pentru acei cari au inventat-o ori au perfecționat-o; pe urmă ea trebue să reîntinerească prin creștere sau altoire, sau chiar să dispară pentru un timp oarecare spre a renaște cu puteri noui.

„Puterea unei religii nu consistă în a fi adevărată sau profundă, ci în a fi crezută, și foarte multe întâmplări istorice se găsesc la originea acestei credințe. Pentru o religie care devine fluviu, cincizeci pier în nisipuri, așa cum pentru un om care parvine la glorie, cincizeci rămân pe locul ce-l meritau...

„O religie care nu mai reușește să înflăcăreze pe credincioși e un corp a cărui viață animală se stinge; căci religia nu respiră și nu se mișcă decât prin credincioșii săi".

La capitolul Texte și Documente, revista aduce două scrisori politice ale lui Stendhal (din 1835) scrise în Civita-Vecchia.

In restul numărului colaborează Pierre Hamp, Gertrude Stein, André Chamson, P. de la Tour du Pin. Notele — bogat comentate,

Revue Bleue
(Nr. 18 Sept. 1934)

Fără îndoială, în momentul actual problema spaniolă se află pe primul plan. De aceia dăm câteva din aprecierile d-lui E. Martinenche, prof. la Sorbonna, asupra „Psichologiei poporului spaniol":

„Voi nota mai ales faptul că se vorbește de o psihologie normală și de o psihologie comparată. Spania nu se mai crede în stare morbidă, nu se mai îndoeste de ea însăși și revendică desigur locul ce-i revine în lume. In ochii lui Salvador de Madariaga, cele trei națiuni occidentale ale Europei par să corespundă la trei facultăți ale sufletului. Pe când, pe Englez, îl însuflețeste voința, iar pe Francez — inteligența: în pasiune trebue căutată explicarea geniului spaniol. Intr'o analiză subtilă care studiază diferitele combinațiuni ale acestor trei termeni: acțiune, gândire și pasiune, d. de Madariaga degajează din predominarea pasiunii trăsăturile caracteristice și tendințele contradictorii ale geniului Spaniei, și — între aceste filozofii trăite, cari sunt psihologiile naționale — el stabilește dreptul la viață al tipului spaniol".

Un bogat și divers material complectează restul numărului.

L'Europe Centrale
(Nr. 39, Sept. 1934)

Revista redactată de d. Georges Marot se prezintă totdeauna cu probleme și note din toate domeniile privind viața actuală. Din numărul acesta redăm câteva note din articolul d-lui Peter Kompis, „Un tânăr romancier slovac, Milo Urban":

„Cel dintâi romancier slovac al cărui nume s'a făcut cunoscut în străinătate este fiul unui sărman pădurar, născut în regiunea muntoasă și îndepărtată a Oravei, aproape de frontiera poloneză. Milo Urban s'a distins foarte de tânăr, publicând, în vârstă numai de 22 de ani, un lung roman de război, intitulat *Biciul Viu*, prima parte a unei trilogii încă neterminată.

„Ceiace atrage dela început la Milo Urban, este faptul că acest scriitor, astăzi considerat ca cel mai bun prozator slovac, s'a desvoltat în marginea tradițiilor naționale și literare ale poporului său.

„Incă din primele sale povestiri, el dă dovada unei subtile intuiții a jocului instinctelor și forțelor misterioase care comandă viața ființelor simple".

SYR.

Redacționale

In numărul nostru din 23 Sept. am publicat nuvela „Delfinul Alb" tradusă din italienește de d. Lazzaro Lax, fără indicația numelui autorului, care este d. Iabio Tombari, scriitor italian, unul din fruntașii literaturii italiene moderne. Făcând cuvenita rectificare, anunțăm în acelaș timp pe cititorii noștri că vom publica în numerele noastre viitoare o serie din nuvelele lui Iabio Tombari, care, suntem siguri, nu vor lipsi să trezească și la noi interesul și admirația cu care opera acestui viguros și delicat artist a fost întâmpinată nu numai în Italia dar și în străinătate.

Gazeta Medicală

De ce vomităm? — Diareea, de dr. Leon Rodescu. — Anemia și Cloroza, de dr. Demetrescu. — Poligamie, poliandrie, monogamie. — Adevărații frați Siamezi, au trăit 60 ani și au avut 21 copii. — Vreți să trăiți 100 ani? — Meningita tuberculoasă a copilului. — Avortul și mizeria. — Umezeala aierului și bolile infecțioase de prof. C. I. Șonțu. — Animale cari dispar. — Sfaturi pentru gospodine. — Consultațiuni medicale și grafologice.

Cronica literară

Al. O. Teodoreanu; Tămâie și otravă

Prevăd obiecțiunea acelora obicinuiți să guste literatura pe categorii: cartea aceasta nu e nici roman, nici critică, nici polemică propriu-zisă. Și nefiind nici una din toate astea în chip hotărît, e ca și când n'ar fi. Lectura desminte severitatea opiniilor dogmatice și este acum rostul criticei să descopere originile plăcerii pe care o asemenea citire ne-o dă. O carte, în care autorul ia o serie de atitudini ce sunt reductibile la câteva idei, e o carte, în linii generale vorbind, de ideologie. Autorul aprobă sau dezaprobă opere literare, aspecte sociale. Iată aci critica. Insă critica e numai un punct de plecare pentru deslănțuirea unor forțe afective favorabile sau ostile. *Tămâie și otravă* reprezintă prin urmare o colecție de panegirice și pamflete, discutabile sub raportul adevărului, delectabile în măsura în care sentimentul e adus la cea mai înaltă expresie. Aproape de pretutindeni se deslănțuie însă o jovialitate, care dă o unitate de ton diferitelor atitudini și care ne îndreptățește să afirmăm că și aci ca și în celelalte opere Al. O. Teodoreanu rămâne în fond un umorist. La temelia umorului stă întotdeauna o atitudine critică. Și cum obiectul scrutat îl formează viața socială, umoristul este un moralist. Moralist e Al. O. Teodoreanu, așa precum moraliști sunt Topîrceanu, Damian Stănoiu, ori dintre clasici Caragiale. Că-l supără falsa democrație a opiniei publice, amestecul factorului cazon în promovarea artelor plastice, starea sanitară a românului, nelealitatea cutărui confrate scriitor, sau impertinența unor tineri de nouă generație, totul poate fi convertit în câteva principii pozitive și ca atare educative. Ca la toți umoriștii intenția morală cade pentru cititor la fund și active nu rămân decât mijloacele de expresie și elementele psihice afective.

Ceeace formează din punct de vedere literar originalitatea umorului păstorelian este repedea convertibilitate a sentimentelor, capacitatea de a trece aproape subit dar totuș gradat dela o limită la alta, semn al unui suflet eminamente neprefăcut și bun. Simpatia sau supărarea îl invadează în vreme ce se luptă să dea cuvintelor o clocotire contrară și asta produce un mare efect de sinceritate și de artă. Iată un exemplu. Autorul se indignează în termeni foarte moderați de concepția în materie de higienă a unui „apreciat magistrat" care se temea să iasă din casă în ziua în care își îmbăia membrele inferioare. „Dacă ținem seamă că în fiecare zi avea slujbă și că în fiecare Duminică era invitat, concluzia e de prisos. Așa dar, iată un om al legii, cu înalte studii și deținând o mare demnitate în stat, el însuși creator de legi, la curent poate cu tot ce e *nou* în materie de legislație, perpetuând superstiții de acum două sute de ani". Până acum admonestația e de cea mai blândă formă. In mersul frazei umoristul și-a dat seamă de enormitatea lucrului și o neașteptată și vijelioasă indignare se sparge într'o grindină de invective; „Acest om cult, nu e numai necivilizat, nu e numai murdar, e foarte murdar, e superlativ murdar, e scârnav, e parșiv".

In altă împrejurare mânia și simpatia se alternează ritmic și tot atât de spontan ca în acea scrisoare deschisă către părintele Damian Stănoiu în care cu atât de fericită perfidie stilistică se întrebuințează tonul arhaic al bisericescului pe atunci autor:

„Iți scriu, cucernice părinte Damiene și iaca mi se umple inima de jale și mă foarte scârbesc în sinea mea, că trebue să-ți fac dojană în fața lumei, scriind sfinției tale scrisoare de ocară. Eu nu-mi plec urechea la pârile cele tainice, sfinte părinte, și netrebnicii isvoditori de bârfeli și amestecături viclene, la mine baftă n'au. Dar cu dovedit temei aflu taică Damian Stănoiule, despre niscaiva scârbavnice și urâte fapte ale sfinției tale, de care fac pomenire în rândurile de față, mai jos. Dacă n'ai fi cinstită față bisericească și dacă n'ai fi făcut țârcovnicia literară în strana Vieții Românești... nici n'ași fi stat de vorbă cu sfinția ta: ți-ași fi zis măgarule, sau mascara (după dispoziție) și te-ași fi dat dracului, ca pe atâția alții". O-cara degenerează însă curând în sentimentalismul unor amintiri comune așa încât toată scrierea încetează de a mai fi supărătoare pentru cel țintit.

Umorul singur, înțeles ca atitudine critică, și desvăluirea unui anumit mecanism sufletesc nu ne pot explica savoarea paginilor lui Păstorel Teodoreanu. Nu atitudinea ne face să petrecem citind pe Molière ci acel abur îmbătător ce se chiamă veselie (mai dens în farse) ne face tolerabilă atitudinea. Această veselie, care nu se poate defini, care e un corp simplu, neanalizabil, absurd, spumegă în cele mai bune pagini ale lui Păstorel. Exclamații, paranteze, calamburuti sunt tot atâtea izbucniri al unei jovialități naturale din partea unui om care uită motivul esențial al polemicei pentru a petrece din toată inima cu jocul nevinovat al cuvintelor, ca bunăoară:

„Un adevărat scriitor, părinte, ți-ar fi spart poate potcapul (ici e capul, ici potcapul)..."

„Odată însă, intrând într'o librărie să mă interesez de vânzarea Hronicului, (Se vindea ca o curtezană)..."

Veselie pură e parodierea cu atâta savoare arhaică, nu atât de origină filologică pe cât instinctiv moldovenească, a cronicelor, în deosebi acolo unde e vorba de d. Iorga, pentru care acest clocot de veselie nu e nici decum jignitor:

„...ci pusu-l'au atunci Octavian Goga, ce-au fost Logofăt al trebilor dinăuntru, în condica lui ce-i zicea *Țara Noastră* ca'n oglindă, pe două coloane, ce bine le zicea *Pro și Contra,* cât murea Iorga de ciudă cetind acele coloane, dar n'avea încotro... și striga Schitănescul în divan: taci Iorgo! Ci neplăcând Averescului mareșalul una ca asta i-au spus Schitănescului să nu mai strige; taci Iorgo, că nu se cade, fiind Iorga mai vârstnic. Iară Schitănescul, nici n'au mai strigat de-atunci taci Iorgo, afară de numai odată, când s'au legat Iorga de el și când neavând ce face, făgăduind el mareșalului să nu mai strige taci Iorgo, nici n'au mai strigat taci Iorgo, ci numai atât au zis Schitănescul cătră el: *Țața parlamentului!...*"

Rara însușire de a provoca veselia cu neașteptata împerechere a vorbelor (tot atât de rară că și aceea de a crea melodii originale) face din Păstorel Teodoreanu unul din cei mai autentici continuatori ai spiritului caragialesc, într'un râs mai gras, rabelaisian. Cât de bine l-a înțeles pe Caragiale se vede din acel admirabil cuvânt de deschidere al stagiunii Teatrului Național din Iași, unde Mache și Lache sunt evocați într'o copie desăvârșită.

„...Acești doi din urmă au *rămasără* în Piața Unirii, *mă'nțelegi, pentruca să mai ia o halbă,* la berărie *care va să zică.* I-am lăsat, comentând acest spectacol în fel și chip.

— Mache, zice Lache, se deschide.

— Ce? zice Mache.

— Cum, ce?

— Zici că se deschide.

— Da, se deschide.

— Ce se deschide?

— Naționalul, mă 'nțelegi, Teatrul care va să zică".

Inteligent, cu un fond trainic de cultură clasică, afectiv și impulsiv, cu un simț al limbii excepțional, ardent, jovial, conservator sincer și înverșunat, Păstorel Teodoreanu înfățișează cea mai firească împăcare a narațiunii satirice gallo-italice cu parfumul de vin vechiu al cronicei moldovenești.

G. CALINESCU

Insemnări și polemici

Un gest dement

Distrugerea vieții unui om este un fapt atât de groaznic în sine, încât nici o argumentare din lume nu o poate justifica.

In vizita pe care o făcea Franței, regele Alexandru al Jugoslaviei a fost ucis cu focurile de revolver ale unui croat fanatic.

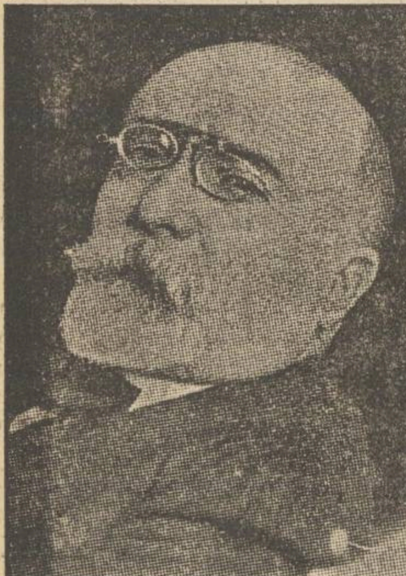

REGELE ALEXANDRU

Crima aceasta, petrecută în împrejurări atât de neașteptate, a zguduit întreaga opinie publică europeană, și va avea consecințe incalculabile pentru evoluția situației politice internaționale.

Asasinatul dela Marsilia este cu atât mai înfiorător, cu cât odată cu regele Alexandru Karagheorghevici a căzut victimă nevinovată și Louis Barthou, ministrul de externe al Franței, care se găsea în aceiași mașină.

Figura sa este încă vie în mintea noastră a Românilor, după vizita din Iulie, în care s'a putut vedea marea sa simpatie pentru poporul român și neînduplecata voință de pace care-l anima.

LOUIS BARTHOU

Louis Barthou, membru al Academiei Franceze, este o pierdere ireparabilă nu numai pentru politica Franței, dar și pentru literatura ei, în care își avea contribuția sa prețioasă. Om de mare talent și vastă cultură, a înzestrat literatura cu cărți de valoare.

Barthou era tot așa de prețuit în cercul iubitorilor de pace ca și în lumea cărturarilor. Cât pierde ideea de pace prin moartea sa e greu de spus. Gândul că distinsul literat și om politic moare fără nici o vină, e de o tristețe covârșitoare.

Orice conștiință omenească va condamna, cutremurată, gestul nebun.

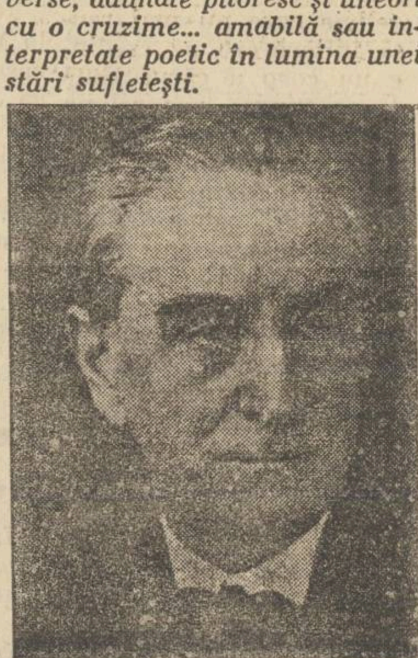
Premiul „Dimineții"

Fiind întrebați de mai mulți colaboratori în privința datei până la care trebuesc prezentate manuscrisele pentru concursul de roman al „Dimineții", — răspundem că această dată este 15 Noembrie 1934.

Amintiri, amintiri!...

„Eri" amintirile, schițele și portretele distinsului nostru scriitor Radu D. Rosetti, *au apărut în a doua ediție la „Universul".*

Sufletele senzibile, înzestrate și cu humor, vor reciti cu deosebită plăcere acest repertoriu al lumii noastre de eri și de alaltăeri. In acest volum ca într'o colecție de fotografii, se găsesc scene și portrete, amintiri și scrisori, anecdote și fapte diverse, adunate pitoresc și uneori cu o cruzime... amabilă sau interpretate poetic în lumina unei stări sufletești.

RADU D. ROSSETI

D-l Radu Rosetti este un abil mânuitor al cuvântului în cariera sa de jurist, de ale cărui calități și defecte se resimte scrisul său.

Evocările sale au adesea paliditatea unor clișee vechi, care și-au înecat în uitarea timpurilor, toate unghiurile și asperitățile, spre a apărea plăcute și amabile ca acele fotografii de familie în care nici o bunică nu este urâtă.

Rare ori, ca o notă neașteptată apare câte o scrisoare, document fără grație și fără retușare, din care se restituie tipul fără artificiu, ca dintr'o fișă antropometrică.

D-lui Radu Rosetti pare că i se umple inima de regrete la această indiscretă și brutală invazie de lumină, aruncată asupra chipurilor, pe care nevoia sa de admirație și idealismul său de dulce visător le-ar vrea perfecte, ca clienții pe care-i prezintă în splendidele sale pledoarii la jurați.

Scrisul d-lui Radu Rosetti este scrisul unui om de o sociabilitate seducătoare, care știe să slefuiască un compliment, să aurească o pilulă, să prezinte o situație veridică, dar nu brutal adevărată.

Citind cartea „Eri" simți aceiași împăcare cu oamenii și lumea, aceiași dulce plăcere de a convorbi în fața unei cafele aromate și tovărășia unei țigări de bună calitate, pe care ai resimțit-o cândva, când ai avut prilejul să-l întâlnești pe autor.

Imi amintesc, de mult, când l-am întâlnit pe Radu Rosetti reîntors dintr'o primă călătorie în străinătate. Am stat să-l ascult mai întâi în picioare, pe trotoar, împiedicând circulația vre-o oră, apoi, făcând cei o sută de pași pe calea Victoriei, o întreagă după prânz... Era tânăr și impetuos, amestecând amintirea cu imaginația unui adevărat om de sud.

Acum experiența s'a lămurit și imaginile sale au o sinceritate stranie. Pare că au fost prinse în obiectivul amintirii și fixate într'o clipă misterioasă, necunoscută lor înseși, fără legătură cu restul sufletului lor și rostul vieții lor.

Găsim deci o scântee de umanitate în chipul unui asasin, idealism în sufletul celui mai înrăit politician, credință și confiență în aforismele cele mai banalizate, în ideologia sau frazeologia cea mai uzată!

Dar.., citiți mai bine „Eri"...

Humor...

Intr'o plachetă, editată la o librărie din provincie și intitulată: „Din Viața Drumului de Fier", d-l George Carara, *scrie câteva* schițe, note și reportagii, *fără pretenție, dar cu o șuviță subțire de adevărat spirit și humor. Impresia pe care ți-o lasă lectura acestui mic volum este acea pe care ai fi avut-o după foiletarea unui album de schițe bune, realizate numai în câteva trăsături, dintre care unele dau adevărul și caracteristica tipului numai prin exagerarea uneia singură dintre ele.*

Domnia sa este o pildă vie a binefăcătoarei influențe a gazetăriei, în educația unui tânăr de talent.

In reportagiu se văd mai ales calitățile gazetărești câștigate în meserie: scriere iute și ageră, tratare directă, simplificare, siguranță în mânuirea frazei și uzajul cuvintelor. Scriitorul trebuie să aibă un adevărat dar de a trece cu acul numai pe urma subțire, pe care povestirea își păstrează hazul, vioiciunea, comicul situației, naivitatea și candoarea tratării, spre a rămâne amuzantă și spirituală, riscând în fiecare clipă să cadă în banal și în vulgar. Humorul în felul în care e redat de d-l G. Carara e cu atât mai greu de realizat cu cât observațiile sale, deși juste sunt întotdeauna gata de a fi turburate de o sensibilitate extrem de mobilă. Autorul pare mereu că oscilează între comicul irezistibil provocat de priveliștea oamenilor și situațiilor și înduioșarea pentru mizeria omenească pe care o intuiește cu aceiași promptitudine și o răsfrânge cu aceiași irezistibilă putere de înregistrare cu care a prins comicul situației, dizlocarea anormală a liniilor care alcătuesc și ridiculul tipului, deformarea realului.

Humorul, observația ageră, selecțiunea justă și expresia exactă, sunt calități care se întâlnesc rar și pe care cu atât mai mult le-am prețuit în micul volum, în care pentru prima oară am cunoscut proza d-lui Carara (pe care aș fi vrut să-l cheme Cărare!).

O Istorie a Românilor în englezește

Seton Watson *a scos, în editura presei universitare din Cambridge, un volum monumental, care e mai mult o „enciclopedie a dezvoltării rasei românești" de cât o istorie a Românilor, de la începuturile ei până la Tratatul de la Trianon.*

Profesorul Seton Watson a scris această istorie pentru a lămuri studenților englezi și americani un subiect, ce le era cu totul necunoscut și neinteligibil în complexitatea și masa evenimentelor, atât de greu de fixat și de documentat în Istoria Universală. Ce s'a petrecut cu Românii sau Daco-romanii de la căderea imperiului roman și până în secolul al treilea rămâne o enigmă a Evului Mediu, zice eruditul profesor.

Luând apoi în discuție diferitele hipoteze conchide, nu în mod dogmatic ci în mod logic, la continuitatea locuirii lor în Daco-Romania și Macedo-Romania și la refugierea lor în regiunile muntoase și neaccesibile ale munților, sub presiunea năvălirilor barbare. Harta însăși a Europei dovedește probabilitatea aceasta arătând în nordul Carpaților Transilvania „ca o insulă între munți".

Partea care a impresionat mai mult în Anglia și care este de o importanță capitală pentru noi, Românii, este aceia în care descrie în culori vii și cu pătrunzător dramatism, sforțările cu care au căutat Maghiarii, Sașii și Secuii să reducă în sclavie poporul românesc, tăgăduindu-i dreptul de a exista în statul național, supunându-i la apăsări și extorcări la care totuși „cânii" de Români au rezistat până ce au intrat în drepturile lor după Războiul cel mare.

Publicul englez va cunoaște aci alte adevăruri de cât acele trâmbițate de propaganda maghiară în țara lor.

Profesorul pune în crudă lumină tiranica inchiziție a contelui Aponyi, care a trecut în Europa drept un om de stat liberal, alături de Kossuth. Arată apoi rolul jucat de Anglia, care fără răscoala Indiilor, ar fi ajutat pe Turci să-și reînoiască asuprirea și să pună din nou jugul poporului român tocmai în clipa în care lucra pentru libertățile sale. Oamenii de stat Stradford de Redcliffe și Palmerston joacă un trist rol în aceste împrejurări, în care numai Gladstorne și Roebuck au luat apărarea cauzei lor drepte.

Cartea se termină cu Tratatele de pace pe care le analizează cu o ascuțime de minte și o mare bogăție de argumente, dovedind că organizarea Păcii în sud-estul european nu este datorită norocului și întâmplării, ci o urmare necesară, un produs al forțelor istorice și al unor evenimente pe care cei întruniți la Versailles trebuiau să le cunoască bine.

Cartea aceasta e privită de critica engleză ca o operă de erudiție și ca o propagandă din cele mai convingătoare împotriva nebuniei de care sunt stăpânite unele popoare ce cred că pot distruge, prin persecuție, un neam înzestrat cu daruri firești, o rasă ce s'a dovedit indestructibilă *cum a fost, printre altele, poporul românesc.*

Wickham Steed, care cunoaște bine și istoria și politica Românilor, spune, în „Observer", că aceasta este cea dintâi carte în Anglia *în care istoria poporului nostru se lămurește pentru opinia publică a poporului său. Ea este expusă, zice eminentul publicist, cu o rară putere de critică și un deosebit talent literar și poate servi de model ca o carte didactică și în acelaș timp plăcută la lectură cu toată bogăția detaliilor și a documentării.*

Nașterea prințului Ludovic Napoleon.

Calomniile cele mai vulgare s'au răspândit asupra reginei Hortensia și mulți istorici au căutat să arunce discreditul asupra nașterii primului copil al lui Louis Bonaparte. De curând un autor al unui articol din Revue de Paris, insinuiază că Napoleon s'ar fi înțeles cu Josefina, care era sterilă, să dea un copil Hortensiei și

LUDOVIC NAPOLEON

să o mărite cu Louis. Datele se opun la paternitatea lui Napoleon, căci Napoleon lipsea tocmai atunci când s'a făcut cununia. Iar nașterea a fost la 10 Oct. 1802, când Napoleon plecase la 8—9 Ianuarie. Ceia ce a determinat calomnia a fost faptul că micul prinț s'a născut înainte de termen, deși în destul de târziu ca să nu mai fie îndoială asupra datei concepțiunii, în lipsa lui Napoleon cel Mare.

Cea mai bună dovadă o dă însă Napoleon în „Memorial":

„Hortensia, zice el atât de bună, atât de generoasă, atât de devotată, nu este totuși fără vină față de soțul ei. Trebuie să o recunosc, cu toată afecțiunea pe care i-o port și adevăratul atașament pe care știu că-l are pentru mine.

„Ori cât de bizar și de nesuferit ar fi Louis, o iubea, și în cazul acesta, cu interese atât de mari, orice femee trebuie să fie în destul de stăpână pe ea, pentru a se învinge și a avea dibăcia să iubească și ea. Dacă ar fi știut să se constrângă și-ar fi cruțat supărarea ultimului său proces. Ar fi urmat pe bărbatul ei în Olanda și ar fi rămas acolo.

„Louis n'ar fi fugit din Amsterdam și nu m'aș fi văzut silit să anexez regatul, să mă pierd în fața Europei și multe alte lucruri s'ar fi petrecut alt-fel.

„O regină trebuie să fie întotdeauna stăpână spre a se învinge și a se constrânge. Hortensia n'a fost o regină, ci numai o femee încântătoare, delicată și nenorocită."

Stele de altă-dată

Intrăm în noua eră de favoare a epocei numită „Fin de siècle", **adică epoca dramelor simbolice ale lui Maeterlink, a vremurilor în care** Mucha, **Grooser și alții, desenau „femei** estete", **în atitudini manierate,**

CLÉO DE MÉRODE

care nu trebuiau să ne dea întotdeauna impresia că sunt vii.

In această epocă Cléo de Mérôde **a fost pentru oamenii din generația de azi care împlinesc sau au împlinit 50 de ani, ceia ce e** Greta Garbo **sau Marlene Dietrich pentru juneța din prezent.**

La Operă cu toate că Cleo de Mérôde nu ținea primele roluri, orice tânăr o deosebea în baletul din Faust **sau** Coppelia **— Cosița despărțită în două ce-i cădea cu abondență și grație în jurul ovalului feței, profilul pur al frumoasei fete tinere, purtarea ei rezervată, dar mai ales farmecul tinereții și chiar piedestalul de scandal ce i-l făcuse opinia publică, făceau din ea un simbol popular, o ființă feerică, a cărui seducțiune nu se datora talentului său creat de dănțuitoare și cântăreață muzicală.**

Este de mirare deci că, după o atât de lungă dispariție din viața Parisului, această stea de altă dată care nu a păstrat din chipul ei de odinioară de cât faimosul păr așezat pe tâmple, mai are succes și acum pe scena de la Alcazar.

Sucesul e, se'nțelege, mai mult pentru renumele de altă dată, căci **afară de** „Valse lente", **pe care o dansează cu o drăgălașă și grațioasă mișcare lentă, celelate două scene, în care apare cu un pas breton și un pas havanez, nu sunt decât banale și vulgare spectacole pentru opere de binefacere și Cléo de Mérôde nu mai evocă nimic pentru admiratorii săi de altă dată.**

In aceiași seară scena de la Alcazar readucea în fața publicului pe vioaia și hazlia comoară de music-hall, M-elle Cassive, **care a fost odinioară unica și amuzanta** „Dame de chez Maxim's". **Sub părul ei alb și-a păstrat toată mobilitatea și malițiozitatea expresivă de odinioară. Vocea de asemenea și-a păstrat toată vigoarea mușcătoare, atât pentru că are un timbru de excelentă calitate cât și o dicțiune incomparabilă. Se înțelege însă bine că nu mai face pentru mussic-hall. Ar fi însă minunată pentru unele roluri din comediile de la teatrele de pe bulevard și în piesele clasice, cum ar fi de pildă rolul doicii din Romeo și Juliette și altele.**

Evenimente muzicale

In seara de 14 Octombrie s'a deschis în sala Dalles un ciclu de concerte de muzică de cameră și Lieduri consacrate marelui compozitor german Johannes Brahms. *Concertele sunt date de excelentul Quartet „Amicii Muzicei" (compus din d-nii I. Koganoff, L. Boniș, I. Ghiga și I. Fotino) ale cărui manifestări au fost călduros primite în sezonul trecut cu ocazia audițiilor de muzică engleză, pe care Regina le-a onorat cu augusta sa prezență, cum și în alte ocaziuni. Pe lângă piesele de muzică de Cameră (trio-uri, quartete, quintete și sextete, s'au cântat și un mare număr de Lieduri de acelaș compozitor. Au dat concurs prețios la aceste manifestări interesante, pe lângă d-nele Sophie Munteanu, Valentina Tassian și Robert Shilton (canto), d-nele Cella Delavrancea-Lahovary, Muza Ghermani-Ciomac, Titi Fotino, și d-nii Alfred Alessandrescu, Jora, Andricu, Rogalsky, Buchholz, (piano) Metani (clarinet) Nistor (corn), Schwartz (viola) și L. Boniș (cello). Numele participanților sunt o chezășie sigură despre înalta ținută artistică a acestor concerte.*

— Opere din Cluj, sub direcția d-lui Papilian, un intelectual de valoare și pricepere pentru instituție, a deschis stagiunea în seara de 3 Octombrie cu două lucrări valoroase românești: „Păcat boeresc" de Marțian Negrea și „La drumul mare" de C. Nottara. Aceste opere s'au reprezentat în regia d-lui Papilian.

Compozitorul Nottara a fost invitat pentru deschiderea stagiunii să-și dirijeze lucrarea.

Poșta Redacției

Manuscrisele de mai jos, neîndeplinind condițiunile, nu se pot publica în „Adeverul Literar".

BOTOȘANI: *D. B.*
BUCUREȘTI: *A. C.; N. M.; M. I. A.; Ion. Eg.; I. Gr.; V. Fe.; P. T. V.; Snom, Aurel I.; E. R.; St. I.; Florea F.; O. P.; R. S.; I. L.; V. D.; Liv. E.; P. V. C.; Ion D.; S. H. M. R.; C. V. Soare; I .Gh.; I. N. V.; Luminița P.; V. A. I. N. E.*
BRAILA: *P. N. I.; Z. M.*
TIMIȘOARA: *P. M. C.*
POIANA-STAMPEI: *T. C.*
POIANA-VERDE: *C. S.*
GALAȚI: *B. W.; V. H.*
PLOEȘTI: *N. N. M.- Cătina. P.-* Ploești.
BĂLȚI: *O. D.; G. A. R.*
SIBIU: *T. P.*
BREAZA DE SUS: *Th. B.*
C. LUNG-MUSCEL: *Cog.*
CETATEA ALBĂ: *N. D.*
PIATRA NEAMȚ: *Hoinaru.*
BURDUJENI: *A. I.*
BRAȘOV: *D. V. C.; B. S.*
SĂCENI: *E. B.*
BACĂU: *Ioanid; I. M.*
ARAD: *Nick. Sh.*
BUTENI-ARAD: *I. Z.*
MISLEANUUU-IALOMIȚA: I. P.
BORDEȘTI: *A. I.*
VIDRA: *C. M.*
PORCEȘTI-ROMAN: *E. A.*
SLATINA OLT: *P. D. M.*
VĂLENI: *I. D.*
CÂMPULUNG-MUSCEL: *S. S.*
CLUJ: *St. C.*
CERNĂUȚI: *D. C.*
ORADEA: *I. K. D.*
CONSTANȚA: *M. B.; T. M.; A. T.*
ROMAN: *C. M.; I. M.*
MEGIDIA: *A. R.*
IAȘI: *O. A.; C. D.; O.A.; I. D. M.; Al. V.*
GOVORA: *L. M.*
TG.-NEAMȚ: *M. M.*
TOULOUSE: *L. C.*
SEVERIN: *Gh. C. G.*
BÂRLAD: *M. L. C.*
RĂDEȘTI: *Haus.*
TÂRGOVIȘTE: *M. T.*
GEOAGIU: *Gh. A. M.*
CLEJANI-VLAȘCA: *P. I.*
BUTOEȘTI-MEHEDINȚI: *S. N. Ș.*
CRAIOVA: *M. N.*
FILIPEȘTI: *A. C.*
BALȘ: *P. R.*
BUZĂU: *F. Gh. I.*
TG.-MUREȘ: *I. R.*
BUCUREȘTI: *C. O.; V. P. V.; S. D.; N. I.; B. M.; I. P.; C. T.; A. N. Th. V. V. M.; Mauras; M. R.; I. F.; Dudescu.; I. C.; M. T.; A. M.; Gh. D.; I. G.; Vero.*

Următoarele manuscrise, de-asemeni nepublicabile, n'au indicație de adrese. Cele mai multe sunt trimise, probabil din București:

Val. V.; D. B.; N. C.; S. C.; B. B.; I. L.; D. St. R.; Melancolie; E. E.; L. D.; O. B.; J. C.; M. Z.

Cărți

N. Iorga: Istoria literaturii românești contimporane.
I. Crearea formei;
II. In căutarea Fondului.
Ed.: „Adevărul" București, 1934, Prețul unui volum 140 lei.

Aurel Cosma junior: Constituțiunea Regatului Iugoslav. Biblioteca „Progresul" No. 1. Prețul 30 lei.

George Râmnic: Tren de plăcere (schițe și nuvele). Tip.: „Lumina" Ploești, 1933.

Lae Chioru: Vedenii... Umbre Ostășești. Tip.: „Libertatea" București. Prețul 40 lei.

Ițhac Braunștein: Poezii pentru copii evrei. Tip.: „Tiparnița" București, 1934, Prețul 10 lei.

Reviste

Incotro: Nr. 171 (Septembrie).
Revista de Igienă Socială: Nr. 9 (Septembrie).
Gândul Vremii: Nr. 7 (Septembrie).
Poezia: Nr. 9 (Septembrie).
Astralis: Nr. 8 (August).
Frize: Nr. 8 (Octombrie).
Libertatea: Nr. 17, 18, 19 (Septembrie și Octombrie).
Revista Fundațiilor Regale: Nr. 10 (Octombrie).
Țărănismul: Nr. 37—38 (Octombrie).
Poporul Românesc: Nr. 15 (Octombrie).
Revista Tinerimii: Nr. 21—24 (Octombrie).
Banatul Literar: Nr. 1 (Septembrie).
Litere: Nr. 12 (Septembrie).
Tinerimea Patriotică: Nr. 2 (Septembrie).
13: Nr. 6—7 (Septembrie).
Șantier: Nr. 10 (Septembrie).
Finanțe și Industrie: Nr. 37 (Septembrie).
Plaiuri săcelene: 9—10 (Sept.—Octombrie).
Meseria Nr. 4 (Septembrie).

Ziare

Tribuna Edilitară: Nr. 110 (Octombrie).
Gazeta Cărților: Nr. 5 (Octomb).
Flamura verde: Nr. 9 (Octombrie).

Buletine

Buletinul Cărții Românești: No. 9 (Septembrie).
Transilvania: No. 4 (Iulie-August).
Buletinul Demografic al României: No. 9 (Septembrie).

POETUL

DELICATESSE

...se mută înainte de termen.

UN DISCRET

— N'ai o intrare mai dosnică pentru cumpărători cari nu țin să fie văzuți?

UNUL DE ALTĂ PĂRERE

TRECORD

— Bine că veni!...

Adevĕrul Literar și Artistic

ANUL XIII — SERIA II-A Nr 724
DUMINICA 21 OCTOMBRIE 1934

FONDATOR { AL. V BELDIMAN 1888—1897 / CONST MILLE 1897—1920 } FONDAT IN 1893

5 LEI EXEMPLARUL IN ȚARA
10 LEI EXEMPL. IN STRAINĂTATE

Anatole France și gloria literară

de AL. A. PHILIPPIDE

Un fenomen care, în literatură se repetă aproape cu regularitatea unei legi este faptul că între două generații literare care se succed există, mai întotdeauna, un dezacord. Mai mult sau mai puțin exprimat, acest dezacord este cu atât mai evident cu cât, de foarte multe ori, o generație nouă literară își caută înaintașii și filiația în generații trecute, făcând un salt retrospectiv în timp, câteodată chiar de un secol sau două.

Istoria literaturilor e plină de asemenea discontinuități. Ceiace e mai curios este faptul că dezacordul de care am pomenit este adesea mai mult formal, manifestându-se printr'o atitudine voită și premeditată. Este de multe ori o pornire isvorâtă dintr'o dorință de noutate cu orice preț, care nesocotește orice tradiție. Și nu rareori au loc reveniri, întoarceri și recunoașteri. Pentrucă, în literatură există mai puțin poate decât oriunde noutăți absolute. Creația literară se înrădăcinează întotdeauna în trecut. Și rădăcinile sânt cu atât mai solide cu cât sânt mai puțin vizibile. De-abia scormonind adânc le găsești. Este una din operațiile cele mai atrăgătoare ale istoriei literare. Operație, dealtfel, perfect inutilă, dar tocmai pentru asta frumoasă.

Ritmului acestuia capricios al generațiilor literare se datorește revelația multor valori și valorificarea postumă a multor talente. Cazul tipic este acela al lui Stendhal (care cu o nemaipomenită ascuțime și-a prevăzut el însuș gloria tardivă, precizându-și chiar anul când va fi desmormântat). O nouă generație care dărâmă idolii de ieri contribue astfel la repararea unei nedreptăți mai vechi, urmând ca idolii răsturnați astăzi să fie restabiliți de vre-o generație viitoare.

Anatole France, dela moartea căruia se împlinesc zece ani, n'a avut nevoie să-și prevadă desmormântarea în glorie. A cunoscut această glorie din belșug, de pe când era în viață. A fost o vreme, între 1900 și 1914 când Anatole France era la modă. O modă mondială, tradusă în tiraje fabuloase pentru epoca de atunci. France avea reputația unui autor delaolaltă subtil și ușor, profund și totuș accesibil oamenilor de oarecare cultură. Erudiția lui, dealtfel reală, avea calitatea de-a fi ușor asimilabilă. In comparație cu contemporanul său Bourget, greoi, cleios și de o pedanterie mondenă, France era aerian și spumos, și mai ales foarte confortabil.

Prin acest „confortabil" Anatole France a fost perfect adequat epocii în care a trăit. E vorba bine înțeles de un confort spiritual, de o lipsă de grijă și de o securitate intelectuală care au existat în cel mai mare grad în epoca anterioară războiului. France oglindește în scrisul lui acel spirit occidental, făcut din cultură ajunsă la saturație și din scepticism intelectual, pe care războiul avea să-l zdruncine în chip durabil. Dovadă pentru aceasta e ironia lui France, atât de trâmbițată și atât de temută pe vremuri. In lumina epocii actuale această ironie apare destul de dulce și de agreabilă, plină de bonomie sfătoasă, de o eleganță clasică. Pretutindeni, în cărțile lui France, ne întâmpină dulci violențe, îndrăzneli decente, atrocități amabile și confortabile revolte. Să fie aceasta oare numai din pricina unui stil incomparabil de clar și de șlefuit, podoabă supremă care inobilează chiar ultima abjecțiune, găoace de aur în care orice ajunge să strălucească? In bună parte desigur că și aceasta contribue la impresia de confort pe care ne-o dă astăzi arta lui France. Dar este o cauză, poate, mai adâncă. Sub aparența unei ordonate gândiri Anatole France ascunde o perfectă anarhie spirituală. France n'a crezut, dacă a crezut în ceva, decât în existența unui Frumos, pe care l-a căutat deopotrivă în antichitatea clasică și în învălmășeala vieții moderne. Prin aceasta el reprezintă o categorie de oameni care tinde hotărît să se împuțineze în epoca noastră, poate chiar să dispară vremelnic. Privit astfel, France apare într'adevăr ca un strigoi, după cum tot ca un strigoi (acela încă în viață) apare și D'Annunzio, alt pontif al frumosului pur, fastuos și confortabil, profund deosebit, totuș, și incontestabil inferior ca valoare spirituală.

E curios cum Anatole France ajunge să dea impresie de confortabil afișând la fiecare pas în opera lui îndoială și scepticism. Poate că e o contradicție aparentă. Atitudinea sceptică este, într'adevăr, cea mai odihnitoare. Indoindu-te de orice, ajungi să te desinteresezi de orice și să privești totul ca un spectacol, tragic sau comic, după împrejurări, dar mereu spectacol, adică joc fără scop

ANATOLE FRANCE

practic. Este mereu aceiaș veche ironie romantică, pe care romanticii germani dela începutul veacului trecut o predicau fără s'o aplice, fiind prin firea lor refractari la scepticism.

Moartea lui Anatole France în 1924, când avea optzeci de ani și când ajunsese pe punctul de a-și supraviețui, a stârnit timp de câteva săptămâni, prin revistele și ziarele franceze, obișnuita serie de articole, panegirice și amintiri pe care era de așteptat s'o stânjenească un scriitor cu glorie mondială bine stabilită. Zece ani au trecut. Care este astăzi situația lui France în literatură? Se poate afirma hotărît: e nulă. Intre Anatole France și generația de acum zece ani și cu atât mai mult între el și generația actuală e o prăpastie. Fenomenul desacordului și al discontinuității de care vorbeam mai sus s'a produs mai intens decât oricând.

France avusese detractori încă de pe când era în viață. Mi-aduc aminte de o carte al cărei autor (obscur, foarte probabil) se străduia pe sute de pagini să arate că toată opera lui France nu este decât o cârpăceală de pastișe, o meșteșugită tăinuire de furturi literare. Situații, personagii, replici, subiecte din romanele și povestirile lui erau descusute și date pe față drept imitații, plagiate și reminiscențe. Efectul cărții era dezolant și, în bună parte, convingător. Este sigur că France, a cărui cultură literară mai ales în ce privește clasicii era enormă, a întrebuințat involuntar în opera lui nenumărate clișee. Dealtfel, singurul roman adevărat pe care l-a scris, „Le lys rouge", e banal și valoros prin stil. Iar

Urmare în pag. II-a

Din viață... și din cărți

Interimat

Simt că trebue să încep prin a te liniști, iubite cititorule. Dar nu-ți face griji zadarnice și crede-mă pe cuvânt: D-l Sevastos nu-ți va fi mult timp necredincios. Numai câteva săptămâni și îi vei vedea din nou aici, în rubrica pe care îți arunci întâiu ochii. scrisul și iscălitura.

Gândește-te că a te supăra pe dânsul pentru această scurtă lipsă ar însemna să fii egoist și nedrept. Nu uita că el până acum n'a avut ca Domnia Ta, vacanță. Nu uita că pe când Domnia Ta îți aeriseai plămânii cu mireazmă acrie de brad sau cu boare sărată de mare, el se înăbușia aici, în miros de asfalturi descleiate și în zăduf de Iulie. Drept e deci ca acum, părăsindu-te pentru o clipă, să plece să răsufle și dânsul.

Și apoi gândește-te că undeva, într'o miriște, pe o moșie din Bărăgan sau într'un colț de Moldovă, i-au dat întâlnire, de o lună, prepelițele. Intr'un hățiș, lângă un drum, cu inima tâcâind de nerăbdare, îl așteaptă iepuri, prieteni de-ai Domniei Sale. In bălțile Jijiei stoluri de rațe înnegresc apele luminișurilor. Iar în porumburile ce au început să se pârguiască, au poposit, de câtăva vreme cocori. Numai pentru scurt timp. Căci în curând vor prinde să se înșire pe cer în linii viermuinde, plecând cu fața către soare și către miazăzi, cum li-i obiceiul. Cine vrea să-i întâlnească nu trebue deci să mai stea la îndoială.

Mai gândește-te că în deal, la Copou, d. Sadoveanu și-a scoborît din pod undițele și a început să le rânduiască cu grijă. Că a cumpărat plute, sfori și cârlige nouă. Că a trimis, fără îndoială, și vorbă de vale, în baltă, lui moș-Barnea sau lui Neculai Cojocaru, să se ție gata cu luntrea. Că în sfârșit, de o săptămână încheiată, în fiecare zi la ceasul trenului Domnia Sa coboară nerăbdător până în poartă, și cu mâna streașină deasupra ochilor se uită peste gard la vale, dealungul drumului pe care trebue să vină, cel ce întârzie să se ivească.

Și apoi, iubite cititorule, am să-ți mai fac o destăinuire. Aceasta e însă taină mare și te rog să n'o mai treci altuia. Să sti că ai să te alegi și Domnia Ta cu ceva de pe urma vacanței d-lui Sevastos. Căci la întoarcere el n'o să vină cu mâna goală. Te-ai gândit la un iepure sau la o potârniche? Nu! nu e vorba de asta! O să ne aducă, o să-ți aducă în dar o carte, un roman. Vrei să știi care-i titlul și ce va cuprinde? Iartă-mă, dar asta nu pot să ți-o spun. Ar fi să sporesc indiscreția de care a și început a-mi părea rău de alt fel.

Nădăjduesc însă, că te-ai încredințat acum că am deplină dreptate. Că adică, trebue să-i lăsăm gazetarului Sevastos câteva săptămâni de libertate, pentruca scriitorul Sevastos să poată pune umărul din plin la opera pe care acum, ca și mine, ai început s'o aștepți și Domnia Ta cu interes, adică cu nerăbdare.

Răzbunare de femee

Un prieten, un străin, mi-a povestit o întâmplare puțin obișnuită, petrecută undeva, în țara lui.

Doi tineri se iubeau. Nu și-o spuseseră încă și nu era între ei nici o legătură formală. Dar crescuseră împreună. Se jucaseră, amândoi totdeauna, și învățaseră pe aceiași carte. Se obișnuiseră unul cu altul până într'atât, încât o despărțire le apărea ca un non-sens sau ca o catastrofă. Și fiecare din ei, în gândul lui, se făgăduise celuilalt. Trecură ani. El era acum gazetar cu viitor și scriitor ce făgăduia. Ea, profesoară. Intr'o zi tânărul scriitor publică o nuvelă în care era vorba de un ins care săvârșea nu mai știu ce fapte incorecte de dragul unei actrițe, femee ușoară. Cum se întâmplă adeseori, scriitorul se zugrăvi pe semne pe sine însuși în eroul său. Dar până într'atât, încât prietena lui din copilărie luă toată povestea de adevărată. Și crezu că acela pe care ea și-l visase soț, o înșelase. Din ziua aceea nu vru să-l mai vadă. După o lună se mărita... cu altul. De desnădejde tânărul plecă în alt continent, undeva, în colonii.

Cât de des, cât de lesne întrebuințează femeile, răzbunarea aceasta atât de femeiască și atât de tristă și pentru noi, și pentru ele. O răzbunare înjositoare și zadarnică ce nu slujește decât la a sfărâma două sau chiar trei suflete, trei vieți, dintr'odată.

Tânăra din întâmplarea noastră s'a măritat ca să se răzbune. S'a măritat fără să șovăe, fără să aleagă sau să se gândească, cu cel dintâiu ofițer cu furajeră albastră sau cu cel dintâiu substitut de procuror, pe care hazardul i l-a scos în cale. Poate că norocul a ajutat-o și a izbutit să-și dureze un cămin, un cuib cald și trainic. Și poate chiar că va fi fericită. Dragostea aceia de la începutul vieții ei de femee va căuta să o uite. Va izbuti, căci tinerețea uită repede.

Dar dacă măritișul acela făcut cu ochii închiși se va arăta a fi o greșală? Atunci va suferi și va face la rându-i să sufere. Și amintirea omului iubit întâiu îi va mări suferința. Indoiala, gândul putinței unei nedreptăți făcute celui plecat își vor înfige adânc ascuțișul de ghiară în inima, și așa destul de rănită. Vedenia unei vieți fericite, alături de el, va deveni obsesie de fiecare clipă și izvor de mai cutremurătoare desnădejde. Și viața i se va scurge toată așa, lipsită de licărirea oricărei bucurii, mohorâtă de cenușea fină a regretelor.

...In timp ce undeva, pe Niger, în Oubangui sau pe coasta Senegalului, într'un colț de desert sau într'un fund de pădure tropicală, el va căuta uitarea în whisky și în primejdii căutate cu lumânarea. Și va muri la jumătatea vieții cu aprindere de ficat sau de glontele propriului său revolver, ca toți colonialii.

EMIL COLIU

Cântec simplu

A venit toamna;
Lăsați-mă singur.
Pentru ce?
Pentru cine?

A venit toamna;
Lăsați-mă să plâng.
Pentru ce?
Pentru cine?

A venit toamna;
Lăsați-mă să mor.
Pentru ce?
Pentru cine?...

DEMOSTENE BOTEZ

Soluția salvatoare

Am un prieten. Un om fermecător, de o inteligență sclipitoare, de o sensibilitate dizolvant de nuanțată, de o vervă fără egal, spumoasă, colorată și plină de substanță vie. Un om copleșit însă de propriile-i înzestrări care, multiple și contrarii, se paralizează reciproc. Un ratat conștient dar incapabil de a reacționa. Un fel de minunat muzeu de strălucite virtualități, o seră unde germinează o întreagă floră în perspectivă. Dar e destul să scoți o sacsie la aerul proaspăt și tare de afară pentru ca germenul să se ofilească și să se sclerozeze fără speranță de îndreptare. Scos din ritmul vieții sale interioare obicinuite, smuls din atmosfera istovitor de densă a lumii răsfrântă în adâncuri, omul acesta cu totul excepțional, devine, fără tranziție, un trist imbecil oarecare.

Pentru a putea să continue a trăi în acelaș fel, retras ca într'un turn al tăcerii în ambianța exclusivă a nălucirilor sale, a făcut toate sacrificiile și când acestea s'au epuizat, a început să facă unele concesii și două, trei compromisuri. Cu gesturi dezinvolte dar lucide, a aruncat felurite lesturi peste bord. Printre acestea și un oarecare număr de scrupule.

Cineva îi atrăgea atenția într'o zi:

— De ce îi arăți atâta încredere lui X?

Te bârfește îngrozitor.

— Dar nu mă bârfește de loc. A bârfi, după mine, înseamnă a spune lucruri răutăcioase și inexacte. Or, ce spune el? Că sunt leneș? Sunt. Că sunt un ratat? Sunt. Că sunt o canalie? Sunt. Că tapez lumea? O tapez. Că etc., etc., etc.? Ei bine, da, etc., etc., etc.! Prin urmare nu mă bârfește deloc.

Un bătrân cu concepții înconjurate cu ziduri chinezești pe coama cărora mai pusese și cioburi de sticlă și vre-o trei rânduri de sârmă ghimpată, a recunoscut într'o seară, la o petrecere de conac de moșie, auzindu-l spunând câteva versuri de ale sale:

— Păcat de tine! Ai avea ceva ștofă.

— Ce folos, coane Manole, dacă nu am avut croitor bun pentru ea. In loc să mă croiască Diavolul cu mână de maestru, m'a croit Dumnezeu cu mână de cârpaciu.

Voind probabil să corecteze croiala stofei, un prieten influent, cu inimă de oțel, capabilă să înfrunte orice deziluzii, speriat găsindu-l, când s'a întors dintr'o călătorie mai lungă, ajuns un al doilea Oblomov, l-a numit, fără măcar să-l întrebe, în magistratură.

Provizoriu, până să se facă loc în Capitală — conform bine cunoscutelor procedee — i s'a hărăzit un locșor de ajutor de judecător într'un târgușor din jurul Bucureștilor.

Când a aflat vestea din gazete, prietenul meu a dat fuga la telegraf cu demisia în mână. Domnișoara prevenită a trimis telegrama pe o adresă imaginară și a doua zi protectorul l-a convins să-și adune într'o valiză cele necesare—minus cărțile și manuscrisele abia schițate pe care l-a obligat să le lase măcar pentru o vreme acasă — și să se urce în tren. Lucrul se petrecea la o moșie, undeva într'un colț de Moldovă.

Un autobuz astmatic și sdrăngănind din toate tinichelele caroseriei, l-a dus pe înoptate până în fața judecătoriei.

Era prin Noembrie; un sfârșit de toamnă câinească, cu șosele transformate în lacuri mazuriene și cu sate reamintind așezările lacustre, cu câmpii mohorâte și aproape una cu zarea pământie. Vă închipuiți, desigur, ușor, care era starea sufletească a proaspătului magistrat? Ei bine, nu. Vă înșelați.

Oblomov s'a simțit dintr'odată fericit. Să te afunzi, ca într'o caldă și destinzătoare renunțare, în noroiul acela cleios dar pur în esența lui de pământ curat de țarină, muiat de apele cerurilor slobozite; să te afunzi treptat și iremediabil, să te lași adormit de cenușiul lin al întinderilor netezi! Ce voluptate!

Se și vedea stabilit definitiv acolo, însurat cu fata popii sau a cârciumarului, cu plozi mulți, cu burtă, guse și pantaloni în tirbușon, poate chiar cu principii solide, crescute treptat dar inevitabil.

Totuși, odată rămas singur, în camera în care judecătorul titular făcuse rost să fie găzduit cât se putea mai bine, nu se simți tocmai, tocmai bine. Gazda era văduvă de factor poștal care primea „Universul" din care tăiase — și le pusese pe pereți sub sticlă — toate pozele morților iluștri, pe catafalc: Franz Iosif, Regele Carol, Impărăteasa Elisabeta, Take Ionescu și Ionel Brătianu.

Cum era obosit de drum, se hotărî să se culce împiedecându-se astfel de a mai reflecta, ceeace constituia desigur un excelent început pentru viața nouă de super-oblomov pe care dorea să o inaugureze cât mai curând.

A doua zi de dimineață se sculă de vreme.

Scularea aceasta matinală nu fu tocmai plăcută. Lipsa dușului fierbinte, răcit apoi progresiv care șterge orice urmă de oboseală, se făcu și mai crud simțită.

Vre-o două-trei automobile oprite în fața judecătoriei îl cam neliniștiră. Căci rămăsese singur (lucrul se petrecea puțină vreme după încheerea războiului). Judecătorul titular, de abia îl așteptase să sosească și o ștersese la București cu primul autobuz. Inainte de a pleca îl sfătuise prudent:

— Amână toate procesele. Dacă vreunul nu se poate amâna și te încurci mai consultă grefierul din ochi sau suspenzi ședința ca să cauți în coduri. De altfel nu ai de cine să te jenezi, fiindcă e rar să vină pe aici vreun avocat.

Or, iată că veniseră doi, trei. Cum, cum, a amânat fără discuție aproape douăzeci de reclamații pentru furturi de orătănii, ultragiu prin ridicare de poale și cuvinte de rușine sau diverse ruperi de ciomege peste spinare. Totul părea să meargă strună. Dar deodată drumul se înfundă. Pe negândite.

Reclamantul fiind chiar primarul, personagiu politic în comună, își adusese patronul, avocat din București.

Pârâtul, adversar politic, făcuse la fel.

Reclamantul spunea că i-a împrumutat rivalului, pe vremea când erau în acelaș partid, opt bănicioare de făină de porumb. Și că nu i-au fost restituite decât patru. Celălalt susținea că i le-a dat pe toate. Ce era de făcut?

Partea reclamantă — fără s'o întrebe nimeni — se declară gata să jure. Junele magistrat respiră, căci întrevede încheerea instantanee a procesului.

Dar iată că partea adversă începe să urle:

— Jur și eu don' jude 's trăiți!

Atâta mai lipsea.

El știa precis că există undeva în cod, un blestemat de text care reglementează deferirea jurământului. Cât de fanteziste îi fuseseră studiile, întâmplător i se părea totuși că vede înaintea ochilor pasagiul din cursul de procedură unde se vorbea despre asta. Dar îl vedea, din nefericire, tot atât de turbure și jucăuș cum vedea prin ceața zorilor cheiurile Senei și donjonul Palatului de

Urmare în pag. II-a

Pagini din Istoria Medicinii

Medicina la Hinduşi

Din studile lui Jac *Bontius:* *„Medicina Indorum"* (Lugd. Bat. 1718); ale lui *Liétard:* „Lettres historiques sur la médecine chez les Hindous" (Paris, 1863); ale lui *Daremberg:* „Recherches sur l'état de la médecine durant la période primitive de l'histoire des Hindous" (Paris, 1867); ale lui *Bouillet* (Paris, 1883) şi alţii, rezultă că *în desvoltarea medicinei hinduse trebue subliniate două faze distincte:*

I). Prima perioadă: *iniţială, primordială, invocativă,* perioada *imnurilor sanscrite* sau *perioada vedică,* după védas sau cânturile sacre *dar* şi *medicale* relative la profilaxia blestemelor şi a puterilor oculte şi dăunătoare. Vaidyaşii erau foarte instruiţi şi nu atât de superstiţioşi ca brahmanii.

II). A doua perioadă: *medicală, brahmanică, ayurvedeca. Ayurveda* este opul care cuprinde ştiinţa vieţei şi e scrisă, zice-se, de *Susruta,* sub dictarea lui *Dhanvântari,* zeul medicinei.

Brahmanii au devenit mai târziu posesorii ştiinţei şi artei medicale.

Ca şi la Egipteni şi la Elini, sacerdoţii hinduşi erau şi medici.

Influenţele sociale şi credinţa că ştiinţa medicală vine de la atot puternicul, impunea ca ştiinţa să fie păstrată aşa cum e, nealterată, înscrisă sanscrit în *Vagadastirium.*

Din operele lui *Susruta* şi *Şaraka* rezultă că medicii sacerdoţi hinduşi cunoşteau *anatomia umană.* Nu se ştie însă dacă disecau cadavre umane.

Fiziologia omului o rezumau în legătura dintre:

a) *trei umori radicale:* aerul, bila, flegma şi

b) *opt părţi elementare:* chilul, sângele, sperma, urina, materiile fecale, sângele menstrual şi laptele, al căror echilibru, în stare normală este ţinut de o emanaţie divină, a cărei dispariţie provoacă moartea, de *forţa vitală.*

Izvorul *pulsului* se găseşte la circa 4 degete sub ombilic şi se împarte în 7200 artere distribuitoare ale sângelui în toate părţile corpului.

Fecundaţia tot la acest izvor se operează.

Din punct de vedere patologic, din scrierile sanscrite culegem următoarele cunoştinţe.

Oamenii se nasc cu *germenii a trei boli:*

Vodum (= flatulenţa); *Bitium* (= ameţeala) şi *Umorile impure.*

Predispoziţia individuală şi ancestrală (rezultanta existenţei anterioare şi a alteraţiei umorale) impune predominenţa unuia, a doi sau a tuturor germenilor boalei. Din această combinaţie rezultă 2887 de boli din domeniul psihiatriei şi al medicinei generale, unele vindecabile, altele incurabile.

Medicii sacerdoţi ai Indiei nu se mulţumeau la stabilirea diagnosticului, să cerceteze numai calitatea pulsului, ca medicii chinezi, ci examinau şi secreţiile şi excreţiile organismului uman.

Documentele sanscrite ne arată că medicii chinezi ştiau gustul urinelor diabeticilor.

Dacă ar fi să credem afirmaţia lui *Handvogel* din: „Aperçu historique de l'origine de la médecine" (Paris 1877), în *Ayurveda* găsim chestiuni interesante de obstetrică. Medicii hinduşi procedau aşa în limitarea pronosticului boalei: „dacă mesagerul trimis de ei la bolnav raporta că l'a găsit suferind şezând în agorà cu faţa spre Soare-răsare, salvarea bolnavului era iminentă".

Dacă nici astrologia, nici sborul pasărilor nu răspundeau întrebărilor medicilor hinduşi asupra pronosticului boalei, ei recurgeau la proba untdelemnului, care constă în a turna câteva picături de untdelemn în apă; dacă acele picături pluteau bolnavul era scăpat de boală şi moarte. Ce optimism! Capitolul terapeuticei hinduse cuprinde:

Alegerea alimentaţiei; impunerea unui somn de lungă durată; viaţă sobră şi regulată; sfatul ca un bolnav să nu se strâmbe când primeşte vreun leac, căci astfel sămănând cu *Brahma* şi *Shiva,* păcătueşte foarte şi nu se vindecă; sângerarea cu o lanţetă denumită *Kutharica;* numeroase droguri minerale, vegetale şi animale, între care enumărăm materiile fecale şi urina de vacă; descântece.

Trendelemburg în „De veterum Indorum chirurgia" (Berol, 1866), crede că medicii hinduşi erau buni chirurgi, abuzau însă de termocauterizare, de chimiocauterizare cu sulfat de Cupru sau de fier. Cunoşteau operaţia buzei de epure, talia ipogastrică, laparatomia şi autoplastia.

Medicii hinduşi erau împărţiţi în şapte ordine, fiecare ordin cu zeul lor protector, în numele şi sub auspiciile cărora aplicau terapeutica medicochirurgicală.

Primul ordin cuprindea *pediatrii;* al doilea ordin: pe tămăduitorii muşcăturilor de *animale veninoase.* Medicii aceştia aveau leacuri necunoscute de Europeni; al treilea ordin: pe tămăduitorii *neuropsihopaţilor;* al patrulea ordin pe specialiştii în bolile genito-urinare; al cincilea pe *igienişti;* al şaselea pe chirurgi; al şaptelea pe deţinătorii secretelor macrobioticei. Cunoşteau leacuri — dacă ar fi să-l credem pe Ctesias — cu care prelungeau viaţa până la 200 de ani.

Mai existau şi oftalmologi care cunoşteau operaţia de cataractă.

OD. APOSTOL

Scrum

Şi a trecut prin viaţa mea pustie,
Intâmplător — cum treci printr'un bazar.
I-am fost o indicaţie de zar —
Şi-atât. In urmă-i nicio mărturie.

Doar cântecele frunzei de stejar
Ce sufletul la moarte mi-l îmbie,
Gătindu-mi-l ca pe o panoplie,
Cu tot ce are-apusul mai bizar.

Şi parcă şi-amintirea stă să moară.
Tristeţea îi sugrumă pâlpâirea.
Şi 'n candela în care-a ars iubirea,

Seninul infinitului coboară.
Oh, de-ar muri şi florile de tei!
Să nu mai simt mirosul cărnii ei.

LEONARD DIVARIUS

Apare peste câteva zile:

„Duminica orbului"

ROMAN
de
CEZAR PETRESCU

EDITURA „ALCALAY"

Cronica ideilor

Cezar Papacostea: Sofişti în antichitatea greacă Studiu însoţit de o traducere din Platon (Gorgias) Cartea Românească, 1934

Lucrările anterioare, printre care se numără şi impecabila traducere a unor capod'opere din Platon, Homer şi Cezar l-au consacrat pe d. Cezar Papacostea ca unul din cunoscătorii competenţi ai culturii antichităţii clasice.

Continuând seria strălucitelor traduceri, d. Papacostea tălmăceşte un fragment din cunoscutul dialog platonician *Gorgias* (481—506, 521—527).

Această traducere care aminteşte de calităţile şi talentul pe care le-am apreciat în lucrările anterioare, este precedată de un studiu asupra sofiştilor în antichitatea greacă.

Pentrucă, în regulă generală, la noi se ştie prea puţin despre sofişti, şi rolul pe care l-au avut în desvoltarea civilizaţiei greceşti şi în viaţa socială a civilizaţiei în genere, cu toate că au însemnat unul dintre momentele principale ale cugetării eline, vom insista asupra studiului foarte util al d-lui Papacostea.

Cum o remarcă d-sa dela început, până în veacul trecut sofiştii greci nu erau studiaţi decât din punctul de vedere al valorii şi aportului lor filosofic în gândirea antichităţii clasice. Istoria filosofiei le-a dat atenţie din belşug. Niciodată nu s'a pus însă accentul pe explicaţia sociologică şi istorică. Desigur că aceasta este în parte cauza pentru care sofiştii sunt judecaţi cu atâta asprime. Termenul acesta a rămas în tradiţia culturii cu un înţeles peiorativ. Când spui cuiva că e *sofist,* se înţelege că e unul care caută *giumbuşlucuri* de raţionament, trişează cu regulele logice ale judecăţii corecte, recurge la tertipuri în demonstraţie şi, în dibăcie retorică, caută să inducă în eroare, chiar respectând legile formale.

Sofisticăria a rămas ca un termen de ocară. Calitatea de sofist îţi atrage dispreţul lumii. Şi definiţia lui Aristotel, după care sofistica e o înţelepciune aparentă, e în parte responsabilă de acest discredit.

Dacă şcolii sofiştilor greci i s'ar fi căutat o explicaţie sociologică, punând-o în legătură cu procesul vieţii sociale de atunci, desigur că judecata istoriei ar fi fost mai puţin severă. S'ar fi văzut că sofiştii care au conferenţiat înainte cu 25 de secole prin centrele Heladei, nu sunt tocmai aşa de dispreţuit şi de condamnat ca orice conrupători ai spiritului. De altfel, trebue să se recunoască fără multă discuţie, că un curent care a trezit atâta pasiune, sofiştii fiind admiraţi sau urâţi cu înverşunare, criticaţi de Socrates, epicurei, stoici şi neoacademici, trebue să aibă ceva nou şi revoluţionar în sine. Nu orice fleac poate trezi durabila furtună de patimi în decursul veacurilor, cum a fost cea provocată de şcoala sofiştilor greci.

Secolul trecut a adus o înţelegere nouă a problemei, prin cercetările istoriei sociale, care au arătat dece curentul sofiştilor trebue judecat ca o perioadă necesară în desvoltarea spiritului societăţii, într'o vreme de trecere dela o economie la alta. Istoria socială nu judecă etic, ci cauzal în primul rând. Criteriul său de explicare este cel ştiinţific.

In ce conjuncturi economice au apărut sofiştii?

Prin secolul al V-lea a. Chr. Atena a ajuns punctul culminant al progresului economiei capitaliste. Acum încep intens experienţele politice lăuntrice. Lupta cea mare se desfăşoară între interesele lumii vechi, cu psihologie agrariană, în proces de lichidare, din cauza dispariţiei marei proprietăţi şi interesele lumii noui, cu un spirit extrem de mobil, plămădit sub influenţa desvoltării comerţului şi industriei. Era momentul tranziţiei dela aristocraţia agrară aflată în agonie la burghezia înfloritoare, care aduce alt spirit şi alte criterii morale în viaţa socială. Pentru prima oară în viaţa publică apare democraţia. Succesul în noua ordine cere alte însuşiri: talentul oratoric, arta de a cuceri simpatia poporului. Exerciţiile retorice sunt în mare cinste. Ştiinţele cu caracter practic, utilitar, iau locul speculaţiilor asupra naturii, adevărului, binelui şi frumosului. „Cetăţenii discutau asupra oricărei probleme de politică, strategie, meserii, etc. Când asemenea îndeletniciri au ajuns la cea mai înaltă desvoltare, oameni de talent excepţional şi de erudiţie, cum au fost de pildă Protagoras sau Gorgias, au putut susţine, ca nişte adevăraţi virtuozi, (în antichitatea greacă ei au fost numiţi sofişti) că, nici un subiect nu-i în sine nici bun, nici rău, ci-i aşa cum arta omului, cum voinţa şi interesele lui îl fac să apară că este" (pag. 10). De aci până la abuz, şi în consecinţă până la compromiterea termenului, care la 'nceput arăta distingere şi capacitate practică, nu mai e decât un pas.

Asemenea transformări economice aproape revoluţionare, cum a fost aceia de după războaiele persice, evident că produc schimbări esenţiale în relaţiile sociale cât şi în modul de gândire, simţire şi reacţiune al unei societăţi.

In aceste momente apar sofiştii, ca exponenţi ai spiritului nou, pentru care banul nu e un lucru odios, ci un mijloc de progres. Ei reprezintă morala burgheză, în opoziţie cu Socrates, marele lor adversar, spirit aristocratic şi moralist, preţuind numai agricultura, ca singura ocupaţie care nu umileşte şi nu vatămă trupul omenesc. Agrarianismul lui Socrates era la antipodul concepţiei sofiştilor. El nu concepea acel „capital intelectual", cum îl numeşte economia modernă, care poate produce bunuri materiale. A pleda şi învăţa pentru bani, înseamnă a degrada nobleţea intelectului, care constă în apostolat, în contactul afectuos şi desinteresat dintre suflete.

Lupta depe tărâmul economic şi social s'a prelungit pe tărâmul ideilor, unde durează decenii dearândul. Conflictul dintre sofişti şi Socrates, care avea cultul ideilor, importanţa fenomenelor economice în viaţa socială fiind în concepţia sa de ordin secundar, a fost un conflict moral.

Sofiştii ironizau pe Socrates pentrucă, deşi a trecut peste etatea copilăriei, se ocupă totuşi cu filosofia în loc să facă avere. Un sofist îi spune lui Socrates: „Când văd pe cineva care se ocupă cu filosofia şi este om în etate; când îl văd că nu s'a putut lepăda de ea, am ideia că ar trebui luat la bătae, Socrates, un astfel de om".

In noua societate întemeiată pe ordine capitalistă, fireşte că se formează altă morală, mai elastică şi suplă. Intelectualitatea se scindează: sofiştii merg cu valul, cu moda, iar alţii, foarte puţini, rămân credincioşi vechilor principii morale. Sofiştii căutau să legitimeze noua morală, cu argumente înalt filosofice. Sarcina le-a fost cu atât mai uşoară, cu cât morala veche era sdruncinată, pe de altă parte, şi din cauza contradicţiei sistemelor ante-socratice. Spiritul critic trezit de aceste contradicţii, duce la domnia spiritului individualist. „In locul vechiului adevăr căutat naiv şi neaflat se construesc „adevărurile" infinite ale oricărui subiect cugetător. Căci se ia ca „adevăr" orice un ins poate arăta ca atare şi poate convinge şi pe alţii în sensul susţinerilor lui. Este de ajuns talentul subiectului vorbitor, pentru a face verosimilă şi chiar plausibilă orice afirmare. Pentru a ne exprima în limbagiul platonic, se face acum înlocuirea pe toată linia a ştiinţei *(episteme)* prin opinie *(doxa).* Un joc subiectiv al opiniilor, iată ce va realiza în chip strălucit sofistica greacă" (p. 15). Dialogul, cu replică ascuţime, e în floare. Apare eristica şi dialectica. Un sofist trebuia să fie în primul rând un om foarte instruit; să cunoască natura omului, legislaţia, problema socială, politica, literatura, religia, elocvenţa. Sofiştii răspândeau în toate părţile cunoştinţele lor, massei, pe care o instruiau şi educau în felul acesta. In politică sunt creatorii spiritului primei democraţii cunoscută de istorie. Rolul lor e comparabil cu al enciclopediştilor francezi din preajma revoluţiei din 1789.

Politica privită ca scop, şi retorica socotită ca mijloc, au cunoscut o mare înflorire. Intr'o ordine democratică, se înţelege dece. Poporul trebuia convins prin puterea elocvenţei. Sofiştii, pregătind tineretul politic pentru conducere, corespundeau ... cerinţe organice ale vieţii şi ordinei sociale de atunci.

O filosofie propriu zis sofistă cum era cea eleată, stoică sau academică nu există. Fiecare sofist îşi avea teoriile sale. Exista însă o metodă comună care ducea la concluzii asemănătoare. Protagoras provine din şcoalele lui Heraclit şi Democrit. Gorgias, din şcoala eleată. De altfel lumea burgheză de atunci era tot aşa de sfâşiată de contradicţii, ca şi cea de azi.

E bine să se reţie că individualismul filozofic (în timpurile moderne reprezentat strălucit de Stirner şi Nietzsche) îşi are rădăcinile în teoriile sofiste, după care adevărul, binele şi frumosul sunt numai păreri subiective (p. 21).

Contra sofiştilor se ridică Socrates şi Platon, a căror reacţiune împotriva primejdioasei pulverizări la care duce curentul acesta, cade în extrema opusă, în comunismul platonicia.

După aceste explicaţii pe care le dă istoria socială contimporană rolului sofiştilor, aceştia sunt oarecum reabilitaţi.

D. Cezar Papacostea a făcut un bun serviciu punând la dispoziţia cititorului aceste elemente de judecată, care oricât de sumare ar fi ele, sunt folositoare.

Cât despre *Gorgias,* ajunge să se spună că este document de prima importanţă referitor la teoriile şi psihologia sofiştilor, pentru a se vedea folosul traducerii.

N. TATU

NU VEŢI PUTEA SCRIE
SUTE DE MII
DE SCRISORI
DAR VEŢI PUTEA
CORESPONDA CU
SUTE DE MII
DE CITITORI
prin
MICA PUBLICITATE
A ZIARULUI
DIMINEAŢA
şi veţi găsi ce căutaţi
IN ACEEAŞI ZI

Anatole France şi gloria literară

Continuare din pag. I-a

„Les dieux ont soif", una din cele mai plăcute cărţi ale lui France, este un pitoresc almanah cu anecdote al Revoluţiei franceze. Adevărul este că Anatole France nu scapă de defectul de-a fi livresc. Amintirile de lecturi abundă la tot pasul. Personagiile lui citează mereu. Şi dialogul, foarte des, are o aparenţă de discuţie intelectuală. Miracolul consistă doar într'o totală lipsă de pedantism. In acest miracol stă tot talentul, şi toată arta, într'adevăr splendidă, a lui Anatole France.

Dar e destul aceasta? Generaţia războiului şi generaţia de după război au socotit că nu. Câteva luni după moartea lui France s'a aşternut în jurul numelui lui o tăcere totală. El, cel citat în anii dinaintea războiului, luat altădată drept călăuză spirituală şi drept exemplu, nu mai este citat de nimeni nicăieri. „Anatole France en pantoufles" al lui Jean Jacques Brousson, rămâne doar ca un strălucit exemplu de ingratitudine şi de mahalagism literar. A servit poate ca să perpetueze imaginea unui France familiar şi uman, scoborît de pe piedestal, de care mulţi au auzit dar pe care numai puţini îl mai citesc.

Câteva luni după moartea lui France a apărut o broşură cu titlul: „Avez-vous jamais giflé un cadavre?"Aţi pălmuit vreodată un cadavru? Semnatarii acestui pamflet, scriitori din gruparea zisă pe atunci suprarealistă, flagelau cu înverşunare personalitatea mortului proaspăt îngropat. Printre tinerii de atunci broşura a avut un succes imens. Nu-mi aduc aminte nimic textual. Bănuiesc însă care erau reproşurile şi invectivele. Ele corespund diferenţelor între spiritul confortabil al epocii lui France şi epoca de astăzi. Trăim într'o vreme esenţial pasională. Patima politică, socială, intelectuală, literară, covârşeşte viaţa spirituală a timpului nostru şi caracterizează cultura actuală. Ce poate fi compatibil între France şi spiritul acestei culturi? Nimic. Indoiala lui, scepticismul lui elegant, sobrietatea expresiei lui, adoraţia lui pentru un Frumos ideal, ironia lui prea fină, satira lui prea calmă, humorul lui prea subtil, — ce rost mai pot avea într'o epocă de violente contraste şi de brutale conflicte, într'o epocă însetată de viitor? Pentrucă, în ciuda îndrăznelilor lui foarte moderne cum a fost apropierea lui de comunism (corectată, dealtfel de înrolarea fictivă ca soldat în război), Anatole France, apărător de paradă al lui Dreyfus, rămâne în fond un om al trecutului. Indrăznelile lui sânt combinaţii de cabinet şi atitudini cam suspecte de oarecare mistificare literară. Mai mult decât afacerea Dreyfus şi socialismul mondial îl interesa o carte veche găsită pe cheiul Senei sau o statuetă antică.

Oamenii ca el se fac astăzi tot mai rari. Chiar când există, astfel de oameni pot pretinde cu greu să mai ajungă la o conducere spirituală a omenirii actuale. Odiosul pamflet „Aţi pălmuit vreodată un cadavru?" este pe deplin justificat. Generaţiile sânt crude cu înaintaşii lor imediaţi. Şi sânt crude chiar când ele datoresc acestor înaintaşi formaţia lor spirituală.

Pălmuitorii cadavrului lui France îşi închipuiau că nu datoresc acestuia nimic. Va fi una din grelele şi interesantele sarcini ale istoriei literare să caute cândva dacă nu cumva între generaţia de astăzi şi France există o filiaţie ocultă. Admiraţiile literare se transformă de multe ori în antipatii, niciodată în indiferenţă. Generaţia care a pălmuit cadavrul lui France s'a hrănit în anii tineri cu îndoelile şi cu stilul lui perfid şi subtil. Dela el a învăţat să scrie — şi a învăţat să distrugă. Ceiace îi reproşa lui France era distrugerea lui stearpă, fără o înlocuire de valori. Oamenii războiului nădăjduiau în crearea unor valori nouă. Confortabilul France îi supăra. Seninătatea lui sceptică îi durea ca o insultă. Valoarea lui ca om de litere, şi numai ca om de litere, o nesocoteau şi aveau dreptate.

Ca om de litere Anatole France a fost desăvârşit. A fost produsul rafinat al unei culturi cu vechime şi tradiţie. E greu de prevăzut dacă gloria lui va reveni. Pentru a dăinui, opera lui sufere de un defect capital. Nu degajează nici-o energie spirituală. E statică. E lipsită de căldură.

Şi totuşi, în ceasuri de oboseală, vom reciti poate — pentru a câta oară? — „Les Dieux ont soif" sau „La Rôtisserie de la Reine Pedauque", chiar cu sentimentul că nu facem decât să pierdem vremea în chipul cel mai delectabil cu putinţă.

AL. A. PHILIPPIDE

Soluţie salvatoare

Continuare din pag. I-a

Justiţie când se întorcea spre ziuă din Montmartre.

In pretoriu se făcuse tăcere. Pe avocaţi însă începea să-i umfle râsul. Amintindu-şi de sfatul judecătorului, suspendă şedinţa.

In camera de chibzuire se aruncă avid asupra clasicului Hamangiu. Il luă întâi dela cap la coadă, apoi dela coadă la cap. Dar zadarnic. Incercă să caute la tabla de materii prin care se rătăci şi mai rău. Bătu atunci din palme să vie aprodul.

— Chiamă imediat aici pe domnul grefier. Aprodul se scărpină în cap şi nu se mişcă.

— Ce, eşti surd? Am zis să vie grefierul.

— Păi vez' că nu poate.

— Dar ce, e olog?

— Ba nu e olog deloc, e la umblătoare, ca omu'...

— Eşi afară! Adică stai. Cheamă atunci pe reclamant.

Nedumerit, iscoditor şi prudent, acesta intră cu căciula în mână.

— D-ta eşti mi se pare primar aici.

— Păi suntem, suntem. Şi tocmai dă aia am venit cu lacrimi în ochi ca să vă lăcram că...

— Bine, mă, nu ţi-e ruşine — se supără dintr'odată junele magistrat — tocmai tu, capul satului, care trebuia să dai exemplu de armonie, de spirit paşnic, să porneşti pe la judecăţi pentru patru bănicioare de făină?

— Să mor, don' judecător, dacă nu i le-am dat şi nu vrea să mi le dea că-i porc şi (urmează anumite imaginare operaţii de ruşine).

— Cât costă mă, o bănicioară?

— Păi costă un pol de bani pe la noi.

Băgând exasperat mâna în buzunarul vestei, asprul moralizator îi asvârli patru poli pe masă.

— Uite, ţi-i dau eu dela mine, dar acum marş în şedinţă şi spune că aţi făcut pace.

Până la sfârşitul şedinţei mai avu de plătit în acelaş fel, nişte cale sparte la o înghesuială într'un bâlciu şi un purcel tăiat cu coasa, fiindcă intrase într'o grădină.

Eşind dela judecătorie, se duse glonţ la poştă şi telegrafie judecătorului la Bucureşti: „Vino imediat, altfel mă ruinez".

I. IGIROŞIANU

a apărut
povestea vieţii mele
de Maria, Regina României
editura adeverul
— lei 120 —
un volum de 450 pagini cu numeroase planşe, tipărite la tiefdruck, pe hârtie chromo.

Scrisorile de dragoste ale lui Aristide Briand

S'a aflat de curând de moartea — într'un mic sat din Normandia, unde era fixată de câteva luni — a celei care a fost, în timpul tinereții marelui om de stat, amica lui Aristide Briand, și care a fost amestecată, în această calitate, într'un proces la Saint-Nazaire, proces care a avut oarecare răsunet.

Legătura a început în 1891 și a durat timp de zece ani.

Jeanne N. a păstrat cu multă grijă, într'o cutie, numeroasele scrisori primite dela tânărul advocat, care a avut pentru ea o arzătoare pasiune.

In cursul ultimilor ani, ea a avut ocazia s'o mărturisească mai multor prietene, și astăzi când cei doi amanți sunt morți, iar idila lor o poveste destul de veche, — publicarea scrisorilor nu constitue decât o contribuție la biografia ilustrului dispărut.

Majoritatea scrisorilor sunt adevărate scrisori de dragoste, pline de-o pasiune fără margini. Câteva fac aluzie la începutul și ambițiunea politică a lui Briand.

Iată câteva fragmente din pachetul de scrisori:

Jeanne N. părăsise de câteva zile Saint-Nazaire:

Draga mea iubită,

Dacă ți-aș putea descrie exact starea de depresiune morală la care m'a predispus plecarea ta, ai putea avea o noțiune mai mult sau mai puțin exactă de dragostea ce mi-ai inspirat. Nimic nu mă mai interesează, totul mă plictisește, totul mă obsedează.

Am impresia că soarele e mai întunecat, arborii nu mai sunt verzi, iar marea care scaldă plaja noastră e mai murdară ca totdeauna.

. . . .

Mai departe:

Te iubesc, te iubesc cu frenezie și sunt gelos de tine. Sunt gelos de toți cei ce te înconjoară, de sora ta, de nepoatele tale, care te îmbrățișează, de aerul pe care-l respiri, de peisagiul pe care-l admiri, de patul în care te culci și care-ți păstrează forma trupului tău iubit.

Scrisoarea ce urmează evocă succesele politice avute de eloquentul orator la întrunirile publice. Ea datează din Septembrie 1892 și e trimisă din Marsilia. Aristide Briand se dusese acolo ca delegat al sindicatelor de lucrători și al grupurilor de studii sociale din regiunea Loire-ei inferioare și luase parte succesiv la două congrese: Congresul federației sindicatelor și Congresul socialist revoluționar:

Frumoasa mea scumpă,

Sunt complect obosit. Eri seară, ședința publică a fost dintre cele mai furtunoase, către sfârșitul primului congres. Anarhiștii organizaseră o manifestație.

In sală erau îngrămădite peste cinci mii de persoane.

Am fost rugat să vorbesc ca să răspund unui anarhist, care, prin discursul său provocase un adevărat delir.

L-am pus la punct.

. . . .

Acum sunt foarte popular la Marsilia. Nu-ți poți închipui ce multă lume, femei și bărbați, au cerut să-mi fie prezentați.

De azi dimineață a început al doilea congres. Vei găsi și un articol în ziar, care-ți va da o idee de importanța acestui congres, prin personalitatea tuturor celor sosiți din diferite țări. Dela prima ședință am fost rugat să fac parte din birou. Sunt însă foarte obosit, aproape bolnav și aș vrea să mă odihnesc, cu atât mai mult cu cât va trebui fără îndoială să vorbesc din nou Marți seara în ședința publică. Poate chiar să fiu silit să vorbesc și Luni seara, într'o conferință de ordin cu totul particular. Femeile din Marsilia au fost foarte entusiasmate de discursul meu asupra situației lor în societatea actuală.

De aceia au vrut să organizeze la teatru o întrunire la care nu vor lua parte decât femei. Inchipuește-ți cel puțin cinci mii de persoane de sexul tău și pe bietul tău băiețel obligat să le intereseze! Pe de altă parte orașul Lyon, prepară pentru Miercuri seara o reuniune publică în onoarea mea, încât voi fi obligat să mă opresc, în trecere, și în acest oraș.

. . . .

La întoarcere spre Marsilia, după o conferință ținută la Lyon, Briand s'a oprit la Roanne, unde grupurile socialiste locale organizaseră o reuniune. Iată scrisoarea adresată prietenei sale:

. . . .

Intrunirea noastră de la Roanne a fost eri seara, ca toate cele precedente, minunată pentru mine.

Ea a fost însă foarte liniștită. N'a fost nici un schimb de cuvinte neplăcute, nici un schimb de pumni și din acest punct de vedere chiar monotonie.

. . . .

La începutul anului 1893, Aristide Briand și-a dat demisia din Baroul din Saint-Nazaire și a plecat la Paris, unde l-a urmat câteva luni mai târziu și Jeanne N.

De abea sosit în capitală se lansează în ziaristică și 'n luptele electorale. Astfel a fost redactor la „La Lanterne", condusă pe vremea aceia de Eugène Mayer, unde făcea regulat rubrica mișcării sociale și-a mișcărilor muncitorești. In acelaș timp fiindcă se apropiau alegerile legislative, Briand se gândește la o candidatură la Willette și-și face iluzia de a căpăta un mandat.

Scrisoarea următoare e din Iunie 1893:

. . . .

La jurnal, în afară de cronica privitoare la mișcarea muncitorească, mai dau zilnic încă două sau trei articole. Aproape în fiecare seară iau cuvântul la întrunirile publice. In sfârșit îmi prepar candidatura la alegerile legislative și sunt toate probabilitățile, micuța mea Janne, ca să fii soția unui deputat.

. . . .

Aristide Briand e în adevăr candidat la 20 August 1893 în al 19-lea sector, dar cade în favoarea poetului Clovis Hugues, socialist ca și el, și numai în 1902, deci mult mai târziu, va intra în Cameră ca deputat de Saint-Etienne.

Jeanne N. sosește la Paris în Octombrie 1893. Legătura lor durează până în 1898, dar ultimii ani de viață comună sunt însemnați prin furtuni din ce în ce mai dese. Briand îi reproșează c'a plecat să petreacă mai mult timp în orașul său natal și că-l uită pe el în avantajul unui fermier de-acolo.

Iată scrisoarea de ruptură!

In adevăr, mica mea Jeanne, de data aceasta e serios și-ți scriu această scrisoare, în care vei găsi motivele unei hotărîri, asupra căreia nimic nu mă va putea face să reviu.

Micul incident de aseară a fost fără mare importanță, dar venind după atâtea întâmplări grave, a fost ca picătura de apă care face să se verse paharul prea plin.

Când vei face bilanțul tuturor întâmplărilor, vei sfârși prin a recunoaște că atitudinea mea față de tine în acești doi ani din urmă, era mai ales de natură a-ți demonstra cât te iubeam.

Am suportat totul cu o resemnare, care nu-mi stă în caracter; deoarece voiam să te smulg unei existențe de minciună, în care te vedeam înfundându-te zi cu zi.

Mai întâi n'am vrut să cred, atât îmi părea de monstruos. Am fost de două ori în Normandia pentru a lua informații, pentru a vedea cu proprii mei ochi.

Am văzut și de atunci nu m'am mai putut îndoi.

Ei bine. Cu toate acestea, cu toată tristețea și mâhnirea, pe care m'am forțat să ți le ascund, fiindcă am pudoarea sentimentelor mele, și nu-mi place să-mi arăt suferința, am persistat totuși să te smulg din brațele unui țăran abrutizat și stupid, care venea după ceilalți să se arunce în calea dragostei mele.

Aceasta era din partea mea o lipsă de demnitate. Dar când iubești, nu mai există nici demnitate, nici mândrie, nimic...

Când te-ai reîntors îmi ziceam: Cine știe? Prin multă resemnare și tandrețe, va înțelege odată; dacă dragostea ei nu e decât adormită, se va deștepta și astfel vom putea isprăvi împreună o existență, din care petrecusem câțiva ani care contau.

Deabea reîntoarsă, ai început să vorbești de o nouă plecare.

Plec însă eu și de data aceasta, Jeanne, rămâi la tine și pentru totdeauna.

Plec deci și pentru a nu mă mai reîntoarce, poate numai câteva momente ca să-mi iau bibelourile pe care te rog să mi le mai păstrezi câteva zile.

Doresc din suflet să știi de-a lua viața în chipul cel mai practic...

Și-ți rămân prieten,

ARI.

Această scrisoare a însemnat despărțirea lor definitivă.

(Nouvelles Littéraires)

O vizită la Moscova

Religia și Biserica în Rusia Sovietică

D. Jaroslavski, secretarul comisiunii centrale de control anti-religios a Partidului Comunist, a făcut o serie de declarațiuni tinzând să precizeze care este regimul cultelor și dacă există o criză morală în Uniunea Republicilor Socialiste Sovietice.

Declarațiile d-lui Jaroslavski ar vrea să înfățișeze situația adevărată a religiei în stat și a luptei anti-religioase, stăruind cu deosebire asupra rolului covârșitor pe care-l joacă în această privință, Asociația ateiștilor militanți.

Lupta contra bisericii

La al patrulea congres internațional al proletarilor libercugetători, la care au participat reprezentanții a opt țări, s'a scos în evidență însemnătatea luptei ce trebue dusă împotriva acuzațiilor și neexactităților răspândite de dușmanii proletariatului pe seama Uniunii Sovietice: susțineri în care — pretind comuniștii — „clericii tuturor religiilor se dovedesc extrem de rafinați și de inventivi, începând cu Papa dela Roma și sfârșind cu episcopii și cu popii din cel din urmă cătun".

„Fabricanții de minuni, descoperitorii legendelor divine și ai revelațiilor, acești *sfinți de profesie*, duc o înverșunată campanie de denigrare, inventând socializarea femeii, rechiziționarea laptelui de femee, imoralitatea (ei spun că oamenii umblă goi prin Moscova, pentrucă au pierdut ori ce pudoare odată cu credința în Dumnezeu)".

Liber cugetătorii

Asociația proletarilor libercugetători are de scop să arate străinilor cum se formează noul om socialist, cum a organizat acțiunea anti-religioasă, aplicând principiul marxist-leninist, subordonând lupta contra religiei— intereselor de clasă. Deviza acestei asociații este: „lupta contra religiei e luptă pentru socialism".

Asociația aceasta alcătuia în 1931 cea mai puternică secție a liber-cugetătorilor internaționali, având după datele bolșevice — peste 5.000.000 de membri înscriși.

Oficialitatea sovietică fixează numărul libercugetătorilor la 20 milioane — printre care, se zice, mulți țărani.

Statul întrebuințează ca mijloace de răspândire a ateismului școala, presa, teatrul și numeroase alte mijloace de propagandă.

Programele școlare conțin multe elemente educative anti-religioase.

Biserica moartă și biserica vie

Intrebat acum câțiva ani care sunt relațiile dintre Stat și Biserică, Lunacearsky a răspuns:

„Biserica rusă și-a ținut primul congres în timpul revoluției. Și-a dovedit însă spiritul ei retrograd, alegându-l Patriarh pe Tihon. La început nu exista nici un fel de legătură între biserică și Soviete. Statul îi lăsa pe preoți în pace, iar aceștia își ascundeau pornirile contra-revoluționare.

„In epoca de foamete care a urmat, Sovietele au dat ordin să se ridice toate obiectele de aur din biserici, afară de cele strict necesare cultului. In urma acestei hotărîri, clerul se divizâ, dând semnalul conflictului definitiv cu Sovietele.

„Am trimis la închisoare pe episcopii vinovați, iar pe unii i-am împușcat. Insuși Tihon a fost dat în judecată. Față de aceste împrejurări, preoții din Moscova și din Petrograd au alcătuit societatea numită „Viața Nouă" înfăptuind la rândul lor revoluția. Episcopul Anton luă conducerea partidului mai înaintat, convocând un congres care s'a împărțit la rândul său în două tabere, o parte din preoți susținând analogia comunismului și a creștinismului, iar alții, liberali, rămânând ostili ideilor noastre.

„Noi rămânem credincioși neutralității ce ne-am impus și absolutei laicități a Statului".

Cultul propriu zis e îngăduit, și se practică liber, dar credincioșii nu au voe să facă prozeliți, religia fiind socotită „un narcotic al mulțimii". Nimeni nu e constrâns să renunțe la religie. Și astăzi cultul ortodox își are adepții lui. Dar actuala biserică rusă a suferit o serie de sciziuni; o parte dintre credincioși au rămas cu Mitropolitul Serghie, în biserica veche, numită „moartă", iar alții au constituit o organizație bisericească nouă, căreia îi spun „biserica vie". Amândouă luptă pentru dominația lor în masse și Asociația ateiștilor nu se amestecă în conflictele care macină cele două grupări.

Propagandă antireligioasă

In Rusia Sovietică există o sută de școli superioare muncitorești anti-religioase. Propagandiștii sunt pregătiți în Institutul de Istorie, în Academia de educație comunistă, în Institutul profesorilor roșii și în Institutul de filozofie.

Toate întreprinderile organizează cercuri de propagandă anti-religioasă. La școli sunt cluburi și grupuri de tineri ateiști.

Scopul principal al întregii acțiuni e să se dezvălue fondul *de clasă* al religiei, demonstrându-se că religia e o armă a dominației claselor și a intereselor exploatatorilor.

Religia nu se poate concilia cu comunismul.

Guvernul nu dă voe să se organizeze comune pe baze religioase, în care, adică, să existe o singură confesiune.

Țăranii care cred nu sunt persecutați, dar șefii sectelor sunt suspectați că urmăresc scopuri politice.

In școlile primare pot intra toți copiii, chiar și cei ai preoților sau ai acelora cărora li s'au ridicat drepturile politice.

In școlile superioare însă, unde se pregătesc cadrele conducătoare, comuniștii se conduc de principii de clasă. Și anume, se dă preferință copiilor de muncitori, ai țăranilor colectivizați, ai specialiștilor din întreprinderile industriale colective. Dacă mai rămân locuri vacante, sunt primiți și copiii preoților.

Propaganda ateistă e susținută prin acțiunea membrilor partidului (3.000.000 de propagandiști anti-religioși) și a Asociației tineretului comunist (5.000.000 de propagandiști).

Comuniștii și Komsomolii nu sunt obligați să intre în Asociația anti-religioasă, care e o asociație voluntară. Iar dacă un proletar vrea să-și mențină practica religioasă, el nu e silit să renunțe la credință, după cum nu e silit nici să facă parte din partidul comunist.

Teatrul și religia

Din sindicatele muncitorești pot face parte și cei care practică cultul. Dar comuniștii suspectează în toate împrejurările pe cei ce cred, acuzându-i că dau concurs dușmanilor proletariatului între care, spun ei, biserica ocupă locul de frunte.

Artiștii care practică religia pot fi membri ai sindicatelor profesionale, dar nu sunt admiși în Asociația proletarilor revoluționari.

Secțiile culturale ale sindicatelor fac o puternică propagandă anti-religioasă.

Unul din mijloacele de propagandă cu care pot fi influențate foarte puternic simțimintele maselor este, fără îndoială, teatrul.

La rândul său, teatrul e utilizat de Asociația ateiștilor ca mijloc de propagandă a ideilor anti-religioase. Totuși sunt destule teatre care reprezintă — în afară de operele revoluționare și anti-religioase, — lucrări de mistică religioasă din vechiul repertoriu, ca: „Faust", „Boris Godunov, „Aida", „Lohengrin"„ „Prințul Covanski", — socotindu-le opere muzicale de seamă. Reprezentând lucrări burgheze, comuniștii tind totuși să valorifice capo-d'operele trecutului în sens marxist-leninist, transformându-le adesea conform noilor concepții.

Momentul anti-religios joacă un rol de căpetenie în producția teatrală și cinematografică nouă, înfățișându-se întotdeauna atitudinea anti-revoluționară a preoților și a bisericii.

In scopul acesta au fost înființate teatre nu numai în marile orașe, ci recrutându-se adesea artiștii chiar din sânul populației și punându-li-se la dispoziție materialul anti-religios necesar, sub formă populară.

Festivitățile și serbările au totdeauna și caracter anti-religios, fiind însoțite, de cântece împotriva bisericii.

Editurile și presa s'au pus și ele în slujba acestei activități.

Cu toată criza de hârtie care se resimte astăzi în Rusia Sovietică, Statul publică numeroase cărți populare, literatură și broșuri de propagandă ateistă, tipărește ziarele anti-religioase „Ateistul" *(Bezbojnik)* și „Antireligiosul" *(Antireligiosnik)*.

Prin întruniri, procesiuni, conferințe și prelegeri publice și la radio, campania aceasta e generalizată.

Biblia

La întrebarea: ce regim se aplică cărților sfinte, în ceiace privește importul și răspândirea lor, un cărturar sovietic a răspuns următoarele:

„In Uniunea Sovietică, importul e monopolul statului. Biblia nu e o marfă atât de prețioasă încât să se facă o excepție cu ea. S'au admis totuși la import câteva zeci de mii de exemplare și s'a dat chiar voe să fie imprimată în Rusia, dar numai în rusește, nu în toate limbile Uniunii.

„Pentru noi, biblia nu este mai mult de cât o carte oarecare".

Botezul roșu

Neadmițând biserica, evident că Sovietele nu admit nici tainele creștine. Astfel, comuniștii nu se botează, nu se cunună și nu fac nici un fel de slujbă la înmormântare.

S'a susținut totuși că există un *botez roșu*. Mi s'a afirmat că nu-i adevărat. Nici un copil nu poate primi așa zisul botez comunist, atâta vreme cât nu se știe ce va deveni și dacă va face cândva parte din asociațiile comuniste.

Pe alocuri se practică totuși un fel de botez roșu: copilul e adus într'o adunare solemnă, unde tatăl își exprimă dorința ca pruncul să ia numele cutărei instituții industriale sau al cutărui conducător, — cu intențiunea ca instituția să poarte de grijă copilului în cazul când părinții vor muri sau nu-l vor putea crește.

Oficialitatea nu sprijină însă asemenea ceremonii.

Inmormântările

Funeraliile se fac deasemeni fără nici un ceremonial. Totuși, la căpătâiul persoanelor care au jucat un rol politic se pune uneori o gardă de onoare. Mortul e depus, la crematoriu, pe catafalc; tovarășii, veniți să-și ia rămas bun dela dânsul, stau, cu sau fără arme, lângă sicriu, înainte de incinerare.

E ultimul omagiu adus omului politic.

Cimitire comuniste nu există. Au rămas însă vechile cimitire ale credincioșilor, în care se văd destule cruci noi.

Carul funebru, care accentuiază latura sumbră a morții, nu corespunde mentalității sovietice. Comuniștii sunt duși la crematoriu într'un car roșu, având în locul crucii steagul roșu, simbolizând semnul sub care au luptat.

„In clipa morții unui tovarăș, îmi spunea un comunist cu care am stat de vorbă, noi ne gândim la momentele revoluționare ale vieții lui, și nu-l jelim".

N'am putut asista la o incinerare. Am văzut însă o înmormântare ortodoxă. Pe o căruță albă, de forma dricului obișnuit, dar fără draperii, se afla un sicriu acoperit cu un vechi vestmânt bisericesc. Dricul era tras de un singur cal, mânat de un dricar fără uniformă.

Un singur individ mergea în urma carului funebru.

Biserici care nu mai sunt

Tradiția religioasă milenară nu-i ușor de lichidat. Sovietele au pus impozite grele pe biserică, pe clerici și pe credincioși.

Seminariile au fost desființate. Recrutarea noilor cadre preoțești nu mai e asigurată.

Preotul e socotit un simplu funcționar al unei întreprinderi particulare. El nu are acces la cooperativele Statului. Credincioșii plătesc impozite atât de mari, încât sfârșesc adesea prin a renunța la practica cultului.

In zilele de sărbătoare bisericile sunt destul de frecventate și uneori chiar arhipline. Explicația ar fi următoarea.

Inainte, Moscova, cetatea sfântă cu „de patruzeci de ori patruzeci de biserici" avea 800 de lăcașuri de închinare printre care și cele alăturate școlilor, spitalelor, cazărmilor, gărilor și altor instituții de Stat. Existau și biserici particulare, ale negustorilor bogați, dar acestea au fost desființate din prima zi a revoluției.

După aplicarea legii despărțirii bisericii de stat, au încetat să mai funcționeze și bisericile de lângă instituțiile oficiale.

S'au dărâmat și s'au incendiat numeroase biserici.

Am aflat însă amănuntul impresionant că există lucrători care lucrează ziua la dărâmarea bisericilor, iar noaptea se roagă lui Dumnezeu să-i ierte.

In Moscova au mai rămas șaptezeci de biserici în care se oficiază după ritul ortodox, iar în restul Rusiei mai sunt câteva zeci de mii ale altor confesiuni.

Vestita catedrală a Mântuitorului nu mai strălucește pe cerul Moscovei, cu cele cinci cupole aurite. A fost dărâmată pentru nevoile circulației.

S'a creiat un muzeu special pentru icoane, unde sunt strânse operele de seamă ale pictorilor de biserici.

Biserică transformată în fabrică

Am vizitat o biserică transformată în școală.

Interiorul a fost zugrăvit ca orice apartament de locuit. La patru metri înălțime s'a tras un planșeu de beton, împărțindu-se biserica în două etaje.

La etajul de sus, în cele două turle, au fost sparte de jur împrejur ochiuri de lumină, prevăzute rudimentar cu pervazuri de ferestre.

Afară, drept frontispiciu — emblema sovietică (secera și ciocanul) și un imens portret de carton al lui Stalin.

H. BLAZIAN

Pe malul Cernei

Sosesc cu Cerna dintre munți
Cu piscuri țuguiate 'n frunte;
— Grei tauri gata să se 'nfrunte
Incremeniți, posaci și crunți! —
Pășesc pe subsuori de stânci,
Pe unde soarele pe brânci
Pătrunde-abia pe la amiază,
Și-ajung cu galbena lui rază
La peșterile 'ngemănate
Ca porii deși dintr'un burete,
In cari zac umbre violete,
Și curg prin colțuri înfundate
Perdelele de lilieci.
Pe-aci, în zori,
Când zvârle soarele colori,
Trec viperele însetate
Și scriu cu trupurile seci,
Lungi hieroglife pe poteci.
Pe frunze — rafturi subțirele
Culbecii pun turbane mici,
Doar pentru zâne și pitici,
Și jos, ciupercile și ele
Așteaptă mâinile mărunte
Să le prefacă în umbrele
Și să le plimbe-apoi pe munte
A lene-o salamandră trece
Purtând un fulger pe spinare;
Ce pălărie-ori cingătoare
Pierdu cândva agrafa-i rece?
Cu agere priviri, urmez
In circul crengilor de-alun,
Un puiu de veveriță brun
Făcând voltije la trapez!
Imi umple sufletul pădurii
Tot golul greu, săpat de om;
Il simt cum urcă 'n cerul gurii
Ca'n frunze seva 'ntinsă'n pom!
Ciocănitoare nevăzută,
Imi bate pulsul în ureche;
Mă prinde-un dor zglobiu de ciută
S'alerg pe stânci în zbor de streche!
Ași vrea să leg tovărășie
Cu lighioile din lume!
Să vie când le strig pe nume!
Să fac din viața mea moșie
Ce să le fie de-adăpost;
Să am și eu pe lume-un rost!
Ca sfânta Vineri din poveste,
Să îngrijesc de oropsite;
In schimb să-mi fie nelipsite,
Din patru zări s'aducă veste!
Singurătatea-mi — veche boală -
Să piară 'n dragostea lor gravă;
Să nu găsesc la șerpi otravă,
Și-un pui de urs să-mi doarmă 'n poală.

ALICE SOARE

Cartea străină

Jules Lemaître și Georges Ohnet

Intr'un articol despre Georges Ohnet, publicat în „Nouvelles Littéraires" (18 August 1934), André Dinar scrie:

„Mă întreb dece Jules Lemaitre a executat cu atâta asprime pe Georges Ohnet, care n'aspira de-a furniza epocii sale decât satisfacția fără importanță a unei lecturi burgheze.

De ce nu l-a lăsat să-și urmeze în pace cariera sa de foiletonist abil și conștiincios? Literatura nu era de loc amenințată prin apariția și succesul cărților „Maître de Forges" și „Serge Panine".

Inainte de Dinar, desigur că Georges Ohnet însuși și-a pus această întrebare — fără să-i poată da un răspuns.

Chiar el într'un interview înainte de „premiera" (15 Decembrie, 1883) a operei sale „Maître de Forges" s'a judecat cu multă severitate, așa cum n'ar fi trebuit s'o facă Jules Lemaître.

„Nu mă plâng, eu sunt ca popoarele fericite, fiindcă n'am trecut — zice el —. In curând voi fi o țintă dar nu mă tem... Am succes, exprim sentimente frumoase și nu atac morala; am multă mișcare, tocmai ce lipsește romanului actual, descriu ideile banale, înțelese de toată lumea, dragostea fără exagerare. La mine n'ai să găsești neologisme, scântei, nimic strălucitor, personal, turburător, crud, ceiace impresionează spiritele mediocre. Nu, nici nu vă puteți închipui ce mult plac publicului banal și de mijloc".

Georges Ohnet se cunoștea perfect. El făcea puțin caz de romanele sale — și de numeroșii lectori care le devorau. El dispunea de publicul pe care-l merita și știa prea bine că era „în afara literaturii".

Jules Lemaitre prin articolul apărut în „Revue Bleue" a trântit cu mare sgomot o ușă deschisă de victima sa. Apoi a venit Anatole France, care, cu o furie dublată, a împins mai tare această ușă deschisă de două ori.

Cât despre Georges Ohnet, dacă și-a pierdut fotoliul rezervat de Academie n'a pierdut — contrar celor susținute de Dinar — încrederea cinstitei sale clientele. Numai câțiva snobi de ambele sexe consideră necesar de a citi operele lui Georges Ohnet, dar în ascuns.

Viitorul, care e al cinematografului, aparține autorului operelor: Serge Panine, Maître de Forges, Comtesse Sarah, Lise Fleuron, La Grande Marnière etc.

Opera sa, contrar lucrărilor lui Lemaître și France, e „fotogenică".

Georges Ohnet își ia revanșa pe ecran, ca și d'Ennery, Xavier de Montépin, Ponson du Terrail și atâți alți „necunoscuți".

Un roman anglo-canadian

„Jalna" de Maza de la Roche — descendentă din francezi — povestește istoria contemporană a familiei Whiteoak instalată în Canada, în plină câmpie și unde-și exploatează domeniul numit Jalna. Din familie fac parte: bunica pe punctul de-a împlini o sută de ani, cele două fiice septuagenare, și nepoții dintre care cel mai mare, Benny, e șeful recunoscut, iar cel mai mic nu e decât un ștrengar de nouă ani.

Autoarea povestește cu mult umor toate încurcăturile ce nasc în sânul familiei, în urma căsătoriei nepoților.

Deși cartea e lipsită de multă culoare și sprinteneală, romanul te face să înțelegi felul de spirit dominant în mijlocul unei familii izolate de orice contact uman.

Duminica Orbului

Printre primele cărți cu care își inaugurează sezonul literar editura Universala Alcalay va fi: „Dumineca Orbului" de Cezar Petrescu.

Se știe succesul pe care l-a obținut „Apostol" ultimul roman al lui Cezar Petrescu. De la apariția lui și până astăzi „Apostol" a atins trei ediții. Aceasta înseamnă că romancierul Cezar Petrescu este astăzi scriitorul cerut de public.

Acelaș public care desigur că așteaptă cu nerăbdare noul roman al lui Cezar Petrescu: „Dumineca Orbului".

De altfel „Dumineca Orbului" îndreptățește toate surprizele, fiind o carte cu subiect nou și ciudat.

Groaza de moarte

Se zice că groaza de moarte este sentimentul cel mai caracteristic al raselor mediteraniane. Dar oare pasiunea cu care caută rasele nordice să-și asigure viața viitoare, dureroasa preocupare de a-și mântui sufletul, mult mai accentuate decât la mediteranieni nu sunt semne că această stare de suflet este aceeași la rasele nordice și în definitiv, la toate rasele umane, fără deosebire de culoare și așezare geografică?

Această chinuitoare groază de moarte este redată în toată tragica ei sinceritate de un romancier portughez, Ferreiro de Castro, în ultimul său roman „Eternitate". Eroul povestirii, un inginer forestier Juvenal Gonçalves și-a pierdut nevasta și impresia acestei morți încearcă el în zadar s'o uite. Neputând să suporte viața în Lisabona el pleacă mai întâi într'o lungă călătorie, apoi se așează în Funchal, locul lui de origină. Dar nici acolo, lângă fratele său Alvaro, care vinde broderii naționale, în mijlocul turiștilor de toate națiile, nu găsește uitarea.

Durerea sa ia forma unei suferințe generale, de fond permanent care-i hrănește toate gândurile și colorează toate sentimentele. Povestitorul știe să ne intereseze atât de mult în cât luăm parte cu tânărul inginer la afacerile sale, la aventurile sale de băiat frumos și iubit de femei, uitând tema dominantă a romanului, ca și în viața realului. Pasagii însă de o mare putere dramatică, o recheamă mereu în sufletul eroului ca și în acela al cititorului, cu aceiași ascuțită suferință, în tot decursul povestirii. Ea revine mereu ca motivul veșnic în desfășurarea tuturor evenimentelor, ca un leit motiv într'o simfonie pentru a se pierde iarăși în tumultul vieții, al ființelor și al lucrurilor.

Romanul lui Ferreiro de Castro se termină ca orice roman modern fără un sfârșit bine încheiat, în bine sau în rău.

Juvenal Gonçalves, care a fost în fruntea unei mișcări de lucrători a fost arestat și deportat. De alt-fel el se bucură de un tratament de favoare și pe bastimentul care-l duce este întovărășit de Elisabeth, tânăra englezoaică ce-l iubea și care-și părăsise bărbatul ca să-l urmeze. Viața va continua deci și după încheerea celor povestite de autor. Cum se vor sfârși toate pentru Juvenal Gonçalves nu importă. Ritmul vieții lui i-a fost întipărit de acea groază a morții pe care toți o resimțim. I-am auzit glasul dezolat și i-am simțit ecourile adânci și repetate în sufletul nostru — încheerea este fatală și deznodământul dramei la care am luat parte nu ne importă...

Ferreiro de Castro este un scriitor tânăr (născut la 1898). Renumele său este stabilit, dar... numai în Brazilia și în Portugalia. Europa nu-l cunoaște. Aceasta este situația tuturor scriitorilor din țări cu limba neîmprăștiată peste hotarele lor. De fapt este unul din reprezentanții cei mai autentici ai sufletului portughez. El redactează pagina portugheză din „Gazetta letteraria" din Spania și încarnează în multe din caracteristicile sale sufletul portughez.

Are setea de necunoscut și iubirea aventurii și a acțiunii proprie poporului său. De mic a plecat în Brazilia să-și caute norocul, dar nu a întâmpinat decât aspre suferințe și amare deziluzii. A venit de acolo doar cu o bogată experiență și cu simțământul mai ascuțit al grijelor sociale care chinuește lumea modernă. Operele sale reflectă un sincer entuziasm pentru apărarea celor slabi, apăsați și învinși în lupta pentru pâne. Chinurile existenții sale printre lucrători și chiar printre cei fără de lucru când nu avea încă 20 de ani, l-au făcut să se pătrundă adânc de chinurile și suferințele lucrătorilor și să înțeleagă sufletul răzvrătiților și teoriile anarhiste. Filosofia extremiștilor și-a însușit-o pe această cale mai bine decât dacă ar fi ascultat cursuri la Universitatea din Coïmbro.

Cele două romane prin care el s'a făcut cunoscut, „Emigranții" și „Pădurea virgină" au avut un caracter mai mult umanitar. Felul magistral în care Ferreiro de Castro descrie acolo viața chinuită a lucrătorilor brazilieni în pădurea virgină atât de fascinantă care e „Amazonia depărtată și enigmatică", i-au făcut atâta renume încât nimeni nu vorbește azi de jungla sud americană fără să-i pomenească numele alături de alt scriitor celebru din Columbia, Jose Eustassio Rivera.

In prezent, deși privit ca specialist în marele reportaj, deși director al faimosului ziar „O Secolo", din Lisabona, colaborator la toate revistele portugheze și braziliene, corespondent al ziarelor și revistelor de seamă din Bazilia, Spania și Argentina, a găsit timpul și puterea să scrie un roman în care să trateze o temă generală și-o problemă interesând sufletul omenirii întregi.

A apărut
Nostalgii
al 5-lea volum din ciclul
In preajma revoluției
de C. Stere
Ed. «Adeverul» LEI 80

A APĂRUT
Povestea vieții mele
de Maria
Regina României
Un volum de 450 pagini cu numeroase planșe tipărite la tiefdruck, pe hârtie chromo
Editura «Adeverul» LEI 120

Tragedia tineretului german

Ernst Erich Noth e un tânăr marxist, căruia nefiindu-i teamă de a-și pierde timpul în polemici ușoare, a vrut cu tot dinadinsul să pătrundă secretul reușitei lui Hitler.

El l-a găsit în faptul că „Führer"-ul a avut de partea sa tineretul german. Dar de ce? E tocmai ceiace răspunde în cartea sa.

„Tinerețea germană — spune el — a trăit o tragedie care a fost mai întâi materială. Deșteptat la viața socială după dezastru și bancrută, după ce-a străbătut nenorocirile războiului, după ce-a cunoscut foametea, tineretul de azi n'a găsit în momentul în care spera să-și poată întrebuința activitatea, decât șomajul și din nou mizeria. Educația sa a fost neglijată, sub alimentația i-a diminuat vigoarea fizică, temerile cotidiane i-au slăbit nervii. Toate aceste încercări au fost trecute de însuși autorul. Citind cartea sa te poți convinge de descripția halucinantă, pe care-o face timpului de după războiul în Germania, a coșmarului care stăpânea un întreg popor dezesperat și demoralizat, care nu mai vedea nici o valoare stabilă, pe care să se poată rezema, oscilând între ură și desgust, între frenezie și disperare.

Aceste condiții nu reușeau decât să facă pe tinerii germani să aprecieze acțiunea colectivă și idealul propus de național - socialiști.

In adevăr, germanii au preferat întotdeauna o existență în comun și mai mult chiar, atunci când individul se găsește dezorientat dorește să aibă alături și pe altul, să nu fie singur, pradă gândurilor negre".

Ernst Erich Noth speră totuși că tineretul german va găsi forța necesară de-a se smulge rătăcirii nefaste, simbolul reîntoarcerii la barbarie, și că-și va găsi adevărata cale în colectivitatea socialistă.

In afară de această parte în care autorul critică cu violență revoluția hitleristă, și-și propovăduește credința, cartea e scrisă într'un spirit de obiectivitate, care o clasează printre documentele capitale.

Bellérofon

„Bellérofon" *este o tragedie filosofică scrisă cu un deosebit talent de o femee,* Marcelle Maurette. *Ea a fost reprezentată, pe una din scenele din diferite teatre din Paris în care au organizat serii de reprezentații zise de încercare, societăți ca* „Le Cercle des Escholiers", „Les Semailles".

MARCELLE MAURETTE
autoarea operei „Bellérophon"

Scriere de valoare ce ar putea servi ca temă unei opere. Autoarea însăși pare a-și da seama de aceasta, căci desfășurarea acțiunii este întovărășită de numeroase coruri.

Bellérofon este trimis de regele Argosului împotriva Himerei, după insistențele soției acestuia, Anteia, îndrăgostită de Bellérofon, care însă îi disprețuiește dragostea. Himera în loc să fie un balaur care aruncă flacări pe nas și pe gură, este o femee vampiră, plină de seducțiunea voluptății. Castul războinic învinge pe frumosul monstru, care-i propune ca fericire supremă, nimicirea existenții. Apoi orbit de strălucirea de acolo, cade pe pământ. Adus în palatul regelui Iobates, el consimte să devină soțul lui Philonoe, fiica lui Iobates și a împărți tronul cu ea.

Frumoasa legendă este dramatizată cu multă îndemânare și a fost printre piesele care au obținut cel mai mare succes în „scenele aceste de încercare".

Mărunte

Pentru tot ce privește redacția „Adevărului Literar": manuscrise, reviste, cărți, etc. — a se adresa d-lui M. Sevastos numai Joi, Vineri și Sâmbătă între 6—7.

Aveți vre-o nedumerire în legătură cu aparatul dv. de radio ? Adresați-vă cu încredere revistea *„Radiofonia"*, care răspunde gratuit și amănunțit la orice întrebare de ordin technic.

Orice amator poate să-și construiască ușor și eftin un microfon pentru experiențe amuzante și instructive, pe baza indicațiilor publicate în revista „RADIOFONIA".

Gazeta Medicală

Picioarele paralitice; Femeile cu simțuri reci; Formele înșelătoare ale apendicitei; Sfaturi de toamnă; Ați rămas gravidă?; Palpitațiile; „Constipația scurtează viața...": Câți oameni mor pe lume într'un an?; Carne fiartă sau crudă?; Ceremonialul de nuntă la popoarele vechi; Stabilirea sexului animalelor; Bolile de ureche și timpul rece; Cum să întrebuințăm automobilul; Consultațiuni medicale și grafologice.

William Faulkner*

Se pare că Faulkner se bucurără în America, continentul său de origină, de un succes deosebit. Atenția publică este printre multiplele criterii sociale unul din cele mai valabile. Este verificarea dialectică a afirmației că arta este oglinda vieții sociale. Gustul masselor știe întotdeauna să-și dibuiască corespondentul și trebue să și-l impună. Ca acele baghete care tresar la prezența subterană a păcurii, tirajele sociale pot să nu indice întotdeauna calitatea operei dar sunt nedesmințite în descoperirea adevărului social, și adevărului pur și simplu, al operei agreate. (Nu vom insista asupra truismului diferenții naționale dintre diferitele masse. Desigur că cele române de pildă întunecate de culturalizare și amuțite de teroare, n'au preciziunea și infailibilitatea celor trăite în libertatea propriei lor organizări, ca cele sovietice, în primul rând, și cele americane în mult depărtatul al doilea). Cercetătorului literar nu îi este ertat să nu se oprească la aceste semne. Intâi pentrucă în majoritatea cazurilor va cădea asupra unei valori certe. Al doilea pentrucă va mai adăoga prin aceasta o informație asupra publicului, spiritului său și neîncetatelor sale transformări.

Faulkner este departe de a fi un scriitor proletar. Grația și atenția pe care i-o acordă publicul și massele americane ar desminți deci anumite afirmații și principii care ne încadrează. Nu are nici intenția, nici crezul, nici tehnica, nici materialul și nici nu se ocupă de chestiunile caracteristice literaturii proletare. Mai mult chiar: trăsăturile precise și stranii ale spiritului său deosebit, prezent și animând toată lumea sa romanescă îl fixează la antipodul vrăjmaș al literaturii proletare și dacă ar fi european n'am întârzia să-l indicăm ca pe un reprezentant dintre mulții, ai dezagregării sociale consemnați în marea carte documentară a culturii. (Să deosebim însă dela început un lucru. In cele ce vor urma, ne vom ocupa și generalizările noastre vor porni nu dela toată opera lui Faulkner, ci dela o carte, dintre cele două pe care Europa le-a adus pe piața sa: de *Sanctuaire*, în original *Sanctuary*. Intre aceasta și cea de a doua: *Tandis que j'agonise* nu este absolut nici un punct comun dacă nu nivelul egal al talentului din două opere neînrudite și necunoscându-se între ele. Sanctuaire e toată regisată de un spirit diabolic, își are cadrul în viața urbană americană, are o technică obișnuită. Cealaltă este cu totul lipsită de investigația autorului povestește o simplă întâmplare diversă și plauzibilă din viața ignorată a fermierilor yankey, și însfârșit este mai mult o demonstrație de nouă technică literară: este condusă și bazată numai pe monologul interior, căruia autorul îi sacrifică tot, dar pe care izbutește adeseori să-l realizeze mai subtil și mai îndrăzneț decât prototipicul Ulysses al lui Joyce. Se vede cât de puțin aprecierile asupra uneia pot cădea asupra celeilalte) Sanctuary este și trebue să fie cel mai categoric roman al fatum-ului. Malraux, într'o formulă mai cunoscută pentru că repetată pe manșeta cărții, spunea că este „imixtiunea tragediei grece în romanul polițist", ceeace ca definiție, păcătuește prin sofism. Literatura modernă cunoaște câteva fatum-uri, fie cel minor, ironic, francez, din Crainquebille de pildă, fie cel social tragic, german ca din Berlin-Alexander-Platz al lui Döblin sau din Fabian al lui Kaestner fie în sfârșit cel neindicat, nesubliniat, din lungile romane, engleze reeșit din narație și anecdotă, al lui Baring sau Morgan. Toate speculând incertitudinea destinului, tind însă cât de mult, spre verosimilitate și mai ales plauzibilitate. In Faulkner acestea se schimbă. Autorul nu este dator să dea nici o explicație și nu e jalonat de motivare sau de logică. Sanctuar este o îngrămădire, cea mai teribilă pe care o cunosc de orori, este o antologie a formelor celor mai rare de monstruozități, este transportarea lumii reale într'un plan în care nu poate fi ripostă și discuție, și în care niciuna din fazele acțiunii nu sunt normale. Personagiile sunt din toate zilele: aventura lor este de neînțeles și ca la ieșirea dintr'un vis urât, de necrezut.

Această discordanță dintre personagii și acțiune este, credem, începutul încrederii cititorului. Corespunle acelui instinct superstițios și poltron al individului care nu-și înțelege lumea și care se simte mereu amenințat și ușurează transferul cititorului în aventura personajului care totuși prin banalitate și nevinovăție îi seamănă. Mai este însă un alt argument: urmarea necurmată, întrepridă și amețitoare, a ceiace se numește, peripețiilor, toate din aceiași familie evidentă a excepționalelor, a accidentelor și a monstruoaselor. Armonia aceasta aș spune chiar *monotonia* întâmplărilor tragice nu este deloc menită să isbească și să isgonească credulitatea cetitorului. Trecută într'un domeniu în care controlul este mut și emoția, de instinct, oroarea în epizoade exercită o irezistibilă fascinație, — cunoscută acelor care urmăresc spectacolele scabroase și respingătoare. Se creiază o magie specială, bestială și rușinoasă, și un viciu nou, departe de orice legătură cu pasiunea lecturii, ar cere îngrămădirea încă a formidabilului tragic și al formelor sale desgustătoare. Fugărită necontenit atenția cititorului se regăsește la sfârșitul cetirii violată și ciuruită și privește, ca după o beție, cu respingere lumea veștedă și prăfuită în care își trăește drumul neturburat și al cărui tragism suprem este de a fi meschin.

Succesul cărții în America este lesne de înțeles. In primul rând, ceace va părea ciudat, cartea aceasta va rămâne un document social, și nu *à rebours* prin participarea publicului american la succesul său și interpretările acestui fapt, așa cum vom face mai departe. Ci și prin datele sale reale. Majoritatea personagiiler sale sunt gangsteri, fenomen social notoriu. Restul personagiilor sunt și ele esențial americane ca și gangsterii, și aduc cu ele un adevăr național departe de a fi ininteresat și servind la documentele lumii yankee. Aventura mitică este totuși mai plauzibilă în America decât oriunde, și iată o dovadă a adevărului său și a esenței sale totuși documentară. Ritmul crunt al vieții americane, civilizația sa inumană și seacă, și structura sa de turmă condusă de oculte atât de îndepărtate încât de neconceput și mitologice, —deschid o cale modernă basmului și povestei îngrozitoare, cu noui elemente metalice, mecanice și cu atât mai fantasce. Mentalitatea americană are ceva din teroarea epurească nestrăjuită de nici o certitudine, neașezată pe nici o explicație. Recrudescența religiei, a misticismului și a reacțiunii spirituale de nuanță feudală constatate în America sunt produsul acestei stări de spirit. Robi ai celui mai gigantic moloh ridicat vreodată, abstract, ocult și insondabil, — americanii despre a căror sănătate și calm spiritual cred că se abuzează, prezintă cel mai fertil teren tuturor misticismelor, spaimelor, refulărilor și terorilor. De aici și succesul lui Sanctuary, valoros și cu șanse pretutindeni, însă aparținând mai ales acelei colectivități care din viața sa din fiecare zi își ignoră căile destinului și le dibue atribuindu-le hazardului, în ultimă instanță, se convinge că o forță supremă îl trage de mână, îl plătește și îl sugrumă. Pe când muncitorul sovietic cere din ce în ce mai insistent documentație și știință cel american bruscat și sdruncinat de organismul social al cărui rob este, coboară din ce în ce spre fantastic, monstruos și inexplicabil. Unul și altul nu caută decât oglinda vieții lor sociale.

Dar Faulkner mai aduce un lucru de reținut, sau mai precis de coroborat. Literatura cunoaște anumite transformări neprecizate și neprecizabile care dau tonul fundamental etapelor sale și distinge modernul de perimat. Sunt marile transformări, de răscruce, ale technicei literare, ale perspectivei generale și ale materialului. De la omul etichetă al lui Balzac până la cel conglomerat și complex al lui Dostoievski e un drum. Dela vechea cronologie narativă până la curmarea timpului introspectă a lui Proust e altul. Trăim acuma una nouă. Fundamentul ultim al literaturii era până acum un surplus de generozitate și de grație umană, era un avânt ideal de Gratitudine. Răutatea nouă a lui Faulkner răstoarnă această generalitate. Este un fapt cert că mergem spre o *asprire* a literaturii, corespunzătoare perspectivelor tăioase și necruțătoare ale zilei. Din ce în ce tonul esențial al literaturii moderne devine mai aspru și mai neîngăduitor și cine caută în ea o evadare nu găsește decât o cruntă sinteză. Căci este de netăgăduit că dela operele de cel mai înalt idealism și de cele mai sublime năzuinți ale timpului nostru, până la cele mai josnice și mai umilitoare, dela Condiția umană până la Sanctuar, trece acelaș suflu rece al nouii mentalități, călite și dezabuzată, schimbată prin lupta de înaltă tensiune care este viața modernă. Diferența între noi și bătrâni este că noi suntem niște brute conștiente, iar ei erau proprii lor chiulangii și demagogi.

GHIȚĂ IONESCU

* William Faulkner: Sanctuaire. Tandis que j'agonise. N. R. F. 1934.

Tabletă

Sabia voastră v'a mâncat profeţii
(Ieremie 1, 30)

Serii de fapte de aceeaş natură indică o stare de spirit. Nu e deosebire de substrat între asasinatele dela Marsilia şi devastarea redacţiei ziarului Facla. *Dela stânga la dreapta şi din Balcani la Paris şi invers şi în zigzag pe mijlocul Europei, Moscova, Viena, Roma, Berlin, întregul teritoriu al pământului fizic şi mental e băşicat cu sânge. Zece generaţii bolnave sunt iluminate de hematoză. E descurajant.*

Izolaţi in strigoiul anarhic personal, ca asasinii din Marsilia şi în bande, ca în Spania, oamenii de rassă fierbinte, temperată sau rece, vor nu numai să masacreze dar să şi fie masacraţi. Nuanţa morală e mai gravă decât în crima clasică şi tâlhărie. individul e târât în sânge cu toată conştiinţa lui. Cere să ucidă şi cere să şi moară, viciu în toată puterea cuvântului, putred.

Nu e momentul pîrei. A lansa injuria sau calomnia nu se potriveşte. Dacă s'ar putea împărţi lumea în două, în părţi vinovate şi părţi inocente şi oneste, ar fi de ajuns căutarea remediilor, cu certitudinea că vegetalele lor cresc şi pot să fie recoltate într'un anumit climat. Toată flora farmacopeii creşte anapoda, sămînţa e cariată şi lumina soarelui bântuie epidemic, generatoare de lepră şi oftalmie. I se pare cuiva că cineva s'a uitat strâmb la el şi scoate revolverul şi trage: pentru că presupusului adversar îi căzuse în ochi o musculiţă. Ai citit cu intelectul tău mărginit sau exaltat o idee deandoasele, o literă stricată'n plumb ori în condei şi te duci să te aprovizionezi cu gloanţe. Ţi s'a părut că în capul unui om de stat s'a petrecut un eveniment care-ţi displace şi cumperi o mitralieră ca să-l dobori neapărat. Această facultate de a te asimila individual cu o chestiune care în general nici nu te priveşte nu a existat: ea e curentă.

Te pomeneşti cu un adversar pentrucă ai cântat bujorii: să zicem că i-ai cântat prost, şi pentrucă cititorului i se pare că ai făcut aluzie la sifilisul lui cerebral sau al unui membru al familiei, îţi dă cu scaunul în cap. O mulţime de oameni sunt amărîţi, îi vezi pe stradă, de o problemă de propoziţie simplă şi când zic stil *sau* poezie *sau cine ştie ce altceva,* aluminium *sau* piatră poncie *strâng mânerul bastonului şi scrîşnesc din măsele. Un doctor în medicină, cu care eram foarte prieten, a trecut odată pe lângă mine cu braţele desfăcute, ca de luptă, cu fruntea la pământ, cu buzele atârnate, ostentativ. Era ofensat, nu ofensat ci strivit, strivit cu însângerare, de o chestiune care nici nu era o chestiune. Fiind înscris într'un partid politic, în seninătăţile lui el se aştepta că o să „scriu ceva" despre partidul lui şi nu scrisesem în doi ani nimic, fiindcă nu mă interesa.*

Va să zică, foarte mulţi oameni, o grămadă de oameni îşi fac ale lor, probleme şi corolare şi notiţe de probleme, care nici n'au raport, măcar indirect cu ei — aruncă bombe, fiole, gaze, bagă cuţitul ca să răsbune steaua polară şi pardesiul din vitrina unui magazin. E lamentabil, nu e ridicol nici idiot: e înfiorător. O lume întreagă deplasată în Edgar Poë şi activând dintr'un infern care se găseşte atât de aproape de mecanismul sufletesc reputat normal, la 0,5 milimetri, încât nici nu ne putem da socoteală de realitatea lui tragică, fără acte, acte de asasinat şi de sinucidere. Ce avea un om dintr'un fapt divers, pe sufletul lui, atât de fabulos enorm, că a intrat cu şapte focuri de revolver în familia lui a şi a doborît-o pe toată? Dar tânărul dintr'o fabrică de tâmplărie, advocat pe deasupra, care şi-a împuşcat frate şi tată, sub cuvânt că biroul era rău administrat? Dar nişte copii, care aci ucid în miezul nopţii, în somn, un deputat, dincolo pe părinţi şi într'altă parte nişte trecători? Un şcolar ia 3 la matematici şi se spânzură: auzi sensibilitate pentru circonferinţa lui Pascal! Mă rog, nu o să ne certăm încă o dată cu Rusia pentru atâta lucru, dar vă aduceţi aminte că în vedere de a face un popor fericit, au fost asasinaţi, după trecerea revoluţiei, sute de mii de oameni pentru crimă de opiniune. Cu simplicitate.

Te identifici cu o chestiune: nevroza e destul de serioasă. A doua nevroză e cu totul strict contemporană: nevoia de a soluţiona dumneata, cu creerul şi cu mânile dumitale chestiunea, şi repede. Nefericitul I. G. Duca fusese acuzat de câţiva tineri, care se simţeau chemaţi să judece istoria românească şi să o corecteze, că şi-a vândut străinilor ţara. Pe acest punct, ei s'au organizat să gândească şi să se excite reciproc, până ce au căpătat certitudinea lăuntrică mesianică împovărătoare că situaţia trebuie lichidată. Şi au împuşcat pe Duca la Sinaia. Ca să nu-l scape nicidecum ei au utilizat o strategie complicată. E fantastic şi tocmai de aceea grav, că personal ei n'aveau de ce să ucidă pe Duca şi că tustrei băieţii care şi-au ales rolul de asasini providenţiali n'aveau nici pingelele întregi la ghete. Facilitatea de-a ieşi din personagiul tău şi de a intra într'altul cu ochii închişi aparţine epocii, de-a te disolva şi de-a te desmărgini. In muzică acest lucru ar echivala cu posibilitatea unei game de 21 de note. Laşi felul de bucate şi mănânci tacâmurile, farfuria şi faţa de masă.

Desigur că nu ca să dăm soluţii facem asemenea notări: ele aparţin indiferentismului universal şi genului nostru de a ne lepăda zilnic mai mult şi an cu an mai mult, de oameni, care sunt nefericiţi şi au intrat în ma rea patologie. Nişte minţi nu mai pot vindeca nimic şi nişte inimi nu mai sunt şi nişte hotărîri radicale nu se pot ivi. Ne-am organizat aşa, ca să nu mai aibă nimic şi nimeni nici o autoritate — şi ne-am dizolvat: mocirlă cu sânge. Trebuie uscat mat sau îngheţ sticlos şi nu este. Oxigenul e prea acru şi cam pute apa. Intârziază, stagnează şi zace tot acest stătut. Tare-i este frică îngerului care strigă, că un război ticălos, de orbi şi de ologi, un alt război, se va rosti în toate aproximaţiile de întuneric ale conştiinţei, vexată de războiul trecut, un război blestemat de mume şi de soţii şi refuzat de profeţi. Morţii adevăraţi şi răniţii adevăraţi, umblă, fără pansamente, dela dreapta la stânga şi invers şi în zigzag, cu maţele în braţe, ca să le aşeze undeva.

In 1914 şi în 1916 propovăduitorii războiului au combătut abţinerea dela el cu argumentul că războaiele împuternicesc moralul, purifică şi renovează... Dumnezeu să-i ierte.

T. ARGHEZI

Toamna în podgorii

Pod de aramă frunzele-au durat,
Să treacă toamna asta prin podgorii ;
Şi-acum când încă-o zi a mai sburat,
Ca vârcolacii se frământă norii.

A mai sburat o zi, ca un lăstun,
Lăsând în urmă, braţele să-şi frângă
Şi azi la fel, aşa ca în ajun,
Sperietoarea şuie şi nătângă

Şi toamna sprijinindu-se'n araci,
Prin noapte trece podul de aramă,
Sub cerul frământat de vârcolaci...
Cocoşul puştii cântă peste cramă.

D. N. TEODORESCU

Din volumul CORABII DE HARTIE care va apărea în curând.

Volkmar Iro

O moarte ca acum şase sute de ani

— Nu pune mâna, pentru numele lui Dumnezeu.

Docentul dr. Keller smuci înspăimântat mânuţa care voia să apuce pumnalul depe talerul de sticlă.

— Hilda! Vai, cum m'ai speriat. Şi ţi-am spus doar că arma e otrăvită!

Tânăra actriţă, care stătea înaintea vitrinei cu colecţia de obiecte tropicale, începu să râdă cu poftă.

— Atât de primejdios nu poate fi pumnalul ăsta...

Docentul îşi înălţă ochelarii pe frunte.

— Ba, e foarte primejdios. Din cauza asta îl şi ţin de o parte, ca nu cumva să vină în atingere cu celelalte! Şi mi-ar fi teamă dacă n'aş şti că pumnalul ăsta a făcut două victime în Europa?

Hilda asculta atentă.

— E interesant! Povesteşte-mi...

Docentul o rugă să ia din nou loc la masa de ceai şi-şi aprinse o ţigară.

— Vârsta pumnalului pe care-l vezi e apreciată la cel puţin şase sute de ani. Multă vreme, el a fost proprietatea unei familii spaniole, care apoi a sărăcit şi care l-a pus la licitaţie la Paris, odată cu alte obiecte antice. Cu acest prilej au avut loc scene zguduitoare, şi licitatorul, care ţinea arma în mână, s'a sgâriat puţin cu vârful, în urma unei mişcări neatente. După douăsprezece ore a murit, manifestând fenomene extrem de bizare, care puteau fi asemuite mai degrabă cu o beţie narcotică! Medicii se aflau în faţa unei probleme, rezolvate abia două săptămâni mai târziu, în urma unui al doilea caz tragic:

Un giuvaergiu, căruia i se încredinţase pumnalul, ca să-l repare, după ce avusese loc licitaţia, a murit în aceleaşi condiţiuni bizare. La început o uşoară oboseală, ameţeli, apoi o trecere lentă, fără dureri, în lumea cealaltă.

De data asta, arma a fost cercetată în deaproape; s'au făcut chiar experienţe asupra unor şoareci şi s'a ajuns la confirmarea bănuelii că tot pumnalul, nu numai vârful, ci chiar colţurile de aur ale mânerului erau unse cu o otravă vegetală mortală, folosită în vechiul Peru la otrăvirea săgeţilor şi a lăncilor, şi al cărei efect mortal se producea foarte încet, deoarece otrava nu suferea înrăurirea timpului! Eu am cumpărat piesa asta mai târziu cu un preţ relativ eftin, păstrând-o totdeauna cu cea mai mare precauţiune. Vei înţelege prin urmare de ce m'am speriat când ai vrut să atingi pumnalul!

Hilda privi câtva timp primejdiosul pumnal, apoi zise îngândurată:

— Va-să-zică, e o moarte absolut nedureroasă?

— Da, e ca o beţie uşoară!

— Trebue să fie frumoasă o asemenea moarte.

Docentul ridică atent capul.

— Hilda! Cum îţi vine să vorbeşti astfel?... Eşti frumoasă, tânără, înzestrată cu atâtea calităţi şi totuşi nutreşti gânduri negre!...

Ea dădu din umeri fără să răspundă. In ochii ei se iviră lacrimi. Ii cuprinse mâna.

— Aşa dar tot te mai gândeşti la el? Dar merită într'adevăr omul ăsta să mai fii tristă? Au trecut de-atunci doi ani.

Ea lăsă privirea în jos.

— Asta m'am întrebat adesea şi eu; dar există lucruri pe care mintea nu le poate rezolva! Şi pe deasupra mai am neplăceri la teatru; n'am un rol ca lumea; mi-e teamă de viitor... toate astea se adună şi...

Sună telefonul. D-rul Keller îşi ceru iertare şi trecu în odaia de-alături.

Privirea Hildei nu se mai deslipea de pumnal. Incercarea de a se împotrivi puterii lui magice rămase zadarnică. Ea se aplecă spre vitrina de sticlă, apucă tremurând, cu mâna dreaptă, pumnalul şi apăsă vârful ascuţit în degetul gros al mânii stângi.

O picătură de sânge ţâşni imediat din rană. Hilda rămase împietrită. Intreaga grozăvie a acestui moment îi apăru abia acum în conştiinţă; cuprinse speteaza fotoliului, voia să strige după ajutor, să-i spună docentului tot, să cheme un medic, — dar nu era în stare să scoată un singur cuvânt; o încăpăţânare sălbatecă îi strângea beregata: a fost destul de curagioasă să-şi înfigă pumnalul, acum trebuia să aibă şi curajul să-şi aştepte sfârşitul!

— Ce schimbată eşti! Ce s'a întâmplat? ce ai, Hilda?

D-rul Keller luase din nou loc lângă ea şi o măsura îngrijorat cu privirea.

— Sunt puţin neliniştită, dragă doctore! Trebue să mă duc la teatru; astă-seară joc, după trei luni de aşteptare, primul rol mare, rolul Luizei Miller! Cine ştie, poate ultimul meu rol!

— Ultimul d-tale rol? Vrei să anulezi contractul?

Ea îşi privi chipul în oglinda depe masă.

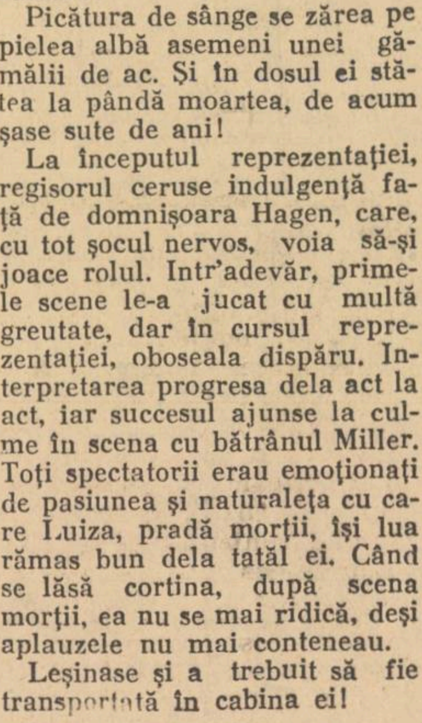
— Da! Am intenţia să-l anulez. Vii astă seară?

Ocoli toate întrebările docentului, îşi luă repede rămas bun, opri un taxi şi porni spre teatru. La lumina reclamelor luminoase, ea îşi privi mâna tremurătoare:

Picătura de sânge se zărea pe pielea albă asemeni unei gămălii de ac. Şi în dosul ei stătea la pândă moartea, de acum şase sute de ani!

La începutul reprezentaţiei, regisorul ceruse indulgenţă faţă de domnişoara Hagen, care, cu tot şocul nervos, voia să-şi joace rolul. Intr'adevăr, primele scene le-a jucat cu multă greutate, dar în cursul reprezentaţiei, oboseala dispăru. Interpretarea progresa dela act la act, iar succesul ajunse la culme în scena cu bătrânul Miller. Toţi spectatorii erau emoţionaţi de pasiunea şi naturaleţa cu care Luiza, pradă morţii, îşi lua rămas bun dela tatăl ei. Când se lăsă cortina, după scena morţii, ea nu se mai ridică, deşi aplauzele nu mai conteneau.

Leşinase şi a trebuit să fie transportată în cabina ei!

După câteva minute, tot publicul află ştirea aceasta. La ieşirea depe scenă se strânsese un grup de peste o sută de inşi, veniţi să felicite pe actriţă pentru jocul ei fenomenal. In mijlocul mulţimii, într'un automobil, şedea doctorul Keller. Lumea aşteptă cu răbdare un sfert de oră, o jumătate de oră. Insfârşit se deschise uşa. Doi servitori ai teatrului rugară publicul să facă loc; în dosul lor apăru medicul, apoi, sprijinită de doi actori, domnişoara Hagen.

I se aruncară flori, i se flutură batiste şi pălării. Palidă ca moartea, dar mai frumoasă ca oricând ea primi în maşină un buchet mare de trandafiri roşii şi, obosită, ridică mâna cu punctul mic şi negru spre publicul care manifesta sgomotos, în timp ce maşina pornise încet înainte. Când sgomotul amuţi, ea zise cu glas aproape înăbuşit:

— Nu vreau să mor, nu vreau să mor...

Şi cuprinse mâna docentului caşicând ar fi căutat un ajutor.

— Linişteşte-te, n'ai să mori! Eu te pot salva, dacă-mi predai cutia cu prafuri albe, pe care le-ai ascuns în noptiera d-tale!

Ea îl privi câtva timp, fără să 'nţeleagă nimic, apoi zise deodată:

— Pumnalul... Ştii...

El dădu din cap, zâmbind.

— Pumnalul nu-i otrăvit. Totul a fost o farsă, pe care am pus-o în scenă ca să te vindec odată: azi dimineaţă, prietena d-tale Elsa mi-a vorbit de prafurile pe care le-a descoperit întâmplător la d-ta. Te-am chemat imediat şi te-am rugat să vii să-mi vezi colecţia; în timpul convorbirii mele telefonice, te-am urmărit prin oglindă şi am văzut cum te-ai rănit cu pumnalul. Mi-a fost destul de greu să te văd suferind supliciul fără sfârşit al morţii; dar sper, mai cu seamă în urma succesului de azi, că eşti, însfârşit, definitiv vindecată!

Automobilul se opri în faţa casei Hildei.

— Acum luăm prafurile şi pe urmă ne ducem la Excelsior. Spaima prin care ai trecut are nevoie de câteva pahare de şampanie!

A doua zi, tot oraşul nu vorbea decât de Hilda. Şi nu numai din pricina minunatei interpretări a Luizei, ci şi pentru faptul că două ceasuri după gravul ei leşin a dansat un tango pasionat la Excelsior, cu docentul dr. Keller.

Dl. Ionel Teodoreanu ne vorbeşte despre „Crăciunul dela Silivestri"

La 19 Octombrie, editura „Cartea Românească" îşi inaugurează noua emisiune literară cu romanul „Crăciunul dela Silivestri", din care, „Adevĕrul Literar" a publicat un capitol intitulat „Anişoara Nemţanu", fragment pictural şi clocotitor de viaţă, amintind tumultul Medelenilor.

Intâlnindu-ne cu domnul Ionel Teodoreanu, l-am rugat să ne spue ceva despre noul său roman. Iată transcrierea vorbelor sale:

„Noul meu roman, „Crăciunul dela Silivestri" e de fapt, deajuns de vechi: îl port în mine de vre-o patru-cinci ani, meditându-l pe stradă, în tren, la tribunal, în pauzele fortuite ale muncii de toate zilele. L-am lăsat să se coacă în acea intimitate a sufletului, care e un adevărat echivalent psihologic al livezilor, şi nu l-am cules grafic decât atunci când am simţit că şi-a adunat toate sucurile, exprimându-şi-le într'o formă închegată şi într'o aromă definită. Cred că primul efect al acestei lente elaborări, este echilibrul şi claritatea construcţiei epice. E alcătuit din capitole scurte, adevărate salturi ritmice de acţiune intensă. O mare acumulare de fapte surprinse în toiul desfăşurării. Oameni mulţi care trăesc fără să fie mânaţi din urmă de condeiul tutelar al romancierului care s'a mărginit numai să culeagă fabulativ urma paşilor lor.

„Silivestri" nu e un simbol: e pur şi simplu numele unei moşii din Moldova. „Crăciunul dela Silivestri" e romanul vieţii de astăzi, aşa cum mă ajută puterile să o văd eu, fireşte. Particularitatea punctului meu de vedere ar fi următoarea: nu caut să definesc actualitatea prin evenimente colective, de preferinţă prin cazuri sau afaceri scandaloase — afacerea Skoda, de pildă, va fi cu certitudine romanţată de multe pene autohtone, — aşa cum fac unii dintre scriitorii noştri; eu caut să surprind profilul vremii în indivizi, şi anume în femei. Cred că maicuseamă în femeile unei vremi găsim tipicitatea cea mai bine formulată a acelei vremi. O femee defineşte mai adânc o epocă decât un parlament. De aceia, sunt convins că un Cassanova a fost cel mai intim cunoscător al vremii lui. Bărbaţii trăesc între trecut şi viitor, prin cultură şi aspiraţiuni, făcând punte peste prezent; femeile trăesc exclusiv în prezent, cu acel „carpe diem" al lui Horaţiu.

Dar să lăsăm teoriile.

Romanul meu aduce între multe altele, o femee a zilelor noastre: pe Anişoara Nemţanu, fiica unui crâşmar dela Târgul-Neamţ. E o fată frumoasă, cu păr roş şi ochi negri, venită de la ţară, care în loc să devie poet al nostalgiei „gliei" sau cocotă — caz tare frecvent în literatura şi realitatea românească, — devine o avocată efectivă, inteligentă, cultă, energică, practică, avidă de câştig, în stare să ţie piept oricărui bărbat.

Totuşi, masculinizarea prin profesie, nu-i stârpeşte feminitatea; o integrează însă altfel în fiinţa ei.

E un tip de curând apărut în viaţa noastră socială, şi considerat cu maliţioasă sau clevetitoare neîncredere şi reprobare de bărbaţii care fiind mult mai conservatori şi retrograzi decât femeile, nu pot concepe, nici accepta, altă feminitate decât acea cunoscută de pe vremea valsului, a bunicilor şi a literaturii aferente. Am speranţa că romanul meu e întâia oglindă limpede a acestei realităţi recente.

Alături de această Anişoara Nemţanu, romanul aduce încă un tip de femee, pe Manuela Călugăru, în care am cosit şi adunat în snop tot fânul cu sulfină al femeii de odinioară.

Eroul central al romanului, Nelu Antohi, avocat, fost căpitan al echipei universitare de foot-ball, e între aceste două femei care personifică două epoci în substanţial contrast: una visătoare şi morbid pasivă, ca o Veneţie; alta energică, dură şi aparent prozaică, aşa cum ar părea un oraş industrial.

Iată în esenţă, tot romanul: lupta dintre „eri" şi „azi". Deoparte, moşia Silivestri, cu un Crăciun petrecut acolo, în care apar copii, jocuri, atmosferă de veche Moldovă, toate acestea încadrând chipul blând al Manuelei Călugăru. Această parte, e ca un capitol inedit, de iarnă, al Medelenilor. Iar de altă parte, Anişoara Nemţanu, cu trupul ei splendid şi pasionat, mintea ei lucidă şi rece, şi viaţa din care vine şi'n care rămâne cu ţărănească îndărătnicie.

Şi cu toate că romanul e stenic, fiind epilogat de o victorie a vieţii, accentul lui dominant e amar.

Dar numai pentru brute, victoriile sunt pur şi simplu vesele".

h. b.

Tacâmuri strălucitoare prin VIM!

Puţin VIM pe o cârpă umedă curăţă higienic şi bine tacâmurile Dv. fără a le sgâria.

VIM CURĂŢĂ TOTUL

Actualitatea

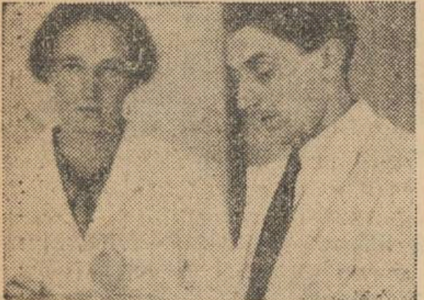

Ştiinţifice

S'a inventat radium artificial

Continuând cercetările mamei sale, de curând decedată, fiica acesteia, d-na Irène Curie-Jolliot, împreună cu soţul ei, dr. Frederic Jolliot, au anunţat că au reuşit să descopere formula multă vreme căutată — care le va permite să producă radium pe cale artificială.

Se crede că pe baza acestei descoperiri, fiica d-nei Curie ar putea să primiască premiul Nobel pentru fizică.

D-NA şi D. JOLLIOT

Comunicarea se va face în mod oficial la congresul savanţilor, care se va ţine în curând la Londra şi la Cambridge.

La sfârşitul lunei Iulie 1934, d-na Jolliot şi soţul ei nu găsiseră încă formula atât de mult dorită.

Doctorul Jolliot declara în această epocă că reuşise împreună cu soţia sa să descopere numai anumite elemente radio-active. Adăuga însă cu entuziasm: *„E foarte posibil, dacă experienţele noastre reuşesc, — să putem fabrica o substanţă, ale cărei aplicaţiuni medicale vor avea acelaş efect ca şi radium-ul"*.

Descoperirea radium-ului artificial este tot atât de importantă ca şi aceea făcută acum 36 de ani de Pierre Curie şi soţia sa, când au izbutit să izoleze metalul radium.

Acest metal, atât de necesar pentru tratamentul cancerului, este în general inaccesibil din cauza preţului său excesiv (3 milioane de lei un gram).

Graţie descoperirii recente a soţilor Jolliot, radiumterapia va fi de acum înainte la dispoziţia miilor de bolnavi de cancer.

Intr'un interview, acordat de curând ziarului „Paris Soir", d-na Jolliot dă următoarele precizări:

„Nu e vorba propriu zis de un radium artificial, aşa cum au publicat gazetele, ci de corpuri radioactive preparate pentru ca să iasă din elementele obicinuite neradioactive (bor, aluminiu, magneziu).

Să luăm un exemplu: aluminiul poate fi transformat, graţie procedeului nostru, într'un fosfor radioactiv, care nu există în natură şi pe care l-am denumit „radio-fosfor".

In definitiv, am găsit formula care face posibilă crearea unor noui elemente radioactive, iradiând elementele inactive cu ajutorul razelor alfa.

Proporţia atomilor transformaţi este foarte redusă, din care cauză descoperirea noastră nu poate avea încă mari utilizări practice".

Interiorul de mâine

Societatea americană de electricitate *„Westinghouse Company"* a expus de curând un proect de *„casă a viitorului"*, în care electricitatea îşi găseşte o folosinţă universală.

Instalaţia cuprinde 7 aparate radiofonice şi 19 motoare, destinate celor mai variate întrebuinţări casnice.

Uşile se deschid şi se închid automatic. Luminatul perfecţionat, îşi schimbă din când în când culoarea. Există deasemenea şi aparate cu raze infraroşii şi ultraviolete. Aceiaş temperatură moderată e menţinută iarna şi vara. Se poate vorbi dintr'o cameră într'alta. Un sistem de alarmă pentru prevenirea infracţiunilor, permite iluminarea instantanee a lămpilor din întreaga clădire.

Poarta garajului se deschide dela sine la apropierea maşinei, graţie unui dispozitiv, acţionat din maşină.

In unele cercuri se afirmă că o asemenea instalaţie electrică va deveni un lucru obişnuit pentru americani, peste cinci sau zece ani.

Emanaţia calorifică a corpului omenesc

Fiziologul german M. Benedik a întreprins o serie de măsurători, relative la cantitatea de căldură emanată de corpul omenesc.

A constatat astfel că această energie calorifică radiată este pentru un bărbat: culcat în pat 60 de calorii, în picioare 66, în mers viol 180 şi la cea mai mare încordare fizică 660.

Imediat după o masă, degajarea calorifică este mai ridicată cu 40%. Munca intelectuală ridică acest quantum numai cu 4%.

In cazul femeilor, valorile indice scad cu 10%.

Cât de repede se vindecă rănile

Rapiditatea cu care se vindecă rănile depinde de vârsta pacientului. Pe când la un tânăr sănătos, în vârstă de 20 de ani, o rană cu o suprafaţă de 10 cm. pătraţi, se vindecă în general, în 10 zile, aceeaş rană are nevoie de 13 zile la o persoană în vârstă de 30 de ani, de 18 zile la vârsta de 40 de ani, 25 de zile la 50 de ani şi 32 de zile la 60 de ani.

In schimb, această durată este numai de 6.5 zile pentru un copil de 10 ani.

Dacă adoptăm coeficientul 100 pentru viteza de vindecare a unui pacient de 20 de ani, această viteză devine 55 la 30 de ani, 31 la 60 de ani şi 155 la 10 ani.

Pricina se datoreşte faptului că activitatea fizică este cea mai mare în cazul copilului şi descreşte progresiv cu vârsta.

Plânsul e sănătos

Medicul polonez, dr. E. Wolokowsky, a făcut o interesantă descoperire, El a stabilit că melancolia şi proasta dispoziţie provoacă în organismul nostru, activitatea unui hormon vătămător sănătăţii.

Plânsul însă, prin declanşarea lacrimilor, dă naştere unui contra-hormon, care neutralizează substanţa vătămătoare.

Deaceea, persoanele care nu pot plânge, rămân mai multă vreme într'o dispoziţie turbure, întrucât conservă toxinele în organism.

I. S.

femeea nouă
de m. gh. bujor
franţa la o răspântie
de m. menicovici
criza din spania
de f. dima şi ilie cristea
în „cuvântul liber"

M. Dumbravă — Portret

Firea lui Beethoven

Corespunde fizionomia titanului cu aceia a simfoniei a V-a? Opera muzicală ni se lămureşte mai bine, privind portretul autorului? O vom cunoaşte mai bine ştiindu-i obârşia?

Cine a văzut masca mortuară a lui Beethoven, nu poate uita puternica expresie a obrajilor scofâlciţi, a nasului mare turtit, a frunţii larg boltite, a gurii amarnic dispreţuitoare, a bărbiei lătăreţe şi rotunde. Mutra aceia de îndărătnic luptător reiese dealtminteri şi din portretele contimporane. Ne întovărăşeşte şi la auzul motivelor celor mai „beethoveniene" din sinfonii, cvartete, uverturi şi sonate. Le întregeşte, le legitimează, le explică. Răsare în faţă-ne maestrul cu gulerul romantic ridicat, cu părul vâlvoi, la pupitru. Il vedem cum — după emoţionante pauze generale — bagheta dă semnul reprizei cu întreaga orchestră de coarde, repriza motivului cu patru bătăi egale, trei pe o notă, a patra căzând dedesubt pe terţa lor minoră, „bătăile destinului la uşe". Şi ne aducem aminte de strigătul maestrului dela Bonn: „Vreau să însfac soarta de grumaz, nu trebue să mă copleşească cu totul". Sau auzim în

urmă deslegarea îndărătniciei în stoică resemnare ca în faţa unei icoane din partea îngenunchiatului: „Supunere, supunerea cea mai sinceră în faţa sorţii tale!".

Ce ne-ar mai ajuta din fizionomia maestrului la lămurirea operei sale? Mânile. In contrast cu cele ale virtuoşilor romantici la modă, cu falangele degetelor lungi şi subţiri, cele ale lui Beethoven sânt zdravene, cu degetele groase, noduroase, ţărăneşte răşchirate.

Dar mai ales ne ridică multe perdele exclamaţiile lirice brutale din însemnări şi din scrisori:

„Răutatea mea e sângele — mai „clocotitor; nelegiuirea mea — tinereţea. Rău nu sânt cu adevărat şi „dacă inima mea geme sub porniri „sălbatice, inima mea e bună!" sau „în altă parte: „Goethe trăeşte iar „noi trăim cu el. Iată de ce se poate „pune pe note poezia lui. Decât: eu nu compun cu plăcere lieduri".

Ne ajută pentru cunoaşterea operei lui eroice şi caetele de conversaţie, dar şi amintirile prietenilor lui contimporani. Rândurile scrise de Bettina Brentano, moşneagului Goethe, scrisorile „copilului", constitue o mărturie cu atât mai preţioasă cu cât o fină intuiţie feminină precoce vorbeşte ca nici o altă voce dintre cei care au fost zilnic în jurul titanului. „Cel despre care vreau să-ţi vorbesc — scrie Bettina lui Goethe — e Beethoven la care am uitat de lume şi de tine; sânt desigur minoră dar nu mă înşel dacă spun (ceeace nimeni nu pricepe şi nu crede azi) că păşeşte cu mult înaintea întregii omeniri. Il vom ajunge vreodată?"

Şi însfârşit pentru completarea ideii pe care ne-o facem despre artistul propriu zis, caetele de schiţe ale lui Beethoven sânt poate cheia de boltă pentru înţelegerea operei şi felului laborios a fi al compozitorului. Urmele de fiare duc pe poteci întortochiate, în inima codrului, spre vizuină. Cum ai surprinde într'o rarişte privirea naivă a unui cerb ce-şi întoarce speriat capul, — în mâzgălitura pe portative a unui grup de note, — dai de motivul dumnezeesc. Dar nu e cel cunoscut din opere, e cel găsit în primul moment, neşlefuit. Ii urmăreşti, în schiţele următoare, devenirea. In câte forme nu răsare, de pildă, motivul de demonic avânt sincopat care-şi face intrarea după gamele repetate treptat de viori, de violoncele, apoi de toată orchestra de coarde cu contrabasele în uvertura Lenore No. 3 din opera „Fidelio" a lui Beethoven! Notat odată în pătrimi egale, răsare altădată în pătrimi punctate şi însfârşit în alăturarea pătrimilor punctate cu cele sincopate şi cele egale. Ce forţă dinamică de trambulină câştigă melodia în furtunoasa progresie şi repetare a motivului! Sare: ca fulgerul în timpul unei furtuni, din nori în nori, din munte în munte!

Necontenit răsăreau motive noui şi mai vechi, modificate, în carnetele de notiţe. De oarece-i treceau multe prin minte, avea de unde alege. Belşugul în producţia artistică a lui Beethoven e ca rodul muncii rustice continue a păstorului, a podgoreanului, a ţăranului; însuşirea patriarhală a nevestei care nu lasă furca din brâu ci toarce chiar când trece drumul la vecină ca să-i vorbească. Strânge în hambarul său provizii de motive pentru orice eventualitate, pentru compoziţii ca şi pentru improvizări: să fie acolo!

Şi nu-i semnificativ faptul că cele mai pregnante teme beethoveniene sânt inspirate din folklorul european? Schema melodiei populare europene, cu versul troheic de 6 şi 8 silabe, se regăseşte pretutindeni în opera titanului. Ritmul lui e elementar, irezistibil, deoarece izvorăşte din bătuta paşilor de joc a ţăranilor.

Din atâtea elemente de cunoaştere a firii eroice, ţărăneşti a lui Beethoven, cu toată particula „von" (de) la care ţinea pentru a impune nobililor în societate, înţelegi dece acest revoluţionar, adăpat la lecturile oamenilor marei revoluţii franceze, ridica ochii asemenea lui Julien Sorel la aristocratele dintre elevele lui. Sângele lui clocotitor de plebeu cerea corectivul sângelui albastru. De aci nemuritoarea iubită, de aci scrisorile care aduc aminte prin elementarele lor izbucniri de cele mai puternice expansiuni lirice din Shakespeare, de aci logodna cu contesa de Brunswick, logodna cu un ideal care a rămas veşnic nerealizat pentru maestrul ce îmbătrânea şi asurzea.

Insuficienţele Titanului, bărbăţia ca şi iubirea lui nefericită îşi trag puterea dintr'un întreit conflict. Sângele poartă lupta dintre rasa flamandă şi cea germană, timpul beethovenian — lupta dintre clasicism şi romantism, locul — dualitatea italo-germană. Vine apoi durerea surzeniei progresive: din piatra ei sare izvorul bucuriei în corul final din simfonia a IX-a „Freude, schöner Götterfunken!". Treizeci de ani a trăit cu această infirmitate progresivă, gonit ca o fiară la hotarele propriei sale naturi, auzind mai mult în interior decât în afară, auzind vocea sângelui trecutelor generaţii din care-şi trăgea obârşia.

Acesta e Beethoven, comentat de atâţia scriitori!

Totuş, oricât l'am cunoaşte, apariţiei sale epocale i se dau mereu noui târcoale. Noui necunoscute, rămase în umbră, ies la iveală. La urma urmei, un nou amănunt poate răsturna o interpretare, poate arunca o nouă lumină sau o nouă umbră. Şi poate învălui cu ceaţa misterului sau a confuziei. Oare gloria unui om celebru nu-i făcută — cum spune o butadă — din totalul de malentendu-uri ce se ţes în jurul numelui său?

De curând cazul Beethoven a fost examinat şi la lumina „ştiinţei rasei" (Rassenkunde), o disciplină ajunsă la mare căutare în Germania lui Hitler. In revista „Volk und Rasse", dr. Walther Rauschenberger a dat ramurile gloriei şi frunzişul legendei la o parte şi a cercetat arborele genealogic al maestrului dela Bonn.

Tatăl lui Beethoven pare să fi fost un bărbat înalt şi frumos, dar căzut la darul beţiei. Dar compozitorul şi-a iubit mai mult pe maică-sa în a cărei fire se regăsea — după aparenţă cu trăsături de rasă nordică şi apuseană. Bunicul, după tată, un bun muzicant pare să fi fixat adevărata ereditate. Prin acesta Beethoven e un reprezentant tipic al germanismului de sud, încrucişat cu cel de nord. In ce priveşte tarele ereditare, bunica după tată era beţivă, meteahnă moştenită şi de fiu, tatăl lui Beethoven. Se ştie în această privinţă că Beethoven deşi îi plăcea să bea nu era beţiv. Totuş moartea lui a fost cauzată de ciroza ficatului, boală specifică beţivilor. „Sedebat et bibebat", suna verdictul medicului în actul de deces. Bunicul din partea mamei era bucătar şef al curţii prinţului din Trier; nevasta acestuia aparţinea unei familii de vază din Bonn. Tuturor acestor mari deosebiri dintre străbuni se datoreşte faptul că fraţii lui Beethoven nu semănau cu el nici la fire nici la înfăţişare.

Beethoven pare să aibă trăsăturile rasei falice prin: umerii largi, trupul îndesat, gâtul scurt, ochii îndepărtaţi unul de celelalt, mici, înfundaţi, bărbia lătăreaţă şi gura largă încleştată. Trăsăturile rasei nordice sânt reprezentate prin ochii albaştri şi lungimea craniului. Trăsăturile rasei răsăritene sânt cuprinse în lăţimea degetelor şi a staturii precum şi în culoarea brună a pielei. Din încâlceala virtuţilor specifice rasselor de mai sus, d-rul Rauschenberger smulge şi pentru Beethoven câteceva, încolonându-l când ici când colo în şirul străbunilor anonimi etichetaţi ca la muzeu. Şi din mişmaşul lor reiese o nouă etichetă pentru corcitura Beethoven: „falică-nordică-estică-vestică". Spre marea dezolare desigur a rassiştilor care revendică pentru ei superioritatea rasei pur-sang nordice în Europa, Goethe, Beethoven, gloriile pure ale Germaniei, aveau culoarea pielei brună şi nu albă ca a blondului Sigfried. Păcat!

EMIL RIEGLER.

Citiţi toţi azi în:
„LECTURA"
— Floarea literaturilor străine —
MARCHIZUL ROŞU
de CHARLES LE GOFFIC
Membru al Academiei Franceze

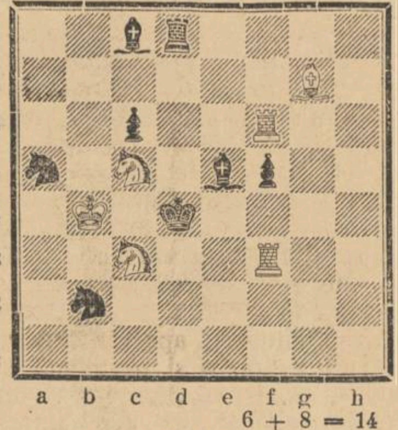
ŞAHUL

Adresa redacţiei acestei rubrici:
Paul I. Negreanu, *Bulevardul Carol 21, Bucureşti I.*

PROBLEMA No. 794

— Din concursul internaţional „in memoriam **W. Pauly**" —

— **E. P.** — (55)

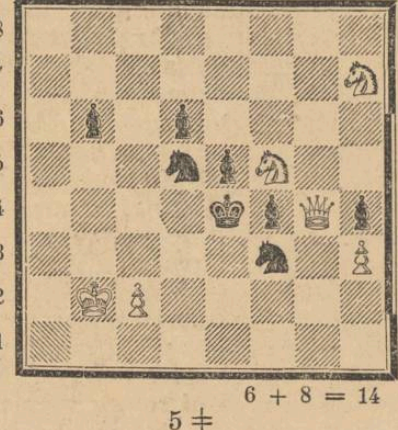
6 + 8 = 14

2 ‡

PROBLEMA No. 795

— Din concursul internaţional „in memoriam **W. Pauly**" —

— **Ocuba** — (56)

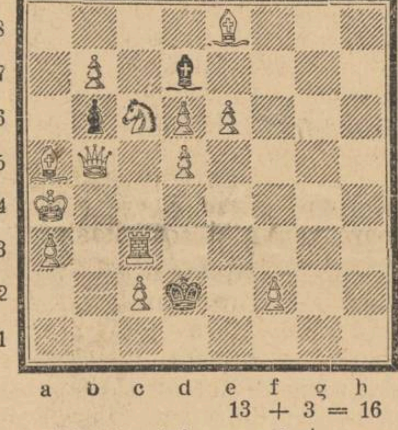
6 + 8 = 14

5 ‡

PROBLEMA No. 796

— Din concursul internaţional „in memoriam **W. Pauly**" —

— **Two's company** — (57)

13 + 3 = 16

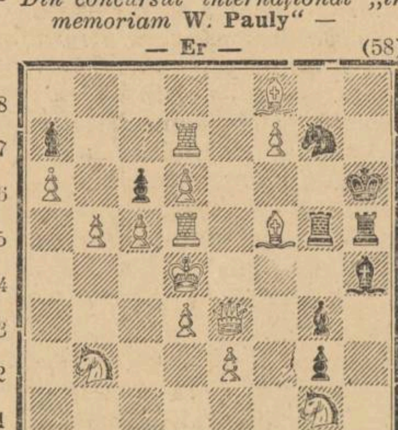
Maximal invers 3 ‡

Längstzüger-Selbstmatt 3-er.

PROBLEMA No. 797

— Din concursul internaţional „in memoriam **W. Pauly**" —

— **Er** — (58)

15 + 9 = 24

Invers 4 ‡

Selbstmatt 4-er.

Concursul internaţional de probleme in memoriam Wolfgang Pauly

Termenul pentru trimeterea problemelor la concursul internaţional de probleme în memoria Wolfgang Pauly se prelungeşte până la 31 Decembrie 1934.

Publicăm din nou condiţiile acestui concurs:

Pentru a cinsti memoria marelui nostru maestru prematur dispărut, Wolfgang Pauly, „Adevărul Literar şi Artistic" institue un concurs internaţional de probleme.

Concursul cuprinde următoarele 5 grupe: I. Mat direct în 2 mutări. II. Mat direct în 3 sau mai multe mutări. III. Mat invers. IV. Mat maximal direct sau invers. V. Mat ajutor invers.

Problemele directe şi feerice — fără noile figuri de şah ca Lăcusta, Călăreţ Nocturn, Prinţesă, Impărăteasa, etc. — precum şi corecturile eventuale se vor trimite pe diagrame cu motto şi deslegarea amănunţită până la 31 Decembrie 1934 pe adresa redacţiei noastre:

PAUL I. NEGREANU Bulevardul Carol 21, Bucureşti.

Premiile în bani sunt pentru fiecare grupă de lei 600 şi 200. Afară de acestea se vor mai decerne menţiuni onorabile şi probleme lăudate.

Juriul se compune din d-nii S. HERLAND pentru problemele directe şi S. THAU pentru cele feerice.

Fiecare participant poate trimite orice număr de probleme. Dorim ca la fiecare problemă să ni se trimeată un motto separat. Participarea aceluiaş autor în toate grupele este permisă. La maturi ajutoare rugăm pe onor. problemişti ca acestea să ni se trimeată ca mat ajutor invers, sau să ni se permită să le schimbăm noi în acest fel.

Rugăm toate revistele şi rubricile de şah să reproducă aceste condiţiuni.

Internationaler Wolfgang Pauly Gedenkturnier

Der Einsendungstermin für Aufgaben zum internationalen Wolfgang Pauly Gedenkturnier würd bis zum 31 Dezember 1934 verlängert.

Wir rekapitulieren die Turnierbedingungen.

Um das Andenken unseres grosen, nur allzufrüh dahingegangenen Meisters, Wolfgang Pauly, zu ehren, schreibt „Adevărul Literar şi Artistic" hiermit einen internationalen Problemwettbewerb aus. Der Konkurs umfasst folgende 5 Gruppen: I. Direkte Zweizüger. — II Direkte Drei-und Mehrzüger. — III. Selbstmatte. — IV. Selbstmatt, Hilfszüger. — V. Längstzüger und Selbsmatt Längstzüger.

Die Aufgaben mit dem normalen Figurenmaterial — ohne Märchenschachfiguren, wie Grashüpfer, Nachtreiter, Prinzessin, Kaiserin, u. s. w. — sind auf Diagramme mit Motto und ausführlicher Lösung bis 31 Dez. 1934, an unsere Redaktionsadresse: PAUL I. NEGREANU, BUCUREŞTI. Bulevardul Carol 21 — România — einzusenden.

Die Preise sind Geldpreise, ehrende Ehrwähnungen und Belobungen, erstere betragen in jeder Gruppe: I. Preis lei 600 (M. 15). — II. Preis lei 200 (M. 5).

Das Richteramt haben die Herren S. HERLAND für direkte Probleme und S. THAU für Märchenschachaufgaben inne.

Jeder Teilnekmer kann eine beliebige Anzahl von Problemen einsenden Für jede Aufgabe wäre uns die Angabe eines separaten Mottos wünschensvert. Die Teilnakme desselben Autors in allen Gruppen ist gestattet. Bei Einsendung von Hilfsmatt-aufgaben bittenwir die geehrten Komponisten uns dieselben als Hilfszüger-Selbstmatte einsusenden oder uns diesbezügliche Umänderung zugestatten.

Wir bitten alle Schachzeitsschriften und Schachspalten diese Bedingungen zu veriffentlichen:

PAUL I. NEGREANU
DINU NEGREANU

Patroni
lucrători
vânzători
funcţionari
reprezentanţi
meseriaşi
folosiţi-vă de
MICA PUBLICITATE
a ziarului
DIMINEAŢA
care reprezintă pentru dv. modu de publicitate cel mai economic şi vă aduce maximum de foloase

Calea Victoriei

Filip Orsat, bine înțeles, nu putea să fie mulțămit cu viața căreia se dăduse, și de aceia vedea în „destrăbălarea" lui, un simplu provizorat de curățire. „Climatul" Bucureștiului, însă, prea afrodiziac, îl făcea să întârzie pe drumul pe care apucase.

Una din voluptățile și din caznele lui era calea Victoriei, pe care trecea zilnic ducându-se la Palatul Justiției, ca să-și ia porția de delectare, de ațâțare sensuală și de dovezi (false, după cum am spus) că toate femeile se oferă. El numea această plimbare „a victoriza", localizând un fenomen social și limbistic francez, adică făcând un verb din substantivul victorie, după cum locuitorii orașului Nantes au făcut din numele Crébillon. „Les Nantés quand ils sont d'humeur allègre s'en vont rue Crébillon bagnenauder et badauder. Ils suivent les jolies jambes, se saluent et potinent... Celà veut dire passer le temp en crébillonnant). (Larbaud).

A victoriza, ca orice cuvânt nou, este bogat, plin de viață, de surprize și mai ales elastic. Orsat ar fi putut scrie un lung articol de dicționar, și se gândea, cât în glumă, cât în serios, să-și ofere colaborarea la „Magnum etimologicum", faimoasa pânză a Penelopei pe care academicianii noștri mereu o țesă, și parcă mereu o destramă. Iși zicea, subtilul magistrat, că definirea acestui cuvânt, al lui, ar valora cât o frescă istorică.

Verbul poate avea și o variantă: a victoria=are; dar este mai eufonic a victoriza=are. Originea fenomenului se pierde în noaptea timpurilor României democratice; dar epoca lui istorică începe cam odată cu apariția acelor (vai, uitate deja!) cochete mesuțe de marmoră albă pe trotuarul cel îngust al cofetăriei Capșa. Parcă ar fi un veac de când soarele cald al primăverilor, care scoate vacile domnului de pe sub pietre, dându-le astfel o veselă bordură roșie, scotea și pe snobii Bucureștiului, din cafeneaua politicii, la marginea trotuarului, pe care îl tiveau cu un lanț de ghete de lac, ghetre albe și monocluri impertinente. Bucureștenii începură să victorizeze activ, abia după așezarea acestei galerii de spectatori; ei înșiși victorizanți, ba încă dintre cei mai... serioși.

Victorizarea a fost și este specială numai unei mici porțiuni din calea Victoriei: dela biserica Albă la biserica Zlătari. Intre două biserici! Coincidență, nu numai ciudată, dar și expresivă. Victorizarea este o manifestare de sensualism cerebral; dar sensualismul acesta morbid este fiu legitim al creștinismului militant, este fiul iubit al Bisericii, care a falsificat învățăturile lui Cristos.

Aleea victorizării abia dacă are un chilometru, și este zona erogenă a Bucureștiului; zonă al cărui centru de sensibilitate este între Teatrul Național și Bulevard. (Cu *b* mare, pentrucă oricât se vor înmulți bulevardele în București, cel dintâi deschis va rămâne „Bulevardul"). Strict vorbind, fenomenul victorizării s'a născut pe acești două sute de metri, și numai cu încetul s'a întins spre cele două biserici. Am putea spune chiar, că punctul... nevralgic (ca un buton de sonerie sensuală, care face să răsune emoții și vibrații în toată zona ...și prin simpatie în tot trupul capitalei) a fost colțul Capșa. Și iată pentru ce: Femeile, pe acele îndepărtate vremuri, nu aveau pe stradă prilej mai bun pentru perfidul joc al pudoarei, de cât diferența de nivel dintre trotuar și uliță, unde pasul cerea o ușoară ridicare a rochiei. Mișcare simplă, fără nicio importanță în sine, dar pe care se clădise o artă complicată, născătoare de poeme, de drame, de căsnicii, și de prefaceri politice. Pentru facerea acestui mic pas femeia își aduna fustele în pumn, gest din care izvora noian de simțiri și de fapte, la infinit variabile și fecunde, după meșteșugul cu care era făcut. Mai întâi, încordarea siluetei, apoi întinderea fustei pe șezut și peste genunchi și, în sfârșit, desvelirea gleznei. Gestul cerea o artă desăvârșită, pentru că avea de satisfăcut, prin nuanțare fină, două idealuri opuse. Ipocrizia pudoarei cerea ca impudicul spectacol să nu dureze mai mult de cât timpul unicului pas necesar. Dar scopul adânc al pudoarei, adică ațâțarea sexuală, cerea ca impudicul spectacol să fie cât mai elocvent. Ei bine, femeile izbuteau să concilieze contradicția, cu ajutorul sensualismului masculin creator de iluzii optice și de sofisme; sensualism care zvâcnea în bărbați îndată ce femeia sublinia pentru ei „sfera vie" (cum spunea A. France) și le arăta începutul fin al celor două coloane ale templului religiunii fără atei.

Cele mai puțin abile nu reușeau manevra de cât atunci când vreo trăsură, făcând colțul pe neașteptate, le justifica o mică spaimă cu gesturi dezordonate; sau când era noroi. O, noroiul!... Binecuvântatul noroi descoperitor de gambe, și astfel, „autor moral" al multor patimi și iubiri... pe vremea când vederea unei gambe era o sărbătoare rară... și costisitoare.

Femeia, odată hopul trecut, înainta triumfătoare, căci simțind înțepătura privirilor în grațiile ei sferice, înțelegea că reușise să ridice un candidat pe urma ei; dacă nu, înainta, tot triumfătoare, pentrucă se consola zicându-și că inspiră respect. Toate „victorizantele" se opreau la vitrina lui Cronberg, ca să se bucure o clipă de scânteerea bijuteriilor, ca să zărească pe urmăritor, și ca să-i studieze intențiile. Idealul tuturor era Tarovici-Themis; deoarece acesta când urmărea, se oprea lângă fericita victorizantă, o întreba ce-i place și o poftea în prăvălie să-i cumpere obiectul ales.

Bine înțeles, erau și victorizante „cinstite" care se mulțămeau cu recoltarea succesului. Acestea întorceau spatele — se zice — chiar lui Tarovici-Themis și porneau spre Lipscani. Unele, urmărite sau nu, se întorceau chiar dela Cronberg, mărturisind astfel că „victorizează" pentru aventură.

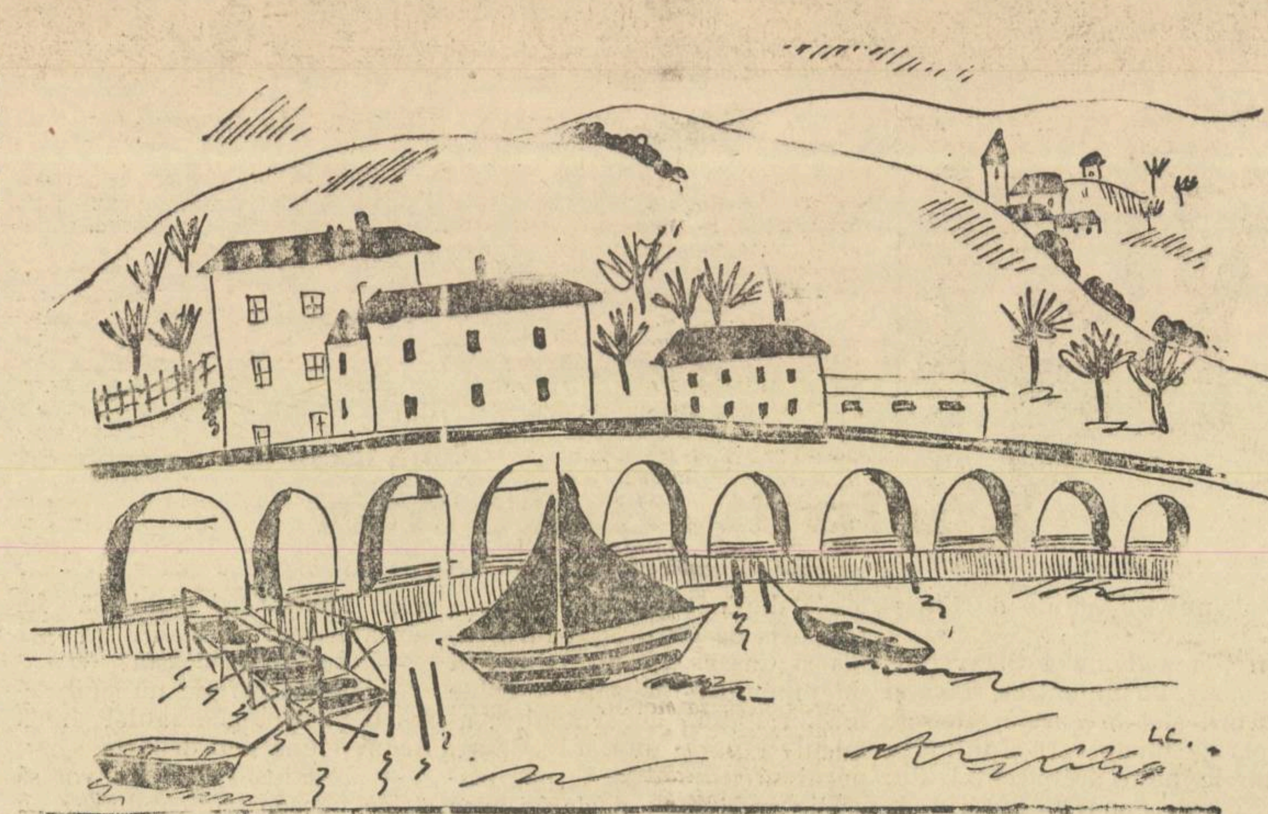
In direcția nord era un popas în fața cofetăriei Riegler; acolo nu erau mese. Victorizanții erau mai ales tinerii „cabotini" de peste drum, stăteau în picioare, formau mici grupuri, și abordau fetele cunoscute ca abordabile.

Ultima stație era Kubler. Și acolo pe trotuar, erau mesuțe, care însă erau altfel împodobite: cu plete, lavaliere și cu un lanț de ghete, dela cele mai rupte și mai murdare, până la cele mai bine cârpite, ori mai îngrijit date cu cerneală pe unde zâmbeau indiscret. Cafeneaua poeților! Pe aici victorizarea era mai sentimentală. Mulți treceau prin fața meselor lipsite de orice urmă de consumații, numai de dragul chipurilor frământate de idealuri nobile. Femeile, adică unele, căutau legături romanțioase; celelalte erau resemnatele, sau timidele, care nu reușeau la Capșa.

Victorizare se făcea spre sud, cu totul diferit de cum se făcea spre nord. Spre biserica Zlătari se victoriza brutal, materialist, iar spre biserica Albă ceva mai înflorit, cu garnitură de vorbe dulci. Iată explicația:

Să luăm de pildă cazul, mai expresiv, al unei fete care admitea ca un domn „bine" să se jeneze de-a se lua după dânsa în plin centru de victorizare, și care nu se simțea umilită să i se șoptească că „ia-o pe colo". Această victorizantă, dacă ajunsă la biserica Albă, urmăritorul îi șoptea „ia-o înainte", nu se supăra; dacă însă i s'ar fi spus același lucru la capătul sud, răspundea indignată: „drept cine mă iei, domnule!"

Ciudățenia fenomenului este numai aparentă. Fata îndemnată dela biserica Albă în sus, se considera poftită la Nestor ori la Drăghiceanu pentru o prăjitură, ori la șosea pentru declarații de amor platonic, propuneri onorabile, ce îi îngăduiau să aibă aerul surprinsă în fața urmărilor... fatale oricărei declarații de amor făcută în cofetărie, ori pe iarbă verde. Pe când îndemnată să meargă mai jos de biserica Zlătari, fata nu se putea considera invitată decât... la unul din hotelurile din preajma circului.

D. V. BARNOSCHI

■

Inainte de război însă, victorizarea era, în general, mai mult în stilul *crébillon*-nării din Nantes, și numai într'o mică măsură a „victoriza" putea să însemneze a culege o aventură. S'ar putea spune, cu oarecare aproximație, că în acest ultim scop nu victorizau decât studenții, fetele sărace și haimanalele, iar din lumea bogată numai câțiva cheflii vestiți, Tarovici-Themis, corupătorul cu buzunarele pline de cadouri, și Zanu cel cu barba albă și cu apartamentul ospitalier pentru boieri și miniștri.

Oamenii serioși, ca Filip Orsat, victorizau numai ca să-și sgândărească sensualismul. Aceștia neputând avea „nerușinarea să se afișeze" făcând alesei o prelungită curte de stradă, ca să victorizeze cu realizări, trebuiau să-și aleagă numai printre acelea care primeau „să o ia înainte" dela Zlătari.

Deosebirea de moralitate între victorizantele din acele vremuri preistorice se făcea, sigur, după un amănunt, ce astăzi pare de necrezut că a putut să fie vreodată un criteriu moral. Victorizanta platonică, sau greu cuceribilă, nu trecea decât o singură dată în sus și încă odată în jos; totdeauna era întovărășită, dacă nu de un bărbat, măcar de o prietenă; intra și în vreo prăvălie, ca să-și dovedească sie însăși că n'a ieșit să „bată trotuarul", ci fiindcă avea ceva de târguit, de văzut, de revăzut, ori de re-revăzut pentru vreo eventuală cumpărătură.

După războiu victorizarea ia un caracter erotic foarte pronunțat, aproape nu are alt înțeles. Kubler, Cronberg și chiar Capșa (în stilul de odinioară) au dispărut. Au rămas numai cele două biserici terminus, între care victorizarea nu mai este decât o îngrămădire de trupuri ce se caută, se găsesc adeseori, și se pipăe mereu. Circulația este plăcut anevoioasă. Victorizanții își fac loc după sistemul înnotatului voinicește, adică pe coastă, cu un umăr înainte. Victorizantul tip înaintează cu mâna în dreptul pieptului, schițând un gest de apărare, ce de fapt este o poziție de atac, de pipăirea sânurilor printre care se strecoară. Din acest punct de vedere, victorizantele se împart în două categorii: acelea care trec prezentând sânul, și acelea care prezintă umărul.

Orsat, la început, era ispitit să creadă că acele care prezintă umărul nu pot fi poftite să o ia dela Zlătari înainte; dar confidențele unor prieteni mai tineri îl duseră la altă concluzie: Prezintă umărul acelea care neputând atrage prin rotunjimi solide sau bine trucate, se văd nevoite să sconteze eterna iluzie ce dă trupul nevăzut și femeia greu de învins.

Se mai victorizează și grăbit, fel care este al celor bolnavi de sensualism. Atât femeile cât și bărbații acestei categorii trec repede, aferați, încruntați, cu umerii bine aliniați ca ai soldatului la defilare; sparg valul de oameni, lovind umeri, sâni și mâini. S'ar părea că nu victorizează, și că numai o neînlăturabilă nenorocire i-a adus prin zona erogenă a capitalei. Observatorul mai atent însă, va vedea că aceștia sunt cei mai pătimași victorizanți. Revelația o face marea lor asiduitate: Femeile trec cu o regularitate astronomică, și cele mai multe, de nenumărate ori, în sus și în jos. Ele sunt timidele ce visează să fie violate, profesionale proaste ce cred că procedând astfel vor fi luate drept femei „cinstite", fete cuminți care regretă că sunt așa, oftează și își plătesc numai mici excitații cerebrale, fiindcă țin cu străşnicie la reputația lor. Bărbații acestei spețe, în afară de asiduitatea lor, se mai dau pe față și prin intensitatea și energia cu care desbracă femeile din ochi. Ei sunt mai ales „oameni serioși", „cu demnitate", ce se dau drept „evoluați" deasupra sexualității, dar cu subconștientul mocirlă de orgii refulate, minți putrede de viții, cum ar spune Eminescu.

Astăzi toate femeile victorizează, măcar din când în când; sunt foarte multe însă care nu vor să realizeze vreo aventură de stradă, nici chiar să fie pipăite... numai nu pot rezista ispititoarei atmosfere! Printre acestea sunt și marile ipocrite care provoacă articole „morale" prin gazete, și care cer trăsnetele poliției împotriva celor care „se leagă de femei pe stradă". Ca și cum calea Victoriei în zona ei erogenă ar fi o stradă ca ori care alta! Această mie de metri nu este, oricât s'ar strădui toți moraliștii și polițiștii din lume, o stradă pe care se merge, ci numai **o grădină în care se victorizează.**

*A trece prin regiunea victorizării, la orele victorizării, **este** presupus că victorizezi.* Dacă ești femeie înțeleaptă trebue să primești cu voe bună riscul de a fi invitată, și chiar cu vorbe directe, la... un tur de vals, de a fi pipăită discret, ori chiar dureros pișcată.

■

Impotriva victorizării s'a rățoit și poliția. Fu o luptă epică.

Dușmănia s'a arătat întâi, prin așezarea pe marginea trotuarului, din trei în trei metri, a unui șir de sergenți, care pofteau, și câte odată ghionteau oamenii ca să respecte regula. Cu acest sistem se ajunsese la un joc deosebit de amuzant: lumea se scurgea și pe dincolo de polițiști, care rămâneau ca un lanț de insule Polynesiene din mijlocul acelor valuri moleșite de efluvii tropicale. Valurile de oameni de pe cale, cu toate că erau și ele moleșite de efluviile ochilor de șerpoaice, izbuteau totuși să imobilizeze pe gardiști. Prefectul Măileanu veghea însă, din aeroplan; când vedea această umilitoare situație pentru prestigiul uniformelor d-sale, fluera jalnic, odată, de două, sau de trei ori, ceea ce era o comandă șirului de insule să se prefacă din nou în mal, retrăgându-se mai spre mijlocul străzii, cu un pas, doi, sau trei.

Publicul repeta și el manevra lui, generalul armatei de polițiști își repeta și el comanda, până când cele două șiruri de sergenți se întâlneau în mijlocul străzii. Dar războiul nu se isprăvea, căci atunci intrau în joc tancurile, adică manevra prin automobile. Prefectura, ca orice autoritate românească ce se respectă, abuza și ea de drepturile ei; și abuza fără scrupule, silind pe șofeuri să fie contravenienți, și chiar asasini. Cu mai mult succes decât față de pietoni, sergenții sileau mașinile să se apropie cât mai mult de marginea străzii, ca amenințând cu moartea pe plimbăreți, să-i facă să se urce pe trotuar. Nenorocitul șofeur era într'o grea dilemă: Nu asculta de sergent, contravenție; îl asculta, lovea trecătorii, și iar contravenție. Sistemul fu părăsit în urma unui scandal făcut de un șofeur-amator, care pretindea că nu-i în slujba Poliției, ba încă agent de aceia care stâlcesc oamenii.

Victorizanții au învins, căci prin implacabila lor perseverență au impus lărgirea trotuarelor. Așa dar, victorizarea a triumfat împotriva poliției și a moraliștilor, a devenit o instituție națională, rămânând o mare petrecere bucureșteană, o teribilă atracție pentru sensualii provinciali și o propagandă față de străinătate, mult mai răsunătoare decât acea oficială, în deosebi discretă.

D. V. BARNOSCHI

* Din romanul „Rumilia", al doilea volum din ciclul „Mărturisirea trupului". Intâiul a fost „Neamul Coțofenesc".

Călătorie lungă

Rostogolindu-ți sborul pe'ntinderi de catran
Te-ai frânt ca'ntr'o legendă o ancoră ușoară,
Te-ai scuturat cu luna pe-o creangă de mărgă...
Și-ai vremuit cu buhne în liniștea din moară...

Aripile ca plumbul le-ai coborît aproape
Căci drumurile albe se clatină în șir,
Și nu e nici o cruce pe-atâta lan de ape,
Să ardă 'n amintirea acelui cimitir.

Cu vânturile'n spate, în noaptea prăbușită,
De vei găsi în larguri o punte de vapor,
Să-ți odihnești o clipă privirea obosită.
Că nu vreau să se'nece și ultimul cocor...

CONST. SALCIA

Sufletul poporului elvețian

Intr'o ședință a Academiei de științe morale, *Gonzague de Reynold* a dat citire unor interesante observații și reflecții asupra *psihologiei poporului elvețian,* mai exact a popoarelor elvețiene împrăștiate în cele 22 de cantoane.

Elveția nu este o mică țară ci mai degrabă o mică lume.

Sub aparențele simple și rustice, elvețianul este ființa cea mai complexă care există în Europa.

Contrastele psihologice ale elvețianului se explică și prin felul de viață pe care-l duce: el este plin de lupte, contra unui pământ ingrat, contra unei vieți dificile. Robert de Traz spunea foarte bine: „Elveția este o victorie a omului asupra omului".

Pe cât e de mică, pe atât e de complicată această republică monotonă care întrupează tipul democrației perfecte, integrale.

Distanțele morale sunt considerabile.

Elveția este o formație, o ființă istorică și politică. Nu limba sau rasa, ci pământul și istoria distinge pe un elvețian.

Spiritul elvețian este deodată particularist și european. Pământul este deschis tuturor influențelor, dar pe toate le trece printr'un filtru.

Formată din compartimente dintre care fiecare amintește de un trib și o cetate, nefiind invadată niciodată în decursul istoriei de invazii în massă, ci numai prin infiltrări succesive, Elveția nu posedă o unitate de limbă sau de rasă. Dimpotrivă, prin limbă și rasă se amintește de Franța, Germania și Italia.

Cum s'a putut forma o națiune din catolici și protestanți, din germani, francezi, rheto-romani și italieni, și cum și-a putut forma un spirit în decursul timpurilor este unul din paradoxele istoriei.

Diferențierea psihologică împinsă la extrem, este complimentată de uniunea care este mai solidă și mai suplă decât orice unitate. Antinomia aceasta se rezolvă printr'o nevoie comună de autonomie, de independență. Aceiași politică apropie comunitățile urbane și țărănești așa de disparate și cu limbi diferite.

Micile comunități, după ce s'au detașat de marile ansambluri originare, nu s'au mai lăsat reabsorbite de acestea, ci pentru a se apăra, s'au unit între ele, formând un fascicul. Imaginea aceasta se vede pe fațadele caselor și pe vitraliile multicolore ale sălilor publice.

Elveția este un sistem de apărare comună, asta însemnează minuțioasă pregătire pentru războiu, superioritatea tacticei compensând inferioritatea numărului, acordul între politică și strategie, inteligență și voință.

Elvețienii sunt un popor de soldați. Ceeace le face educația națională, este serviciul militar. Ei consideră acest serviciu, nu ca o datorie, ci ca un drept.

Apărarea comună a dus la o organizație politică. Alianțe temporare, alianțe perpetue, confederația, Statul federativ: iată desvoltarea Elveției, care a durat șapte secole.

Elvețianul este pacific numai în aparență. In fond, este un tip dur, care unește indisciplina politică cu disciplina militară. Este un „animal politic" prin excelență; însă după o manieră specifică. Această manieră este federalismul, adică autonomia regională. Erarhia valorilor politice pentru Elveția este cu totul aparte. Fiecare canton este o republică, cu parlament și guvern propriu. Ele sunt patria, statul. Ideia națională a început prin canton.

Confederația este de origini mai noi. Sub forma statului federativ, ea are abia 86 de ani de existență.

Patriotismul elvețian este deci un sentiment cantonal și o idee federală, prin care se înțelege ideia de alianță, de apărare comună, de arbitraj și solidaritate, de ajutor mutual și de echilibru interior. El este refractar oricărei idei expansioniste, căci aceasta ar rupe echilibrul stabilit cu multe eforturi. Neutralitatea se confundă cu patriotismul elvețian și pătrunde în psihologia poporului prin două feluri aparent opuse: a se izola de Europa, a practica o politică proprie; și a se considera ca prototipul societății Națiunilor, a subordona patriotismul elvețian unui ideal de ordin internațional și de pace europeană.

Elveția actuală este un compromis între vechea Elveție, supraviețuire a sfântului imperiu roman germanic, și democrația modernă, ieșită din Revoluția franceză.

Acest compromis a produs un dualism psihologic.

Adesea se întâlnește în elvețian un amestec curios de spirit democratic și de spirit aristocratic. Vechile republici elvețiene au combinat aristocrația și democrația într'o manieră medievală. Democrația elvețiană este pătrunsă încă de elemente aristocratice vechi.

Elveția este țara vechilor familii. Orice țăran posedă o panoplie. Familia are rol de celulă socială.

Spiritul familiar este completat cu spiritul corporativ, de asociație. Peste tot se întâlnesc societăți, comisiuni, consilii. Fiecare elvețian este președinte peste ceva. Spiritul acesta de asociație se opune inițiativelor individuale, reducând și înnăbușind personalitățile prea puternice. El instaurează domnia anonimului atotputernic și iresponsabil. Este, se pare, o formă specific elvețiană a acelui „rău al veacului".

Tot istoria și pământul țării explică acest amestec de spirit particularist și comunitar, de egalitarism și diferențiere.

Spiritul elvețian se situiază la egală distanță între individualismul francez și caporalismul german.

Statul „totalitar" e imposibil în Elveția. Există un guvern federal fără șef de stat.

Consiliul federal este un fel de colegiu de administratori.

Elveția poate fi numită o organizație a muncii. Politica e sportul favorit alături de alpinism și tir. Tendința este de a se reduce orice chestiune politică la una economică. Independența economică este o mare problemă. Pământul e ingrat și sărac. Aceasta încordează sufletul elvețianului, care nu cunoaște prea mult veselia, și disprețuește luxul. Este conștiincios mai mult decât imaginativ; mai mult specialist de cât creator; moralist, utilitar și pedagog. Un proverb spune, că fiecare elvețian poartă în sine un educator de școală. Spiritul elvețianului e strâmt dar profund, lent și perseverent, interiorizat și refulat. Este orgolios însă de a se ști la un nivel de instrucție și de viață, care sunt cele mai înalte din lume. Poporul care a indignat pe contele Keyserling prin orgoliu și grosolănie, nu este totuși lipsit de finețe și de umor. Este caritabil și altruist, fidel, dotat cu magnific spirit civic. Analfabetul nu se cunoaște în Elveția. Țara a produs mari oameni, dar neavând o limbă națională toți au fost revendicați de Franța, Germania și Italia.

Istoria Elveției arată o țară care se consolează de micimea sa prin cultul trecutului, prin nevoia de grandoare și eroism. Poporul a trebuit să creeze o unitate din divers, o civilizație originală și complexă, care apără drepturile persoanei, ale familiei, și cele sociale. El se diferențează de alte popoare prin orgnizația politică și socială.

Este caracteristica principală a sufletului republicei federative democratice, această originalitate în organizarea politico-socială.

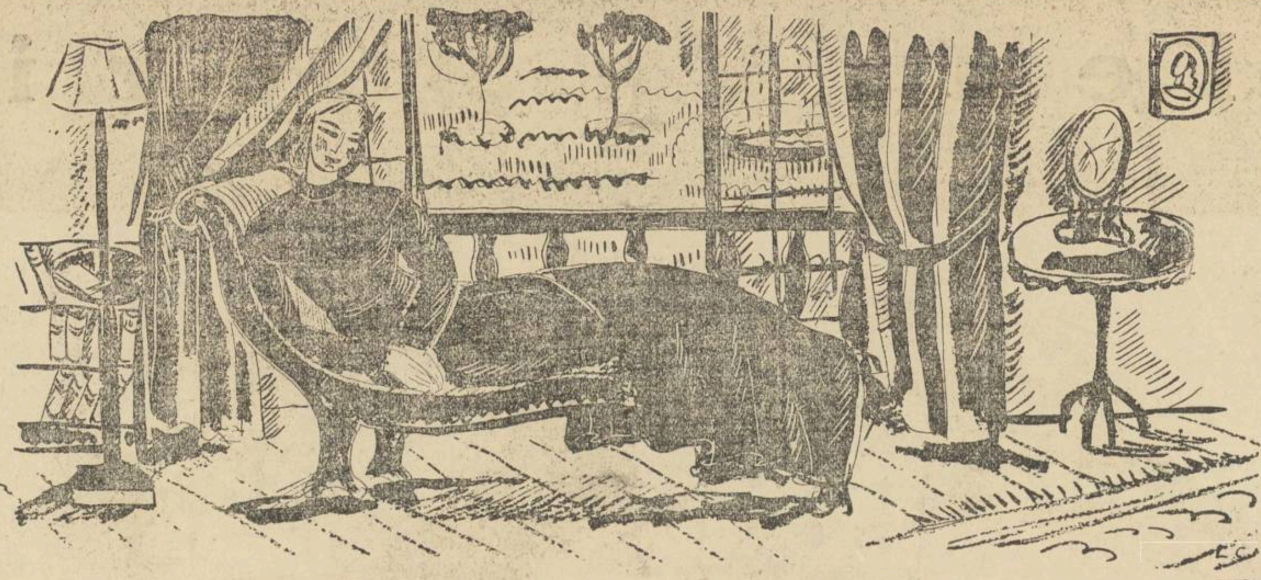
Poate...

E în ochii tăi o tristețe,
Resemnată și blândă
O privire de rob
Ca un fel de osândă.

O lumină de vis
Intr'o noapte adâncă
O poveste de dor
Nemărturisit încă.

Inteleg!... ai iubit!...
Poate... brusc într'o noapte
Ai surprins taina ei
Și s'au stins toate... toate!

VIRGINIA GHEORGHIU

Din literatura țigănească

Zgripții la Roma

(Narațiune istorică)

La anul 28 înainte de Christos.

In Roma domnea Octavianus Augustus, încununat de slavă și onoruri, stăpân peste marele Imperiu Roman care-și întindea hotarele peste trei continente: în Europa până la Rin; în Asia până la granița Indiei și în Africa dincolo de Egipt, în Etiopia.

Roma strălucea de splendoare. Toate bogățiile lumii se revărsau asupra sa. Prin căile sale umblau elefanți aduși din Asia, cămile trimise din Cartagena și Egipt, catâri transportați pe mare din țările berberilor. In grădinile publice se plimbau păunii și struții, cântau păsări exotice, daruri trimise de provinciile îndepărtate ale imperiului, iar în circuri tigrii și leii, prinși în Africa și Asia, formau obiecte de spectacole sângeroase la devorarea creștinilor, la care se adăuga programul luptelor barbare între gladiatorii adunați din peste șaptezeci de provincii romane.

Și se bucura plebea de atâta belșug și de atâtea distracții. Curtezanele trăiau ca niște prințese, îmbuibate de ospățuri, obosite de orgii și împovărate de numărul giuvaericalelor ce le împodobeau trupurile.

Numai Augustus Octavianus era trist în acea cloacă a Romei, obosit de atâtea lupte, sătul de gloriile obținute prin meritele sale de mare comandant. Acum generalii săi conduceau cohortele și legiunile ca să înfrângă pe Daci și Pharți, Perși, Germani și alți barbari din pustiurile Asiei și Africii.

De sus, de pe terasa palatului său, privește Roma cu străzile ei nenumărate, pe care circulă nobilii turmentați de băutură, lecticele, cu matroane și curtezane, soldații și sclavii. Apoi îl cuprind amintirile cu atâtea scene din viața sa.

Un servitor îl anunță că Cnaeus Cornelius Gallus, guvernatorul din Egipt, a sosit la palat și vrea să-i vorbească.

— Să intre!

Augustus Octavianus se scoală și primește pe Cnaeus Cornelius Gallus, vechiul său prieten, omul lui devotat pe care l-a confirmat ca prim judecător în Egipt, după sinuciderea Cleopatrei și prefacerea acestei țări în provincie romană.

— Salut pe divinul meu stăpân și scumpul meu amic, Octavianus Augustus !

— Fii binevenit, fratele meu Cnaeus Cornelius Gallus! Când ai sosit la Roma?

— Azi dimineață și m'am grăbit să te văd.

— Bine ai făcut. Aveam nevoe de un prieten cu care să mai discut în mod intim.

— Dar ce, ai nevoe de destăinuiri? Te văd cam schimbat, trist și slăbit. Tocmai tu care trebue să te bucuri de roadele victoriilor tale ?

— Gloria nu dă fericirea, dragul meu. Și gloriile marilor militari sunt pătate de sânge, întunecând conștiințele...

Gallus! Dacă mor eu înaintea ta, îți rămâne ție să scrii în istoria imperiului roman, despre mine și despre faptele săvârșite de mine, pentru gloria acestui imperiu. Tu ai talent de mare scriitor și ai scris chiar o carte despre unchiul și tatăl meu adoptiv, marele Iulius Cezar. Ce-ai să scrii tu despre mine, fără părtinire și fără a falsifica istoria?

— Ce-am să scriu? Ascultă!

...La 708 dela fundarea Romei (44 ani înainte de Christos *) după ce Iulius Cesar a fost ucis de conjurația lui Brutus și Cassius, prin 23 lovituri de pumnale, războaiele civile începură din nou. Antonius, amicul și partizanul lui Cesar, porni să pedepsească pe ucigașii acestuia, declarându-se chiar dușmanul Senatului Roman și declarând războiul civil.

Consulii Pansa și Hirtius, împreună cu *Octavianus,* un nepot al lui Cesar, lăsat prin testament moștenitor al acestuia, porniră cu o armată puternică în contra lui Antonius...

— Amice, să adaugi că eu aveam atunci numai 18 ani și eram aproape un copil... Să mai adaugi că nu numai de dragul Senatului am pornit în contra lui Antonius, ci și pentru a mă ridica în ochii Romei, ca un bun general și viitor stăpân al ei....

— Voiu trece!

— Acum mai departe.

— Antonius a fost biruit, fugind la Lepidus, fostul magistru al lui Cesar, care avea sub comanda sa o mare armată. Intre timp consulii Parsa și Hirtius au murit, rămânând singur Octavianus să conducă armata romană. El pornește acum cu această armată asupra Romei și la etatea de 20 de ani impune să i se încredințeze consulatul. Se înțelege cu Antonius și Lepidus, firmând un Triumvirat. Proscriu Senatul și încep să domnească prin dictatură militară...

— Oprește-te! Să nu falsifici adevărul. Trebue să arăți că am săvârșit și un mare păcat: am măcelărit pe cetățenii cei mai de seamă între care și pe Cicero. Și asta nu mi-o pot ierta singur....

— Bine, voiu trece și asta. Apoi, Octavianus și Antonius pleacă în Macedonia cu o armată ca să pedepsească pe Brutus și Casius, ucigașii lui Cesar, care se refugiaseră acolo, atrăgând de partea lor mai multe armate.

Lepidus rămăsese să apere Italia. La Philippi, în prima bătălie, Octavianus și Antonius au fost bătuți, pierind însă Cassius. In a doua bătălie Octavianus și Antonius ieșiră învingători. Brutus și o parte din partizanii săi cei mai distinși, au pierit în luptă. Octavianus și Antonius împart republica romană astfel: Gallia, Spania și Italia rămân lui Octavianus; iar Orientul, Pontul și Asia lui Antonius. Contra lui Octavianus se ridică însă Lucius, fratele lui Antonius, care înlăturase pe Lepidus. Octavianus îl înfrânge însă la Perusia, făcându-l prizonier.

Un alt dușman, Sextus Pompeius, strânge în jurul său rămășitele partidului republican al lui Brutus și Cassius, pornindu-le din Sicilia asupra lui Octavianus. Dar se încheie o pace sinceră, Octavianus rămânând stăpân pe poziția sa...

— Aici să arăți că nu mie mi-a fost teamă de Sextus Pompeius, ci lui de mine.

— Voiu scrie așa. In continuare:... Augustus Octavianus, trimite pe generalul Marcus Agrippa de face o expediție norocoasă în Aquitania, iar pe generalul Lucius Venditius Bassus, să învingă în trei lupte pe Perșii care năvăliseră în Siria, și omorî pe Pacorus, fiul regelui persan Orodes, ca răzbunare că acesta ucisese pe generalul roman Crassus...

— Oh, acest brav general Venditus, care a putut învinge și pe Pharți, ordonând să fie sărbătorit cu un triumf....

— Să scriu și aceasta?

— De ce nu? Eu nu sunt gelos de gloria generalilor mei. Acum spune mai departe.

— ...Sextus Pompeius voi să strice pacea, ridicându-se cu armele. Dar Augustus Octavianus, într'o luptă pe apă, îl birue și-l ucide în momentul când voia să fugă spre Asia...

Acum vine perioada luptelor sale cu Antonius, despărțirea lui de sora sa și căsătoria lui cu Cleopatra, regina Egiptului. Cum să scriu adevărul adevărat?....

— Așa cum a fost, fără nici o ocolire.

— Dar îmi pare că și tu ai fi iertat-o pe Cleopatra dacă nu se otrăvea.... Prea era frumoasă și turburătoare!

— Era, Gallus, era! Scrisorile ei le păstrez. Poate că azi dormea la Roma alături de mine dacă...

Cum vei scrie mai departe?

— ...Antonius, despărțindu-se de prima sa soție, sora lui Cesar Augustus Octavianus, s'a căsătorit cu frumoasa și cocheta Cleopatra, regina Egiptului.

Indemnat de aceasta, dornică de a domni și în Roma, Antonius provoacă un războiu civil. Dar Augustus Octavianus îl învinge într'o celebră bătălie navală la Actium, în Epir, la anul 718 dela întemeierea Romei. Antonius, părăsit de restul armatelor sale, fuge în Egipt. Urmărit de Octavianus, se sinucide. Cleopatra, soția sa, ca să nu cadă în mânile învingătorului și dusă la Roma ca sclavă se sinucide și ea, aplicându-și pe sâni o viperă veninoasă. Egiptul a trecut la imperiul roman și Octavian Augustus a rămas singurul stăpânitor peste întregul imperiu...

— Adaugă, Gallus, că în Egipt te-am pus pe tine ca prim guvernator și judecător roman, iar dacă Cleopatra nu se sinucidea, o iertam...

— Bine, Octavianus. Aș putea să scriu că chiar o luai de soție pe Cleopatra?

— Asta nu, Gallus! M'ai arăta prea slab în fața farmecelor unei femei. Intre noi însă rămâne stabilit că o luam ca țiitoare oficială... Și cum ai să sfârșești?

— ...Statornicindu-se pacea în întregul imperiu roman, Augustus Octavianus a domnit fericit și liniștit, ca un adevărat împărat glorios...

— Fericit? Nu, Gallus! Am devenit un solitar.

Mă simt străin în această Romă zgomotoasă.

Trândăvesc. Nu mai am dușmani care să mă provoace. Am mărit imperiul roman cu Egiptul. Cantabria, Dalmația, Panonia, Aquitania, Raetia, țările Vuidelicilor și Salassilor, cetățile Bosforului și Mării Negre până la Panticipaeum; am bătut pe Daci și am nimicit nenumărate popoare germanice, împingându-le până la Elba. Am bătut pe Pharti și le-am luat Armenia, iar Perșii tremură de frica mea. Spania, Gallia, poporul belg, insulele britanice sunt ale mele. Tot nordul Africei este colindat de legiunile mele. Iudeia cu cetatea Ierusalim e și ca provincie romană. Schiții și Iudeii cu care nu m'am ciocnit încă, îmi trimit solii de pace și daruri.

Nenumărate cetăți se clădesc denumindu-le Cesarae, cum sunt cele din Mauritania și Palestina. Galattia singură s'a declarat supusă mie, punând acolo ca guvernator pe prietenul nostru Marcus Lallius. Pe toți prietenii mei i-am căpătuit, numindu-i pretori și guvernatori, generali și înalți funcționari ai imperiului. Eu stăpânesc singur la Roma și ei stăpânesc provincii întregi. Nu asupresc poporul, nu sunt mândru, nu dau edicte nedrepte. O, dacă fiul meu Tiberius, ar călca pe urma mea!

— Octavianus, în portul Alexandriei am îmbarcat o ceată de sclavi trimiși de regii Indiei ca dar pentru tine. Alți regi ai Asiei ți-au trimis prin mine nenumărate blănuri, covoare, obiecte de aur și șiraguri de safire, rubine și diamante. Am văzut pe sclavele dăruite ție de Indieni. Sunt frumoase cum nu am mai văzut multe femei în întregul imperiu roman. Două din ele le-am adus la palatul tău. Vrei să le vezi?

— De curiozitate....

Gallus bătu în talger, și un ofițer se prezentă.

— Adu sclavele pe care le-am predat în primirea matroanei de serviciu.

Sclavele înfățișate înaintea lui Octavianus, îl priviră cu obrăznicie, fără teamă, râzând îmbietor, lăsând descoperiți niște dinți albi ca fildeșul. Mărunte ca niște copile, aveau totuși sânii tari, șoldurile pline, trupul mlădios. Ochii negri erau arcuiți de niște sprincene mari și erau adumbriți de gene lungi. Părul împletit în codițe, atârna pe umeri. Una din ele începu să vorbească:

— Natrașă tu ame tagar!...

Octavianus clipi din ochi. Una din ele îl zăpăci cu totul. Pielea ei cafenie și mată, fără zbârcituri, zvâcnea de tinerețe.

Se întoarse către Gallus.

— Gallus, tu rămâi prefectul Romei. In locul tău numesc pe altul guvernator în Egipt. Eu plec cu sclava asta la Atella, în Campania, să petrec o lună. Imi place nebunatica asta de fată... Este ea chiar indiană?

— Nu. Ea este zgripță, din neamul unui popor nomad care trăește în India. Cu mare greutate sunt prinși de regii indieni. Cei douăzeci de sclavi și sclave din neamul zgripților sunt exemplare rare pentru Roma, orașul unde trăesc mii de sclavi din toate provinciile imperiului. Să vezi pe sclavii zgripți cum știu să cânte și să joace. Chiar aste două sclave dansează minunat.

— Iți mulțumesc, Gallus, că mi le-ai preezntat.

Și Cesar Augustus Octavianus plecă a doua zi la Atella, întovărășit de sclavii și sclavele zgripțe, petrecând o vacanță plăcută, îmbătat de farmecul sălbatec al uneia din sclave care-l înveselea cu toanele ei, cu dansurile și cântecele ei.

Iată dar că la anul 25 înainte de Christos, zgripții, strămoșii romilor (țiganilor) de azi, au călcat în Roma antică, pe timpul lui Cesar Octavianus Augustus, cum poate au călcat și în Ierusalim, la anul 10 după Christos, tot ca sclavi în timpul lui Tiberius, de unde legenda că țiganii ar fi fost călăii care au răstignit pe Iisus.

Despre existența sclavilor zgripți la Roma și Ierusalim, confirmă scrierile istoricilor vechi Eutropius, Symmachus și Gregorius din Nazians.

G. A. LAZURICA

* Nota noastră.

Concluzii asupra lui Flaubert

Albert Thibaudet, cunoscutul critic literar francez, semnează câteva interesante reflecții asupra lui Flaubert, dela care în multe privințe, încep câteva importante puncte de vedere.

Sunt patru probleme puse pentru prima oară și îndrumate de Flaubert.

— Este întâi problema stilului. Până la acest scriitor, atât de scrupulos în privința expresiei literare, în romane exista un tip de franceză *mijlocie. Pe aceasta o depășește Flaubert, creator al realismului critic. In opera sa nu mai este vorba numai de a scrie o franceză corectă, ci de a crea una. Pentru romancier era aci o nouă sarcină, destul de însemnată pentru a nu fi neglijată. Problema stilului trece pe primul plan. Flaubert este un revoluționar în creația stilului.*

— A doua problemă este aceia a epopeii, tot așa de strâns legată de roman.

Intre roman și epopee există legătură, opoziție, dialog; complex de raporturi care seamănă cu acela dintre părinte și fiu, un părinte milenar și un fiu centenar. Drama dintre aceste două genuri nu s'a jucat pe o scenă mărită decât în sec. XIX, Bătălia tragică s'a dat în conștiința poeților Chateaubriand. Lamartine, Hugo, care sunt prea epici pentru a fi propriu zis și integral romancieri. Aceștia când fac roman, nu-l fac decât cu două dimensiuni.

Succesiunea tipică este cea a lui Walter Scott și a lui Balzac, a romanului societății moderne, care urmează romanului epic și istoric, ale cărui procedee și material le întrebuințează pentru a crea ceva nou. Pentru Balzac și succesorii săi nu se mai pune deloc problema epopeii.

Flaubert face excepție. El aparține la două rase care sunt cele mai epice din Franța. Intre genul epic și genul romanului său sunt legături numeroase. Flaubert a voit de altfel să debuteze în literatură printr'o epopeie, Tentația Sfântului Antoniu. *A scris însă contra-epopeia* Madame Bovary. *Privind evoluția acestei capod'opere, se observă însă că ea a influențat* epic *imaginația franceză, procurându-i adică tipuri reprezentative, tipuri în care Franța se recunoaște. Și ceva mai mult decât tipuri: esențe. Așa cum Miguel de Unamuno a extras chijotismul din opera lui Cervantes. Jules de Gaultier a extras* bovarysmul. *Chiar când Flaubert trece la* Salammbô, *tot în „cercul magic al epopeii rămâne. Singurul roman pe care l-ar fi scris Flaubert, este, după Thibaudet,* l'Education sentimentale.

După Flaubert, problema epopeii s'a instalat în conștiința romanului francez. Reintegrarea elementului epic în roman, pe care acesta l-a distrus, s'a constituit în problemă discutată viu în urma lui.

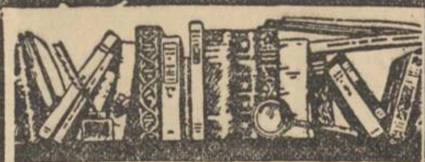
— A treia mișcare provenită dela Flaubert este aceia a prezenței unei idei generale și continue despre viață în cuprinsul romanului. In romanul revoluționar al lui George Sand predomină ideea de ceeace trebue să fie în societate. Balzac coincide cu viața. Romanul lui Feuillet coincide cu ideia de rituri, datorii și primejdii a vieții mondene. Numai în romanul lui Flaubert găsim o concepție globală, o judecată de fond asupra vieții. Flaubert a impus naturalismului o filosofie. A dat romanului o dimensiune, o rezonanță nouă.

— Flaubert a mai pus apoi problema a ceia ce am putea numi paraliteratura, *în sensul în care medicii vorbesc de paramedicină; problema literaturii care n'a fost făcută pentru public, dar pe care publicul o acceptă cu mai multă fervoare decât dacă ar fi fost făcută pentru el. La Flaubert, cele două literaturi coexistă.*

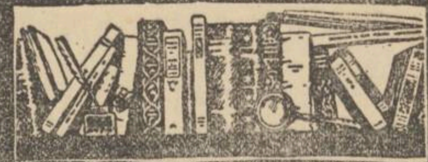
Chateaubriand a creat precedentul scriitorului mare a cărui operă scrisă în timpul vieții este declasată de opera postumă, dar pe care a voit-o postumă, știind că prin ea va dura. Cazul faraonului care-și construește din viață mormântul de piatră în care știe că va dormi.

Cazul lui Flaubert, cu totul diferit, este unic. Este acela al unui scriitor mare care după moarte ajunge de trei ori mai mare, prin o operă postumă la care nu s'a gândit niciodată că poate avea interes, că poate fi publicată și citită de cineva. O operă făcută fără preocupări de public, în afară de el, exclude atitudinea și convenția.

Flaubert, a cărui operă este vie, prezență vie, sugestii vii, ocupă un loc remarcabil în masivul romanului. Că unii îl iubesc și alții îl urăsc, situația sa de „imens bonhom" rămâne neatinsă. Imens prin romanele lui, și consecințele lor. Bonhom, tip în Comedia intelectuală, prin corespondența sa. Sub romancier se ascunde acest bonhom care trebue descoperit.

Cărţi şi Reviste

Henri de Montherlant

Henri de Montherlant. *Encore un instant de bonheur (poèmes).* — *Les Célibataires (roman).* — Editions du Sagitaire 1934).

Numele lui Henri de Montherlant e astăzi la modă.

Gloria lui a primit anul acesta o dublă confirmare: Academia i-a acordat un premiu, iar Sorbonna l-a sărbătorit ca poet naţional al Franţei. Sunt deci atâtea motive de a-l privi cu scepticism şi atâtea altele a nu-l privi cu entuziasm. Dar cu atât mai adâncă şi mai convingătoare este impresia produsă de cele două cărţi pubicate recent de acest autor, care dovedeşte în tot cazul că profunzimea unui scriitor nu se măsoară nici cu gloria lui şi nici cu existenţa lipsită de recunoaşterea publică.

Montherlant e într'adevăr un scriitor de mare talent şi de mare originalitate. E bogat, divers şi multiplu.

A scos simultan o carte de poezii şi un roman, fără să le fi prejudiciat mutual calităţile superioare. A trecut deci, printr'o încercare nu tocmai uşoară.

Citind aceste două cărţi, nu ştii care din ele e mai bună.

Ai putea să-l preferi pe Montherlant poetul, după cum însuşi autorul a făcut-o într'un interview, sau pe Montherlant romancierul: în esenţa lucrurilor nu se va schimba nimic. Poate că Montherlant are dreptate şi baza scrierilor sale e profund filosofică, o paradoxală combinaţie de gânditor şi liric, ca la Nietzsche ?

Desigur, nu patosul patriotic îl face poet pe Montherlant, şi nici presimţirea uimitoare a versului sau de o rară maestrie tehnică. Nici un alt poet francez modern, în afară de Claudel, nu are o astfel de dezinvoltură faţă de versul liber.

Montherlant (astăzi poezia franceză e săracă în glasuri originale) are o voce a lui, cu timbru şi palpitaţie nouă. In versurile sale s'aude adierea catastrofei intime a generaţiei războinice şi post-belice. Dar talentul şi simţirea poetului transformă nenorocirea noastră generală într'o catastrofă în afară de timp şi de spaţiu.

Montherlant nu e un decadent. Viaţa pentru el e sinonimul fericirii şi bucuriei. Dar catastrofa i-a imprimat o amprentă de juruire, de inevitabilitate.... „Incă o clipă de fericire!" — ce titlu spontan şi în acelaş timp sugestiv pentru o carte de poezii!..

Aceiaşi simţire a tragicului şi a frumosului în viaţă stă la baza romanului său „Celibatarii", care are şi multe alte calităţi. Romanul e croit şi înlănţuit frumos, deşi nu fără unele dificultăţi vădite, inevitabile în toate construcţiile de roman modern. Intre formele noui şi calapoadele vechi ale romanului psihologic tradiţional, Montherlant a găsit un echilibru, puţin stabil ce-i drept, dar perfect real.

Limba lui e bogată şi plină de imagini. Ca artist, el merită toată lauda.

Viaţa a doi aristocraţi celibatari aruncaţi de conjunctura modernă peste bord, e reprodusă de Montherlant cu o simpatie care nu se ridică până la apologie, şi cu o ironie fină, care nu este o distrugere. In schimb, „contemporanitatea" îi e literalmente odioasă; în scenele unde celibatarii vin în atingere cu lumea care le e străină, Montherlant îşi risipeşte un sarcasm acut şi crud.

Paginele în care caracterizează fetele moderne — sunt numai o satiră, inteligentă şi amară. Montherlant e însă el însuşi „modern" la superlativ: numai atmosfera post-belică i-a provocat dorurile şi umanitatea, fără de care ar fi devenit un bun scriitor.... mediocru.

Umanitatea se revarsă în „Celibatarii" pe nevăzute, pretutindeni: în artă, în inteligenţă, în ironie.

Povestea a doi originali „întârziaţi" se transformă progresiv într'o tragedie a omului care trăeşte când în societate, când în afară de ea, dar totdeauna în dependinţă de dânsa. Aglomerarea oamenilor ne transformă viaţa în conventionalism; emancipându-ne de aceasta din urmă, cădem în altă minciună.

Numai apropierea unei singure realităţi irezistibile, inexorabile — a morţii, — distrugându-ne fericirea vieţii, distruge şi minciuna ei.

A. N.

Hegelianismul lui Eminescu

Asupra întrebării dacă în opera lui Eminescu se resimt sau nu influenţe hegeliene, s'a discutat şi s'a ajuns chiar la o scurtă polemică, unii conchizând pozitiv alţii negând orice urme ale acestei filosofii în opera poetului.

Asupra acestei probleme literare, evident de interes mare pentru înţelegerea formării lui Eminescu, a scris un mic, dar foarte bun studiu şi d. Al. Dima (*„Motive hegeliene în scrisul eminescian"*, Sibiu 1934).

Probele pe care le aduce d. Dima, din analiza comparativă a unor texte, nu mai lasă nici o îndoială în privinţa influenţei lui Hegel asupra primei epoci din viaţa lui Eminescu creatorul. D-sa, cu o metodă şi disciplină intelectuală strânsă, precizează, adânceşte şi delimitează înrâuririle hegeliene în opera poetului. Urmele acestei filosofii sunt prea vădite, pentru a putea fi negate . „Ele trebuesc identificate, precizate şi interpretate în raport cu epoca ce le înregistrează în textul eminescian". Aceasta o face d. Dima cu multă pricepere, în cele 16 pagini ale studiului amintit.

Ochii Maicii Domnului

Toamna aceasta va aduce desminţirea unei legende literare: aceia că Tudor Arghezi nu este capabil să scrie roman. Faptul a fost anunţat la timp şi el a stârnit vâlva firească. Şi când spunem că a stârnit vâlvă nu exagerăm de loc. Numai simpla anunţare a apariţiei unui roman de Tu-

T. ARGHEZI

dor Arghezi a făcut ca, timp de câteva luni peniţele confraţilor să nu obosească comentând această veste şi crestând marginalii în jurul ei.

S'a anunţat şi subiectul romanului care, într'adevăr este de-o simplicitate biblică şi intră admirabil în mijloacele lui Tudor Arghezi.

Aşa dar toamna aceasta vitrina literară va fi înviorată de o operă care reprezintă o nouă faţetă a talentului lui Tudor Arghezi.

Cum s'a format inteligenţa argentină

O carte foarte interesantă, din mai multe puncte de vedere, a scris sub acest titlu Juan B. Teran, scriitor cunoscut în Republica Argentină.

Cartea este în adevăr interesantă şi ca document informativ asupra intelectulităţii argentine, dar şi ca punct de vedere filosofic şi ca metodă de tratare. Cartea, care nu e voluminoasă, conţine o sumă de observaţii foarte juste şi pline de consecinţe noi. Autorul începe prin o discriminare fină şi amănunţită între inteligenţă şi cultură, pentru a păşi apoi la determinarea caracterelor care permit definirea şi izolarea inteligenţii argentine ca noţiune şi dezvoltare actuală. Având în vedere bine înţeles că aceasta este în dezvoltare, tratarea autorului nu este dogmatică, ci suplă şi plină de rezervă.

Punctul important este că Juan Teran priveşte inteligenţa ca un fenomen social, adică are o valoare agogică. Juan Teran caută prin reflexiunile sale să suggereze, să orienteze reflexiunea cititorului, să constate ce este în prezent inteligenţa naţională, să se întrebe ce doreşte să fie şi care este partea de responsabilitate a fiecăruia pentru formarea viitoare.

Problemele puse de Teran asupra influenţii sociale în formarea sentimentelor, consideraţiile istorice asupra formării Argentinei, pot provoca discuţii chiar dacă soluţiile şi ipotezele nu pot fi primite în întregime. Consideraţiile de filosofie practică din micul volum al lui Juan Teran pot aduce servicii însemnate nu numai Argentinei, ci oricărui popor în curs de dezvoltare şi mai ales *în curs precipitat* de dezvoltare...

Alberto Insua: Femeia care trebue să iubească

Apariţia în româneşte a acestui scriitor spaniol va constitui desigur o surpriză pentru toţi amatorii de literatură bună.

Alberto Insua este un maestru al romanului erotic. Psiholog subtil al sufletului femeesc, el zugrăveşte în romanul acesta odiseia unei femei frumoase şi oneste care, intelectuală subtilă şi scriitoare e căsătorită cu un gazetar director de ziar şi om de mare şi creatoare energie.

Deşi soţul ei este cu cincisprezece ani mai vârstnic decât ea, primii cinci ani ai căsniciei se petrec sub semnul fericit al înţelegerii şi dragostei. După trecerea acestei perioade de timp, soţul frumoasei scriitoare cade însă într'o stare de castitate spirituală şi trupească, dezertează dela obligaţiile conjugale de soţ şi bărbat. Irena Ascota, eroina romanului înţelege perfect situaţia şi asistă neputincioasă la transformarea soţului ei. Toate armele de farmec şi graţie feminină sunt inutile.

La început resemnată, Irena Ascota aşteaptă răbdătoare. Dar fiind o fiinţă completă, nevoile imperioase ale unei femei ajunsă la plinătatea şi maturitatea ei sexuală, o împing către adulter.

Cea mai mare parte a acestui roman e povestea acestui adulter. Povestea duplicităţii conştiente şi oneste a traiului acestei femei care continuând să-şi iubească bărbatul caută totuşi în braţele altuia ceeace el nu-i poate oferi.

Lupta aceasta între dragostea pe care o poartă bărbatului care primul a iniţiat-o în misterele dragostei fizice faţă în faţă cu dragostea mai complicată şi mai plină de inedit a amantului, o face să simtă chinuri cumplite şi dă vieţii sale un aspect aventuros şi nou.

Arta lui Alberto Insua este tocmai în descrierea legăturii acesteia adulterine între Irena Ascota şi amantul ei, începutul dragostei clandestine, creşterea şi ascensiunea ei. Scriitorul spaniol ne conduce în taina sufletului.

Vindecarea maladiilor

„Essai sur la guérison" de dr. R. Allendy constitue o urmare la numeroasele studii, în care acelaş autor a făcut o acerbă critică medicinii contimporane.

Lucrarea de mai sus disecă, în chip arbitrar, această pseudo-ştiinţă, pe care noi o numim „boală", când de fapt turburările au o origine îndepărtată, care se poate lega de temperament sau de ereditate. Iată o inspiraţie bergsoniană. Acest sens al continuităţii în evoluţia organică se opune noţiunii pasteuriene a bolii provocate de bacili; deasemenea se preconizează foarte mult o reacţiune a lui Pasteur către principiile lui Hipocrate.

Nu sunt doctori buni, în orice caz, doctorii pe care-i recomanzi cu căldură bolnavilor, decât cei care fără să creeze dogme despre boală, consimt să reflecteze asupra bolnavului şi temperamentului său.

Noi am considerat prea mult boala ca un accident biologic, sau ca o invazie în corpul sănătos a unui element de turburare.

A vindeca înseamnă mai puţin a distruge o entitate morbidă, decât, pentru organismul însuşi, a trece cu succes o criză vitală. Astfel, după pitoreasca observaţiune a lui Sacha Guitry, majoritatea profesioniştilor îngrijesc mai mult bolile decât pe bolnavi.

Doctorul Allendy se ridică în contra acestei aberaţiuni. Cu mult interes se poate urmări argumentaţia prin care el stabileşte că viaţa e o urmărire necontenită a unui echilibru nestabil, procedează prin oscilări comparabile metastazelor; iar boala nu e decât o accelerare a procesului.

J. Tissot a avut meritul să demonstreze că „motivul real al bolilor e o modificare a mediului (temperatură, umiditate), bacteria nefiind decât o consecinţă a acestei cauze".

Atitudinea sufletească exercită de altfel o imensă influenţă.

„In multe cazuri, dacă nu în toate, boala descrisă ca o entitate nosografică e precedată de o turburare a inconştientului, căreia ea se substitue mai mult sau mai puţin complect. Psihicul inconştient coincide aproape cu forţa vitală a vieţuitoarelor. De aici justificarea dualităţii doctorului Allendy ca homeopat şi psihanalist. Fineţea filosofică a d-rului Allendy face ca toate cărţile sale să fie căutate cu mult interes" *(Mercure de France).*

TRADUCEREA ROMANULUI

„PULBERE"

de ROSAMOND LEHMAN

care s'a bucurat de cel mai mare succes în Anglia şi Franţa apare în curând în traducere românească

Editura „ALCALAY"

a apărut

nostalgii

al 5-lea volum din ciclul

în preajma revoluţiei

de c. stere

editura adeverul *lei 80*

Cronica literară

Eugen Jebeleanu, Inimi sub săbii

Nu de mult scriam în *Viaţa Romînească:* „Citesc, se 'nţelege, publicaţiunile literare şi urmăresc cu multă atenţie activitatea tinerilor. Unii din aceştia, de altfel, nici nu se mai socotesc începători. Ei au o prezumţie, o şcoală şi un grup de admiratori. Dacă cineva m'ar întreba: ce nume de nădejde îmi poţi spune? n'aş şti ce să răspund. Poezia este într'o evidentă decadenţă. Nu vreau să zic că nu vor fi talente şi că decada noastră va rămânea fără poet. Natura e rodnică şi la vremea sa trestia cea flexibilă a poeziei iese şi din piatră. Nici nu învinovăţesc revistele de lipsă de criteriu critic. Aceştia pe care îi vedem, sânt poeţii. O revistă rezumă o epocă, nu o creează. Intotdeauna alături de câţiva poeţi de seamă au existat ierburile scurte ale epigonilor. Dar aceste ierburi aveau ceva din coloarea şi svelteţa marilor pomi. Decadenţa poeziei din ultimii ani stă în scăderea nivelului minim technic. Oricine, fără însuşiri remarcabile, cu o simţire adevărată şi un meşteşug împrumutat, poate face poezii bune. Nivelul aşa dar al unei culturi îl dă producţia amatorilor, după cum nivelul artistic al unui oraş îl arată clădirile mahalalelor îngrămădite".

Aşa scriam şi nu-mi închipui că cineva mă va fi crezut atât de îmbătrânit la suflet încât să cred că izvorul creaţiei literare a secat cu o anume generaţie şi că din tinerii aceştia cari se ridică nu se va ivi niciunul cu merite adevărate şi trainice. Dimpotrivă, am credinţa că anii ce vor veni vor fi rodnici pentru poezie şi că din atâta zburdare lirică se întinde o coardă nouă. Dar asta nu înseamnă că trebue să stăm cu mânile în sân şi, în speranţa unei recolte naturale să lăsăm pomul să se umple de omizi. Critica trebue să fie afirmativă numai atunci când are sentimentul că se află în faţa unui fenomen cu desăvârşire nou. Când e vorba de producţiuni incerte şi minore ea trebue să fie ferm negativă, nu în înţelesul tăgăduirii meritului ci în acela de mare chibzuinţă. Numai aşa criticul poate fi un factor activ al desvoltării unei generaţii poetice, şi în acelaş timp un curăţitor al locului unde va rodi marele sâmbure. Oricine face altfel, din diferite consideraţiuni, dă o pildă de laşitate.

Foarte penibilă este situaţiunea unui critic când are a lupta cu unii factori mai apţi să câştige, chiar pe nedrept, atenţiunea opiniei publice. Dacă poeziile d-lui Eugen Jebeleanu ar fi apărut în editură personală sau prin reviste de tineri, ele ar fi meritat un mic salut bibliografic şi îndemnul de a repeta poetic mai târziu. Când însă apar ca *Operă premiată de Comitetul pentru premierea scriitorilor tineri needitaţi* şi în editura unei înalte instituţiuni este cazul să ne oprim puţin. Eu cred că rostul *Fundaţiunii pentru literatură şi artă Regele Carol II* nu este de a zăpăci dezorientata în stabilirea valorilor literatură română şi de a premia şi colporta tot ceeace noi ne străduim să aruncăm la coş. Rostul ei nu este de a da consacrări ostentative, prin Antologii alcătuite de oarecine, care-şi adună, cu banii Fundaţiunii, în aceleaş pagini colaboratorii unei foste reviste personale. Dar despre aceasta vom vorbi cu alt prilej. Deocamdată vom spune atât: că poeziile d-lui Jebeleanu (căruia îi urez o cât mai grabnică restabilire estetică) sunt nişte delicios de înfumurate drăcii. Sunt şi jignitoare într'un fel: pentru poetul de mare originalitate Ion Barbu, parodiat în chip crunt şi nedelicat. Metoda hermetică a acestuia din urmă poate fi contestată de unii în eficacitatea ei, dar rămâne indiscutabil o formă de expresie sinceră şi netransmisibilă a unui anume studiu de gândire poetică. La Ion Barbu, liric impetuos şi matematician, vulcanul e în luptă cu geometria. Hermetismul lui se zgudue de o compresiune care va duce poate în curând la o erupţie înaltă dar ordonată. Comprimatele d-lui Jebeleanu sunt însă goale pe dinăuntru ca nişte alune seci. Sucirea silnică a limbii, emfaza, aerul inspirat şi sibilin cu care enunţă nişte banale situaţii descriptive, sunt în cel mai înalt grad plictisitoare.

Patruzeci de goarne tari.
Slavă'n fiecare. Toţi
Poartă'n munţi frunţi de cezari.
Totuşi, cântec li-i de hoţi.
Puncte iată'n groasa zare ;
Ei sunt. Ţi-ar veni să râzi;
Mici pioni pe-un şah de mare.
Ei, împărăţiei gîzi.

Pentru evocarea unui ev-mediu războinic ce de sterile schimonoseli ! *cântec li-i de hoţi* şi *Ei, Impărăţiei gîzi* asasinează urechile, iar respiraţia aceea scurtă e ineptă. Dar poetul e mult mai subţire decât vi-l închipuiţi. El are graţii mici, invizibile, ca acele privelişti ce se văd în unele lentile minuscule.

Cresc ca florile. Raşi paşi
Se aud. Cinci suliţaşi
Drum deschid şi, mici de stat.
Arme mari doar i-a 'nnălţat.
. . . .
Soarele s'a prins aprins
Ciucure'n vârf de opincă ;
Cred şi'n ei să fie, şi'ncă
Increstând mânii, nu lins.

Numai spiritele superficiale pot trece cu vederea adânca intenţie poetică a rimelor interioare *munţi frunţi, raşi paşi,* şi *prins aprins !* Poetul se arată însă nemilos faţă de inşii mai puţin perspicaci, care nu înţeleg să-şi bată capul, spre a deslega, fără nici un premiu, şarade ca acestea:

Fruntea cădelniţă nu-i vitejească
Bufonul stă, nu senioru'n rugă.
Coif soarele, nu dungile de slugă.
Neagră, sutana e călugărească.

Rostogolirea piatra o cunoaşte.
Săgeata melci nu vrea să contureze.
Călugării prin vulpi şi prin asceze
Te-or silnici să faci din oase, moaşte.

Ştiu ce ni se poate răspunde: Mallarmé, Barbu, etc. la care dăm replica: pe noi nu ne interesează raportul ideal dintre cuvinte şi capacitatea lor de a da laolaltă impresiunea unui tumult adevărat al sufletului. Există muzica interioară ? hermetismul e un mod de expresie poetică. Nu există ? Atunci e farsă. Aşa precum e la d. Jebeleanu. In fond poetul nostru e un preţios incorigibil, un mistificator la urma urmei, care-şi închipuie că ne poate prinde ca pe nişte păsărele în cleiul uscat al unor rime pretenţioase precum :

Cerul de cărămizi trece'n garoafe
. . . .
Incât pe drum chiar, ars de jar, nu praf e
Ţările tremurate frunze sub ape-acu
. . . .
Cucul a luat parfumul copilăriei cu

Nu-mi va rămâne pasu'n lespede,
. . . .
Când balul cerurilor veşted e.

E aproape dezolant. Să fii tânăr într'o epocă în care cu atâta uşurinţă poţi găsi reviste care să te publice, Comitete pentru premiere care să te premieze şi să te editeze şi o Societate a scriitorilor care să te prenumere printre membrii ei înainte de a fi scris ceva original şi de soiu, şi să nu-ţi ţipi această fericită tinereţe în versuri simple, banale dar sincere. Mai simpatică, o, cu mult mai simpatică d-ra Maria Banuş care, în fruntea unei Antologii editată de aceeaş Fundaţie visează la 18 ani „trânta în doi" şi siluirea genunchilor *(să nu ţipaţi genunchii mei)* de către un genunchiu de fier şi care nu-şi pierde vremea cu seaca erudiţie de rime interioare de calibrul *munţi frunţi, raşi paşi* şi *prins aprins!*

G. CĂLINESCU

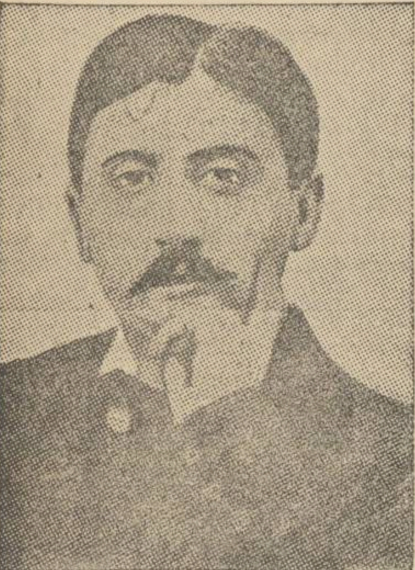
Insemnări și polemici

Italienii despre Proust

In Italia se studiază foarte mult Proust. După o carte asupra faimosului romancier, de scriitorul Casnati, apare acum un studiu, în Nuovissimo edizione, Firenze, de Lorenzo Maranini, „Proust. Arta e conoscenza".

Biografia este tratată sumar de criticul italian și, în adevăr, după admirabila monografie a lui Pierre Quint, nu rămâne nimic nou în această privință.

Ceeace preocupă pe Lorenzo Maranini, în primul loc, sunt temele proustiene și mai ales fenomenul artistic în dezvoltarea și unitatea sa. Avem în acest studiu o încercare de a urmări într'un fel de biografie elaborarea acestui fenomen până la maturație. In multe puncte însă el descopere taine pe care alții nu le-au presimțit și le tratează cu o perspicacitate și o subtilitate de vechiu dialectician. Astfel e capitolul asupra realității și individualității în artă și mai ales în capitolul asupra raporturilor dintre memorie și cunoștință la Proust are perspective noi și neașteptate pe care le prezintă foarte ingenios. Examinând dimensiunea timpului și compoziția în opera de artă scrie câteva pagini remarcabile de psihologie.

MARCEL PROUST

Concluzia, foarte bine dedusă și argumentată, la care ajunge Manzini, că „opera lui Proust e mai mult poetică de cât estetică", și că formează un gen literar aparte, care poartă în el odată cu grandoarea și germenii decadenții sale, este în deosebi de impresionantă ca îndrăzneală de concepție și bogăție de sugestii.

Erudiție feminină în secolul al XVI-lea

S'a descoperit acum în urmă o relicvă din vremea Tudorilor care ne face să ne gândim la starea tristă în care se găseau femeile în acea epocă. Ba chiar în epoca Victoriană, mulți își vor fi amintind cu ce oroare era încă privită educația universitară a femeilor din țara sufragetelor și în epoca celei mai frumoase și mai bogate literaturi feminine. In această epocă s'a creiat doar porecla disprețuitoare de „bluestoc King".

Ar fi timpul să se scrie o istorie amănunțită a educației femeii prin secole și atunci s'ar descoperi multe lucruri triste și ciudate.

In timpurile din care datează relicva, de care vorbeam, erau puțini învățații care cereau să se predea și fetelor Greaca și Latina. Aceștia de sigur se inspiraseră de la Erasmus și nu dela Calvin, ca să aibe îndrăzneala să privească femeile altfel de cât ca pe „o armată a Satanei trimisă pe pământ să ispitească bărbații".

Relicva găsită este o carte în miniatură, scrisă pe pergament și conținând o serie de meditații și rugăciuni. După inscripția ei în latinește se vede a fi fost cartea de rugăciuni a Katherinei Parr.

Thomas Lawrence a legat cartea aceasta în argint și a scris pe ea „O! ce viață!" în 1669.

Desigur nu se poate găsi, în acele rugăciuni, altă ceva de cât pietatea morbidă a timpului. Henric al VIII-lea era pe la sfârșitul vieții sale. Dar Katherina Parr, a șasea lui regină, având mereu în minte soarta predecesoarelor sale, nu putea trăi de cât în spaima destinului ce ar putea-o aștepta și pe ea Până în cele din urmă numai moartea a scăpat-o de a fi trimisă în „Turnul Londrei".

Rugăciunile nu au fost scrise de mâna reginei, ci, după cum se confirmă printr'un document găsit la British Museum, *de Princesa Elizabeth, fiica reginei decapitate Ana Boleyn. Pe aceasta regina Katherina Parr a iubit-o cu duioșie și s'a îngrijit de educația ei cu deosebită atenție. Elizabeth avea 12 ani când a scris cartea pe care a dedicat-o tatălui ei (Dec. 30 1545) și care conține: o versiune în latină, alta în italiană și alta în franceză a rugăciunilor Katherinei.*

Elizabeth, după educația de pe atunci, se consideră pe pământ ca în Valea Plângerii și se gândește la viața de dincolo ca la adevăratul ei lăcaș.

Iată ce scrie Roger Asham despre viitoarea regină Elizabeth în 1600. „Avea frumusețá, ținută, înțelepciune și vrednicie. Abia împlinise 16 ani și părea atât de demnă și drăgălașă, în cât era o minune pentru vârsta și chiar pentru rangul ei. Vorbește italienește și franțuzește tot atât de bine ca englezește și a vorbit adese cu mine latinește curent și moderat grecește. Nu am văzut niciodată ceva mai frumos ca scrisul ei de mână".

Dar după ce a murit Katherina Parr cartea ei a fost uitată. Azi o privim ca o relicvă intimă și personală a unei femei care a avut marele merit de a căuta să formeze după un ideal al ei în anii tineri pe cea mai mare regină a Angliei și unul din spiritele cele mai superioare din vremea sa.

Crimele istorice: Omorul lui Monadelschi

Christina Suediei, amazoana Nordului, regina zăpezilor, a scris în Istorie o pagină barbară și romantică, punând pe Santinelli, rivalul fericit al lui Monadelschi, să-l asasineze numai pentru că încetase de a-i mai plăcea.

In realitate lucrurile par a se fi petrecut altfel. Cristina plecase în Franța cu Monadelschi ca ecuyer și Santinelli ca mare șambelan, pentru a reclama banii datoriți de Franța din războiul de treizeci de ani și acei datoriți de Spania ca venit al regatului Neapoli, promiși ei de Papa cel foarte catolic, ca preț al unei conversiuni mai mult teatrale de cât sinceră. Mazarin i-a promis banii, dar Spania se prefăcea că nu aude. Atunci Cristina a plecat călare, să cucerească Neapoli.

Santinelli și Monadelschi, care se gelozeau de moarte, și-au văzut fiecare de afacerile sale personale în lipsa reginei. Santinelli i-a vândut bijuteriile, broderiile ei de aur și argintăria. Monadelschi a găsit mai practic să-i vândă Spaniei proectele viitoarei campanii a Reginei în potriva Neapolului. Apoi a scris Reginei scrisori semnate Santinelli prin care o punea la curent cu vinderea juvaerurilor și a secretelor politice, vrând să-și piardă rivalul în ochii reginei. Cristina însă a făcut anchetele ei și a chemat pe Monadelschi:

— „Maestatea voastră este trădată", îi zise acesta făcând aluzie la Santinelli.

— „Ce merită omul care m-a trădat?" întrebă regina.

— „Pedeapsa cu moarte imediat" răspunse Monadelschi.

— „Ți-ai rostit singur pedeapsa" zise regina.

Și astfel în galeria Cerbilor din castelul în care o găzduise Ludovic, Cristina de Suedia puse de se execută pe Monadelschi, fără judecată, la 10 Noembrie 1557. Santinelli i-a dat lovitura de grație, după ce trei călăi îl loviră cu cuțitele.

Mazarin, care-i ținuse totdeauna parte nu știa ce să facă în fața indignării generale. El scrise reginei următorul bilet:

„Ofensa pe care Majestatea Voastră a făcut'o Franței este atât de gravă și consecințele ei ar putea fi atât de umilitoare în cât Cardinalul nu a comunicat nimic Regelui. El speră că Maestatea voastră va binevoi a nega orice participare la crimă și a arunca toată vina pe odiosul servitor care desigur a depășit ordinele Maestății Voastre".

Cristina răspunse că nu roșea de loc de fapta sa și că „dacă nu ar fi făcut-o, nu s'ar fi culcat în astă seară înainte de a o fi săvârșit". Nu cedă nici amenințărilor, nici reprobării generale. Ca să plece din Franța îi trebuia altă ceva: banii pe care venise să-i ia și Mazarin înțelese și se execută dându-i 200.000 livre.

Regionalism?..

Marino Morett **este unul din scriitorii cei mai caracteristici ai Italiei. El e născut în 1885 în** Cesenatico, **mare sat romagnol, așezat între Rovenna și Rimini, pe coasta Adriatică. El e născut din acel pământ, cântă în toate operele țara lui și ilustrează calitățile cele mai autentice ale neamului său.**

Este el pentru aceasta un scriitor regionalist? Dar pentru a fi regionalist un scriitor trebuie să facă să treacă pe primul plan culoarea locală. Or, deși mai toată acțiunea din romanele sale are drept cadru Romagnolul și chiar Cesenatico, scopul urmărit de autor nu e nicăeri culoarea locală.

Ceeiace importă în opera unui adevărat scriitor este umanismul profund al personagiilor, caracterul regional trece pe planul al doilea ori cât ar fi de „culoare locală" pentru cititor. Moretti a ales desigur cadrul satului său natal pentrucă pe acesta îl cunoaște mai bine și trebuie să-i fie îngăduit artistului să lucreze cu materialul care-i e mai cunoscut.

Primele sale scrieri au fost versuri, intitulate: „Poezii scrise cu creionul". Ele au fost scrise în vremea când gloria lui d'Annunzio era la apogeu, ca un fel de reacțiune împotriva lirismului înflăcărat și în mare parte verbal, celebrând fastul trecutului cu toate imaginile sale cizelate în aur și în pietre scumpe. In contrast cu acestea versurile lui Moretti au fost calificate de „crepusculare" în critica literară, voind să se indice calitatea lor de coloratură discretă și tendința de a se celebra viața zilnică cotidiană cea mai umilă.

Primul său roman „Nici o Sâmbătă nu e fără soare", **a fost scris în 1919 și a fost un adevărat triumf. Deși nu toate romanele sale au fost scrise cu cadru romagnol, totuși cele mai cunoscute sunt acele în care acțiunea se desfășoară în Romagna:** „Vocea lui Dumnezeu", Cei cu inima curată", „Andreana". **Cel mai bun roman al autorului, atât în ochii săi cât și în gustul cititorilor, pare a fi** „Mia Madre", **care a obținut mai mult succes în Italia și a fost mai mult tradus. El reprezintă „Maternitatea" ca și ultimul său roman „Adriana" cu elementul tragic care e mai totdeauna în el** „deziluzia".

D'ANNUNZIO

Personagiile sunt prezintate de autor cu un comentariu ironic, ca acel al lui Manzoni, al cărui humor este în fond esențialmente tragic. Fără a fi tezist, ci numai din instinctul cu care-și conduce narațiunea, știe să degajeze un sentiment, care e sentimentul, general în opera sa. de iubire pentru cei simpli, sacrificați întotdeauna pentru cei ce valorează mai puțin ca ei.

Educație și cultură

O personalitate care a jucat un rol foarte important în mișcarea de preînoire a școlii dinainte de războiu, a fost fără îndoială, renovatorul școlilor profesionale din Münich, Georg Kerschensteiner. **El este fără îndoială omul care a contribuit mai mult la crearea legăturii dintre teorie și practică.**

La 22 de ani încă nu-și alesese o carieră și nu știa dacă va deveni un profesor, un naturalist ori un matematician.

Foarte muncitor, el avea o tenacitate de fier și o fire de cercetător. Devenind pe neașteptate „consilier școlar" la Münich, mulțumită cunoștințelor sale variate și talentului său de inovator, el s'a consacrat cu totul reorganizării învățământului profesional, foarte neglijat până atunci, în Germania ca pretutindeni.

El a introdus în lucrul manual un mers precis și gradat și, ceiace e mai important, inițiativa și selfgovernment-ul.

Vroind să reformeze și învățământul primar și-a dat seamă că lucrul e imposibil fără pregătirea adequată a unui corp didactic și a încercat să renoveze școala normală. Conformismul însă triumfă și el fu îndepărtat...

Experiența sa însă a durat 25 de ani (1900—1925) și el muri în 1932.

După moarte i se recunoaște din ce în ce mai mult dreptatea. Doctrina este bazată pe știință așa cum trebuie să fie bazată opera unui savant și a unui filosof ca el.

Cultura după el este rezultatul spontaneității și al meditației libere asupra bunurilor culturale.

Cea mai mare parte din dascălii sunt de părere că trebue să obligi **copilul să-și facă datoria, chiar dacă nu simte nici o dorință. Dar, zice Kerschensteiner, poți duce caii la adăpost, nu-i poți însă** obliga **să bee dacă nu le e sete. Tot astfel putem sili copilul să facă o muncă mecanică, de pildă să învețe vocabularul latin, dar cu metoda aceasta nu-i vom comunica gustul și voința de a se instrui.**

Putem forța formule exterioare ale activității dar nu consimțimântul interior. Or, cultura e rezultatul unei activități interioare autonome.

Aforismul care se degajează din opera sa esie: medicul nu vindecă boala, el ajută energia sănătoasă a bolnavului să o învingă. Tot astfel și educatorul.

E greu să faci spirit la Berlin

Se știe că presa germană decade de când cu cenzura draconică a guvernului. Göbbels, într'un discurs către reprezentanții presei a observat că „presa e prea monotonă și plicticoasă".

La această apreciere, marele hebdomadar „Die Grüne Post" *răspunse:*

— „E drept! e plicticoasă, pentru că nu putem publica de cât ce binevoește a ne trimite ministerul propagandei". „Die Grüne Post" a fost suspendată pe trei luni! Göbbels a dat deci replica imediat.

Și fiindcă e vorba de libertatea presei trebuie să semnalăm că decadența presei germane se accentuiază din zi în zi. Nu numai că toate tiragiile au scăzut, dar încă foarte multe cotidiane însemnate sunt pe cale de a dispărea sau au și dispărut.

Cităm astfel: Taegliche Rundschau, Le Courier de la Bourse, Gazette de Voss, Gazette de Koenigsberg, Gazette d'Allgan, Deutsche Tageszeitung, *fără să mai vorbim de cele fuzionate, ca cele patru cotidiane din Hamburg absorbite de curând de* Hambürger Nachrichten *sau de* Angriff *fuzionat cu* Voelkischer Beobachter.

Relatând aceste fapte organul sindicatului ziariștilor observă:

— Dacă se încearcă a scoate ziare fără ziariști, se va ajunge în curând la ziare fără cititori!"

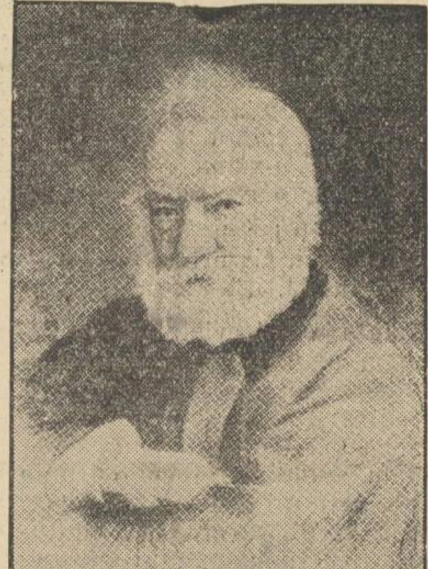
Copilul minune al neoromantismului

Elisa Mercoeur, născută în 1800 a fost abandonată după trei zile la ușa ospiciului orfanilor din marele port breton, cu următorul bilet în scutecele sale: „Elisa, născută la 12 Iunie 1800, neînscrisă în registrele civile. Cerul și oamenii buni vor veghia asupra ei, părinții ei vor avea poate fericirea să o poată reclama într'o zi". Nu se știe însă de unde i-a venit numele de Mercoeur ce i-a fost dat mai târziu, când și-a publicat poeziile în prima ediție. Lamartine a zis: „Fetița aceasta ne va întuneca pe toți".

Ducesa de Berri i-a căpătat o pensiune de 300 fr., apoi una de 1200. Dar și una și alta i-au fost reduse de monarhia din Iulie, lăsându-i-se abia 900 fr.

Victor Hugo a scris mai târziu lui Thiers, rugându-l să treacă asupra Elizei Mercoeur pensia de 2000 fr. la care el renunțase în 1832. „D-ra Mercoeur, scrie el, are pe mama sa (care venise să o ceară la ospiciu după doi ani) și nici un alt venit de cât pensia de 900 fr., ca să trăiască la Paris. Amândouă mor de foame în adevăratul înțeles al cuvântului. Cele două mii de franci ale mele cu ceia ce mai primește d-ra Mercoeur îi vor îngădui să nu piară dimpreună cu mama sa".

Dar Thiers n'a avut bunăvoința să asculte rugămintea poetului și Elisa Mercoeur muri în 1835, acum o sută de ani, tocmai când Guizot îi acordase o pensie de 1200 franci.

VICTOR HUGO

Mizeria a fost destinul acestui copil minune, poeta nanteză despre care distinsa romancieră Marcelle Gaston-Martin, *a scris un foarte frumos articol în revista* „Archer" *1930.*

Ore de emoție

Fiecare din următoarele 9 romane apărute în **„Romanele Captivante"** ***(cea mai bună, cea mai ieftină colecție: 12 Lei, 260—300 pagini!) vă va da cu prisosință lungi ore de plăcere vibrantă, de emoție intensă:***

Strada buzelor vopsite *de Dekobra*
Gilgi descoperă viața *de L. Keun*
Fluviul diamantelor *de E. Wallace*
Stăpânul femeilor *de A. Machard*
Avocat de divorțuri *de A. Schirokauer*
Hidroavionul morții *de J. Hurst*
Cazul Doctorului Deruga *de R. Huch*
Răzbunarea lui Garragan *de Wolf*
Peștele chinezesc *de J. Bommard*
(Marele Premiu pe 1934 în Franța).

Editura „Adevĕrul" S. A.
Cereți-le la toți chioșcarii și librarii.

Cronica Mizantropului

Chestia cu mânile murdare

Mai acum câteva luni scriam aci (mizantrop, de!) un articolaș despre mânile murdare ale unor încasatori ai tramvaelor comunale. Mă refeream în fond nu numai la mânile lor, ci la hainele lor, la chipul lor, la purtarea lor, la mizeria însfârșit a unor oameni prost plătiți care incapabili de a se adapta vieții unui oraș, nu sunt măcar dichisiți de patronii lor. O, nu m'am gândit o clipă că acești oameni n'ar fi niște ființe de treabă și că la urma urmei n'ar fi printre ei și inși cu mânile curate și cu oarecare știință de carte. Dar, hotărît, nu mi-am închipuit că cineva din cei vizați va citi rândurile mele. De schimbat nu s'a schimbat nimic. Dar cineva a citit. Acum, peste câteva luni, găsesc acea scrisoare, bătută la mașină, și foarte mustrătoare pentru mine, ca venind din partea unui încasator. Eu unul nu cred că vine din partea unui încasator pentru diferite motive; că e scrisă la mașină, că arată părerea de rău, funcționărește, că nu ne poate servi date statistice, că arată repulsie față de personalul cu carte, etc. Eu însă mă fac că nu'nțeleg și răspund :

Dacă încasatorul care ne scrie e încasator, el ar cunoaște mai bine situația și ar fi înțeles, printre rânduri, mai bine bunele mele intenții. El nu m'ar mustra așa aspru, confirmându-mi unele repulsii și mai cu seamă n'ar lua în chip așa de suspect apărarea societății, cerând totdeodată pedepsirea mea. El n'ar fi avut altceva decât să se spele pe mâni și chestia se termina. Dar așa e românul; fă o observație oricât de legitimă, cere îndreptarea unui neajuns oricât de mic și el e plin de ingeniozitate și impetuozitate spre a-ți dovedi că ești un mișel și că trebue să rămânem ticăloși. In loc să se scuze și să făgăduiască o uniformă mai curată din partea societății pe care o apără, domnul care scrie la mașină face filosofie de aceasta:

„Te vei mira, poate, că e invizibilă această strădanie a societății de a ridica personalului capacitatea lui educativă, dar vei fi știind și d-ta că evoluția oricărei societăți omenești, își urmează un proces destul de lent... Se cunoaște critica ce s'a făcut formei fără fond și prin analogie, poți face deducția logică... Civilizația nu a făcut niciodată salturi... Trăim toți în această Românie care are un popor suficient de înapoiat... Câte bătăi nu s'au iscat la Cameră, iar în Germania, mai anii trecuți, s'au bătut cu călimările și cu alte mobile... Revino asuupra celor ce ai scris..."

Iată ceva tipic românesc. Eu spun: se cuvine să ne spălăm pe mâni, iar anonimul indignat sare în sus. Cum ? Când Maiorescu atacă forma fără fond, vrei să mă spăl pe mână, d-ta vrei să am mânile curate numai după un secol de civilizație, când în Germania deputații se bat cu călimările îmi pretinzi să am unghiile tăiate ? Nu mă spăl. Nu trebue încă să mă spăl.

La aceasta eu atâta răspund (ca orice mizantrop): Nu te spăla și pace ! ARISTARC

A apărut *No. 84*
Rebus-Magazin
cu un material bogat
16 PAGINI **5** Le

— Vârsta d-voastră, doamnă?
— 30 de ani!
— De teatru?

— Ce frumos era Kremlinul „din roșu"!

— Oh! mistica rusă!

— Barișnea, vrei să rămâi la noi și să fii Breșco Breșcovskaia?

Adevěrul Literar şi Artistic

ANUL XIII — SERIA II-A NR 725
DUMINICA 28 OCTOMBRIE 1934

FONDATOR { AL. V BELDIMAN 1888—1897 / CONST. MILLE 1897—1920 } FONDAT IN 1893

5 LEI EXEMPLARUL IN ȚARA
10 LEI EXEMPL. IN STRAINĂTATE

Variaţii

M'am hotărît odată pentru totdeauna şi până acum nu am transgresat, să nu mă amestec nici în conflictele nici în împăcările dintre manuscrisele mele date la tipar şi cititorul, critic, notator sau simplu particular, al manuscriselor tipărite. Este a ieşi din casă de câte ori îţi trece o pasăre portocalie sau un gărgăune pe la fereastră şi a te ţine după zborul lor înalt, cu gura căscată, sau pitic. E un sport de-a berbeleacа şi o acţiune interzisă. Conştiinţa nudă a meşteşugului de graiuri şi vorbe e încleştată pe mai utile preocupări, care impun lepădarea de un amor propriu imbecil şi asceza, în ceeace priveşte insignifianta persoană a ucenicului. Dacă s'ar fi certat pe încovoieli şi noduri ori ar fi căzut în extaz dinaintea fiecărei volute de fier, ieşită elastică de subt ciocane, lăcătuşii dela Curtea-de-Argeş n'ar fi acoperit nici până azi intervalele goale din ferestrele mânăstirii cu zigzaguri şi curbe.

Dar trebuie să relev nu atât pentru autor cât pentru o regulă de bun simţ, care poate folosi, precizată, ţinutei secrete sufleteşti a unor învăţăcei, apropiaţi de surâsurile hârtiei cu prea multă sfială sau prea multă familiaritate, o stupiditate, pe care am văzut-o tipărită de câteva ori.

E vorba de o carte, pe care încerc să o scriu Ochii Maicii Domnului *şi care mi-am propus să fie o carte gingaşe şi aş voi bine înţeles să pot să o reuşesc. Ura de monotonie, de mucegai, nimic altceva, m'a determinat ca în fiece aşa zis volum pe care l-am întocmit, să desleg pentru onoarea profesională, pentru nimic altceva, o chestiune nouă. Să ne'nţelegem; nu o chestiune de aceea mare şi eternă, din vastele probleme adunate într'o concepţie, ştii, cu răspântii în definitivele direcţii şi care fac din scriitorul întunecat şi berbant cu sine un dascăl al usturimilor universale; una mică de tot, relativă la petecul de hârtie mâzgălit şi la mâzgăliciul cu peniţă, atât de mică în cât nici nu poate încăpea într'un enunţ. Chestiune de ordinul aproape anodin, în orice caz de strictă intimitate, ca nasturii dela cămaşă.*

Un confrate destul de simplist sau destul de răzbunat cu un cuvânt strecurat într'o frază elogioasă cârpită a lansat de dragul rubricii informaţia, reprodusă în termenul ei principal aiurea, cum că s'ar fi făcut o prinsoare dacă autorul este „capabil" de a scri un „roman". Termenul capabil *nu vine din acţiune, ci din tarif şi e anticipat pentru un efect.*

Ce însemnează aia că un scriitor e capabil să scrie un lucru şi incapabil să scrie altul, dacă activitatea lui neconfinată exclusiv în metrică şi prozodie utilizează curent materialul plastic al prozei? Diferenţa dela capacitate şi incapacitate priveşte însuşirile şi aplicarea lor azi cu succes şi mâine nulă. Cine poate scri un munte poate scri şi o luptă de tauri, căci condeiul face în toate cazurile un reportaj, cu substanţă interioară mai multă sau mai puţină. Un pictor poate să aibă o pensulă bună însă o voce detestabilă: se poate spune despre el numai în canto că e incapabil, pentrucă iese din materialele lui. Baudelaire ştia ce spune când a scris că el cunoştea 70 de feluri de-a fi original şi că din toate şi-a ales unul şi s'a ţinut de el. Dacă socotim că 999 la mie literatura este lectură şi că literatul maimuţăreşte cu voie şi mai ales fără voie autorii care i-au plăcut mai mult, a scri nu însemnează aşa de mare lucru în cât să comporte acel suprasimţ de pură superficilitate îndreptăţit să evalueze potenţele pe un centimentru de lungime şi subdiviziunile sau multiplii lui zero întreg.

Cât priveşte „romanul" chimia secreţiilor unor confraţi care obicinuesc să primească semnificările în gură, abuzează. Poţi să scri admirabil, afirmă cu un secret misticism, dar nu poţi să scrii un roman... Am mai întrebat odată pe confraţii în stare să răspundă ce este un roman, dacă el constituie o noţiune atât de personală, în cât şi cei care pot să exprime o idee cât şi cei care o pelticăresc se bucură de harul că o conţin în stare nativă — şi nu mi-a răspuns nici unul. Dacă „Adevĕrul Literar" ar voi să întreprindă o anchetă şi să puie această chestiune la punct, o delicată panică ar cuprinde pe toţi experţii acestei noţiuni loviţi cu nasul de ea şi numărul gugumăniilor imprudenţilor ispitiţi să dea o definiţie restrictivă ar fi sută la sută. Dar am isprăvi cu un secret, care speculat în teren închis permite atitudini dogmatice şi înfiinţări de ridicule autorităţi. Pentrucă în toate epocile cu idei obscure şi de rostiri imcomplecte, circulă câteva vocable de refugiu, bune pentru escamotarea personalităţii, definiţiile care se vor bizui pe o poziţie sigură a cotului mânei drepte răzimat pe manuscris vor include cuvântul „epic", un derivativ tot atât de nefericit ca şi cuvântul indus.

Romanul a fost cândva, păstrând proporţiile, ceva analog cu versificarea sonetului sau cu strofa în patru, de rime încrucişate, masculine şi feminine, reprezintând poezia academică, oficială şi administrativă şi încadrată între ortografie şi ordonanţa comunală — şi cu omiletica. Instinctul mecanic al oamenilor de mai mult sau mai puţin prost gust organiza singurele materiale de care dispunea, sufletul, intelectul şi limbajul în schelete articulate după un patron. Dacă te desmecanizai şi nu erai nici bun catolic nici gânditor conform unui model autorizat, te făceai de ruşine. Precedenţii noştri de pân'acum 100 de ani nu aveau nici locomotiva nici automobilul ca să fie satisfăcuţi mecaniceşte, emancipaţi de o obsesie şi de o folie în intelect şi psihologie. Astăzi nu mai e acelaş lucru şi în desordinea talentului tumultuoasă poezia poate fi proză şi invers — nu mai e obligatoriu ca poezia să ţăcăne ca un motor, şi noţiunea de roman se suprapune noţiunii de literatură şi de proză — şi de versuri: de ce nu? cu care se confundă.

Capabil să scrie o carte este orice om care şi-a orânduit o tablă de materii sau un subiect: greutatea pentru el consistă în a scri o pagină şi o frază — aci se lichidează capacitatea — şi e foarte greu de scris o pagină şi o frază. Tetrul, unde autorul nu scrie ci împleteşte, refugiat în tecnica, aşa zisă, comună tuturor meşteşugurilor mai mult sau mai puţin intelectualizate, utilizate în arta constructorului, prezintă terenul integral al compatibilităţilor neobligatorii.

Cunosc, desigur, atitudinea care vrea să spuie şi spune că nu interesează condeiul mai mult decât viaţa şi sunt nu numai de acord cu această realitate ironică faţă de scrisul insignifiant dar şi în practica vieţii dau preferinţă unui fir de usturoi viu, faţă de o carte mediocră — o carte bine scrisă, adică scrisă, nu mi-e din potrivă indiferentă şi o aşez lângă firul cu pricina: căci o carte bine scrisă izbuteşte să realizeze în sensul ei ceeace realizează în sensul lui firul de iarbă, un maximum, scrisul fiind obligat să transforme materialele admirabile ale vieţii în admirabil propriu.

T. ARGHEZI

Ernst Heilemann — Florentină

HELADA

Marină

Briza se ridică şi se lasă
Tot mai greu
Şi 'mpleteşte'n firele-i mereu
Apa şi văzduhul ca 'ntr'o plasă.

Inoptează'n urmă şi Glaucus
Peste stânci
Se ridică din adânc pe brânci
Şi răstoarnă massele de fucus.

Şueră suflarea-i şi se duce
Ca un val
Şi ca un oracol infernal
Cu furtuna 'n zare să se 'mbuce.

El îşi spune, astfel, sfâşierea
De-a fi fost
Despărţit de Skila fără rost
Şi cu hula-şi leagănă puterea.

Ţine să cunoască 'ntreg pământul
Despre el
Că nemuritor este la fel
Şi-şi asvârle 'n fulgere cuvântul.

Eroşii se strâng cu toţi hoţeşte
Imprejur
Şi-i încurcă pletele'n azur
Şi cu barba-i prind în apă peşte.

El se supără şi se răzbună
Pe ocean
Sguduindu-i fundul de mărgean
Cu nelinişte şi cu furtună.

Bărcile troznesc şi marinarii
Rând pe rând
Se trezesc în ele tremurând
De turburătoarele lui arii.

Inimile lor în depărtare
Simt şi văd
Cum se-apropie de ei prăpăd
Fără semne'n stele de cruţare.

Sufletul puternic al lor trece
De cu zori
Stixul înfruntat de-atâtea ori
Şi nămolul lui vâscos şi rece.

N. DAVIDESCU

Antologia dragostei şi a femeii

● *Femeile care simt încurajează şi femeile care ştiu înfricoşează.* (Marivaux).

● *La drept vorbind, femeile nu se cunosc bine decât în dragoste.* (E. Faguet).

● *O femee nu vrea să fie nici duioasă, nici delicată, nici supărată, nici în largul ei, ea este toate acestea fără să le ştie, şi aceasta este fermecător.* (Marivaux).

● *Femeile Occidentului, rezervate pentru plăcerile unui singur bărbat, servesc încă pentru distracţia tuturor celorlalţi.* (Montesquieu).

● *Toate afecţiunile unei femei derivă din căsătorie; şi dacă a fost nenorocită căsătoria, ce confuzie nu rămâne în idei, în datorii, chiar şi în calităţi! Soarta unei femei s'a sfârşit când ea nu s'a căsătorit cu acel pe care-l iubeşte; societatea n'a lăsat decât o singură speranţă în destinul femeilor: când zarul a fost aruncat şi s'a pierdut, totul a fost spus.* (D-na de Staël).

● *Iubirea, când este o pasiune, împinge totdeauna spre melancolie... In tine însuţi se află o convingere intimă că tot ce vine după dragoste este neant şi această convingere ne face să ne gândim la moarte.* (D-na de Staël).

● *Orice femee crede în adâncul sufletului ei că este făcută pentru un erou.* (F. de Miomandre).

● *Femeile trebuie să aibă o predilecţie adâncă, nemărturisită, pentru nenorocire.* (Fr. de Miomandre).

● *Ce este la urma urmei o femee? Ocupaţiunea unei clipe, o umbră zadarnică pe care te faci c'o iubeşti pentru plăcerea de a spune că iubeşti. O femee! Este o distracţie. N'am putea spune, când întâlnim una: iată o frumoasă fantasie care trece!* (A. de Musset).

● *Toţi bărbaţii sunt mincinoşi, orgolioşi sau laşi, nestatornici, falşi, palavragii, ipocriţi, buni de dispreţuit şi sensuali; toate femeile sunt perfide, înşelătoare, vanitoase, curioase şi depravate; lumea nu este decât o cloacă fără fund unde cele mai diforme foce se tărăsc şi se svârcolesc pe nişte munţi de noroiu; dar este în lume ceva sfânt şi sublim, este unirea a două din aceste fiinţe atât de nedesăvârşite şi de groasnice.* (A. de Musset).

Alese şi traduse de
AUREL GEORGE STINO

Literatură şi rutină

Orice literatură cunoaşte, în evoluţia ei, epoci de acalmie. De obicei asemenea epoci coincid cu perioadele de maturizare când, după o ascensiune mai mult sau mai puţin rapidă, o literatură ajunge la desăvârşirea uneia din calităţile ei profunde. Sau, mai exact, când ajunge să epuizeze una din posibilităţile ei creatoare. Acest lucru nu trebue considerat în lumina vreunei interpretări finaliste oarecare. A vorbi aici despre realizarea unui ţel lăuntric ar fi o greşală. Nu pot atribui unei literaturi alt scop decât acela de-a se realiza pe ea însăş, adică de-a se desvolta potrivit posibilităţilor ei organice, acestea din urmă fiind determinate, bine înţeles, de firea naţională. Atât timp cât vom trăi în sistemul literaturilor naţionale (şi probabil încă mult timp de-acum înainte) aceste constatări vor rămânea valabile. Şi, multă vreme încă, cercetătorii „specificului naţional" vor avea din belşug material pentru consideraţii savante şi grave.

Perioada de acalmie de care vorbeam intervine în viaţa unei literaturi când aceasta începe să se imite pe ea însăşi. La un scriitor faptul acesta înseamnă aproape invariabil o scădere de forţă creatoare, de multe ori chiar o sleire totală, întotdeauna o primejdie. La o literatură, auto-imitaţia se traduce prin exploatarea repetată a mai multor teme tradiţionale şi prin crearea unui stil comun, vizibil, cu prea mici variaţii individuale, la marea majoritate a scriitorilor unei ţări. Jocul influenţelor internaţionale strică deobicei acest echilibru confortabil dar sterp. Se procedează atunci la o nouă aşezare pe vechea şi puternica temelie a caracterului specific. Cel puţin, aşa s'a întâmplat întotdeauna până acum.

Perioada staţionară a unei literaturi se manifestă şi printr'o pronunţată impresie de rutină. Scriitorii unei literaturi ajunse la epoca staţionară scriu toţi deopotrivă de bine şi deopotrivă de uşor. Ai spune că au învăţat să scrie la aceiaşi şcoală şi, mai ales, că *au învăţat* acelaş stil. Primejdia este tocmai aici, că stilul nu se învaţă. Când o literatură dă impresia unui stil învăţat, a unui stil — deprindere şi nu a unui stil născut şi evoluat liber — este semnul cel mai sigur că această literatură a ajuns la o perioadă critică. Rutina ia locul invenţiei spontane. Compoziţia se substitue tot mai mult inspiraţiei libere. O lene spirituală şi un oportunism intelectual reduc la minimum sforţarea creaţiei. O lâncezeală amabilă se întinde peste tot.

G. DUHAMEL

Fenomenul acesta se produce astăzi într'o literatură care, în ultimii cincizeci de ani, a influenţat cu generozitate toate celelalte literaturi de pe glob: literatura franceză. Fără a fi generală, lâncezeala amabilă se manifestă totuş în literatura franceză contemporană. Se simte pretutindeni o saturaţie. Toate marile calităţi ale spiritului clasic francez sânt practicate cu o desăvârşită uşurinţă de orice scriitor francez actual. Numai că, aici, uşurinţă înseamnă foarte des banalizare. Literatura franceză trece astăzi printr'o criză de originalitate. Se imită şi se repetă pe ea însăş, manifestând chiar o ciudată repulsiune pentru influenţe din afară şi asta tocmai când, în Franţa, traducerile din literaturile străine au sporit enorm. Totul se petrece, bine înţeles, într'o atmosferă de plenitudine şi de înflorire. Pentru observatorul superficiat literatura franceză pare mai strălucită decât oricând. Totuş, la o cercetare mai atentă, nu-ţi poţi stăpâni o impresie de evidentă rutinizare. A scrie bine este în Franţa lucru curent. Orice bacalaureat francez conştiincios are stil. E stilul clasic la îndămâna oricui. Gobelinuri fabricate în serie. Porţelanul de Sèvres turnat în sute de mii de exemplare, Manşetele lui Buffon cumpărate, în solduri, la Galeries Lafayette. Ajunsă la o perfecţie formală neîntrecută, literatura franceză este ameninţată să se auto-sterilizeze, năpădită de o rutină despotică.

Ilia Ehrenburg, scriitor rus sovietic, globe-trotter inteligent şi fin, a observat această rutinizare într'un mănunchiu de articole agresive, mai întotdeauna juste în constatări şi dubioase în ce priveşte cercetarea cauzelor. Despre Paul Morand, despre Duhamel, Mauriac şi Jules Romains, Ilia Ehrenburg scrie lucruri adevărate şi limpezi. Bine înţeles, obligat de rolul lui de scriitor sovietic, Ehrenburg vede în rutinizarea literaturii franceze un efect al societăţii burgheze ajunse în pragul descompunerii. Argumentarea lui este, însă, cam simplistă. Prefacerile sociale, oricât de mari şi de totale ar fi ele, nu pot schimba firea profundă a omului. Realităţile obiective de care e plină literatura marxistă, nu modifică prea mult celelalte mari realităţi sufleteşti, general omeneşti şi nestrămutabile. Instinctele şi sentimentele fundamentale, care formează în chip necesar baza oricărei literaturi în genere, nu sânt modificate de „realităţile obiective". In regimul căsătoriei libere ca şi în acela al căsătoriei legale dragostea se conduce după aceleaşi legi nescrise şi profunde, dând loc la aceleaşi reacţii individuale. In ţara Sovietelor se uită prea mult că literatura este, în forma ei cultă, creaţie individuală, ţâşnită dintr'o reacţie a individului faţă de lumea înconjurătoare, care, foarte des ia forma unui conflict. Literatura care n'are la bază acest conflict, este artificială. O literatură exclusiv apologetică a unui regim social oarecare, fie el capitalist sau comunist, este menită să se nărue. Firea omenească, în liniile ei fundamentale, nu se poate schimba de azi pe mâni. Şi literatura fără iniţiativa individuală este o aberaţie evidentă. Şi vorbim despre orice literatură, cu sau fără tendinţe.

Primejdia rutinii este tot atât de mare într'o literatură burgheză ajunsă la saturaţie cum e cea franceză, ca şi într'o literatură care se desvoltă sub un regim comunist. Cu diferenţa, doar, că literatura care se desvoltă liber are tot dreptul să nădăjduiască într'o regenerare. Dar regenerarea nu va veni numai odată cu desfiinţarea proprietăţii private şi a întreprinderilor particulare, cum afirmă Ehrenburg.

Literatura franceză a fost dintre toate literaturile, aceia în care, în curs de un secol, au avut loc cele mai multe experienţe. Nicăieri şcolile şi modele

Urmare în pag. II-a

Actualitatea

literare nu s'au afirmat cu atâta strălucire şi nu s'au succedat cu atâta rapiditate. Romantism, realism, naturalism, parnasianism, simbolism, — toate formulele şi-au dat întâlnire în această admirabilă arenă a literelor franceze, slujindu-se toate de acel minunat instrument de exprimare care e limba franceză ajunsă la o inimitabilă perfecţie. Asistăm astăzi la o stabilizare. Şcoli literare nu mai există: fenomenul este, dealtfel, universal. In acelaş timp, cum bine remarcă Ehrenburg, sânt în literatura franceză câteva teme tradiţionale care au fost exploatate până la epuizare. Una din ele este conflictul familial pe bază de interese materiale. Este, într'adevăr, un conflict tradiţional în literatura franceză, dela Molière până la Balzac, Zola, Maupassant şi Mauriac. Constatarea e justă. Ehrenburg greşeşte numai când de aici trage încheeri cu privire la descompunerea familiei şi deci la năruirea sistemului burghez. Dar tocmai pentrucă e tradiţională această realitate, avem dreptul să credem că ea va mai dura multă vreme. Şi asta cu atât mai mult cu cât înainte de-a fi franceză ea este general omenească. Harpagon numai în literatura franceză are douăsuteşaizecişicinci de ani. Sgârcitul este în Franţa un tip literar naţional. Că e bine sau nu din punct de vedere moral sau social, e altă chestie. Pe planul literar tema tradiţională a avariţiei şi a urii de familie a ajuns într'adevăr un loc comun.

In fond, literatura franceză actuală este pe linia ei tradiţională. Este în firea spiritului clasic să abstragă din individual însuşiri generale şi să creeze tipuri. Literatura franceză este cea mai bogată în tipuri dintre literaturile moderne, exceptând doar pe cea engleză cu Shakespeare. Harpagon, Tartuffe, Gobseck, Grandet, Rastignac, Julien Sorel au fost Francezi înainte de a deveni tipuri universale. In măsura în care tipicul capătă preponderenţă asupra individului, literatura franceză atinge una din culmile ei dar atinge în acelaş timp şi pericolul rutinizării şi al repetării sterile. Ar fi loc, poate, pentru un nou romantism. Ehrenburg îl speră sovietic. Mai probabil e că va fi francez, pur şi simplu.

Altă cauză, deloc neglijabilă, a rutinizării poate fi şi profesionalizarea crescândă a literaturii. Este literatura devenită muncă de biurou, cu ceasuri de creare fixe, cu scadenţe şi termene, cu obligaţii, cu inevitabila grabă de a produce cât mai mult într'un timp cât mai scurt şi cu dorinţa de-a da maximum de randament cu minimum de efort — principiu care poate fi excelent în economie politică, dar care în literatură loveşte direct în buna calitate a operei. Această biurocratizare a literaturii este, dealtfel, universală şi, deşi sub regimul liberei iniţiative, înrudită deaproape cu regimul forţat al scriitorilor sovietici, pentrucă consistă în acelaş sistem de constrângeri, indiferent de unde pornesc aceste constrângeri.

Problema rutinii literare e departe de-a se mărgini la literatura franceză. Ea se pune chiar în preajma noastră, în literatura română de astăzi. Cauze diferite au putut duce şi în literatura noastră tânără la fenomene de rutină. Aici primejdia stă într'o îmbătrânire înainte de vreme, nu numai în epuizarea unor posibilităţi şi în repetarea unor teme tradiţionale. In orice caz chestiunea merită din belşug să fie discutată. E ceiace vom face, poate, cu vreo ocazie viitoare.

AL. A. PHILIPPIDE

Pro-Arte

Datorită energiei inimosului şi înzestratului muzician George Cocea şi datorită în primul rând calităţii manifestărilor de adevărată artă organizate de ea, asociaţia muzicală cu acest nume a intrat, în cele mai îmbucurătoare condiţiuni, în al treilea an de activitate. Afluenţa enormă atât dela şedinţa de inaugurare — închinată lui Mozart — cât şi dela aceea de Sâmbăta din urmă — închinată lui Schubert — dovedeşte golul real pe care activitatea acestei asociaţiuni l-a împlinit în mişcarea artistică a Capitalei.

Ceeace este însă şi mai semnificativ şi îmbucurător este chipul în care era compusă asistenţa. Intr'adevăr, multă vreme publicul concertelor dela noi era invariabil compus dintr'un număr destul de restrâns de cunoscători şi de iubitori sinceri de muzică, la care se adăuga inevitabilul număr de snobi.

Concertele Filarmonicei au modificat progresiv configuraţia acestui public. Nu însă şi manifestările muzicale de amploare mai redusă. Or, la Dalles am văzut pe lângă un tineret cu priviri vioae şi pline de înţelegere — care luase cu asalt balconul şi fundul sălii unde se stă în picioare locuri nemai găsindu-se de mult — reprezentanţi ai unei întregi clase de intelectuali pe care nu i-am zărit până acum prea des la asemenea „conferinţe experimentale": câţiva foşti miniştri, mai mulţi diplomaţi români şi străini, profesori universitari, magistraţi, vre-o doi trei directori generali de ministere, scriitori, actriţe. Ceeace dovedeşte de asemenea cât de fericită a fost formula d-lui George Cocea care pe lângă arta violoncelului posedă şi pe aceea — reclamând cel puţin tot atât „doigté" — a unui excelent organizator.

Iniţiativa d-sale a servit de altfel nu numai publicul, ci şi pe artiştii noştri mai tineri dându-le posibilitatea să se manifeste mai des şi într'o atmosferă mai caldă şi mai puţin pretenţioasă decât aceea a marilor concerte.

Fidel formulei sale, d. George Cocea a precedat exemplificările muzicale cu o concentrată prezentare a operei lui Schubert. Sau mai precis: cu prezentarea lui Schubert. Intr'adevăr d. Cocea — şi nu-l putem felicita îndeajuns pentru aceasta — a înţeles perfect rolul conferenţiarului în asemenea împrejurări, opera trebuind să se prezinte ea singură prin exemplificările alese. O analiză minuţioasă ar fi fost egal de inutilă, pedantă şi obositoare. D. Cocea s'a mărginit — aşa cum trebuia — la o biografie — schiţată viu şi sugestiv — şi la o bibliografie (dacă se poate spune astfel) subliniind acolo unde era nevoe, pentru a le scoate în relief, trăsăturile esenţiale şi caracteristice.

Intre altele a arătat caracteristica liedului, *termen care nu se poate traduce, reprezentând o noţiune specifică. Intr'adevăr liedul nu este o melodie, ci desvoltarea unei stricte împletiri, a unei fuziuni dintre text şi muzică. Şi din acest punct de vedere se poate spune că Schubert este marele maestru al liedului.*

După această scurtă şi remarcabilă prezentare, d-ra Nadia Chebap a cântat Impromptu, Momente Muzicale *şi* Marş.

D-ra Chebap este poate cea mai artistă dintre marile noastre pianiste. Când cântă Nadia Chebap, ai impresia că esenţa muzicală a bucăţii interpretate devine o fiinţă vie, a cărei supleţe parcă ia contur în spaţiu. Aceasta se datoreşte poate interpretării oarecum dramatice, date de pianistă bucăţilor muzicale, pe care parcă le sculptează, accentuând anumite ondulări melodice.

Tocmai pentru că d-ra Chebap este o artistă de clasă mare, putem spune fără înconjur că dacă primele două bucăţi au fost executate admirabil, ultima — Marşul — începută foarte frumos, ne-a lăsat spre sfârşit impresia de a nu fi fost perfect pusă la punct. De altfel bucata însăşi nu este lipsită spre sfârşitul ei de oarecare monotonie.

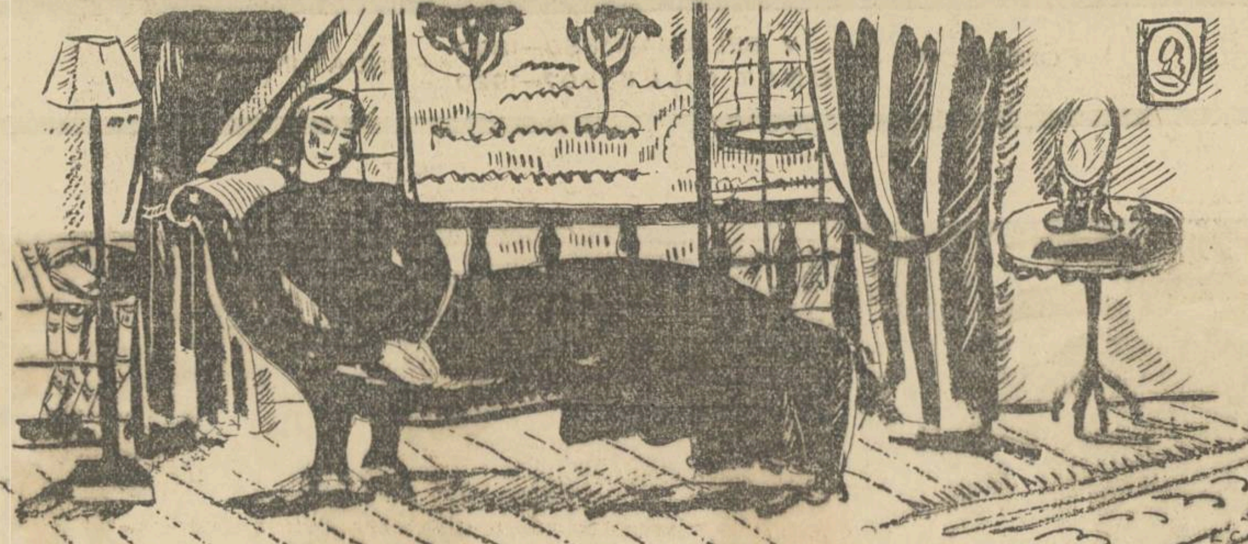
D. Nasta îmbolnăvindu-se în ultimul moment, a fost înlocuit de d-na Aida Helta, care nu e lipsită de o voce destul de frumoasă, dar de care nu ştie să se folosească. Făcând abuz de tremolo — până la alterarea melodiei uneori — se lasă furată de volumul glasului care ţâşneşte astfel în isbucniri atât de violente încât, în loc să cânte Schubert, ai fi crezut că interpretează melodii de Wagner.

Programul a fost încheiat de excelentul quartet Teodorescu.

Celebrul „Der Tod und das Mädchen" — şi cu deosebire partea doua — a vrăjit publicul care a ovaţionat călduros pe executanţi.

REP

Ştiinţifice

Rasa şi alimentaţia

In lucrările lor extrem de interesante asupra Mongolilor şi Burjaţilor, savanţii ruşi, profesorii Sergeiew, Stefke şi Fuzik, confirmă faptul că nutriţia exercită o înrâurire fundamentală asupra formaţiunii caracterelor rasiale ale unui popor.

Astfel, comparând evoluţia pubertăţii la Mongolii, care locuesc în Mongolia rusă şi la Burjaţi, — un trib siberian — savanţii susnumiţi au făcut constatări extrem de curioase.

Intr'adevăr, la Mongoli, pubertatea este extrem de întârziată şi apare abia la 21 de ani. Oamenii adulţi au talia mică, stratul pilifer e foarte slab, tipurile fizice sunt în general puţin diferenţiate şi comportă trăsături juvenile bisexuale.

Cu totul altfel se prezintă lucrurile la Burjaţi.

Aceştia au o pubertate precoce, care apare pe la vârsta de 13—14 ani, apoi sistemul pilifer este foarte desvoltat, iar creşterea se termină destul de devreme şi talia adulţilor este destul de ridicată.

Pe de altă parte, cele două triburi sunt din punctul de vedere rasial foarte înrudite.

De unde provin atunci deosebirile fiziologice atât de importante pe care le-am pomenit?

Savanţii ruşi le explică numai prin natura nutriţiei.

Mongolii citaţi sunt un trib de păstori şi alimentaţia lor se caracterizează prin lipsa vitaminei. E cunoscută în general sub denumirea de „vitamina sexuală".

Dimpotrivă, Burjaţii sunt agricultori şi produsele agricole cu care se hrănesc, conţin această vitamină în cantităţi mai mult decât suficiente.

O confirmare a acestei influenţe a nutriţiei, o găsim şi în faptul că un grup de Burjaţi limitrofi, care sunt în acelaş timp păstori şi agricultori, reprezintă din punct de vedere fizic, un timp intermediar.

Congresul internaţional de electro-radio-biologie

La Veneţia s'a ţinut de curând, în palatul Dogilor, congresul de electro- biologie, sub preşidenţia lui Marconi.

Ordinea de zi cuprindea între altele, problema ultrasunetelor, electro - biologia, tratamentele prin raze Roentgen şi radiaţiunile de tot felul.

Profesorul rus Gurvici, din Leningrad, s'a ocupat de razele mitogenetice, pe care le-a descoperit. Aceste raze, după cum se ştie, sunt emanate de organismele vii.

Savantul Abder Halden a tratat despre influenţa razelor ultraviolete asupra proteinei, iar profesorul Behnke a propus un nou procedeu de măsurare a radiaţiilor, adoptând ca unitate massa absorbită a corpului iradiat.

Profesorul Scholz, dela institutul de psihiatrie din München a făcut o interesantă comunicare despre efectele radiaţiilor asupra sistemului nervos, la animale.

In sfârşit, profesorii Regener (Stuttgart) şi Pholzer au comunicat rezultate remarcabile relative la măsura intensităţii razelor cosmice, la o înălţime de 20 km., cu ajutorul unui dispozitiv special.

Exploraţia batisferei

Câteva zile înainte de minunata întreprindere a profesorului Cosyns, care s'a ridicat — după cum se ştie — în stratosferă, un biolog englez bine cunoscut, dr. William Beebe a atins un record în sens invers.

Intr'adevăr, închis într'un glob de sticlă şi de oţel împreună cu unul din colaboratorii săi, Otis Barton, el a reuşit — în apropierea insulelor Bermude — să coboare până la o adâncime de 800 metri sub nivelul mării.

Prin analogie cu termenul „stratosferă", doctorul Beebe a botezat „batisferă" regiunea acestor adâncimi submarine, neexplorate încă până acum.

Iată câteva din impresiile savantului englez:

„Când globul nostru s'a scufundat în mare, era o vreme splendidă. Pe măsură ce scoboram, luminatul se schimba recontenit şi după ce am străbătut un strat de apă cenuşie, ne găseam într'un mediu de culoare verde. Incă 200—300 de metri şi verdele deveni un albastru de un ton ciudat.

La 800 de metri adâncime, eram înconjuraţi de un element complect inedit. Furăm nevoiţi să recurgem la proiectoare pentru a lumina globul nostru.

Mii de peşti mişunau împrejurul nostru. Era o lume întreagă, necunoscută şi bizară, care n'are nimic comun cu aceea care populează straturile superficiale ale mării.

Stingând proiectoarele, constatarăm că toţi aceşti peşti degajă o lumină fosforescentă, singura lumină care există de altfel în aceste meleaguri submarine, în care razele soarelui nu ajung nici odată.

Câţiva din aceşti peşti luminoşi au o lungime până la doi metri.

Presiunea apei era atât de puternică, încât în fiecare clipă ne temeam că pereţii globului nostru — deşi foarte solizi — se vor sparge, ca şi coaja unui ou.

Tremuram de frig şi termometrul arăta 6 grade. Incepurăm îndată să simţim lipsa de aer. Cantitatea de oxigen pe care o aveam la dispoziţie la plecare, se dovedise insuficientă. Am fost nevoiţi să telefonăm căpitanului vasului, cu care eram în comunicaţie, pentru a-i cere să ne ridice la nivelul mării.

Doctorul Beebe îşi propune să reia în curând aceste experienţe şi să coboare până la 1000 metri sub apă.

I. S.

a apărut

povestea vieţii mele

de Maria, Regina României

editura adeverul

— lei 120 —

un volum de 450 pagini cu numeroase planşe, tipărite la tiefdruck, pe hârtie chromo.

Plastica

Sezonul plastic a fost inaugurat la Fundaţia Dalles cu expoziţia de pictură a d-nei Elena Popea.

Sunt lucrări în care emoţia artistică se desprinde din culoarea fluidă, nu numai în acuarelă, dar şi'n pictura în ulei.

D-na Elena Popea a evoluat dela impresionismul înscris într'o liniatură oarecum decorativă, la impresionismul propriuzis, cu culori întrepătrunse, luminoase, transparente.

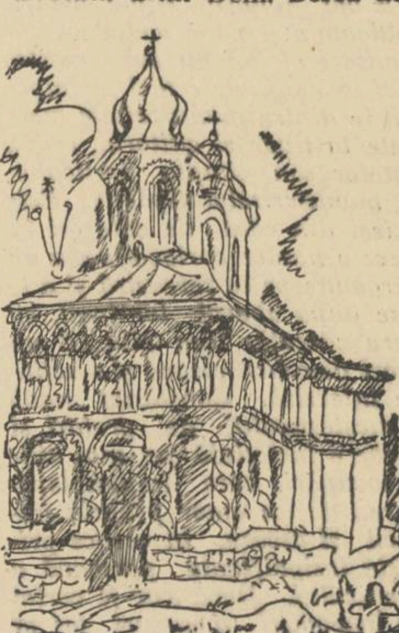
Gama cromatică este acum mai armonizată, ţinând de un tot ce se realizează fără efecte puternice şi fără stridenţe.

■

Intr'o sală alăturată. d-na Bica I. Stanovici *înfăţişează portrete, peisagii şi flori.*

■

Debutul d-lui Dem. Berea *în*

Elena Popea Desen

expoziţie personală anunţă un talent făgăduitor.

Elev al d-lui I. Theodorescu-Sion, d-sa schiţează delicate acorduri cromatice, compune portrete în care urmăreşte deopotrivă expresia şi interpretarea rafinată a materiei.

Imaginile din natură au transparenţă şi intimitate emotivă.

Pentru început, sunt câteva înfăptuiri de calitate.

Dem. Berea Portret

■

Expoziţia colectivă de pictură a profesorilor dela Baia Mare *aduce un ansamblu de lucrări desuete, în care academismul, decorativul şi intenţiunile moderne nu izbutesc să definească niciun talent deosebit.*

■

La „Universul" expune pictorul I. Panteli-Stanciu, *portretist şi peisagist.*

Uneori corecte, adesea fără viaţă, priveliştile sale de apă redau viaţa pescarilor, marinarilor şi vânătorilor din predjma bălţilor brăilene.

H. BL.

Librăria

„UNIVERSALA" ALCALAY & Co.

Local de întâlnire al tuturor intelectualilor

■

Este întotdeauna bine asortată cu ultimele noutăţi literare: Române — Franceze — Germane

■

Primeşte abonamente pentru ziare şi reviste române şi străine

■

PAPETARIE DE LUX

■

Mare asortiment de Tocuri Rezervoare

■

APARATE de RADIO

■

Aparate şi articole fotografice

O carte frumoasă

Chamfort a spus că succesul nu dovedeşte nimic *pro* sau *contra* valoarei unei opere literare. Totuşi când un autor tânăr, într'o ţară ca a noastră, în care toată lumea se plânge de indiferenţa cititorilor, atinge formidabilul număr de 56 mii exemplare cu prima sa operă, rămânând la tirajul obişnuit de 10.000, fenomenul nu poate fi trecut cu vederea... O carte nouă a d-lui Ionel Teodoreanu nu are nevoie să fie recomandată, ea trebuie numai prezentată.

Voi vorbi totuşi de ultima sa operă (apărută în editura Cartea Românească), „*Crăciunul de la Silivestri*" pentru plăcerea de a vorbi despre o „*carte frumoasă*", căci aşa o consideră şi autorul ei, făcându-mi reflexiile şi rezervele mele, pentru a produce o variaţie în concertul unanim al elogiilor tuturor.

Fostul căpitan al echipei universitare, Nelu Antohi a făcut primii paşi în carieră, e îndrăgostit de trupul frumoasei avocate Anişoara Nemţanu, prima secretară a maestrului Arifescu, al doilea secretar fiind el însuşi.

Dominat de caracterul cumpănit, de voinţa calmă, spiritul sănătos şi practic al fetei, el este pe punctul de a se lăsa luat în căsătorie, deşi e convins că Anişoara nu are nimic din tipul feminin visat de el.

Imprejurări neprevăzute îl fac să plece de Crăciun la Silivestri, moşia patronului său: „Cheful, nesomnul, Anişoara îl arseseră pe dinăuntru, decolorându-l ca pe o frunză de secetă". Dar la Silivestri regăseşte odată cu „hotarul nestatornic al copilăriei", în cea mai luminoasă atmosferă de Medeleni, reîmprospătarea şi purificarea vieţii sale interioare. Manuela Călugăru, o adolescentă cu glas de înger, simbolizează toate visele şi nostalgiile din primii săi ani tineri.

Reîntors în oraş, reintră în aspra şi neînduplecata luptă a vieţii. Galathea Manuela Călugăru, mitul creat în paradisul copiilor de la Silivestri se şterge în faţa realităţii triumfătoare, a frumuseţii şi puterii de viaţă a Anişoarei Nemţanu fără să fi trecut prin conflictul acut ce părea a se desemna la început... Nelu Antohi se căsătoreşte cu ea, toată energia îi este absorbită de cucerirea unui loc în viaţă şi organizarea morală şi materială a căsniciei lor.

Conflictul izbucneşte abia după 9 ani. Nelu iubeşte pe Anişoara, care s'a arătat în toate împrejurările vieţii soţie desăvârşită, tovarăşă leală şi înţeleaptă păstrându-se frumoasă ca în zilele dintâi. S'ar fi părut că iubirea conjugală şi duioasa pasiune paternă pentru Răducu împlineau toate năzuinţele lui Nelu Antohi.

Dar la cele dintâi clipe de răgaz pe care le dă năstruşnica luptă pentru existenţă soţilor Antohi, nostalgii şi doruri se trezesc iarăşi în sufletul lui. Singurătatea în care l'a lăsat plecarea Anişoarei şi a lui Răducu, fără zorul profesiunii din alţi ani, o moarte în familia lui Arifescu, îl readuc iar printre copiii de la Silivestri. Aceştia au devenit acum *tineri* şi cu toată afecţiunea păstrată lui Nelu nu-l mai privesc ca pe unul *dintre ai lor*. Dar poate tocmai aceasta face şi mai nostalgică năzuinţa lui Nelu pentru icoana adolescenţei pe care a turburat'o odinioară, mai mult decât a fost turburat el însuşi.

Manuela Călugăru trece din nou prin viaţa sa. Mitul copilăriei se reîntrupează în gingaşa fecioară cu glas de înger. Nelu se lasă dus de dulcea, nebuna năvală a simţurilor din prima tinereţe, se lasă cotropit de vis şi poezie.

Dar realitatea îşi cere drepturile şi îl trezeşte pe neaşteptate. Ingrijorată de zvonurile pe care viaţa de provincie le-a răspândit în jurul lui Nelu şi a Manuelei, un automobil se opreşte în poarta casei vechi din Roman, în care cei doi îşi trăesc idila paradiziacă: Anişoara şi Răducu.

Conflictul se înoadă strâns dar Anişoara plânge şi Nelu află iubirea tăinuită o viaţă de prea socotita sa tovarăşă. Un moment de dramatism acut şi conflictul... se resoarbe într'o moale şi puţin convinsă conciliere dintre iubirea conjugală şi iubirea ideală. Nelu renunţă foarte repede la vis şi poezie. Galathea, Iluzia, ea însăşi, pleacă undeva departe spre a deveni aceia ce-i impune legea vieţii: soţia unui burghez de cea mai autentică burghezie franceză, un Vautier oarecare, ce va fi pentru ea aceia ce Anişoara este pentru Nelu...

Viaţa învinge pretutindeni şi sfârşitul romanului deşi nu e tragic este amar. O imagină splendidă pe care regret că nu o pot reproduce în cadrul acestui articol, închee sintetizând patetica temă a romanului. Dar ea continuă cu Răducu pentru care reîncep Medelenii. Ceia ce nu se poate reda într'o ast-fel de rezumare lipsită de pietate pentru artă, este muzica simfonică a acestei opere literare. D. Ionel Teodoreanu are şi aci ca în toate romanele sale fuga tratării plină de bogăţie şi facilitate, care duce adeseori, în alergarea sa figuri sculptate cu mână de maestru, bucăţi de lume pictate într'un colorit şi cu o perspectivă numai a lui, dar care rămân numai episodice, ca o galerie ce asistă un moment la desfăşurarea acţiunii fără să ia parte la dezvoltarea şi realizarea ei. E aci ceva din technica cinematografului. Nelu şi Anişoara, personagiile centrale sunt minunat tratate. Dar după ce au fost construite cu arta cea mai desăvârşită trec prea iute pe cadranul filmat, aşa încât nu ne putem convinge, din viaţa lor de fiecare clipă cât este de desăvârşită rafinata complexitate a acelei femei sănătoase, inteligente, senzibile şi atât de perfect echilibrată, care e Anişoara.

Ionel Teodoreanu

De asemenea Nelu Antohi, acel fost căpitan al echipei universitare, de o tinereţă plină de o energie atât de încordată la începutul romanului, încât apare ca un arc întins în mânile destinului. E în adevăr, numai ameninţări şi făgădueli, violent de o violenţă vecină cu acea a puterilor naturii gata a se deslănţui într'un prăpăd. In decursul romanului însă energia sa se iroseşte în acţiuni mărunte, solicitată de varii şi nenumărate interese, ca şi când ar vrea să se nimicească el însuşi, să-şi înăbuşe nevoile esenţiale din el, care-şi reclamă realizarea.

Vioiciunea dispoziţiei, amestecată cu inteligenţa şi pasiunea, care alcătuesc pe eroul romanului, se cheltueşte din belşug cu fast şi strălucire fără să aibă însă vreo ţintă, căci Nelu nu are nici mobile, nici legături, abia impulsii.

Ce le lipseşte acestor tineri, Nelu, Grigri, fremătând de viaţă şi de energie pentru a creia drama cărora sunt destinaţi şi-a da drumul clocotului unei supra energii de viaţă de care îi simţim cuprinşi? Ce le lipseşte? Poate *eroismul*, singurul climat care li s'ar potrivi!

Florile de zarzăr s'au scuturat, fructele sunt pârguite, pe une locuri chiar rumenite, momentul plinei maturităţi şi apogeul creaţiei se apropie...

IZABELA SADOVEANU

Un sat de hoţi iarna

O vizită la Moscova

Un sat de hoţi

In Rusia Sovietică problema criminalităţii n'a fost încă rezolvată.

Sovietele fac în acest domeniu o îndrăzneaţă experienţă, organizând, pentru studiu, câteva sate de hoţi şi criminali recidivişti, pe care propagandiştii oficiali le prezintă vizitatorilor străini.

Codul muncii corecţionale din 1933 prevede:

a) punerea condamnaţilor în imposibilitate de a săvârşi fapte dăunătoare societăţii, şi

b) reeducarea delicvenţilor prin munca comună în folosul general, căutându-se o apropiere treptată a muncii silite de munca voluntară, prin emulaţie permanentă.

Munca, fiind obligatorie pentru toţi cetăţenii, e obligatorie şi pentru deţinuţi. Ea trebue să acopere cheltuelile de întreţinere.

La Bolşevo

Am vizitat comuna de lucru No. 1, *Bolşevo*, care se află la 40 km. de Moscova.

Comuna aceasta a fost organizată în 1924. Ideia înfiinţării unei asemenea comune a dat-o Djerjinski, fost şef al G. P. U-ului, spre a experimenta reeducarea hoţilor recidivişti, după principiul autonomiei, libertăţii şi muncii obligatorii.

Conducerea şi administraţia comunei sunt în mâna sovietului hoţilor din comună, care pronunţă admiterea sau excluderea din rândul membrilor comunei.

Hoţii sunt liberi să rămână şi să plece când vor, urmând însă în acest din urmă caz să completeze restul pedepsei în închisori.

Membrii comunei sunt datori să lucreze şapte ore şi jumătate pe zi, timp de cinci zile, a şasea fiind liberă. N'au voe să bea şi să facă scandal. Toţi trebue să se supună regulamentului comunei.

Administraţia şi regimul

Administraţia autonomă e compusă dintr'o comisiune a conflictelor, o comisiune de primire a hoţilor şi o comisiune pentru căsătorii şi puneri în libertate. Delicvenţii sunt eliberaţi pe măsură ce se constată că metodele de reeducare au dat roade.

La Bolşevo sunt 3140 de membri ai comunei, care învaţă aci diferite meserii şi fac studii.

Există în comună patru fabrici de produse de export şi anume: o fabrică de textile (tricotaje), o fabrică de metalurgie (în care se confecţionează patine, clanţe şi balamale), o fabrică de prelucrare a lemnului (în care se lucrează mai ales sănii, skiuri şi rachete de tenis) şi o fabrică de pielărie.

In fabrici sunt primite şi rudele deţinuţilor, iar unele dintre fostele hoaţe şi prostituate s'au măritat aci şi se spune că sunt mame şi soţii foarte bune.

Nu există nici un fel de pază, întreaga organizaţie fiind bazată pe principiul încrederii.

Membrii coloniei primesc, în schimbul muncii lor, locuinţă, masă, asistenţă medicală, leafă ca în orice uzină, distracţii, sporturi şi învăţătură.

Dormitoarele, comune, sunt separate — pentru bărbaţi şi femei, — iar cei căsătoriţi au apartamente compuse din o cameră, o bucătărie la două familii, băi şi duşuri.

Dormitoarele comune, ca şi micile apartamente ale celor căsătoriţi, sunt bine întreţinute. La ferestre au vase cu flori, perdele, iar în fiecare încăpere se află afişat un regulament interior. Mobilierul e foarte simplu, redus la strictul necesar şi anume: pat, cu saltea de pae, pernă, cearşaf şi pătură, dulap pentru haine şi rufe, şi noptieră.

Construcţiile din această comună, ridicate toate conform unui plan stabilit, sunt executate din material solid, sunt prevăzute cu lumină electrică, apă, canal, şi întrunesc toate condiţiunile cerute de higienă.

Masa se ia în cantinele comune şi este destul de copioasă. Am văzut, spre exemplu, ce se dă deţinuţilor la ora prânzului: o plăcintă mare cu legume, o supă cu zarzavaturi, două bucăţi de peşte prăjit cu orez, şi o porţie îndestulătoare de pâine.

Distracţii şi cultură

După doi ani de muncă, cei cari sunt socotiţi reeducaţi sunt redaţi societăţii. De obicei însă ei nu mai pleacă din colonie, ci se căsătoresc aci şi rămân mai departe în fabricele respective, avansând de multe ori până la primele posturi de conducători. Astfel, chiar directorii fabricilor sunt foşti delicvenţi.

Gorki în mijlocul hoţilor

In comună există cinematograf, locuri de sport, radio, sală de teatru în care sunt invitate să dea reprezentaţii trupele cele mai bune, o bibliotecă cu câteva zeci de mii de volume, un spital modern în care infirmierele sunt şi ele actuale sau foste delicvente, un amfiteatru pentru conferinţe şi discuţii în contradictoriu. Acest amfiteatru este prevăzut cu o frescă circulară, pictată de membrii comunei şi înfăţişând evoluţia muncii în diferitele ramuri de producţie.

In dormitor

De asemeni, în comună există un aşa zis *combinat* de şcoli: o şcoală primară, una secundară, precum şi o universitate tehnică, înzestrată cu un laborator de fizică, unul de chimie, cu o bibliotecă pe specialităţi, în care fireşte, domeniul politic ocupă un loc important, — o sală imensă pentru gimnastică, prevăzută cu toate aparatele moderne de educaţie fizică, şi săli de cursuri ca la orice universitate din ţările de cultură.

Palatul combinatului şcolar a fost zugrăvit artistic de către pictori din comună, iar unul dintre membrii coloniei a redat în reliefuri miniaturale diferitele aspecte ale comunei în fazele ei caracteristice de evoluţie. Se vede astfel, pe această hartă sugestivă, modelată din lut, ce s'a realizat şi ce urmează să se mai construiască din planul de edificare al comunei de lucru.

Guvernul nu trimite aci decât trei funcţionari: pe directorul studiilor, pe directorul administrativ şi pe directorul spitalului.

Profesorii (parte angajaţi din afară, parte recrutaţi dintre deţinuţii mai bine pregătiţi) şi medicii practică aci benevol. Subdirectorii şi toţi ceilalţi funcţionari sunt foşti sau actuali delicvenţi.

Fabricile şi atelierele în care lucrează delicvenţii sunt amenajate după cerinţele sanitare ale higienei şi ale protecţiei muncii.

Celor care depun munci mai grele li se măreşte porţia de mâncare.

Pentru sârguinţă deosebită, deţinuţii care trec astfel în rândul lucrătorilor calificaţi sau în brigada de şoc (udarnik) primesc drapelul roşu pe care îl deţin până când un alt lucrător sau altă echipă îi întrece.

Nimic în această colonie nu **dă impresia că te afli între hoţi.** In faţa caselor, grupe de tineri joacă foot-ball. In fabrici alţi tineri lucrează cu râvnă.

Nici înăuntrul fabricilor, nici în casele de locuit, nu există nici un obiect care să amintească închisoarea.

Paza şi păstrarea ordinei în colonie e făcută chiar de deţinuţi. Increderea care li se acordă şi libertatea de a se auto-administra, fac să se nască în ei sentimentul răspunderii, îi învaţă să preţuiască această încredere şi le uşurează trecerea de la viaţa de muncă obligatorie la aceia de muncă liberă.

Frecventarea şcoalei este obligatorie pentru toţi deţinuţii analfabeţi sau cu puţină ştiinţă de carte, şi cari n'au ajuns încă la vârsta de 50 de ani. Vara cursurile au loc sub cerul liber, în mijlocul parcului.

Ce se citeşte

Bibliotecile sunt conduse de deţinuţi. Se organizează vitrine de cărţi bune, cărţi noui, lecturi pentru cei cu puţină ştiinţă de carte, discuţii şi procese literare, privind opere, autori şi curente literare. Uneori aceste procese se fac în colaborare cu autori şi artişti invitaţi anume.

Am întrebat pe bibliotecar cam ce se citeşte mai mult şi acesta mi-a răspuns că deobicei beletristica ocupă locul principal. Urmează cărţile politice, cele technice, apoi istoria, geografia şi ştiinţele naturale.

Din literatura clasică cei mai citiţi autori sunt: Cehov, Gogol, Gorki (mai ales primele opere realiste şi netendenţioase), Korolenko şi mai puţin Tolstoi şi Dostoevski. Din literatura străină primul loc îl ocupă Jack London, iar din literatura rusă contemporană: Furmanov, Şolokov, Fadeiev, Serafimovici, Lavrenev şi Novicov-Priboi.

Lectura ziarelor face parte din activitatea culturală a deţinuţilor. Ei au voe să se aboneze la orice ziar rusesc, fără nici o excepţie.

Aproape în toate dormitoarele există ziare de perete scrise de către deţinuţi. Există deasemeni ziare luminoase, cronica vieţii satului, proectată pe ecran înainte de rularea filmelor. Se practică deasemeni şi aşa zisul ziar viu, fiecare autor rostindu-şi articolul în amfiteatrul comunei.

In fabrici şi în şcoli, femeile stau la un loc cu bărbaţii, frecventează împreună cinematograful, teatrul şi biblioteca. Sistemul acesta, ni se spune, nu lasă să se răspândească viciul şi imoralitatea.

Spectacolele teatrale sunt pregătite fie cu actori din comună, fie cu actori invitaţi din afară. Repertoriul este compus din piese clasice şi din piese şi reviste contemporane, scrise adesea chiar de deţinuţi.

In comună mai există o fanfară, cercuri muzicale, câteva quartete, orchestre de balalaici, mandoline şi chitare.

Vizitarea deţinuţilor este liberă atât pentru cetăţenii sovietici, cât şi pentru străini. Deţinuţii din clasele burgheze au însă dreptul la mai puţine vizite şi nu li se dă voe să ocupe posturi de conducere în comună.

Concedii

Izolarea deţinuţilor sovietici se face — ne-a spus directorul comunei Bolşevo — pentru a feri societatea de pericolul reprezentat de deţinuţi, şi mai ales pentru educarea lor forţată. Insă, chiar înainte de 1925, codurile de muncă corecţională prevedeau posibilitatea acordării unor concedii de 14 zile pe an. După această dată s'a stabilit să se dea concedii pe timpul muncilor câmpului. Aceste concedii erau scăzute din timpul prevăzut pentru pedeapsă, dacă delicventul nu săvârşea în timpul concediului nici o faptă infamantă.

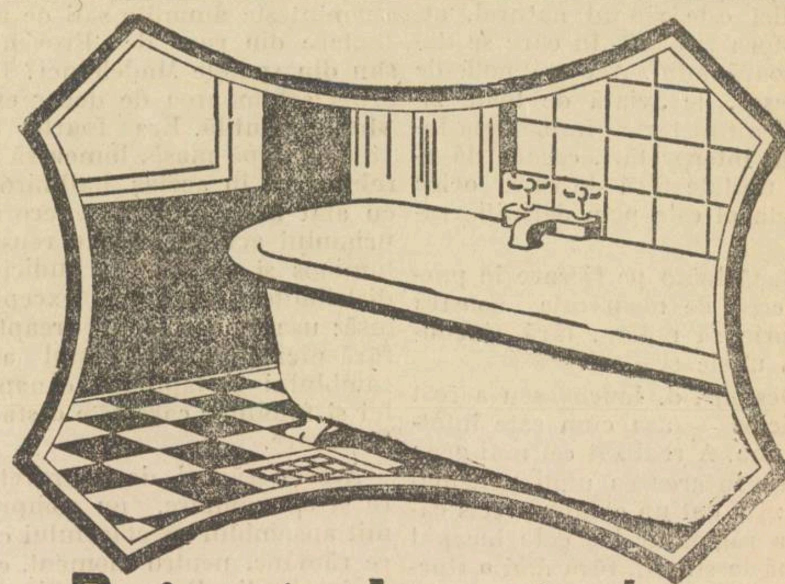
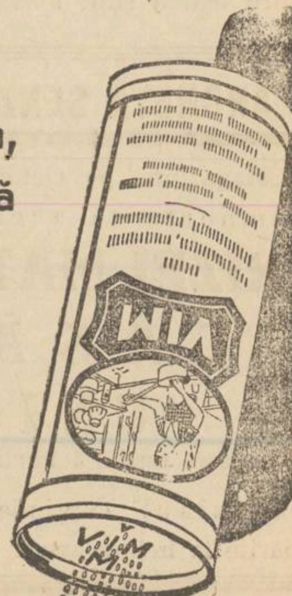
Codul din 1933 prevede — în afară de concediile obişnuite — o serie de concedii de scurtă durată, care se pot acorda coloniştilor merituoşi.

Deţinuţii sunt îmbrăcaţi ca şi cetăţenii liberi. Ei îşi pot procura tot ce le trebue pentru îmbrăcăminte şi pentru gospodărie dela magazinul general care se află în centrul comunei.

■

Nu ştim câte sate de hoţi şi de criminali există în Rusia Sovietică. Nu ştim nici care sunt rezultatele acestei ciudate experienţe.

H. BLAZIAN

Cronica Dramatică

Nu te mai cunosc, Comedie în trei acte de Aldo de Benedetti şi I. I.

Mărturisesc că m'am dus cu teamă la Teatrul Comoedia. Teamă lipsită de real temei, poate, dar perfect explicabilă ţinând seama de calitatea cu totul excepţională a ultimului spectacol Iancovescu.

Intr'adevăr, *„Impăratul"* — piesa şi interpretarea ei — reprezintă una din acele realizări cu care nu te întâlneşti în fiecare zi şi a cărei strălucire este sortită să apese greu asupra tuturor încercărilor care îi urmează. Cu atât mai mult că dificultăţile inerente unui teatru de proporţii mai mari făcând imposibilă neglijarea marelui public, este firesc ca un astfel de teatru să nu-şi poată permite luxul de a trece peste exigenţele acestui public care nu a preţuit decât în chip destul de mediocru adevărata valoare a „Impăratului", socotit ca o simplă comedie bufă.

Recunosc din capul locului că teama mea s'a risipit foarte repede şi că d. Iancovescu a reuşit turul de forţă a unei fericite tranzacţii: dela teatrul de mare artă şi de idei la simpla desfătare a unor împrejurări comice, în tiparul fragil al cărora a turnat savante dosagii de humor, de sensibilitate reţinută şi de cald omenesc.

Subiectul — ca mai toate subiectele, astăzi — are puţină importanţă prin el însuşi.

Adevărata sa importanţă constă — indirect — în relieful pe care tocmai banalitatea lui o dă meşteşugului cu care autorii au ştiut să evite toate excesivele şi platele comicării obicinuite la care se putea preta, brodând pe fondul, destul de eftin, fermecătoare desfăşurări de situaţii, ce prilejuesc reacţiuni interioare foarte fine.

Intre altele, am apreciat infinit încheerea.

După ce autorii ne-au crispat înadins de teama unei vagi terapeutice pseudo-freudiene, desnodământul survine neaşteptat şi plin de tact.

O scenă extrem de fină — ale cărei calităţi sunt însă puţin umbrite de o insuficientă cizelare a interpretării — este sfertul de oră trecut în miez de noapte de Luiza cu doctorul. In această scenă am întrevăzut scânteeri din anumite momente din „Impăratul".

O altă mare calitate este dialogul scris cu o remarcabilă îngrijire. Fraze limpezi, simple şi sobre. Nimic de prisos. Nici un termen pretenţios, sirupos şi mai ales nici unul din obicinuitele şi sinistrele jocuri de cuvinte. Repet, totul curge net şi limpede. In linii mari piesa se poate spune că este bine, chiar foarte bine jucată. Ceeace cucereşte publicul dela primele replici este ritmul natural, atmosfera firească în care se desfăşoară totul. Această notă de „firesc", de „viaţă de toate zilele", a fost fericit imprimată întregii interpretări, ceeace dă acea unitate fără de care orice spectacol este prin definiţie ratat.

Dacă luăm pe fiecare în parte, cred de neapărata noastră datorie să notăm, fără înconjur, unele scăderi.

Desigur, d. Iancovescu a fost delicios — aşa cum este întotdeauna. A realizat cel mai greu lucru în crearea unui personagiu: i-a dat un contur precis care a rămas acelaş dela început până la sfârşit, fără nici o fluctuaţie care să facă vag acest contur. Ne-a surprins însă că tocmai d-sa ale cărui concepţii despre teatru sunt atât de sănătoase, şi care a fost cel dintâi care să introducă pe scenă viaţa de afară şi oamenii aşa cum sunt, ne-a surprins că tocmai d-sa s'a lăsat furat de plăcerea automobiliştilor juvenili care se amuză să ridice cu bolidul lor jerbe de stropi din bălţile şoselei ridicând în acelaş fel salve de hohote în primele scene printr'o şarje excesivă (gestul cu mâna la gură şi o anumită mimică cu efect mare asupra unui anumit public). Din fericire această şarje se atenuează progresiv, pe măsură ce este el însuşi prins în atmosfera firească a piesei şi rămâne doar personagiul avocatului Malpieri, aşa cum trebue să fie.

D. Timică a fost în actul întâi şi mai ales în primele scene, pur şi simplu admirabil. In actul doi însă ne-a dezamăgit puţin. Căci spre deosebire de Iancovescu... cum să spunem... „il n'a pas suffisamment posé son personage".

La început, profesorul Spinelli este grav, serios, în sfârşit un om cu o personalitate ce poate reacţiona interesant şi nuanţat în anumite împrejurări. Cedând aceluiaş demon al unui comic facil, în actul doi, d. Timică îşi părăseşte propriul personagiu, atât de bine realizat până aci, şi ne oferă un fel de babalâc îmbrăcat într'o pijama ridicolă care, ea însăşi, este o greşală de punere în scenă. Din pricina aceasta minunata scenă dintre el şi Luiza îşi pierde aproape tot farmecul şi adevărata ei valoare, publicul ne mai reţinând decât detaliile burleşti. Şi este păcat, — fiindcă, repetăm, din scena aceasta se puteau scoate lucruri incomparabile.

In schimb d-ra Sylvia Dumitrescu a fost foarte bine, atât în această scenă cât şi în rest. Cu excepţia momentului în care doctorul vrea să precizeze anumite clipe din noaptea în care era să devie un erou de dramă conjugală. Este iarăşi o scenă foarte delicată care se resimte de un plus de nuanţare din partea d-rei Dumitrescu.

O adevărată creaţie — în sensul construirii sigure a personagiului — a realizat d-na Sylvia Fulda pentru care nu putem avea decât cuvinte de laudă.

D-ra Tanţi Cocea, exact ceea ce trebuie să fie.

Nu putem încheia fără a implora pe d. Iancovescu să suprime pur şi simplu înfiorătorul — literalmente înfiorător — decor din actul al doilea.

Cum a putut oare omul de gust care este posesorul unui apartament ce ne-a încântat până şi prin cele mai mărunte detalii, să tolereze o aşa oroare ce reaminteşte anumite săli de aşteptare din rue de Provence sau din spatele Madeleinei? De altfel schimbarea de decor era absolut inutilă. Era foarte firesc ca după masă, lumea să se reîntoarcă în acelaş hall-birou, cu atât mai mult că decorul primului act este foarte reuşit, luminos şi cu spaţiile judicios distribuite. Cu două excepţii însă: uşa modernă din dreapta, fără nici un rost în restul ansamblului şi tapiţeria canapelei şi fotoliilor care este o sfântă oroare.

Aceste scăderi, de interpretare şi de montare, nu compromit ansamblul spectacolului care rămâne, pentru moment, cel mai bun din Bucureşti. Şi cel mai atrăgător.

INTERIM

O ANCHETĂ SENZAŢIONALĂ!

In „Magazinul" pe Octombrie a apărut o importantă anchetă asupra:

CRIZEI MATRIMONIALE

CĂSĂTORIEI

UNIUNEI LIBERE

La această anchetă participă şi cititorii.

„Magazinul" cuprinde 124 de pagini, tipărite la heliogravură şi costă 20 lei.

REGATUL ROMANIEI

MINISTERUL FINANŢELOR

PROSPECT DE EMISIUNE

Imprumutul de înzestrare a ţării $4\frac{1}{2}$% din 1934

SCOPUL IMPRUMUTULUI. In baza legii publicată în Monitorul Oficial No. 156 din 10 Iulie 1934 şi a Jurnalului Consiliului de Miniştri No. 2084 din 6 Octombrie 1934, se autoriză Ministerul Finanţelor de a emite prin subscripţie publică un împrumut care va fi numit **„Imprumutul de înzestrare a ţării" 4½% din 1934.**

Acest împrumut este destinat să acopere cheltuelile pentru investiţiuni absolut necesare apărării naţionale, culturii naţionale, agriculturii, construcţiei şi refacerii de drumuri, precum şi alte lucrări publice.

Imprumutul se va emite în condiţiunile următoare:

1. **OBLIGAŢIUNI. TITLURI.** Ministerul Finanţelor emite obligaţiuni la purtător numite **„Obligaţiuni 4½% 1934"** constituind **„Imprumutul de înzestrare a ţării"** a cărui valoare nominală va fi totalul sumelor cuprinse în obligaţiunile efectiv achitate până la sfârşitul subscripţiunilor.

Obligaţiunile creiate vor fi în **valoare nominală de 1.000 lei** şi vor fi reprezentate prin titluri de: o obligaţie, 2 obligaţii, 5 obligaţii, 10 obligaţii şi 20 obligaţii, adică se vor emite titluri având următoarele valori nominale: 1.000 lei, 2.000 lei, 5.000 lei, 10.000 lei şi 20.000 lei.

Fiecare obligaţie va purta un număr de ordine, deci pe titlurile de două obligaţiuni vor figura două numere de ordine consecutive, pe titlul de 5 obligaţiuni vor figura cinci numere de ordine consecutive, etc.

2. **DOBANZI. CUPOANE.** Obligaţiunile vor fi purtătoare de o dobândă de 4½% pe an, începând dela 1 Decembrie 1934 şi până la amortizarea lor. Dobânda anuală va fi plătită jumătate la 1 Iunie şi jumătate la 1 Decembrie, **prima plată de dobândă făcându-se la 1 Iunie 1935.**

Obligaţiunile vor fi prevăzute cu un număr de 40 de cupoane, pentru plăţile de dobânzi necesare în primele 40 de semestre, şi un talon în schimbul căruia se va da o nouă foaie de cupoane după achitarea primelor 40 de cupoane.

Cupoanele scăzute se primesc drept numerar pe valoarea lor nominală de către toate casele publice.

3. **AMORTIZAREA. Obligaţiunile vor fi amortizate în cel mult 40 de ani** prin trageri la sorţi trimestriale, începând din anul 1935. Tragerile la sorţi se vor face în zilele de 1 Februarie şi 1 Mai ale fiecărui an pentru obligaţiunile cari vor fi rambursate la 1 Iunie următor şi în zilele de 1 August şi 1 Noembrie ale fiecărui an pentru obligaţiunile care vor fi rambursate la 1 Decembrie următor.

4. **RAMBURSAREA OBLIGAŢIUNILOR. PREMII MARI. PRIME.** Obligaţiunile eşite la sorţi la tragerile trimestriale vor fi rambursate la scadenţă **cu premii mari** sau cu **prime de rambursare.**

a) **AMORTIZAREA CU PREMII MARI.** Pentru fiecare total de **un miliard** de lei subscrişi în împrumut se vor amortiza cu premii mari, plătindu-se în anul întâiu:

1	**oblig.**	**cu**		**3.000.000**	**lei**	**total**	**3.000.000 lei**
2	**„**	**„**	**câte**	**1.000.000**	**„**	**„**	**2.000.000 lei**
4	**„**	**„**	**„**	**500.000**	**„**	**„**	**2.000.000 „**
4	**„**	**„**	**„**	**250.000**	**„**	**„**	**1.000.000 „**
46	**„**	**„**	**„**	**100.000**	**„**	**„**	**4.600.000 „**
57	**obligaţii rambursate în total**						**12.600.000 lei**

In anii următori, numărul obligaţiunilor cari, pentru fiecare total de un miliard lei subscris, se rambursează cu premiile mari arătate în tabelul de mai sus, rămâne acelaş ca în anul întâiu cu excepţia că numărul obligaţiunilor care se rambursează cu câte 100.000 lei se micşorează cu câte o obligaţiune din an în an.

Pentru fracţiunea de miliard ce va fi cuprinsă în valoarea nominală totală subscrisă se va adăoga pentru premiile mari anuale o sumă proporţională cu acea fracţiune.

Distribuţia premiilor mari anuale se va face la cele 4 trageri din anul respectiv în părţi cât se poate egale.

Imediat după închiderea subscripţiei, cunoscându-se valoarea nominală a împrumutului, se va arăta cu preciziune distribuţia premiilor mari acordate la fiecare tragere trimestrială.

b) **AMORTIZAREA CU PRIME.** Celelalte obligaţiuni eşite la sorţi şi cari nu au eşit la tragerea cu premii se vor achita cu o primă de 200 lei peste valoarea nominală de **1.000 lei.** Prin urmare, **titlurile de 1.000 lei vor fi rambursate cu 1.200 lei, cele de 2.000 lei cu 2.400 lei, cele de 5.000 lei cu 6.000 lei cele de 10.000 lei cu 12.000 lei, cele de 20.000 lei vor fi rambursate cu 24.000 lei.**

Obligaţiunile eşite la sorţi se primesc, din ziua scadenţii lor de plată, drept numerar pe valoarea lor de rambursare, de către toate casele publice.

5. **TABEL DE AMORTISMENT.** Numărul obligaţiunilor ce se vor amortiza în fiecare semestru va fi arătat într'un tabel de amortisment tipărit pe fiecare titlu. Acest tabel va fi alcătuit pe baza unei semestrialităţi constante, care ar amortiza întreg împrumutul prin trageri la sorţi în 80 de semestre, cu o dobândă de 2¼% pe semestru, plata obligaţiunilor făcându-se pe valoarea lor nominală. (Această semestrialitate constantă va fi mărită cu suplimentul necesar acoperirii primei de 20% şi a premiilor mari).

6. **EFECTUAREA TRAGERILOR LA SORŢI.** Tragerile trimestriale se vor **face fără deosebire asupra titlurilor de câte o obligaţiune grupate în serii de 20, asupra titlurilor de 2** obligaţiuni grupate în serii de 10, asupra titlurilor de 5 **obligaţiuni grupate în serii de câte 4,** asupra titlurilor de câte 10 **obligaţiuni grupate în serii de câte 2** şi asupra titlurilor de câte 20 de obligaţiuni considerate câte una.

Numărul obligaţiunilor trase la sorţi în fiecare trimestru va fi jumătate din numărul obligaţiunilor arătate în tabelul de amortisment că trebue rambursate în semestrul respectiv, ţinându-se seamă că obligaţiunile sunt trase la sorţi în grupe de câte 20. In tragerile pentru amortizarea cu premii mari, fiecare posesor de titluri participă cu atâtea numere câte obligaţiuni are; prin urmare, posesorul unui titlu de o obligaţie participă cu un număr, posesorul unui titlu de 20 obligaţiuni participă cu 20 de numere.

7. **INCETAREA DOBANZILOR.** Obligaţiunile eşite la sorţi nu vor mai produce dobânzi dela data când suma cu cari sunt rambursate devine exigibilă. Obligaţiunile prezentate la rambursare trebue să cuprindă toate cupoanele cu scadenţele următoare datei când amortismentul devine exigibil.

Valoarea nominală a cupoanelor lipsă va fi scăzută din suma de rambursare.

8. **SCUTIREA DE IMPOZITE ŞI TAXE.** Plata dobânzilor şi a sumelor cu cari se amortizează obligaţiunile va fi făcută purtătorului cupoanelor sau obligaţiunilor fără nici un fel de reducere, adică aceste plăţi sunt scutite de orice fel de impozit (elementar şi supra cotă) şi de orice fel de taxe sau drepturi de orice natură prezente sau viitoare percepute sau impuse de Stat.

Deasemenea, obligaţiunile vor fi scutite de impozitul pe succesiuni şi de impozitele pe actele dotale şi cele de donaţiuni.

9. **STABILITATEA LEULUI.** Plata dobânzilor şi amortizărilor se va face în lei, aşa cum sunt definiţi prin legea monetară din 7 Februarie 1929, adică 1 leu corespunzând cu valoarea legală de azi a unei cantităţi de 10 miligrame aur cu titlu 0,900.

10. **LOMBARDARE. GARANŢII. CAUŢIUNI.** Titlurile acestui împrumut vor fi primite spre lombardare de către Banca Naţională a României, Casa de Depuneri şi Casa Naţională de Economii şi Cecuri poştale.

Ele vor fi primite pe valoarea lor nominală în toate cazurile când legea sau regulamentul obligă la depunerea de garanţii sau cauţiuni.

11. **PRESCRIPŢIUNI DE PLATĂ.** In cazul când plata vreunui cupon nu va fi cerută în timp de 5 ani dela scadenţa sa, sau amortizarea vreunei obligaţiuni nu va fi reclamată într'un interval de 10 ani dela data scadenţei sale, posesorul cuponului sau obligaţiunii, pierde dreptul la sumele ce i s'ar fi cuvenit, acestea rămânând în folosul Statului.

12. **SUBSCRIPŢIUNI. PREŢUL DE EMISIUNE. Subscripţiunile la acest împrumut se vor face între 5 şi 30 Noembrie 1934,** Ministerul Finanţelor rezervându-şi dreptul să le închidă şi mai înainte.

Preţul de emisiune al unei obligaţiuni de 1.000 lei este de 880 lei şi se plăteşte odată cu subscrierea.

13. **PLĂŢI CU TITLURI DE RENTĂ.** Se admite ca o parte din suma de plată, care să nu depăşească 20% din valoarea nominală subscrisă, să se facă cu titluri din rentele de mai jos, socotite pe cursul arătat în dreptul fiecăruia.

	RENTA		CURSUL		RENTA		CURSUL
1	4%	1889 Internă	75%	11	4%	1908	60%
2	4%	1889 Externă	75%	12	4%	1910 Internă	55%
3	4%	1891	75%	13	4%	1910 Externă	55%
4	4%	1894 Externă	65%	14	4½%	1913	55%
5	5%	1894 Internă	70%	15	5%	1916 Imprum. Naţional	55%
6	4%	1896	60%	16	5%	1919 » unirii	55%
7	4%	1898	45%	17	5%	1920 » refacerii	55%
8	5%	1903	60%	18	5%	1920 Deblocată	50%
9	4%	1905 A. B	55%	19	5%	1922 Renta de expropr. amortiz.	50%
10	4%	1905 Convertită	55%	20	5%	1922 » » » perpetuă	50%

Obligaţiunea de 1.000 lei se poate plăti deci cu 680 lei în numerar şi 200 lei în titluri de rentă.

Dacă valoarea titlurilor prezentate în plată depăşeşte 20% din valoarea nominală totală subscrisă, plusul rămâne în folosul Statului; dacă este mai mică de 20%, diferenţa se complectează cu numerar.

Titlurile primite în plată trebue să aibă toate cupoanele cu scadenţele ulterioare datei de 1 Decembrie 1934.

14. **GHIŞEURI DE SUBSCRIPŢIE.** Subscripţiile şi vărsămintele se vor face la Banca Naţională a României şi Sucursalele ei, la Casa Naţională de Economie şi Cecuri poştale, la Birourile oficiilor poştale, la toate Cassele publice şi la Băncile ce vor fi arătate la timp.

Ghişeurile de subscripţie vor pune la dispoziţia subscriitorilor formularele necesare. Pentru sumele vărsate se va elibera o chitanţă de primire, care, la nevoe, poate fi trecută de titularul ei pe numele altei persoane, prin simpla menţiune în scris, pe acea chitanţă, a transmisiunii posesiunii.

15. **LIBERAREA TITLURILOR.** Titlurile definitive cuvenite subscriitorilor vor fi liberate în schimbul chitanţelor de vărsăminte prin ghişeurile unde s'au făcut subscripţiile.

Ministrul Finanţelor, VICTOR SLĂVESCU

Bucureşti, 20 Octombrie 1934

Povestea vieţii mele

Editura *„Adevěrul"* are *prilejul* de a da la lumină unul din cele mai interesante documente omeneşti *„Povestea vieţii Măriei sale Maria, Regina României"*. Ce poate să fie mai pasionant pentru publicul cititor românesc decât această carte în care se va răsfrânge viaţa cu întâmplările mici şi evenimentele mari ale Reginei noastre? Cu atât mai mult cu cât Măria sa Regina făgăduieşte în prefaţa primului volum că povestea vieţii Sale se va înfăţişa în legătură cu România. „— fie România şi eu, fie eu şi România — e cam acelaş lucru", zice marea noastră Doamnă.

Primul volum începe de departe, de la originile vieţii, prima şi a doua vârstă a copilăriei, coprinzând şi căsătoria tinerei prea tinerei Principese cu Ferdinand al României.

Paginile acestea sunt de o strălucitoare frăgezime de impresie şi în ele se răsfrânge toată poezia de basm cu împăraţi şi prinţi viteji şi mândri, cu Doamne şi Domniţe mărețe, frumoase, cu copii de regi şi împăraţi, o lume care seamănă cu tot ce e mai frumos în lumea lui Dumnezeu, care e a tuturor, scăldată într'o lumină pe care numai ochii albaştri ai Suveranei pot s'o răsfrângă din privirea lor şi numai cuvântul său înaripat o poate reda în forma verbului.

Poate însă o Regină vorbi de propria-i viaţă şi de evenimentele care au străbătut-o sau au atins'o măcar în zbor cu inima deschisă şi vorba francă a literatului obişnuit?...

Oricare e unghiul sub care va povesti Măria Sa povestea vieţii sale un lucru poate fi sigur. Povestirea va fi sinceră, căci sinceritatea este semnul sub care Regina României a trăit în totdeauna, dar va fi sinceră cum ştiu să fie Englezii, adică va spune adevărul şi numai adevărul, dar... nu tot adevărul... Şi acesta va fi farmecul şi seducţiunea cea mai mare a unei povestiri de Regină, cu suflet mare, inteligenţă fină şi un mare dar de a pune pe hârtie ceia ce împleteşte simţirea cea mai suavă cu gândirea cea mai fină.

Din viaţa lui Poincaré

Lui Poincaré îi plăcea să povestească cum a făcut în 1877 cunoştinţa lui Millerand în cartierul Latin. Millerand visa pe atunci cariera de avocat şi de om politic, deşi era încă tânăr student al facultăţii de Drept.

— In ce mă priveşte pe mine, — îşi aducea aminte Poincaré, — trebue să recunosc că pe atunci parlamentul şi avocatura nu mă ispiteau. Mi se părea că numai literatura şi ştiinţa sunt demne de spiritul uman. In jurisprudenţă şi în politică eu vedeam ceva inferior şi cu un uşor regret sau milă priveam pe acei dintre colegii mei care se interesau în mod serios de chestiuni juridice.

Părinţii lui Poincaré visau pentru fiul lor cariera de savant. Când viitorul preşedinte al republicii franceze, având numai treizeci de ani, a fost numit ministru pentru prima oară, bătrâna doamnă Poincaré era îngrijorată şi spunea:

— Toate-s bune. Dar parcă asta e o carieră pentru un tânăr de viitor?...

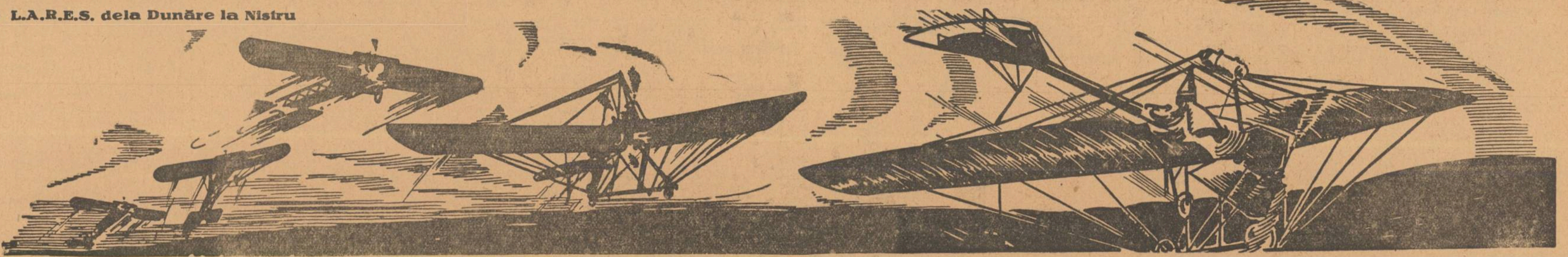
In prima lui tinereţe, Poincaré scria şi versuri. Iată traducerea unei strofe dintr'o poezie:

„Luna, zmulgându-se din cor-
„set, nu mai sclipeşte de frig,
„şi-şi arată umerii goi, pentru
„ca să se simtă mai liberă"...

Republican convins, partizan al şcoalei civile şi al separării bisericii de stat, Poincaré repeta adeseori că constituţia franceză n'are nevoe să fie revizuită. Niciodată el n'a consimţit să recurgă la metode care nu sunt strict constituţionale, şi afirma că forţa impunătoare a capului statului trebue bazată pe autoritatea lui personală. Om al legilor, Poincaré spunea foarte des:

— Aceia care riscă să încerce experienţe, nu cunosc legile statului.

Pe L.A.R.E.S. dela Dunăre la Nistru

Zburând prin nori de-a latul țării...

In piața Palatului, în fața biurourilor Companiei internaționale a vagoanelor cu paturi, se găsește în fiecare dimineață un taxi cubic bleu-pal străbătut dealungul de o banderolă pe care scrie: L. A. R. E. S. (Liniile aeriene române explcatate de stat). Taxiul e condus de un șofeur manierat, un rus blond, cu un nobil *sky* la sfârșitul numelui, nu cu *off* ca toți mujicii.

Taxi-ul acesta m'a lăsat întotdeauna rece. Până acum câteva zile când n'am mai văzut în el un simplu automobil albastru ca oricare altul ci deadreptul pe trimisul lui Mercur cu care aveam rendez-vous la o oră atât de fragedă și atât de neobișnuită pentru mine: șapte dimineața.

Trebue să spun că nu sunt niciodată punctual la o întâlnire. Ori viu prea devreme ori prea târziu. In dimineața de August când am zburat, dupăce am sculat toată casa cu noaptea în cap și cu o gălăgie pe lângă care cea provocată de eroul lui Delavrancea din Noaptea de Crăciun, nu-i decât o glumă — am fost prezent în piața Palatului încă dela șase, exact cu o oră mai devreme de cât trebuia.

Piața Palatului era pustie ca după o execuție capitală. Numai în fața Fundației era un mic grup ambigen, vreo șapte, opt inși cu calabalâcurile respective. Personagiile Trenului Fantomă, debarcate în gara părăsită.

Până diseară, acești șapte, opt oameni reuniți aici, se vor răspândi în toate colțurile Europei. Poloneza asta cu părul negru retezat la ceafă și pe frunte cu breton gen Louise Brooks, se va plimba pe strada Venceslas din Varșovia ,bavardând cu prietenele și cu logodnicul ei — desigur tânărul cu capul gol, pantaloni kaki scurți și cu rucksack, care o însoțește — despre ce a văzut în *Rumunja;* olandezul cela rumân ca un măr, îmbrăcat ca pentru golf, va încerca la Amsterdam o *haussă* cu acțiunile petrolifere românești; franțuzoaica aceea prinsă într'un manteau de stă să zboare depe ea, pariez că are pentru diseară un loc reținut la Concert Mayol. iar vecinul urât de lângă mine, care mi se recomandă nesolicitat — Rosenberg — pentru moment îmi propune un poker la o mână moartă iar pentru diseară la Cernăuți o escapadă cu prolongée...

Taxi-ul bleu pal ne dă o mică probă de viteză, un zbor anticipat. Nici nu prindem de veste când ne trezim la aeroport și înăuntrul lui, la Vamă. Biurouri sarbede, figuri incolore. Vameșii blazați. Urmează niște formalități prozaice asupra cărora nu insist. Ele sunt în stare să omoare toată poezia zborului.

Și iată-ne în fața avionului, iată-mă privind deaproape, pipăind pe acel minunat T spre care-mi strâmbam gâtul în copilărie, de jos din pragul uliței. Iat-o așa dar pe muza lui Marinetti!

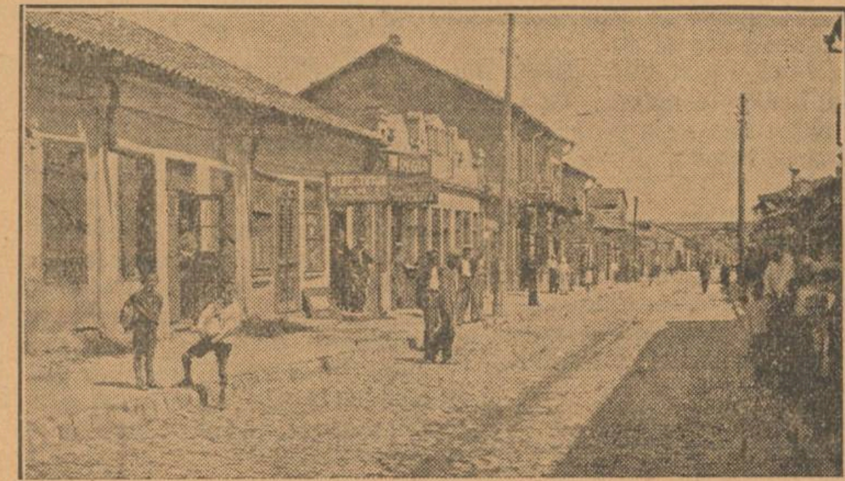
Intreb, în aparență liniștit și cât mai natural, însă în realitate destul de emoționat: „Asta e Cernăuții?” („Cernăuții” e suficient, se înțelege, numai un ageamiu spune „avionul de Cernăuți”).

„Cernăuții” e un biplan de un galben murdar. Compoziția lui? Afară de motor: brad, sârmă și pânză gudronată.

Cineva îmi deschide ușa și mă poftește în burta amfibiei moderne. Mă salută și mă încuie acolo.

Cabina vasăzică. Patru metri pătrați de spațiu, patru fotolii și doi pasageri. Ce pot să fac decât să devin al treilea?

Dacă aș face un reportaj telegrafic, acum ar trebui să spun: însfârșit decolăm. Da, decolăm însă nu-i așa de simplu, mai ales când o faci pentru prima oară. Avionul freamătă, nechează. Se încearcă motorul, se încearcă elicea. Manevre preliminare de natură a ne familiariza, a ne da cu un moment mai devreme senzația sborului. Trepidația crește, răpăitul detonant al eșapamentului se întețește. Pilotul a deschis parcă o mitrailladă oarbă asupra unui dușman invizibil. De odată ne rupem din locul inițial, depe platforma de ciment a aerogării și alunecăm săltând ușor pe pneumatice. După vreo sută de metri de sbor terestru, motorul se potolește, elicea hârșie ca într'o plasă de mătase.

O decolare ratată?

Nu. Numai o secundă, și după un elegant stânga 'mprejur, pornim deabinelea. Un zbârnâit de albină gigantică, un scrâșnet asurzitor de pietriș, frecat, și iată că mă simt mai ușor. Lepădăm pământul, imensul lest de sub roți. In cinci secunde lumea e sub noi, miniatură. Râd spontan. Ce caraghioasă e lumea privită de sus! Distanța a micșorat-o, evident. Dar nu numai atât. I-a adaos și o teintă de ridicol. Hangarul e acum pătul pentru știuleți. Peste un minut va fi coteț de găini, peste două, știubei. Birourile vămii — hulubare.

Și oamenii, oh, iată oamenii! Gnomi bicisnici succesiv pioni, furnici. Mișcări lente de marionete.

— Ce ziceți de un pocker?

Cu această interpelare, un tovarăș de cabină mă readuce deodată pe pământ. Uitasem că aparțin în definitiv lumii, cabinei și eventul, pokerului. Uitasem și pe ceilalți călători, doi la număr. Pe unul, Rosenberg, îl cunoscusem în mașina bleu-pal a Aviației Civile. E voiajor deci sătul în genere de umblet și în specie de sboruri. Și apoi sborul e efemer pe câtă vreme pokerul...

Celălalt e un român tânăr. Alură de sportsman. Ochi verzi metalici, ten brun-roșcat, pantofi cu crep și basc bleumarin. Singurul său bagaj: Printemps de Sigrid Undset, — pe care nici n'a deschis-o până la Galați. Venise la aeroport însoțit de o tânără cu aceiași alură simplistă. La decolare, ea n'a agitat batista, n'a plâns, n'a fugit după avion și n'a marcat nici măcar cu mâna, despărțirea. In ochii mari însă, i se strânsese întreg sufletul și în el o lume de simțiri arse de un tot atât de enorm pe cât e de posibil: dacă?...

El a deschis în geam un arc de cerc prin care i-a trimis un surâs și un: „Ce e capul ăsta?”

Inainte de a elibera și ea dintre dinții strânși un zâmbet captiv, a răspuns pilotul cu tunete. La întoarcere era prea mică pentru a mai putea trăda vreun sentiment. Iar el s'a închis în duritatea trăsăturilor sale, în mutism și în cabină. Era numai ochi, ca și mine...

Și acum, privește la domnul acesta care strigă prin pâlnia palmelor: „Ce ziceți de un poker? Un poooker?!!

Un poker la o mie de metri deasupra tuturor pokerelor din lume?

Deliberăm rapid, din ochi. Tânărul cu basc se scutură deodată: „Ce, eu sunt voiajor?” îmi spun clar ochii lui.

— Da' parcă eu sunt? îi răspund prin ai mei. Scurt, îl punem la index pe Rosenberg. Resemnat, își așează servieta pe genunchi și începe a distribui cărți. Va juca singur... la două mâni moarte.

Și în timp ce Rosenberg a și prins a scoate niște careuri teribile, bineînțeles „americane”, noi „mânile moarte” ne întindem cât mai comod în fotolii, pentru a *vedea* și numai pentru aceasta.

...Colentina nu mai e nici măcar un pârâu, e o mică vână a planetei. Pădurea Băneasa — o palmă enormă de mușchi pe scoarța pământului. Un stejar izolat, falnic acolo la el, pentru mine e o biată conopidă. Trei catâri pe o pășune, sunt parcă de cârpă, umpluți cu câlți.

Pământuri verzi, pământuri galbene — grâne, pâne. Dar nu sunt două la fel. Dacă sunt verzi atunci străbat toată gama verdelui — dela vernilul aquamarin până la verdele concentrat al șopârlelor, iar dacă lanurile sunt galbene atunci generozitatea solară încă n'a fost imparțială. Ea parcurge câteva octave începând firește cu un do de sus care e un pogon ruginiu și isprăvind cu un *mi bemol* care e un altul alb străveziu, clorotic, *paille*. Ce mai încoace încolo, jimblă de-a gata.

Un pogon verde proaspăt înconjurat de miriști patinate, e un linoleum aruncat pe parchetul unui salon. Un râuleț, șerpuit și în zig-zag ca o semnătură indescifrabilă e umflat într'un loc ca un gutos la genunchi. Pe un mal, o trambulină avansată, poate un picior de pod distrus, — și pe el un om gol, solitar. Imprejur nimeni. Numai păsările cerului și ale Aviației Civile.

A ieșit un ermit la scăldat?

Pe pielea lui „chocholat” ricoșează fierbinți, ultravioletele. Un om brun cu spinarea argintie — un cărăbuș care se scaldă.

Il pierd repede. Nu pot insista asupra niciunui lucru. Voiajul cu avionul e o defilare nu o expoziție.

Intrăm într'un nor. Așadar, astfel e un nor. Am pus mâna pe el. Gaz. Imi umezește palma. Atât.

Il spargem, îl risipim.

Deodată, hăt departe, ochii prind construit gata un pastel, o compoziție picturală clasică. Mi-a rămas fixă pe retină, încremenită, deși acolo jos va fi avut viața și mișcarea ei. Dela o mie de metri, o ramă de 60×80 o încadra perfect. Și am încadrat-o. In mijloc un lac, un firișor de apă. In fund niște dealuri violete fără nicio majestate, din contră pipernicite, își dau mâna. In fața lacului și oglindindu-se în el, trei plopi uriași, gardă de pretorieni păzind de secole pe regele minor. In stânga o vâlcică, în dreapta o poiană de mătase pe care își asvârle umbra și protecția, un stejar bătrân cu o coroană enormă. Cu atât mai mare cu cât el apare în primul plan.

Ce lipsește acestui peisaj ca să fie idilic? — idila, perechea. Adăugați-o și puneți tabloul în camera copiilor.

Dar stați, iată alt peisaj, unul lacustru. Ah, am înțeles. Se apropie Galații.

Prutul lat — de sus cam cât Dâmbovița în București — Dunărea și ea destul de mică, un lac în formă de potcoavă, o puzderie de alte lacuri și lăculețe de formele cele mai curioase, ciorchini și sdrențe de apă desfășurate pe câmpie, apoi Brateșul — triunghiu echilateral cu unghiurile ajustate, exact ca „bombeul” unui pantof monstru — însfârșit Galații.

Coborâm tăind aerul în serpentine. Am, exact inversă, senzația dela Băneasa. Ne apropiem vertiginos de pământ, iar el urcă spre noi din adâncuri. La o sută de metri lumea e încă destul de mică. Apoi brusc, ultimul viraj și atingem pământul la trei sute de metri de hangar, distanță pe care o străbatem săltând ca pe o somieră.

Iată lumea așa cum e!...

Rosenberg habar n'are. N'a simțit șocul aterizării, nu simte când stopăm. Il bat pe umeri. Se uită la mine, se uită apoi pe fereastră, se încruntă... și-și bagă iar nasul în cărți. Are o quartă de culoare și filează în miimi de milimetru, cu răsuflarea oprită, firește pentru o quintă royală.

Tânărul român e tot atât de hermetic cași la Băneasa, cași pe parcurs.

Descindem. Ei pentru Galați, eu pentru a simți pământ sub picioare.

Basarabia, Chișinăul Cernăuții

Alt avion, alt pilot. Pasageri, eu singur. Singur dealungul Basarabiei.

Zburăm așadar deasupra Basarabiei, mai întâi deasupra celor trei județe istorice.

Fac constatarea, — deabia acum — că nu e bine să privești vertical în jos când zbori, ci mereu înainte, în perspectivă, spre orizont. Numai așa se poate evita acel *mal de l'air* care — o afirm cu toată siguranța — există...

Basarabia nu e Muntenia. Nu mai e șesul plat al acesteia. Terenul e accidentat. Se încalecă dealuri, se deschid văi abrupte și falii retezate produse de cine știe ce preistorice seisme.

Mori de vânt. Așa mici ? Ah, am uitat că sunt la o „scară” destul de simțitoare. Primele de altfel pe care le văd în realitate. Nu văzusem mori de vânt decât în abecedar și în Don Quichotte ilustrat.

Un fragment de preerie pe care paște o turmă de oi răzlețite, îmi apare prin geamul rotund al avionului, exact ca o cultură de microbi văzuți la microscop. Un țăran care trage brazde negre pe ogor, e o biată râmă muiată în cerneală. Un pogon negru de arătură pe care lucrează patru oameni în cămăși albe, — patru puncte pe o piesă de domino. O fântână cu cumpănă — da, nu e mai mare decât cea pe care o am acasă pe birou, câștigată în Moși la roată. O fabrică cu două etaje și un coș înalt, e o simplă reclamă de ciocolată, un croquis fugar schițat pe ambalaje. Un tren liliputan condus desigur de un Gulliver, merge pe niște șine ridicole, tot atât de iute ca un melc. Sigur că acest tren caraghios își zice Rapid și că scoate niște țiuituri care taie nervii citadinilor. E chestie de secunde ca să-l pierdem în urmă. Și — păcatele noastre — nici noi n'alergăm de scoatem limba. Ba chiar stăm sau mergem așa ca în tramvaiele S. T. B. Iavaș, iavaș ca după un mort aerian. Din avion, din cabină ai impresia că deabia te miști. Numai spațiile care îți fug de sub ochi și peisagiile care se succed, trădează viteza cu care le străbați.

N'am părăsit de mult Galații, când încerc o senzație de greață. Am înțeles. Dece mi-era frică n'am scăpat. Mal de l'air!

Cum să-l combat ? Mă lungesc cât pot în fotoliu și închid ochii. N'ar fi rău dacă aș dormi puțin. Curaj deci și... somn ușor!

Dorm un ceas și mai bine...

— Chișinău !

— Hâ ? fac eu cu o figură buleversată.

— Chișinău! repetă pilotul. Chișinăăău !

Zice *ăăă* și se miră că nu înțeleg. Prind însfârșit un șuer. Un șuer plus *ăăă ?* Aha ! Chișinău.

Zburăm la cincizeci de metri deasupra orașului acesta mare, cu străzi lungi și late, veritabile „avenues”.

Chișinăul e roșu. Dar nu la figurat ci la propriu. Casele lui sunt toate acoperite cu țiglă, tot atât de ieftină pe acolo cum e cafeaua în Brazilia.

Pilotul îmi oferă această regaliană plăcere de a stârni puțină panică în cetățenii târgului pravoslavnic. Disting clar oameni care ies cu părul vâlvoi și în cămăși de noapte, sculați din somn să vadă ce e. Mulți fac semne cu mânile, semnele pe care le făceam și eu aviatorilor acum cincisprezece ani. Pilotul îmi zâmbește, eu îi mulțumesc.

Aterizăm. Mă cobor repede și mă lungesc în iarbă...

■

După un antract de un sfert de oră, piesa continuă cu aceleași personagii.

Decolez pentru a treia oară în mai puțin de o jumătate de zi. Și ne abandonăm aerului, pilot, pasager și avion...

Cașicând nu-mi fusese deajuns, începe imediat după Chișinău un vânt mizerabil. Avem hulă. Și dacă nu mă înșel, asta înseamnă prăbușiri, reveniri, oscilări, — faimoasele goluri de aer. Iată-le! Și încă dese. Când ne prăbușim într'unul, simt un gol în creeri, în inimă, în stomac, — și mă destind ușor în fotoliu, am parcă și eu aripi. Când urcăm, senzație contrară. Mă izbesc brusc de fotoliu, mă grămădesc în el, mă reduc. Dar mă țin bine deși mergem ca pe o șosea de gumilastic.

Aripile-au uitat oficiul de stabilitate pe care-l îndeplinesc prin definiție. Ne înclinăm când pe una când pe alta. Golurile se întețesc. Unele trec de zeci de metri. Oscilăm, ne zmucim, ne balansăm. Ce ne mai lipsește ca să fim perfecți acrobați aerieni. Un *looping*, un *picaj* și famioase *vrille*.

....Facem în felul acesta două ore încheiate până la Cernăuți. Pentru câte am îndurat, pilotul mă răsplătește cu o aterizare minunată. Virează în spirale mici și mă depune ușurel, ca pe o saltea, pe gazonul mătăsos al aerogărei Cernăuți.

Hangar modern, biurouri ultra moderne.

Comandantul? d-l Ciceiu.

D-l Ciceiu? Tânăr, rubicond și amabil.

Pilotul fuge în birou pentru a-și scoate salopeta. Eu mă plimb pe iarbă ca să-mi revin, escortat de un tânăr aflat pe aeroport la sosirea noastră. E virtualul călător clandestin al subvagoanelor și vapoarelor, pasagerul osiilor și al magaziilor de cărbuni. Mă privește cu admirație ca pe un campion și mă întreabă sfios: „Cât vă costă?”

Pilotul revine. Uite, domnule, ce simplu și ce cumsecade e! Chiar puțintel la trup, modest. Nu mai e „il mirracolo vivente”. Asta mă face să-l prețuiesc și mai mult pe acest tânăr căruia i-am încredințat câteva ore din viața mea. Mi-l apropii.

— A venit mașina, d-le Isar, îmi spune el.

A, uite taxi-ul bleu-pal de la București, din Piața Palatului! Chiar el e? A voiajat și el pe un covor fermecat pentruca să mă simt cu cât mai bine?

Nu, e taxi-ul bleu-pal dela Cernăuți din Piața Unirii.

Părăsim aerogara.

In urma noastră, mecanicul conduce la hangar pe muza lui Marinetti, pe muza cu inimă Hispano-Suiza, cu corp de lemn și membre de sârmă, îmbrăcată în pânză gudronată de un galben murdar...

OCTAV ISAR

Abea l-a purtat și a scăpat *deja* un ochi

LUX
For woollens, silks and all lovely fabrics

Vina nu este a ciorapului eftin. Țesătura lui delicată s'a stricat din cauza spălatului greșit. Intrebuințați fulgii de săpun LUX. LUX păstrează toată elasticitatea țesăturilor de mătase naturală sau vegetală.

Numai LUX pentru lingeria fină

Adevăratul Bergson

Popularitatea rapidă a unei opere şi a unui gânditor, nu este semn tocmai îmbucurător pentru valoarea ei intrinsecă. Să nu neglijăm amănuntul preţios că adesea opiniile la modă despre un scriitor sunt elaborate grăbit, superficial, de către plebea cenaclurilor literare, de cercuri mondene şi oameni interesaţi divers în exagerarea unei valori. E drept că fenomenul acesta plicticos de prezent până la urmă compromite. Stăpâneşte însă gustul o bună bucată de vreme.

Nu ştiu dacă şi cu alţi gânditori, al căror talent literar a fost la înălţimea valorii cuprinsului operei lor, s'a petrecut acelaş fenomen ca acela în legătură cu Bergson. Mi se pare însă că Bergson, intrat de curând în al 76-lea an al vieţii sale de linişte şi meditaţie, nu este cel dintâi care să sufere din cauza strălucitei forme înbrăcate de gândirea sa.

Impotriva acestui val de superficialitate, care constitue un mic scandal, ameninţând să compromită trecător, însuşi fondul operei, s'a mai protestat de câteva ori.

Pentru prestigiul şi rigurozitatea cercetărilor filozofice, nu există primejdie mai iminentă decât grăbita şi inoportuna atenţie a literaţilor. Aceştia, judecând totdeauna după prime şi fugare impresii, după superficiale lecturi, bagatelizează şi compromit totul. Evident numai aceia dintre literaţi, fiindcă nu-i putem implica pe toţi, care se cred înzestraţi cu chemare filosofică, şi care se grăbesc să intervină în orice împrejurări cu aprecieri sentenţioase, cu vagi şi, neapărat originale caracterizări. (Specia aceasta numără la noi exemplare destule).

Aceştia se strecoară cu negustorească abilitate în raza gloriei de zi: în lumea literaţilor autentici trec drept filosofi de temut, iar în rândurile gânditorilor adevăraţi sunt socotiţi drept literaţi cu talent.

Cazul lui Bergson e instructiv. Cei mai numeroşi, dar şi cei mai superficial entuziaşti ai acestei mari şi riguroase gândiri, s'au recrutat din lumea literaţilor cu intermitente filosofice aplicaţii.

Abia apărute cărţile îndelung şi stăruitor reflectate erau luate în primire cu veselă grabă de recenzenţii jurnalelor literare, de filosofii răspântiilor şi de boemii cu discutabile mari calităţi ai culturii. Se entuziasmau de o metaforă într'adevăr strălucită a maestrului, de forma scânteietoare a imaginilor, de întorsătura ingenioasă a frazei, şi peste tot de sclipirea stilului. Dar atât. Entuziasmul de midinetă se poticnea aci, epuizând toate adjectivele admirative ale dicţionarului, pentrucă nu putea cuprinde miezul. Această parte oarecum exterioară a bergsonismului, îmbătând repede lumea snobilor şi a impresioniştilor literari, a făcut înconjurul saloanelor şi cafenelei făurind lui Bergson un renume după chipul lor, şi în jurul acestui renume o atmosferă care justifică într'un fel caracterizările pamfletare ale lui Julien Benda. Distingerea operei filosofului cu premiul de *literatură* Nobel a sporit faima aceasta de însemnătate secundară. Căci va conveni oricine, opera aceasta stă mult mai presus decât îndreptăţirea de a fi distinsă cu un premiu literar, oricât prestigiu ar avea acesta.

Salonul şi cafeneaua literară, cele două pepiniere ale modei, adică ale falselor valori şi curente, au arătat deosebit zel. Pentrucă era unul dintre marii virtuoşi ai cuvântului rostit, sala de cursuri a fost invadată de snobi, de cuconiţe cu preocupări literare şi de literaţi cu lavalieră. Lume şic!

Această faună popula în majoritate sala de cursuri, după cum citeam în rândurile unuia pe drept cuvânt indignat de insistenţele ei. Ar fi desigur mare naivitate să se creadă că specia aceasta de bonjurişti, existentă în toate ţările de gintă latină, şi poate nu numai acolo, se îmbulzea la cursurile şi lectura operei subtilului filosof, pentrucă surprindea noutatea esenţială a unei metode de gândire, sau ascuţimea de raţionament pe care le aducea.

Aşa departe nu se oboseşte să pătrundă specia aceasta amuzantă de mahalagii. Specific mahalalei, şi bonjuriştii sunt stratul ei mai subţire doar, este să prindă şi să reţină ceeace este periferic într'o operă. Imbulzeala provenea din capriciul modei. Era o modă a bergsonismului, cum este azi una a fenomenologiei şi sociologismului, confecţionată în saloane de către duduiţele culturii. Moda aceasta prejudiciază fireşte cuprinsului aşa de nou şi de bogat al acestei filosofii despre care Şestov spunea că e cea mai mare, dacă nu singura a timpului nostru. „Intuiţie" şi „durată" au fost şi sunt încă pe buzele tuturor celor cărora anti-intelectualismul le servea desvinovăţiri şi argumente savante de răzbunare împotriva eforturilor cerute de severitatea raţionalismului şi verificărilor critice.

BERGSON

Nu se poate spune desigur că faima calităţilor de stil nu este îndreptăţită. Ea a uşurat numai răspândirea unor clişee banale pe seama lui Bergson şi a deschis poarta tuturor adoratorilor frenetici de podoabe periferice. Aşa s'a ajuns la această populară şi ieftină interpretare a bergsonismului, la îndemâna oricui.

Evident că nu acesta e adevăratul Bergson. Dincolo de forma aproape perfectă care fură şi distrage atenţia dela fondul intim, se găseşte gândirea de excepţională profunzime, înlănţuirea riguroasă în cel mai înalt grad a argumentării, severitatea maximă a raţionamentului. Noutatea autentică se strecoară însă cu atâta rară discreţie şi modestie — aceasta e una din trăsăturile acestui gânditor — încât este aproape imperceptibilă în toată amploarea ei, pentru cel care se lasă prins în undele frumuseţii formale şi poetice. La cea dintâi lectură, aproape numai aceasta este reţinută. De aci provine impresia să este o filosofie „uşoară", impresie pe urma căreia s'a făurit faima ieftină care stărue încă.

Adevăratul Bergson, inepuizabil în nuanţe, nou prin metodă şi concepţie, am putea spune chiar revoluţionar fără să riscăm, va rămâne bucuria intimă a celor preocupaţi de conţinutul problemelor şi de orizontul deschis prin gândirea sa, chiar dacă puţinii aceştia n'ar împărtăşi întru totul spiritul şi metoda filosofiei sale.

Dincolo de interpretările comode şi superficiale, de imaginea contrafăcută a filosofiei bergsoniene, stă gânditorul a cărui noutate istoria o va reţine obiectiv.

N. TATU

Corrado Alvaro

Dragostea altora

Pianul şi vioara cântau înainte; dar fără supravegherea şi acompaniamentul tobelor care se oprise aşa deodată, ca un pluton de soldaţi care nu mai merg în tact, sau ca o moară care macină în deşert. Poate ceilalţi doi muzicanţi nici nu băgaseră de seamă, asurziţi cum erau de instrumentele lor, dar sala restaurantului băgă de seamă, simţind ameţeala ce cuprinde pe oricine când un zgomot stăruitor îşi domoleşte deodată şi ritmul şi puterea.

Teodoro toboşarul intră la loc în liniile portativelor, fără o uitătură măcar spre instrumentele lui, ci cu privirea aţintită, ca de obiceiu, asupra mesei din faţă. Cei trei muzicanţi, îmbrăcaţi în jachete şi pantaloni albaştri, galbeni şi roşii, alcătuiau un taraf ţigănesc sgomotos şi monoton în acelaş timp.

Cel care cânta la pian era întors cu spatele şi nu puteai vedea decât cum apasă din când în când cu mânile lungi pe clapele extreme ale claviaturii; violonistul îşi rezema capul pe instrumentul lui şi putea privi numai pieziş; Teodoro, cu aerul lui isteţ şi încăpăţânat, cu mutrişoara lui cârnă aşezată în vârful unui trup lung şi lat, putea să se întoarcă în dreapta şi 'n stânga şi-şi oprise privirile mioape drept înaintea lui, unde o femeie stătea într'un grup de bărbaţi, ceva mai la o parte: nu se ştia bine, soţia sau iubita patronului—mai curând a doua, fiindcă era foarte tânără, foarte fragedă, ca un animal căzut de puţin timp în prinsoare. Era pe la începutul primăverii.

Când se deschidea uşa, năvălea din stradă o adiere încropită, care biruia căldura înnăbuşitoare a caloriferelor. Doamna, numită Leonora, dădea semne de nerăbdare şi nu mai slăbea din ochi uşa, de parcă ar fi aşteptat să apară acolo cine ştie ce minune. Nu-i păsa de ce povesteau în jurul bărbatului ei prietenii, care îşi turnau mereu de băut şi sporovăiau de zor cu capetele apropiate, privind-o totuşi cercetător cu coada ochiului din când în când. Ea îşi frământa degetele, îşi lungea picioarele lungi sub masă şi-şi tot potrivea rochia pe genunchi şi pe şolduri. Un tânăr, îmbrăcat cu o grijă deosebită, pieptănat şi pomădat, intrase în sală şi reînsufleţise pe femeia care-l privea ţintă, în timp ce el făcea un vag semn de salut, lăsând ochii în jos şi întinzând mânile pe masa pusă. In clipa aceia s'a întrerupt Teodoro din cântat. Reîncepând, ochii i se pironiră pe femeia aceia, ca în toate serile, dar mai cu luare aminte.

Teodoro o privise în fiecare seară, în acelaş loc, ca pe un tablou sau o icoană: ea exista în afară de el, ca o lume copilărească sau animală.

Dar în seara aceasta i se părea că statuia vorbeşte, că o viaţă nebănuită ar fi izbucnit în ea deodată, iar el băga de seamă aceasta cu o fericită uimire. O gelozie fără rost îl cuprinse. Asemeni celui care-a trecut pe lângă noroc fără să-l vadă, se întoarse îndărăt.

Toată sala făcea acelaş lucru: privirile alergau dela un cap la celălalt al ei, bărbaţii căutau femeile, femeile îşi lăsau privirile prinse, sau se ascundeau şi făceau mofturi ca în jocurile de copii, se predau apoi cu mai multă bucurie; alianţe tăcute se încheiau, se făceau oferte, tocmeli şi tot localul plin de fum se prefăcea într'o grădină galantă, îmbălsămată de parfumuri ciudate, strălucitoare de flori artificiale. Teodoro bătea înainte în tobele lui cu furie, sălbăticit de sgomotul pe care-l făcea el însuşi, dar nimeni nu-l lua în seamă.

Leonora nu se mai uita la uşe; era atât de absorbită de omul acela de parcă l-ar fi auzit vorbind. Din când în când ochii lor se întâlneau peste capul Toboşarului şi acesta se simţea ca străpuns dintr'o parte într'alta de o săgeată. Il apuca un tremur fără rost, i se părea că privirile acelea cuprind un graiu necunoscut, i se părea că lumea nu făcea altceva, nu făcuse niciodată altceva şi că toate strădaniile şi necazurile şi munca lui nu erau decât o părere, că adevărul era doar întâlnirea între bărbat şi femeie. Se simţi înlăturat, i se părea că până în ziua aceia fusese înşelat, fusese lăsat copil, jucărie, la nesfârşit, că nu-i spuseseră niciodată nimic despre lumea aceia în care intrau aleşii ca să guste fericirea. Tânărul din faţa Leonorii pleca ochii şi capul lui bine pieptănat de meridional încântat de sine însuşi, îşi privea mânile de parcă voia să le ofere femeii şi — poate era un joc al luminii pe buzele lui, — sau surâdea abia-abia. Semăna cu un mare senior care ar fi făcut daruri generoase şi Leonora îl privea cu recunoştinţă. Nu-i păsa de nimic, nici că putea băga de seamă cineva, nici că bărbatul ei ar fi putut s'o bănuiască: încerca toate mijloacele ca să-i treacă pe dinainte, ducându-se când la garderobă, când la toaletă, când la cabina telefonică. Toate locurile acestea căpătau aproape o însemnătate simbolică, de parcă niciodată nu fuseseră altceva decât pretexte. Se învârtea în jurul omului celuia ca în jurul unui vrăjitor pe care l-ar fi pus să reînoiască vre-un farmec ciudat. El zâmbea ca un stăpân.

Teodoro nu băga de seamă că bate prea tare în tobe. De odată văzu alături pe Leonora care-i suflă în obraz ca într'o flacără:

„Eşti bun să-mi cânţi **Melodia Stepei?"**

Dar nu era decât un pretext ca să se alăture de omul celălalt, pentrucă, folosindu-se de apropiere, trecu pe dinaintea lui şi-i spuse în aşa fel încât Teodoro putu auzi:

„Mâne viu la tine. Dacă nu eşti acasă te aştept. Te aştept în orice caz, dela patru în sus, până te întorci. Nu-mi pasă de nimic.

La înfăţişare parcă era o fetiţă, dar descoperise grozavele cuvinte omeneşti, care îi chinuiau gura. Sfidătoare, se ridică iar dela masa ei, se apropie de masa celuilalt, îi spuse:

„La miezul nopţii te aştept afară, în grădina de-alături. Trebue să vii, altfel îţi fac o scenă aici, acum, acum. Iţi fac o scenă. Nu-mi pasă de nimic".

Se aşeză iar, în timp ce doar câţiva servitori băgaseră de seamă îndrăzneala ei. Acum se îngrijea să-şi netezească bine rochia la spate ca să n'o mototolească, pe urmă îşi întinse degetele albe dinainte, ca pe nişte jucării aşezate la rând privind cu ochii ei limpezi pe sub ciucurii genelor. „Ce canalie!" Teodoro bătea în instrumente tot mai aţâţat.

Miezul nopţii sosise, posac şi întunecat, ca un noctambul uricios care a cerut de mâncare şi nu-i mulţumit de nimic. Violonistul îşi punea instrumentul slăbănog deoparte. Teodoro, în dosul unui tufiş din grădină, asculta muzica celor doi iubiţi.

„Nu mai pot să-l rabd pe omul acela nici o zi, nici un ceas. Hai să fugim, dragă. N'am să te plictisesc de loc, am să-mi iau o odăiţă, am să mă gândesc la tine, am să te aştept şi tu ai să vii să mă vezi. Nu mai pot să mă prefac, nu mai pot să rabd". Glasul părea nepământean, era greu de crezut că venea de la femeia aceia, părea mai curând desprins din lumea cărţilor.

„Nu se poate, dragă, nu se poate. Ştii bine. Prea mare răspundere mi-aş lua. Mai aşteaptă, mai aşteaptă, ai răbdare. Toate la vremea lor. Mai gândeşte-te".

Bărbatul cânta aproape ultima frază — poate surâzând, poate sărutând-o. Nu mai era scrisă în nici o carte ultima frază. Ea însă strigă necăjită:

„Nu mă vrei, Mario, asta e. Mă faci să plâng, mă faci să plâng. Ia-mă de aici; altfel mor. Nu mai pot să-l rabd pe omul ăla. Mor, dragă".

Bărbatul răspunse:

„Dacă te porţi aşa, te las. Să nu fim copii".

Se smulse, poate cu sila, eşi din grădină, pătrunse în noapte. Ea fugea după el: „Mario! Mario!" Se întoarse în fugă spre restaurant, plângând, fără haină, fără pălărie, ca o fetiţă de prăvălie care-a plecat pe furiş. Plângea şi-şi bea lacrimile, lacrimile multe ce ţâşneau ca ploile de primăvară. Se linişti mângâiată parcă de gustul lor sărat. Noaptea era blândă, înfiorată uneori de adieri; dar era aşa de frumos şi supranatural să suferi.

Şi Teodoro ieşise fără haină şi nu-şi schimbase costumul. Mergea pe trotuar în uniforma lui de lăutar ţigan, cu pantofii lucitori, pantalonii albaştri, vesta roşie. „Dece nu mi-a spus nimeni, niciodată, lucrurile acestea? Dece n'a plâns nici o femeie pentru mine?" Şi îşi închipuia că bea el lacrimile acelea sărate prin desişul dulce al genelor. „Ce am eu, de n'a suferit nimeni pentru mine? N'a suferit nimeni". Se trezi în faţa oglinzii unei vitrine, privi înăuntru. Obrazul lui apăru deasupra unui şir de pantofi de damă, ca un naufragiat la suprafaţa unui lac. Intinse degetul spre el şi zise:

„Teodoro, Teodoro! Vai de capul tău! N'ai făcut pe nimeni să plângă. Eşti un imbecil".

Aprinse în odaia soţiei lui o lumină vioaie. Se aşeză pe patul ei:

„Dece nu stăm puţin de vorbă? Ce seară caldă. Incepe primăvara deabinelea".

Ea ridică faţa cu ochii închişi, spuse:

„E târziu, trebue să fii obosit. Du-te de te culcă".

El răspunse cu un glas necăjit şi hotărît:

„Trebue să-ţi spun ceva însemnat, foarte însemnat. De mult vreau să-ţi spun".

Ea, prin somn, răspunse ca o somnambulă:

„Du-te, dragă, du-te, noapte bună" şi-i întinse fruntea oarbă de somn, ca să i-o sărute.

(Din italieneşte de N. D.

Justiţie, jurişti, justiţiabili..

Curtea cu Juraţi a condamnat eri la 5 ani închisoare pentru viol, pe Radu Sima Busuioc.

Acuzatul era meşter zugrav şi după declaraţia lui, câştiga câte 150 lei pe zi — lucrând toate, sau aproape toate zilele săptămânii — în timpul verii şi aproape deloc în timpul iernei. Era singur, fără rude şi cunoscuţi în Bucureşti. A cunoscut o femee şi ea singură şi necăjită, de vreme ce îşi agonisea viaţa ca îngrijitoare de morminte la Cimitirul Ghencea. Şi-au dat mâna în necazuri şi singurătate amândoi, după cum arată actul de acuzare, fiind concubin şi concubină. Dar concubina a adus în casa nouă — o singură cameră mobilată şi un singur pat — şi pe fetiţa ei în vârstă de 8 ani. Un suflet de copil înveseleşte orice casă şi seara adoarme devreme, obosit şi senin, ca un calmant pentru sufletele celor mari, chinuite de grijile aspre ale unei vieţi mizerabile.

Iarna a trecut peste cămăruţa aceea cu trei suflete, fără certuri, fără mari bucurii, domol şi cuminte. Primele zile de primăvară au adus odată cu un soare mai cald şi mari prefaceri în viaţa acestor trei fiinţe. Femeea era obligată să plece la lucru la mormintele ce le îngrijea, fetiţa la şcoala primară, iar Radu Sima-Busuioc la primele lucrări unde fusese angajat, pe Calea Moşilor.

Femeea însă, din cauza distanţei mari până la cimitir, nu se mai întorcea acasă decât odată, cel mult de două ori pe săptămână. Sima şi fetiţa, în fiecare seară.

In Sâmbăta de 24 Martie însă, Radu Sima încasându-şi drepturile băneşti, s'a dus cu tovarăşii lui de lucru la o cârciumă.

S'a întors apoi acasă şi s'a culcat ca de obicei în singurul pat ce aveau, cu fetiţa concubinei lui.

Duminică dimineaţa a dispărut definitiv, din viaţa aceleia ce încercase să-i mângâe singurătatea, lăsând în urmă o crimă.

Fetiţa adusă în faţa juraţilor înaintează vioiu spre Curte.

— Câţi ani ai?

— 9.

— Il cunoşti pe Dumnealui.

— Da.

— Uite-te la el. Cine e?

— Radu.

— Te-a bătut?

— Da. Şi-a zis că dacă ţip îmi tae limba.

Fetiţă şi mamă — constituite în proces parte civilă — asistă în sală, în primul rând, la dezbateri.

Cu ochii atenţi spre Sima, îl urmăresc în boxă cum plânge tăcut, cu eforturi vădite de-a se reţine. Nu sunt deloc impresionate de soarta acelui ce a trecut 5 luni prin viaţa lor.

Procurorul general şi avocaţii părţii civile, găsesc accente impresionante pentru a înfăţişa în întregime — fără ocol — fapta în toată mârşăvia ei.

Sima Radu-Busuioc tresare în boxă sub greutatea cuvintelor, ca sub plesnituri de biciu.

Apărarea însăşi — din oficiu — recunoaşte ticăloşia şi duce apă la moara acuzării, pentru a încerca să capteze bunăvoinţa juraţilor, pentru circumstanţele atenuante pe care le cere insistent.

— Mai ai ceva de spus? întreabă preşedintele.

— Nu ştiu... Nimic, — răspunde acuzatul cu o voce stinsă, strecurată fierbinte printre lacrimi.

In rezumatul dezbaterilor, preşedintele arată, cu toată obiectivitatea, cum s'au petrecut faptele... că Radu Sima are 47 de ani, că nu a fost niciodată trimis în judecată, că este dovedită crima, etc., etc.

Verdictul afirmativ cu circumstanţe atenuante, conduce la o condamnare de cinci ani închisoare corecţională.

Fără îndoială că Justiţia şi-a făcut datoria, aşa cum trebuia.

Dar dacă închizi ochii şi legea ce-ţi stă în faţă şi urmăreşti viaţa acestui condamnat, îţi dai seama în ce fire subţiri e legată crima în sufletele celor necăjiţi. Dacă cu banii de la lucru şi chiar vesel după un pahar de vin, Radu Sima pleca direct la Cimitirul Ghencea în noaptea de 24 Martie, cu vin şi gustări la prietena lui, totul era bine şi puşcăria rămânea altora. Dacă!? Dar fetiţa aştepta singură acasă, nemâncată şi obosită de drumul lung de la şcoală.

De ce şi-a mai adus aminte de ea? Dacă ar fi băut mai mult, poate că uita şi se ducea la Ghencea. Nici turburarea primelor zile de pimăvară, nici bucuria primilor bani câştigaţi, nici mila pentru un copil singur acasă, nu s'au consumat normal în sufletul lui Radu Sima. Obstacole au stat în cale şi l'au dus la crimă. El singur era îngrozit de fapta lui şi ruşinat şi uimit, plângea în boxă cu aerul de-a zice:

— E îngrozitor. Merit pedeapsa. Dar vă rog să mă credeţi, că nu-s un ticălos, o bestie... Nici eu nu înţeleg ce s'a petrecut cu mine...

Explicaţi dumneavoastră şi voi pleca liniştit la ocnă...

Vezi, câte sunt de explicat? Altfel, cum vrei să ştii şi să meriţi pedeapsa, când ai nesocotit ceia ce ştiai.

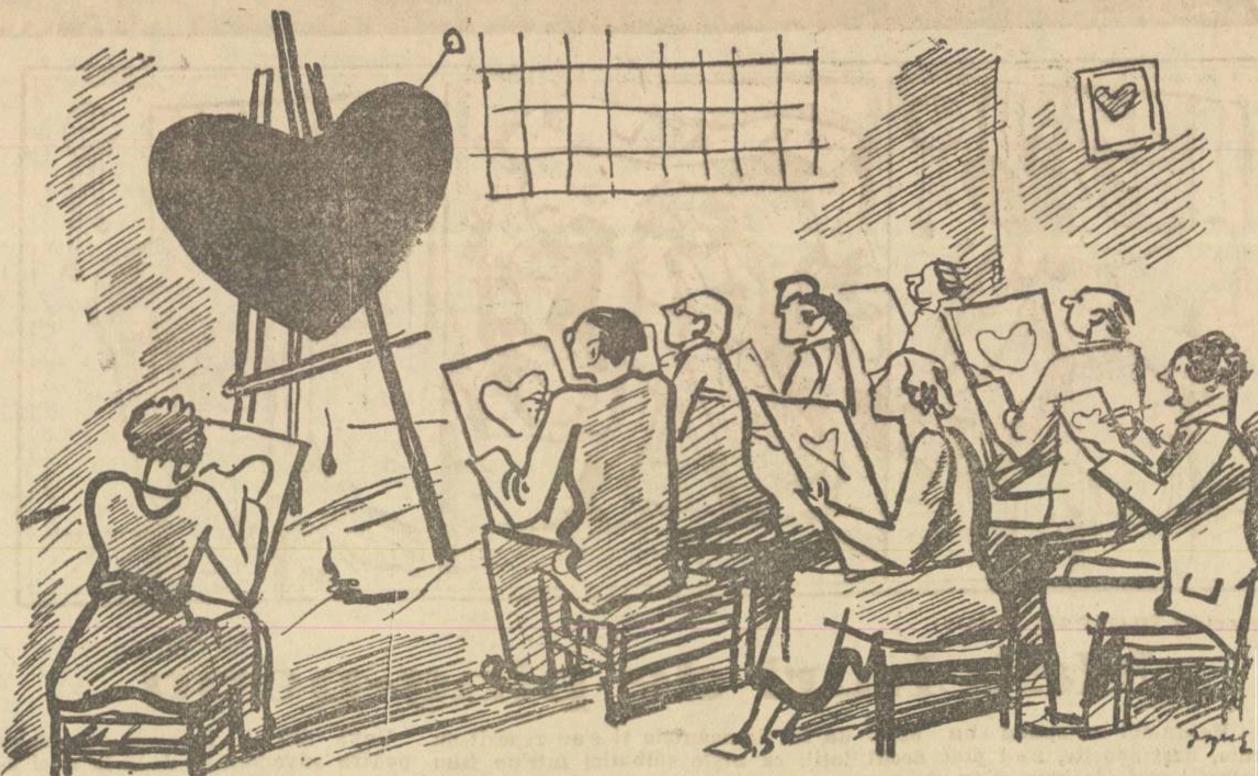
G. COSTACHESCU

Azi cea mai veche cea mai mare cea mai bună revistă RADIO
FOSTA RADIO-FONIA
Complect reorganizată
Editura Adeverul S. A.
48 pagini
tipărită la tiefdruck fotogravură
Exemplarul 5 lei
şi oferă PREMII de 100.000 lei

Vernisajul

Vlad se sperie de câtă lume îi veni la vernisajul expoziţiei sale dela Ateneu. Costin l'a „lansat" cu adevărat. Prin intervenţii asidue, şi graţie cunoştinţelor lui Costin în mediul celor ce conduc opinia publică, n'a fost ziar care să nu anunţe, iar majoritatea cronicarilor plastici să nu trâmbiţeze cu anticipaţie, miracolul „Vlad". Printre aceştia era şi Stanislaski. Numai că Stanislaski a scris în cunoştinţă de cauză şi elogiile ce i le-a adus zilnic prin ecourile sale, atât de citite în „Le Royaume", erau dacă nu juste, în orice caz de bună credinţă.... Celelalte?.... Şi atunci, adică înainte de război, ca şi acum în zilele noastre, larmă prea multă pentru unii, tăcere sau conspiraţia tăcerii pentru alţii. E drept, că succesul acestui vernisaj i se datora şi lui Vlad, dar nu unui merit propriu zis artistic, ci unuia de... occidentalism. Costin avusese grija, să asvârle ici colo scurte biografii asupra lui Vlad şi deci a românului, ce a stat 15 ani la Paris... venind deci cu noui motive picturale. Bucureştenilor, amatorilor de artă plastică şi aşa saturaţi pe deoparte, de „semănătorismul pictural" ilustrat atât de strălucit de Grigorescu, iar pe de alta, iubitori, ca tot românul, de tot ce-i străin şi mai ales franţuzesc, expoziţia lui Vlad cu străzi, midinete, şi apaşi parisieni le prezenta o perspectivă ispititoare de a-şi înălţa galeriile lor artistice la un nivel mai apusean.

Aşa dar între orele 11 şi jumătate şi unu, una din sălile Ateneului fu invadată de tot ce Bucureştii avea mai monden în timpurile acelea. Asta n'a împedicat pe mulţi dintre aceşti vizitatori să fie în adâncul lor decepţionaţi. Vlad venise cu o pictură prea îndrăzneaţă şi ceeace simţise şi Costin în primul moment la vederea acestor tablouri, simţi şi majoritatea vizitatorilor nobili ori bogaţi.

Bineînţeles asta nu obliga pe nimeni să nu se „pameze" şi chiar să nu se entusiasmeze, ca fini cunoscători, în faţa noilor probleme de tehnică picturală, ce le-o oferea în această expoziţie pictorul Vlad.

Desigur expoziţia lui nu era o luminozitate de culori, iar ca motive picturale era departe de aşteptările multora, ce sperau să vadă „bulevarde mari", „interioare somptuoase" şi „siluete de ultima modă". Expoziţia în întregimea ei punea o ceaţă rece pe ochii profani, iar motivele erau din acelea pe care francezii n'ar fi vrut să le vadă exportate. Era desigur Parisul pitoresc, dar un Paris mizer, arătat în culori sumbre de verde închis şi cenuşiu. Ici colo câte-o speranţă de lumină, ici colo o culoare mai veselă. Singurul ce strălucea într'o armonie savantă de culori, era „Mângâierile panterii". Dacă n'ar fi fost gestul asasin al femeii, deşi atât de minunat redat, spre paharul cu ceai, ce tablou pipărat de amuzant ar fi fost pentru dormitorul unei doamne mari... Dar şi aşa, cu toată scumpetea lui, s'ar fi găsit o mulţime de amatori, dacă Costin nu-l rezerva Ministerului Instrucţiunii.

Vlad pus la jachet, ras şi frezat, făcea faţă tuturor întrebărilor. Limba oficială era desigur cea franceză. De altfel în ce limbă ar fi putut doamnele să se adreseze... parisianului?

— Costin acesta e un drac şi jumătate, — îşi spunea mereu Vlad, văzându-şi succesul ce avea la cucoane.

Fără să fie cine ştie ce observator ori îngâmfat de frumuseţea lui, băgă numaidecât seama, că doamnele se uitau mai mult la dânsul decât la operele sale. Şi iarăşi se mai gândi:

— N'am făcut nici un rău, că mi-am dat bărbăria jos. Altfel nu vindeam nici un tablou. Brrr!... Expoziţia ar fi fost şi mai sinistră!...

Vlad avea o doză respectabilă şi de bun simţ şi de simţ al realităţii.

Când şi-a văzut opera expusă dintr'odată şi nu fragmentată, aşa cum şi-o examina câte odată, în micile lui încăperi mansardate, avu un sentiment de deprimare. Era o operă sumbră şi tristă, ce nu făcea să se întrezărească nici o licărire de speranţă înviorătoare.

A simţit-o nu-i vorbă şi la Paris, că a mers prea departe, că a trecut de barierele artei. De aceia a şi plecat de-acolo.... Ii trebuia o reînoire, de ce nu şi un d'a capo. Era încă destul de tânăr spre a putea-o lua dela început. De aceia a şi încercat aceste „Mângâieri", schimbându-şi cu totul maniera. Se vroia clasic. Clasicul are desen, are culoare, modernul numai rafinament, putreziciune. Pictură de artişti cu ochi bolnavi.

Dar dacă a încercat şi a izbutit în aceste „Mângâeri" să revină la arta veche a „Renaşterii", sufletul său nu îl lăsă să fie pe deplin victorios şi cu ajutorul unei picturi sănătoase plăsmui o compoziţie morbidă.

Dar acum s'a isprăvit.

Bucureştii, ţara lui natală, îi va reda şi această sănătate şi astfel va fi întru totul înoit.

Cu toate că expoziţia n'a plăcut celor mai multe doamne, ce s'au grăbit să-l felicite pe Vlad, totuşi după cum a prevăzut Costin, trei sferturi din tablouri au fost reţinute până în prânz. Mă rog, Vlad, înainte de a i se deschide expoziţia devenise „pictorul zilei" şi fiecare amator ce şi-a pus cartea de vizită în dreptul vre-unui tablou, ducea şi mai departe faima acestei expoziţii, în orice caz originală.

Bineînţeles printre propagandiştii pictorului francezo-român, era mai cu seamă d. Stanislas Stanislaski, ce scurt, ras şi cu chelie, explica doamnelor cu gravitate, în ce consta frumuseţea acestor tablouri cu subiecte stranii, culori închise şi desene primitive. Mai erau şi alţi sinceri admiratori şi mai erau şi snobi. Desigur că Vlad a mai auzit şi exclamaţii curioase şi chiar explozii de indignare.

Arta e cea mai relativă dintre toate manifestările omeneşti şi nu de puţine ori, tocmai ce nu place majorităţii e mai aproape de perfecţie.

Ce artist ar avea de partea lui toate sufragiile?... Nici măcar mediocrităţile!...

E adevărat că şi larma ce s'a făcut asupra acestei expoziţii a indispus pe mulţi — Costin a vrut să-i dovedească lui Vlad de ce putere dispune şi a trecut măsura — dar după cum s'a mai spus, au fost şi câţiva câştigaţi sinceramente de arta lui Vlad.

Aşa de pildă pictorul se pomeni cu un domn înalt, cu o mustaţă tunsă pe buze, că se răsteşte la Costin.

— Ia, ascultă, Costine, prezintă-mă şi pe mine lui Vlad.

Imi daţi voie să mă prezint eu, interveni artistul întinzând mâna.... „Vlad I. Vlad".

—Maxim Ioneanu.... răspunse prompt domnul, tot aşa de înalt ca şi Vlad şi îmbrăcat englezeşte... Nu mă cunoşti?... Sigur.... se corectă el franc....

Cine ne cunoaşte în străinătate... Dar te felicit.... Sincer te felicit... şi-i scutură mâna... Când mă vei cunoaşte mai bine, n'o să-ţi pară rău că te-am felicitat. Mă pricep şi eu puţin şi te pricep"...

Apropiindu-se apoi de Vlad îi adăugă la ureche, dar aşa ca să-l audă cât mai mulţi... „Te pricep mai bine decât cei ce ţi-au reţinut tablourile... Dacă aş avea bani aş alege numărul 87. Acela ştiu că-i pictură".

Numărul 87 era cel mai de stânga tablou al lui Vlad.

— Dar pentrucă sunt sincer şi altfel nu pot să fiu, — continuă Ioneanu cu glas tare pentru... galerie — „No. 1 l-aş dona „Vetrei luminoase".

— „Vetrei luminoase"? întrebă Vlad, neştiind ce rost avea această denumire.

— A, nu ştii ce-i aia?... făcu Ioneanu vesel... Păcat că nu-i doctorul Stănculeanu pe aici să ţi-o explice mai pe larg şi cu proecţiuni. Până una alta ţi-o definesc: e un azil de orbi".

Cei din jur râseră zgomotos şi râse şi Vlad din toată inima. Era o glumă reuşită. Ioneanu, mulţumit de efectul produs, dădu să plece, dar Vlad îl reţinu de mână, şi-i şopti:

— Puneţi-vă cartea de vizită la No. 87.

Ioneanu protestă ce protestă, dar o puse.

— Dacă într'adevăr vă place, domnule Ioneanu, atunci vă rog să mi-l primiţi... Am auzit asupra acestui tablou câteva răutăţi foarte reuşite şi iată că-mi vine dela dv. satisfacţia cea mai mare.

— Dar nu ţi-am spus că sunt în opoziţie!....

— Mă ofensaţi....

Aflând în urmă că domnul acesta înalt, cu mustaţă tunsă pe buze şi îmbrăcat englezeşte era un poet de avantgardă, Vlad se simţi foarte fericit de aprecierea acestuia, mai ales că se referea la cel mai îndrăzneţ dintre tablourile sale.

Costin îi mai prezentă sau îl mai prezentă unui amator tot atât de original ca şi Ioneanu. Era ceva mai scurt şi ceva mai bătrân: o figură de garibaldian, cu mustaţă groasă şi cioc lung.

Dela primele cuvinte garibaldianul îl felicită cu o intimitate ce-l surprinse.

— Imi placi, tipule, i-o spuse fără jenă, trăgându-se de câteva ori de cioc.

Şi-şi puse cartea de vizită pe două tablouri. O midinetă cam desbrăcată şi un obscur parisian.

— Dar să ştii că nu-mi displace nici tabloul cel mare, ce ţi l-a trimis Ioneanu la azilul de orbeţi. Se vede că acolo şi-a făcut el educaţia artistică.

Şi domnul cu cioc se mai trase de el de câteva ori, mulţumit că gluma aceasta o va auzi şi Ioneanu şi va face ocolul Bucureştiului artistic.

Şi despre acesta află Vlad că era o figură originală a metropolei româneşti. Mare iubitor de artă plastică, trăia între artiştii pictori şi sculptori. Ii învita la masa lui întotdeauna copioasă, le cumpăra tablouri — în cele mai multe cazuri când îi simţea la aman — spre a le oferi preţuri ridicole — făcea intrigi între ei, punea la cale farse, lansa din cercul său câte un nume nou sau încerca să bagatelizeze unul vechiu, înfârşit un tip cu o moralitate dubioasă, dar simpatic, făcut parcă anume pentru mediul acesta artistic, în care se complăcea să trăiască. Izbutise să-şi formeze o galerie de tablouri, pe care mereu o primenea cu noui achiziţii, trecând la pod, din lipsă de spaţiu, pe cele ce i se părea lui că s'au învechit înainte de timp.

Dar câte cunoştinţe n'a mai făcut în ziua aceasta Vlad, ziua cea mai însemnată din viaţa lui, căci deşi stătuse atâta timp la Paris, pictorul era abia la prima lui expoziţie, la primul contact cu atâţia amatori de artă dintr'odată.

Orele trecuseră de unu şi expoziţia încetul cu încetul intră în linişte. Invitaţii şi neinvitaţii acestui vernisaj s'au retras, rămânând în sală doar Vlad, Costin şi domnişoara casieră, pe care tot Costin i-o recomandase, ca să-l suplinească în timpul absenţei sale din expoziţie.

— Ce zici?... îl întrebă Costin triumfal.

Vlad se repezi la ziarist şi apucându-l de după ceafă cu braţul drept îl sărută pe amândoi obrajii.

— Iţi datorez tot succesul... Să-ţi spun drept, venisem cu inima îndoită.

Mereu mă întrebam pe drum, dacă bucureştenii vor putea să-mi digereze pictura... Numai eu ştiu, câte am îndurat din pricina ei la Paris. Sunt sigur că fără tine, aş fi avut cea mai mare desamăgire.

— Las-o acuma, făcu pe modestul Costin... „Hai să-ţi ofer o masă la Continental. Dar pofteşte şi pe domnişoara".

— Tot tu să-mi oferi?.... izbucni Vlad indignat.

La „Continental" s'a întins masă mare. La ea a participat şi Stanislas Stanislaski. Când s'a făcut ora deschiderii expoziţiei, Vlad se simţi obosit. Atâtea emoţii... Atâtea conversaţii cu doamnele... Atâtea tocmeli!!... Se rugă de domnişoară să-l suplinească, ceiace dânsa o făcu bucuroasă. Era această domnişoară o siluetă delicată, blondă, dar realmente blondă, cu ochi albaştri senini, şi fusese casieriţă la atâtea expoziţii! Se specializase chiar.

Stă la masă lângă uşa de intrare şi oferă cataloage, iar în lipsa expozantului, tratează vânzarea tablourilor, adesea mai cu succes decât dânsul.

In mişcarea artistică, siluetele acestea îşi aduc şi ele contribuţia lor — modestă — dar reală.

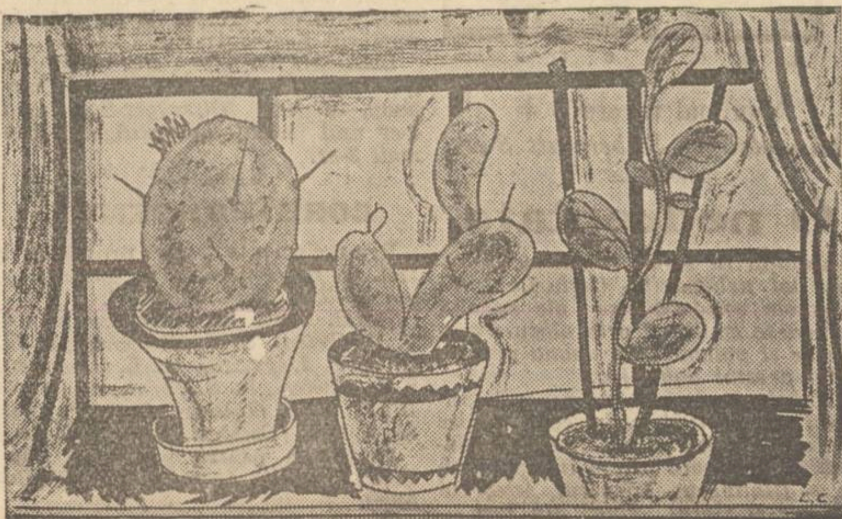
Când Vlad se văzu singur în atelierul său nu prea încălzit, cu vernisajul uitase să-şi mai îndoape soba cu cărbuni, se culcă în divanul din colţul oriental. Se culcă şi ochii i se închiseră, dar somnul nu venea să-i potolească nervii şi sângele ce-i svâcnea prin toate vinele.

Prima parte a programului de revenire a fiului pierdut s'a înfăptuit cu un succes mai cu seamă material, surprinzător. Patria-mumă l-a reprimit într'adevăr cu mielul ei cel mai gras. Lângă el sta un teanc de bancnote între care nu lipseau şi cele de o „mie". Şi acesta e numai acontul.

Cu banii ce-i mai rămăsese dela Paris şi cu ce va câştiga de pe urma expoziţiei îşi asigurase viaţa pentru câţiva ani cuminţi.

MIHAIL SORBUL

(Din „Mângâierile panterei").

Din carnetul unui muncitor

Reportaj periferic

Dorinei Morărescu

Eri a trecut un cârd de ciori în doliu
Deacurmezişul caselor de lut,
Trezind din somn cu ţipăt de alarmă
Timpanele văzduhului tăcut.
Invâltorări de rece vijelie
Au galopat pe arbori şi prin vii
Şi toamna s'a ivit în barieră
Cu flota ei de nouri cenuşii.

In zare plopii murmurau litanii —
Călugări în odăjdii lungi de fum.
Şi umbrele puneau reflex de nichel
In ochii trecătorilor pe drum.
Pieziş, răzleţe picături de ploae
Căzură 'n lacrimi sparte pe fereşti
Şi vrăbiile comentau în şoaptă,
Pe crengi, tristeţea culmilor cereşti.

... Spre-o 'nfundătură se 'ndrepta un popă
Cu nişte cărţi de rugăciuni la sân
Deoarece 'ntr'o şandrama de scânduri
A decedat un peticar bătrân.
Şi 'n timp ce stoluri mari de rândunele
Işi luau adio dela cuibul lor,
Capela unui cimitir departe
Cu glas de clopot suspina uşor.

CRISTIAN SARBU

Mărunte

Pentru tot ce priveşte redacţia „Adevărului Literar": manuscrise, reviste, cărţi, etc. — a se adresa d-lui M. Sevastos numai Joi, Vineri şi Sâmbătă între 6—7.

— S'a pus în vânzare a treia ediţiune a romanului „Apostol" de Cezar Petrescu.

Romanul a apărut în Editura „Cugetarea" şi se găseşte de vânzare la toate librăriile din ţară.

Gazeta Medicală

Pericolul întinderii scarlatinei a fost înlăturat. — Difteria. — Bolile în legătură cu umezeala şi frigul. — Sterilitatea şi fecundarea artificială. — „V'a ieşit dintele de minte". — O eczemă vindecată după 25 ani. — Medicul e dator să spună adevărul? — Fierul ca medicament vechiu. — Soarele, marele chimist şi inginer. — Tradiţii curioase de nuntă la diverse popoare. — Animalele, oamenii şi înotul. — Au mâncat un an întreg numai carne! — Consultaţiuni medicale şi grafologice.

— A apărut în a treia ediţiune „Noua ortografie a Academiei Române" — şi Dicţionarul Ortografic — pentru uzul şcoalelor primare şi secundare cum şi pentru oricine vrea să scrie corect româneşte.

Meritul acestei broşuri, întocmită de d-nii profesori G. I. Chelaru şi Crizante Popescu, constă în judicioasa şi practica ei alcătuire, care respectând întocmai regulile stabilite de Academia Română, le exemplifică şi le aplică la cazurile concrete cele mai frecvente, întâlnite în practica vorbirii şi a scrierii, lucru ce le face uşor de consultat şi de ţinut minte.

Preţul lucrării este 22 lei.

— Comitetul de lectură al Teatrului Naţional din Bucureşti a admis şi înscris în repertoriu, noua lucrare dramatică a d-lui G. Costăchescu „Scurt-circuit" comedie în 3 acte.

— Puţini sunt acei cari odată cu expunerea lucrărilor lor în arta caricaturistică au ştiut să lucreze în linii puţine şi dând bine înţeles imaginea exactă a persoanei scoasă cu creionul.

D. Paul Tacorian, absolvent al Şcoalei de Belle-Arte, care a expus 30 de panouri în cari sunt încadrate mai mult de trei sute de caricaturi, ne dovedeşte cu adevărat că lucrările d-sale sunt în totul originale. Liniile, coloritul şi felul cum sunt executate ne dau dovadă de adevărata d-sale personalitate şi ţine perfect nota personală.

Expoziţia are loc în sala Ghiţă Iordăchescu din str. Ilfov No. 4 şi este deschisă permanent până la data de 30 Decembrie a. c.

— Primul concert de muzică de cameră şi Lieduri de Brahms, dat în seara de 14 Octombrie în sala Dalles, a avut, după cum era de aşteptat, un succes deosebit, datorită personalităţilor artistice eminente care au participat şi pregătirii îngrijite a programului. Al doilea concert va fi tot la Dalles, Duminică 24 Octombrie la ora 9 seara, cu următorul program:

1) Trio cu corn, executat de d-nii Jora (piano), Koganoff (violină) şi Nistor (corn); 2) Lieduri cântate de d-ra Valentina Creţoiu şi 3) Quintetul de coarde în fa major, executat de quartetul „Amicii Muzicii" (Koganoff, Boniş, Ghiga şi Fotino) cu concursul d-lui Hugo Schwartz (violă).

Abonamente cu reducere şi bilete la agenţia Jean Feder.

Spălaţi-vă dinţii ca şi mâinile!
Spuma bogată a pastei KALODONT spală temeinic dinţii şi gura.
Intrebuinţaţi deci regulat KALODONT dimineaţa şi seara!
spală desinfectând dinţii şi gura
KALODONT
F. A. SARG'S
PASTA DE DINŢI SPUMOASĂ

Pagina Cronicilor

Cinematograful

Catherin Hepburn

Săptămâna aceasta a fost o săptămână bună. Am avut trei filme interesante şi fiecare din ele interesant altfel. Un film de tablouri pariziene din epoca Zola („Nana"), un film cu subiect fantastic („Moartea în vacanţă") şi însfârşit unul care nu are alt calificativ decât pe acel de capodoperă, şi care se numeşte „Little women" — tradus în româneşte „Cele patru fete ale Doamnei March".

In acest film întreaga distribuţie este bună, şi, după câte ştim Catherin Hepburn, care deţine rolul principal, a fost o revelaţie nu numai pentru public, dar chiar pentru regisorii filmului. Ei nu realizaseră mai mult decât că noua artistă se va achita onorabil de un rol relativ greu. Regisorii americani sunt aşa de obişnuiţi cu actori care joacă impecabil, încât nu se sperie uşor de aşa ceva şi nu acordă celebritatea decât pe baza vechimii în favoarea publicului. Or, publicul a fost uimit de puterea de expresie şi varietatea de resurse a acestei puternice tragediane. Succesul ei a depăşit pe acela scontat de producători.

Am vrea să ne ocupăm mai pe îndelete de toate frumuseţile cuprinse în acest film. O vom face cu prima ocazie, adică într'o săptămână din acelea — vai — foarte dese când nu avem nici-un film bun de semnalat. Va fi o răzbunare şi o compensaţie să ne reamintim atunci de această bucată fermecătoare şi ingenioasă în mai mult decât o privinţă.

„Nana"

Pentru a doua oară se realizează pe ecran „Nana" de Zola. Prima dată a fost acum vre-o zece ani, pe vremea filmului mut. Regisorul fusese Renoir. Era un film care dura vre-o trei ceasuri.

Noul „Nana" al casei „United Artists" este un film scurt şi condensat, cu alură mai rapidă. Cele două filme mai diferă prin ceva.

Cel vechiu punea tot accentul pe psihologie; cel nou este mai cu seamă remarcabil prin valorile sale plastice, prin priveliştile pe care ni le oferă. Asta nu înseamnă, bine-înţeles, nici că filmul cel vechiu n'avea calităţi de pitoresc nici că cel nou e lipsit de psihologie. In filmul de acum zece ani aveam un impresionant tablou de cetăţeni din popor care vin să asiste, la „galerie", la premiera revistei unde debutează Nana. Dar scenele acestea, valabile mai ales prin compoziţie vizuală sunt rare în filmul cel vechiu; din potrivă, în cel nou ele se ţin lanţ. Şi asta dă întregii opere o foarte plăcută privelişte.

In materie de psihologie trebue să semnalăm de asemeni deosebiri între cele două realizări. In cea anterioară se insistă asupra unui singur aspect al caracterului eroinei: dorinţa ei de a înjosi pe bărbaţii care o iubeau — sau, mai precis, care o doreau. Rezultatul era că psihologia lui Nana era mai ales vizibilă la alţii decât la ea însăşi; în deosebi contele Muffat (Werner Kraus) prin decăderea lui morală progresivă ne reflecta ca o oglindă dorinţa de distrugere şi de profanare din sufletul lui Nana. Aşa fiind lucrurile, personajul filmului nu era tocmai acelaş cu eroina romanului.

In filmul de azi s'a căutat a se da o psihologie mai sumară dar cuprinzând toate trăsăturile. Căci Nana este în fond ceea ce se numeşte „fată bună", şi asta nu se prea vedea în filmul de altă dată. Dorinţa ei de a înjosi provine dintr'un amor rănit, nu din simpla plăcere de a strica suflete şi a ruina conştiinţe. Caracterul lui Nana, în filmul cel nou, e mai complex; în schimb — şi fiindcă metrajul este cu mult mai mic — psihologia aceasta e expediată mai sumar. Dar puţin importă. Am spus că principalul accent e pus pe aspectul vizual al tablourilor; în privinţa aceasta filmul e perfect. Singurul lucru puţin cam supărător e finalul, unde prejudecata unui „Hapy-End" cu orice preţ duce la o scenă neverosimilă. Dar încă odată, nu trebue să căutăm aci psihologie, ci frumuseţe plastică; Şi asta există în profuziune, din primul moment al „ridicării cortinei".

Moartea în vacanţă

Casa Paramount — cea mai bună, după părerea mea, dintre casele americane — este marea specialistă a filmelor cu subiect fantastic; „Bestia", „Mumia" sunt bucăţi de o reuşită perfectă. Acum ni se mai prezintă o încercare de acest soiu, trasă dintr'o piesă de Bernard Shaw. E vorba de o reabilitare a morţii, care nu trebue să aibă acel caracter obligatoriu înfricoşător pe care i-l atribue oamenii. Moartea, ca orice lucru de pe acest pământ, este un amestec de rău şi bine, unde predomină uneori unul, alte ori altul din aceste două elemente. Moartea trebue, ca orice lucru, să fie studiată dela caz la caz, nu categorisită odată pentru totdeauna în numele unor teorii imuabile.

Inţelegeţi că o asemenea idee n'are în sine prea multă substanţă cinegrafică. Un film care să o exprime cu mijloacele ecranului este un film greu. Greu, dar totuş posibil. Dovadă filmul cel nou al casei Paramount. Ni se prezintă două categorii de personagii: una înfricoşată demoarte. Cealaltă, care nu se teme de moarte. Din această ultimă tabără nu face parte, în povestea noastră, decât un singur personaj, şi anume o nespus de suavă fată. Această fată nu se îndrăgosteşte de moarte. Ar fi absurd. Fenomenul psihologic e mult mai subtil. Ea crede în viaţa interioară; socoate că lumea de vis care populează momentele ei de solitudine şi reculegere este mult mai valoroasă, mai sinceră, mai adevărată chiar, decât viaţa exterioară, socială şi curentă. Şi în tot cazul e mai bogată şi mai misterioasă. Deaceea e atrasă ea către fabulosul personaj care luase chip de muritor pentru a-şi petrece pe pământ un concediu de trei zile. Ea simte că el simte întocmai ca ea, că ierarhia lui de valori e la fel cu a ei. Iar faptul că el e moartea este doar un accident de care ea nu ţine seama. Il iubeşte şi merge spre el nu fiindcă *el e Moartea, ci* deşi *el este asta.*

Punerea în scenă are multe detalii interesante. Filmul merită să fie văzut. Este un film extrem de greu de făcut, care a trebuit să coste multă bătaie de cap, şi care, după părerea mea, a fost bine făcut. Dacă n'ar fi excesul de vorbărie filozofică dela început unde moartea face lungi teorii ex catedra, n'aş avea de găsit nici-un cusur.

D. I. SUCHIANU

Carnet burlesc

Matchuri de ping-pong

— Haida-de! ne spune un amic căruia, deşi sportiv, nu-i plac decât sporturile tari (desigur că în el zace un torero ratat) — şi pe care îl invitasem să ne însoţească la Asociaţia creştină a tinerilor care organizaseră un concurs de ping-pong. Ce să văd? matchuri de ping-pong... Ăsta-i sport? Ăsta-i joc de duduil...

Ping-pongul dacă vreţi, nu-i un sport, dar e un joc de mare dibăcie care a urmat evoluţia tenisului ce, şi el, era altădată, un sport elegant, distins, pe care domnii „bine" îl jucau nu în „short"-uri, ca azi, ci cu guler tare, iar doamnele, cu voaleta pe ochi (poate ca să nu-şi vadă greşelile). Şi totuşi prietenul nostru nu avea dreptate, căci ping-pongul este şi un sport; odinioară era, intr'adevăr, un joc amabil de societate, pe care, de cum se ridica masa, tinerii îl jucau pe masa din sufragerie...

Azi e un joc greu, în care se cere să fii foarte sprinten, să ai multă dibăcie şi un mare control asupra nervilor.

Şi în plus, dă celor care au eşuat la tennis, iluzia marilor matchuri depe „courts"-urile descoperite.

— Dar cine o mai fi inventat şi acest ping-pong? mă întreabă curioasă Nora, pe când ne îndreptam paşii spre str. Luterană 27, sediul Asociaţiei, şi eu gustam cu anticipaţie bucuriile vizuale ale concursului.

— N'aşi şti să-ţi spun precis! răspunsei eu, oarecum atins în mândria mea de enciclopedic sportiv. Dar eu bănuesc că a fost aşa: într'o zi de toamnă, când ploaia bătea cu degete umede în geamuri, mai mulţi inşi, toţi tennismani de marcă, având obiceiul să joace aproape în fiece zi, stăteau şi priveau trişti la picăturile de ploaie ce se prelingeau pe geamuri şi se lamentau asupra plictiselii timpului morocănos, ce nu le îngădue să joace tennis; atunci gazda pronunţă cuvântul „pingpong": şi imediat, ca şi după exclamaţia lui Dumnezeu, s'a făcut lumină!

In ochii fiecărui tennisman îndoliat după timpul frumos, a trecut un fel de scânteie şi s'au repezit cu toţii, ca nişte sălbatici într'un film american, asupra mesei, au golit-o pe dată şi apoi au început să distribuie mingi, mingi albe de tennis, ca nişte pescăruşi pe întinsul unei mări furtunoase... A juca ping-pong, era un fel de manieră de a reacţiona contra timpului urât şi poate, cine ştie, a face chiar sport...

A fost apoi o adevărată goană prin magazine după plase, rachete mici cu plută, după mingi de celuloid; aceştia au fost pionerii noului sport căruia, cu timpul, li s'a adăugat massa snobilor, a acelora care vor să fie, cum spune francezul — „à la page". Dar dacă acest sport, numit de unii „tennis de masă" a fost pentru unii foarte lesne de învăţat, fiindcă, băeţi de bună familie, au avut în mână, în tinereţea lor o rachetă şi câteva mingi „Dunlop" ca să-şi distreze vacanţele, nu a fost acelaş lucru pentru ceilalţi mulţi, cari puneau prima dată mâna pe unealta acea mică şi blestemată: racheta...

Tot vorbind aşa, ne-am pomenit ajunşi în faţa casei unde cavalerii micii rachete cauciucate se vor înfrunta în jurul unui tennis redus la cea mai simplă expresiune.

Inăuntru, într'o atmosferă puţin îmbâcsită de Luna Park am găsit aproape aceeaşi lume, ca şi la tennis; poate că or fi şi aceeaşi jucători, căci mediul mingei de cauciuc prezintă analogii frapante cu cel al mingei Dunlop. Regăsim aceleaşi chipuri, auzim aceleaş glume, care se uzează mult mai repede ca mingile, acelaş „glumeţ". — înconjurat de-o ceată de admiratori, care caută să facă glume inedite...

In sfârşit, matchurile de simplu domni au început; de fiecare parte a filetului, fixat pe masa verde, jucătorii aşteaptă, nervoşi, semnalul de începere, cu racheta în mână.

Unul din ei, jongleur periculos pentru adversar, se dedă la mici acrobaţii, dansând pe un picior, distribuind la dreapta şi la stânga câte o ochiadă.

— Asta nu mai e ping-pong, îmi şopteşte Nora, ci bolero-pong!

Dar deodată mingea a căzut în „out" şi de aci s'a rostogolit pe jos. Jucătorii încep să caute, în patru labe, printre picioarele spectatorilor, mingea de celuloid.

— Dacă n'o găsiţi, cred că n'o să terminaţi acum matchurile? sare unul din public, îngrijorat de soarta partidelor.

Dar nu, matchurile nu s'au încheiat, şi iată chiar unul foarte frumos. Unul din jucători e vizibil nervos; trebuie să câştige... cu orice preţ... S'ar spune că zecile de persoane îngrămădite în jurul meselor de joc, ceilalţi jucători, familia, sergentul de stradă, toţi şi toate aşteaptă victoria lui.

Dar însuşi gândul acesta nu-i de acum emoţionant?

Celalt pare hotărât să rişte totul, ca să reziste. Şi matchul începe, cu lovituri seci, care fac să răsune mingea pocnită de masă, ca sgomotul unui revolver cu repetiţie. Unul din jucători, bătând prea tare, pierde cu uşurinţă puncte uşoare. Dar restabileşte repede echilibrul prin câteva volées-**uri frumoase şi** drives-**uri ucigătoare.**

Adversarul din faţa lui are multă facilitate de execuţie, dar spectatorii presimt acea imperceptibilă ezitare care reţine facerea unui punct o zecime dintr'o secundă în clipa când loveşte în minge. Din cauza aceasta acumulează greşală după greşală şi setul **nu pare în acest caz decât o simplă formalitate pentru celălalt. Este oare dorinţa de a termina mai repede care-l antrenează? In orice caz, graba aceasta îl face să comită câteva greşeli.**

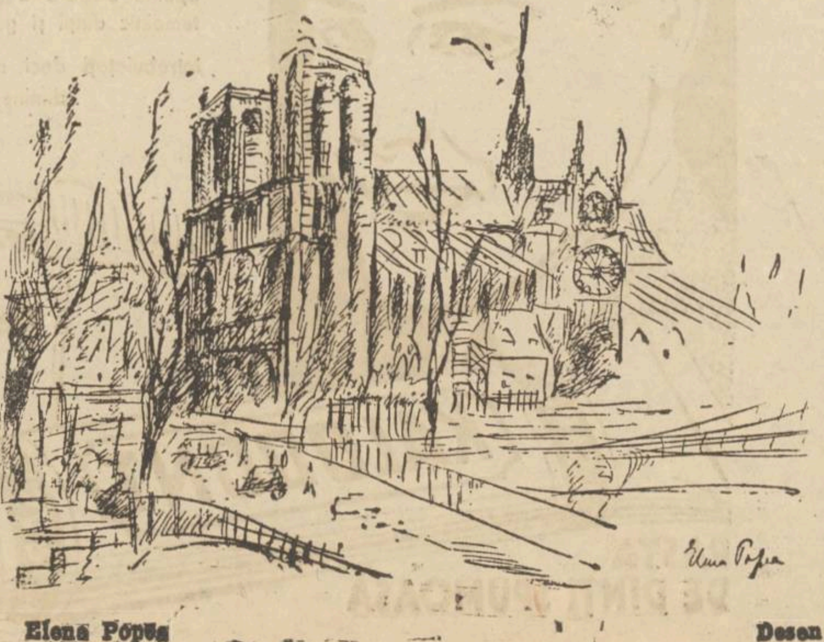
Priveşti pe aceşti jucători, şi parcă citeşti în ochii lor o victorie escomptată. „Incă câteva minute de trăit şi voi câştiga!. Incă trei jocuri, încă două..." Dar iată că această nerăbdare îi e fatală.

Adversarul egalează cu un sânge rece, un curaj, cu atât mai admirabile, cu cât arbitrul îl penalizează de câteva ori. Lupta devine acum teribilă. Cei doi adversari îşi simt rezistenţele epuizându-li-se şi sunt emoţionanţi când reuşesc, atunci când schimbă terenul, să mai schimbe câteva cuvinte şi să zâmbească. Un nou set; de astădată unul din adversari e complect epuizat şi pare o marionetă ce se mişcă, trasă de sfori invizibile, pe când celălalt plasează mingile cu multă siguranţă, având aerul să spuie: „Vedeţi cât e de simplu să loveşti o minge ca s'o trimiţi acolo unde vrei! Atenţie, dragul meu, nu te pripi aşa. Menajează-ţi forţele. Aşa, încet, bagă de seamă.. îţi trimit o minge acum.. „play" **...ei, ai văzut, eu mi-am făcut datoria şi te-am anunţat... Cine-i de vină dacă am marcat un punct. N'ai observat? S'o luăm de-acapo"... Pan! pan! mingile de celuloid plouă pe teren. Dar adversarul se încăpăţânează: nu vrea să fie bătut, şi revine la atac. Dar escapada aceasta îi este scump plătită de** vis-à-vis-**ul său, care-i aplică o corecţiune severă.**

— Ei, cine l-a pus să joace! îmi spune Nora, care n'are nici măcar o privire de compătimire pentru învins. Ping-pongul ca să-l joace, trebue să fie mai întâi tenisman! îmi spune ea, drept replică la sfatul ce i l-am dat, de a se abţine să participe şi ea la concurs.

— Dar nu orice tennisman poate juca şi ping-pong! îi întorc eu reciproca.

PAUL B. MARIAN

Elena Popea — Desen

Mizantropul

Generaţie vindicativă

Că o critică defavorabilă nu e de natură să facă plăcere autorului unei cărţi, este un lucru uşor de înţeles. Dar ca un autor să nu încerce a gândi că un critic nu are pentru ce să urască pe autor e oarecum descurajator. Dacă obligaţia criticului ar fi să laude ce i se trimite, atunci critica devine un ce inutil. Un singur caz e în adevăr dureros, un chin provizoriu, pentru un autor; incomprehensiunea criticului. Contra acesteia autorul are la îndemână cel mai eficace mijloc de răzbunare: meritul, dovedit cu încetul pe alte căi. Autorul de azi nu se mulţumeşte numai cu o ridicare din umeri sau cu meditaţia asupra mijloacelor de îndreptare ale artei personale. El se supără şi-şi jură răzbunare. Cea mai românească răzbunare fiind injuria, el înjură.

Cronicarul nostru literar primeşte foarte adese scrisori revelatoare ale strânsului raport ce există între lipsa de talent şi proasta creştere. I-am sustras câteva, pe care le voi publica, de nu va prinde de veste. Iată ce-i scrie un poet Neculai Roşca (autor al unui volum de versuri Neural, *neluat în considerare nici de autorul generos al* Antologiei; *în care se pot citi versuri de acest soiu:*

Multiplicitatea fără importanţă.
inventariată crud şi integral,
umple aureola declinului central:
Plan suprapus şi propriu, sleit în circumstanţă).

„Stimate d-le critic şi publicist,

Am avut fericirea să cetesc măgulitoarele aprecieri pe care le făceaţi... asupra poeziei mele... şi de aceea dacă şi dvs. veţi publica pe viitor arceva (sic) mai rezumativ decât „Viaţa lui Eminescu" sau „Cartea nunţii", ne vom exprima toată gratitudinea recenzându-vă cu aceeaş doză de bun simţ...

Cu perfectă disconsideraţie
NECULAI ROŞCA"

Tânărul Roşca nu şi-a dat seamă cu câtă vigoare definea concepţia autorului român despre critic, care e aceasta:

— Laudă-mă că de unde nu... mama ta...

ARISTARC

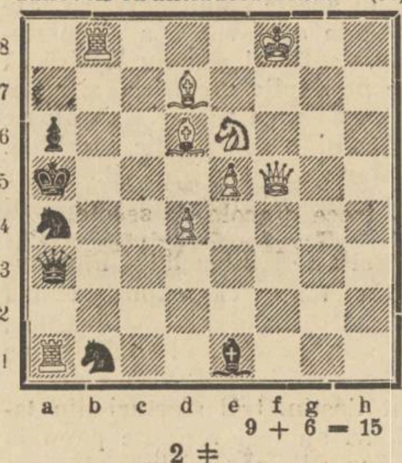
ŞAHUL

Adresa redacţiei acestei rubrici :
Paul I. Negreanu, *Bulevardul Carol 21, Bucureşti I.*

PROBLEMA No. 798

— Din concursul internaţional „in memoriam **W. Pauly"** *—*

— Ianovcic cu antiautoblocada— (59)

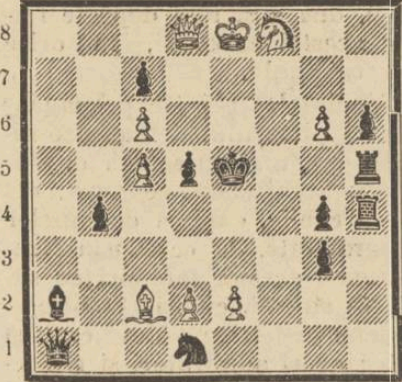
9 + 6 = 15

2 ≠

PROBLEMA No. 799

— Din concursul internaţional „in memoriam **W. Pauly"** *—*

— Pin Model Echo — (60)

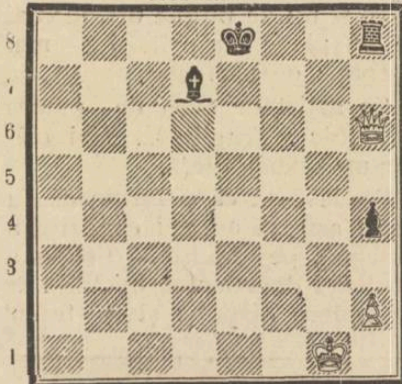
9 + 12 = 21

3 ≠

PROBLEMA No. 800

— Din concursul internaţional „in memoriam **W. Pauly"** *—*

— Nordland — (61)

3 + 4 = 7

Maximal invers 3 ≠

Längstzüger-Selbstmatt 3-er.

O nedreptate

Siutaţia în şahul românesc a rămas tot nelămurită. Certurile între organele conducătoare ale şahului românesc continuă prin atacuri personale şi polemici, în dauna progresului acestui nobil joc.

Rubricele de şah au devenit „rubrici de partid", prin cari fiecare Federaţie atacă pe cealaltă. Este lăudabilă campania presei independente — Dimineaţa, Adevărul, Adevărul Literar şi ziarul „Ziua" din Iaşi — pentru încetarea acestei stări de lucruri şi unirea forţelor şahiste româneşti sub o singură Federaţie, aleasă prin congres.

In aceste lupte între conducătorii Federaţiei Române de Şah şi aceea a Cercurilor de Şah din România sunt amestecate nume de şahişti cunoscuţi, cari activează prin jocul *pur, izolându-se de meschinăria „politicei şahiste". Unul din cei atinşi pe nedrept într'o rubrică de ziar este eminentul maestru — jucător de şah şi problemist apreciat — d. S. Herland.*

Om de-o nobleţe sufletească mare, care şi-a sacrificat mult interes personale pe altarul şahului, d. Se Herland este — acum — cel mai mare sprijinitor al şahului românesc. Acest maestru leal şi dezinteresat, care se ocupă de nobilul joc aproape de jumătate de secol, a însufleţit mişcarea şahistă română, încă înainte de înfiinţarea vreunei Federaţii Române de Şah.

Este regretabil că intrigile şahiste ale celor două Federaţii sunt îndreptate tocmai împotriva acelora cari stau deoparte, aşteptând o lămurire a situaţiei, pentru salvarea şahului românesc. Suntem convinşi că toţi şahiştii adevăraţi sunt contra acestui atac; în numele lor precum şi în numele nostru ţinem să protestăm cu toată energia contra acestor procedee incalificabile.

BIBLIOGRAFIE

A apărut „Revista Română de Şah" Nr. 11 din 15 Octombrie 1934, de sub direcţia marelui nostru scriitor *Mihail Sadoveanu*. Această elegantă revistă conţine un interesant articol despre mişcarea şahistă a Capitalei (nu despre „politica şahistă"!) datorit d-lui *M. Davidovici* şi altul despre technica ameninţării. In sfârşit numeroase partide cu analize documentate de maestru I. Balogh, Eugen Negruţac, H. Kmoch, etc., toţi reputaţi analişti. Pe lângă partide scurte, sfârşituri de partidă şi o bogată Cronică Şahistă „Revista Română de Şah" are 5 pagini destinate numai problemelor; 18 probleme directe şi feerice şi 3 studii,*toate splendide,* reprezintă, prin frumuseţe mai mult ca prin număr, un record în România. Deasemeni un concurs special extraordinar şi toate complectările necesare unei reviste de şah perfecte întregesc Revista Română de Şah, care aduce un aport mare în publicistica şahistă şi a cărei contribuţie la progresul şahului românesc va rămâne înscrisă cu litere de aur în istoria nobilului joc.

*

RECTIFICARE: Problema No. 796 (57) — motto: *Two's company* — este mat ajutor invers în 3 mutări iar nu mat maximal invers în 3 mutări, cum din eroare s'a publicat în numărul nostru trecut.

BERICHTIGUNG : *Dar Problem No. 796 (57) mit Motto: Two's Company, ist ein Hilfszüger-Selbstmatt 3-er und nicht Längstzüger-Selbstmatt 3-er.*

CORESPONDENŢA

Remerciements pour problèmes à MM. **P. F.** *(Neuveville),* **E. S.** *(Reggio Emilia),* **M. C.** *(Imola).*

Herzl. Dank für Probleme an : **I. V. U.** *(Wien),* **S. M.** *(München),* **R. W.** *(Kiel),* **P. J.** *(Freital),* **E. L.** *(Dresden).* **S. L.** *(Lwow),* **R. S.** *(Trutnov),* **A. L.** *Riga),* **G. A.** *(Ljusne),* **L H. P.** *(Mo lung),* **H. E.** *(Oslo),* **E. H.** *(Trondheim.)*

Mulţumim pentru probleme d-lor **C. G.** *(Ismail),* **I. O.** şi **I. D. F** *(Buhuşi).*

PAUL I. NEGREANU
DINU NEGREANU

a apărut
nostalgii
al 5-lea volum din ciclul
în preajma revoluţiei
de c. stere
editura adeverul lei 80

Cărţi şi Reviste

Reviste româneşti

Revista Fundaţiilor Regale

(1 Octombrie 1934)

Revista Fundaţiilor Regale aduce, cu fiecare număr o contribuţie aleasă.

In acest număr d. Eugen Speranţia, ocupându-se de *Perspectiva istorică în viaţa socială,* spune: „Este între viaţa socială şi perspectiva istorică din care naşte tocmai interesul pentru istorie, o atât de strânsă afinitate încât formele înalte ale vieţii sociale nu pot apărea atâta vreme cât grupul social nu devine conştient de istoria sa. Nu putem fi fiinţe sociale dacă nu posedăm un minimum de simţ istoric.

„Perspectiva istorică este o atitudine mintală de înaltă spiritualizare, deci de umanizare. Ea nu e posibilă animalului, dar e posibilă minţilor care au depăşit animalitatea, dovedindu-şi în măsuri diferite caracterul uman. Aş putea chiar înclina să cred că cu cât cineva e mai refractar acestei atitudini, cu atât e mai aproape de animal şi mai departe de om.

„Perspectiva istorică are un caracter uman pentru încă un motiv. A privi lucrurile sub perspectiva istorică înseamnă nu numai a aduce datele pur memoriale într'o cât mai amplă măsură în interpretarea realităţii actuale, dar a căuta de fapt omenescul într'însa".

D. Şerban Cioculescu îşi continuă analiza asupra literaturii contimporane. Mai colaborează d-nii Z. Pâclişanu, Aron Cotruş, I. Sân-Giorgiu, Gala Galaction, Camil Petrescu.

Blajul

(Anul I. No. 7—8, 1934)

Cu aceiaşi râvnă, revista care apare în vechea cetate a Blajului îşi continuă lupta culturală. Demn de atenţie este fragmentul din „Conceptul fundamental al educaţiei" (trad. de Livnic).

Mai colaborează d-nii Gr. Julian, Valeriu Câmpean, Dr. N. Lupu, Dr. C. Suciu.

D. Dionis Popa face observaţii interesante, sub titlul *„Consideraţii asupra frumosului în artă"*.

„Din străduinţele omenirii de a realiza cât mai perfecte opere de artă s'a născut o altă înţelegere a frumosului. Interesul reţinut mai întâi numai de obiectul înfăţişat, s'a deplasat treptat îndreptându-se asupra realizării însăşi. „Arta nu are menirea să înfăţişeze frumosul, ci cel mult să înfăţişeze frumos" (Max Dessoir). Interesează deci felul cum înfăţişează. Căci pentru transpunerea în artă a unui lucru sau a unei fapte se cere o anumită aptitudine şi dexteritate precum şi respectarea anumitor norme. E ceiace se cuprinde sub numirea de tehnică, pe care Ch. Lalo o socoteşte baza frumosului artistic, care nu poate rezulta din copierea servilă a naturii, el fiind „reproducerea sau creaţia după o anumită tehnică prestabilită a ceiace în natură poate fi după caz, frumos sau urît prin sine însuşi".

Pagini Literare

(15 Sept. 1934)

Revista „Pagini Literare" apare cu un bogat sumar şi cronici variate, menţinându-se la un nivel onorabil.

Scriind *„Despre Arta Egipteană"*, D. V. Beneş aduce observaţii juste, care merită să fie reţinute:

„Arta egipteană a crescut afară, sub cerul liber, din sângerarea sclavilor şi ambiţia regilor... Sub bolta cerului, egiptenii şi-au făcut interiorul lor intim, în care au trăit viaţa, clădind temple închinate zeilor şi eternităţii. De aceea, arta egipteană pare o înfrăţire a pământului cu oamenii şi cu zeii.

„Arta egipteană are sub toate raporturile o singură explicaţie. Ea a fost pusă în slujba religiei... Când arta a fost pusă pentru totdeauna în slujba religiei, desigur, că doar eternitatea putea să-i fie scopul principal. Statica artei egiptene este singura putere care depăşeşte timpul... I s'a reproşat că este o artă lipsită de mişcare. Dinamica ei nu trebue însă căutată în formă sau în acţiune, ci aflată acolo unde este, în potenţialitate. E o dinamică pe care n'o percepe ochiul, dar care trece dincolo de secole.

„Frumosul egiptean s'a exprimat prin monumentalitate, gigantic şi masivitate".

AL. CAR.

Citiţi toţi azi în:

„LECTURA"

— Floarea literaturilor străine —

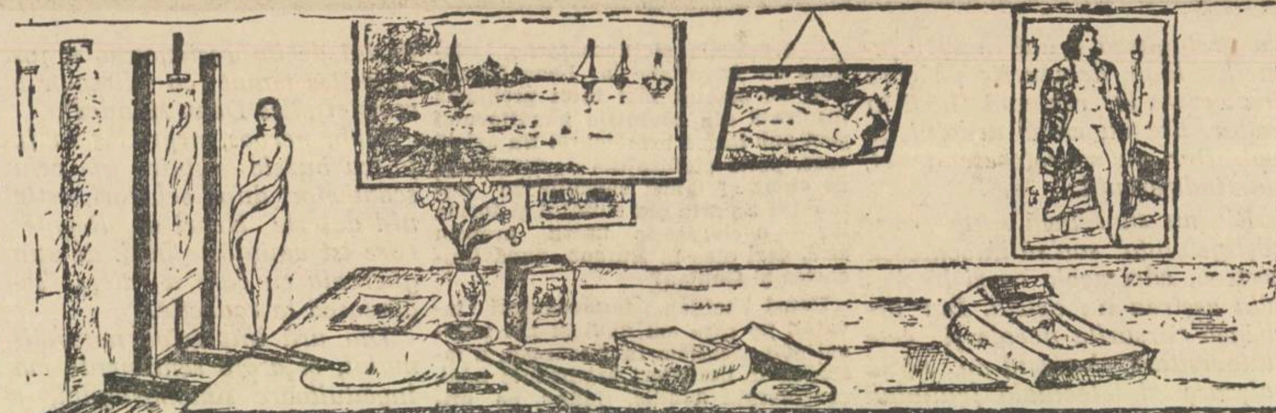
LANŢUL SINISTRU

de MAX FISCHER

Emoţionantul roman al unui menaj tânăr, în care spectrul „păcatelor tinereţii" se înalţă ameninţător pentru soţi şi urmaşi

Lei 4. Romanul complect.

La chioşcar şi ibrari.

In umbra lui Christ

Este al doilea volum al d-lui Octavian Şireagu din acelaş izvor sufletesc, cu aceiaşi prospeţime de inspiraţie, dar mai ales cu acelaşi sentiment de francă şi leală mărturisenie.

„Trebuie mai întâi să fii însetat de setea celei mai mari iubiri", zice Catherine de Sienne şi repetăm şi noi că numai setea celei mai mari iubiri poate să inspire poeme ca acele ale d-lui Şireagu. Orientarea sa este direct personalistă şi atinge direct „concretul" din sufletul omenesc, singura cale pentru a ajunge până la el.

D. Octavian Şireagu ne deschide larg porţile sufletului său, legătura dintre el şi sufletul cititorului se face printr'un fel de cuminicare spirituală care face să cadă barierele morale dintre el şi noi, care citim. Este ca o năvală sufletească a creştinismului primitiv, un spirit ca acel al lui Distoewski în religiozitatea cuviincioasă a burghezului cumsecade de azi, dar mai calmă, mai senină, inundată de lumina fericirii de a fi în legătură atât de strânsă cu Dumnezeul său, pe căile păcatului ca şi acele ale răscumpărării.

„Dacă-mi umplu ulciorul auzului cu isopul cântecelor Tale, sunt mai aproape de Tine decât firele de iarbă pe care ropotul ploii le face să se îmbrăţişeze.

„Mai aproape decât ouăle din cuibul turturelei, ce îmblânzeşte cu cântecul său fiorul tainelor din moscheea pădurii... durii...

„Şi mi se vestejesc obrajii de suferinţa că nu-mi pot umplea în fiecare zi harpa pieptului cu cântecele dragostei Tale..."

Pateticul şi pitorescul acestor frumoase poeme, scrise în limba muzicală şi strălucitoare a „Cântării Cântărilor" stă în aventura zilnică a sufletului poetului, spre a căuta, a găsi, a pierde şi a regăsi din nou pe Prietenul său Divin.

„Trândăvia mea Te-a făcut să rătăceşti şi să nu nimereşti azi acasă....

„In inima mea s'a strecurat poate Duhul Răului, care mi-a ascuns Cavalul să nu-ţi pot vesti unde sunt....

„Dar paserea sufletului meu e gata să zboare prin cenuşiul serii, să Te 'mpace cu cântecele ei şi să Te aducă înapoi...

„Simt că-mi voi îmbogăţi visteria vieţii şi cu darul zilei de azi"....

Este în aceste poeme o iu-

O. ŞIREAGU

bire a naturii, o înţelegere a fiinţelor şi lucrurilor, un simţ al simbolurilor care e caracterul special şi unic al acestui autor şi căruia spiritul de adevărat creştin îi dă o nuanţă şi un accent adânc omenesc.

„Tu, minune neobosită a bucuriei! Zăpuşeala verii e nemărginită.

„Cântecul a adormit în răcoarea gândului meu, ca un copil la umbra jucăriilor sale.

„Adierea şi-a oprit suflul, stând de poveşti cu liniştea, iar cobzarii aerului şi-au agăţat lăutele pe crengile chiparoşilor....

„Numai Tu îţi legeni cădelniţa blândeţei deasupra pălălăilor Apusului....

„Dragostea Ta o vom împodobi cu toată firoseala închinăciunilor noastre, înainte de a-şi aşterne Noaptea pulpana peste noi..."

Autocritica, sobrietatea spirituală, efortul sincer şi nesilit de a reda viziunea concretă a lui Dumnezeu în sufletul omului şi în viaţa lumii fac adevărata valoare a acestei opere preţioase şi împedică pe autor de a cădea în verbalismul neînchipuit al vremilor noastre, după cum m'am temut la primul volum.

Nu aş putea aplica epitetul de *mistice* acestor cântări ale d-lui Octavian Şireagu. Nu există în ele exaltarea misticului, ci ele sunt exploziunea bucuriei religioase, o bucurie fără margini, dar ca o manifestare firească şi echilibrată a unei fiinţe care a întâlnit *ordinea reală, ordinea veşnică,* după care înseta şi înfometa şi în care ardea să-şi înscrie sufletul şi viaţa.

Nu se poate să nu citez încă poemul cu care se închee „Roadele umilinţii" şi care strânge în câteva rânduri mesagiul omului care ne apare, în această plachetă, ca adevăratul nostru „aproape".

„Cerul mi-e cel mai bun tovarăş; de dimineaţă până seara îmi însoţeşte fiecare pas, iar noaptea trimite aripi visurilor emle.

„Şi El îmi cere să-l răsplătesc numai cu crezul că-mi veghează paşii şi-mi dărueşte zbor visurilor.

...Ce puţin trebue să jertfesc pentru clipa, care, rupându-mi odată paşii şi visurile, mă va înaripa pe veci!..."

„Icoane de promoroacă" ar trebui analizate deoparte, într'un articol anume închinat, acestor transparente şi diafane răsfrângeri ale Divinităţii, ale Vieţii şi Realităţii în oglinda de nevinovăţii copilăreşti şi acel just înţeles al simbolului de care vorbeam. Vom cita poemul I:

„Mi-am pus urechea la pieptul Tău, copiliţa mea, şi-am ascultat:

„Porumbelul Inţelepciunii psalmodia în inima Ta, ca o jerbă de roze în jurul ipostasului unei sfinte....

„Din nou mi-am aşezat urechea la pieptul Tău, fetiţa mea, şi am ascultat:

„Isvorul Cuvântului îşi trezea cu clopoţei de lumină mugurii de pe lăstarul sufletului Tău....

Iarăşi mi-am alipit urechea de pieptul Tău, copiliţa mea şi am ascultat:

„Paznicul Ohâvniciei zicea că prin Tine zămislindu-mă a doua oară, şi-a întărit Impărăţia..."

Şi „Oazele Gândirii" închid în ele *„experienţe"* preţioase, popasuri şi oaze cu adevărat, în cartea d-lui Octavian Şireagu, ce nu e operă de moralist sau de teolog căutând să violeze domiciliul vieţii noastre interioare, ci casa caldă şi ospitalieră a celui ce a deschis-o pentru ca să ne arate posibilităţi omeneşti mai presus de conformism şi chiar de psihologie modernă...

Reviste streine

Revue Bleue

(6 Octobre, 1934)

Cu aceleaşi diverse faţete, revista aceasta ne prezintă probleme şi aspecte rare.

D-l Daniel Rops lansează un manifest, mascat sub titlul *„Tinerimea franceză aşteaptă un ordin nou"*, în care menţionează ceea ce vrea sub patru puncte: 1) O doctrină generală (o civilizaţie care să afirme moralul persoanei umane în cu totul altă valoare sau în altă necesitate. O societate care să respecte şi să protejeze adevăratele baze ale omului: familia, patria, meşteşugul. Noi vrem, economic şi politic, instituţii simple în serviciul persoanei umane). 2) Contra centralizării politice; 3) contra descompunerii sociale; 4) Contra desordinei economice. D-sa aminteşte, că primul care a dat semnalul acestei noui revoluţii spirituale, a fost Arnaud Dandieu, mort anul trecut, la 36 ani.

Tot în acest număr, d. J. Petrovici face *„Reflexiuni asupra inconsecvenţei"*. Desprindem, din acest esesu, câteva sugestive observaţii.

...„Spiritul universal, în evoluţia sa infinită, trebue să îmbrăţişeze totdeauna cea mai largă varietate a concepţiilor şi a perspectivelor, tot aşa după cum trebue să adune diferitele nuanţe şi resonanţe, remarcând totuşi că spiritul uman universal n'ar putea să joace acest rol, dacă diferitele spirite individuale n'ar aduce nota lor aparte şi contribuţia lor determinată".

O preţioasă colaborare mai dau: D. H. Lawrence, Henri Geay, Amélie Murat, Firmin Roz, Tristan Derème, etc.

Les Balkans

(Vol. VI, 1934)

Revista Balcanilor prezintă un bogat şi divers material documentar. Ea îşi face un punct de glorie, prin faptul că — păstrând o anumită normă — închină, câte un număr, unei anumite naţiuni din Balcani.

Numărul acesta este special consacrat Albaniei.

Toate problemele care privesc această ţară sunt înfăţişate în articole suculente. De asemeni Cronica, îngrijită şi atentă, nu neglijează viaţa balcanică.

Desprindem, din articolul *„Albania intelectuală"* câteva note, menite să ne precizeze starea culturală a acestei ţări:

„Manifestările literare ale ţării trebuesc căutate mai ales în pubicaţiile periodice. Cea mai mare parte a scriitorilor publică lucrările lor în reviste care, şi ele, nu sunt deloc numeroase. Cărţi nu apar deloc decât „câteodată unele traduceri a căror alegere nu e totdeauna fericită.

„Nu se poate vorbi de mişcarea literară şi în general de cultura albaneză, fără a da locul cuvenit celor două Instituţiuni religioase care au exercitat o influenţă considerabilă asupra desvoltării intelectuale a ţării. Acestea sunt instituţiile Franciscanilor şi Jesuiţilor din Scutari.

„Capitala nu posedă decât un ziar cotidian, de patru pagini, în format mijlociu, „Besa", şi un jurnal publicat de trei ori pe săptămână „Vatra". In provincie, Kortcha posedă „Gazeta" cotidiană, iar Argyrokastro hebdomadarul „Dimocratia". Revistele sunt mult mai numeroase. Cele mai importante sunt: revista literară „Minerva" (apare la Tirana), şi revistele Franciscanilor şi ale Jesuiţilor, din Scutari. Câteva ziare albaneze apar deasemeni în străinătate, dintre care trei hebdomadare în România: „Albania Nouă" cu o pagină în limba franceză, „Kossova" şi „Kuven-i Kombetar", etc.

„In 1931 — Uniunea Naţională a Tinerimii Albaneze şi Prietenii Artei" au patronat două expoziţii de artă plastică. Din 1932 Tirana posedă de asemenea un „Institut de Muzică" patronat de Rege". Cât despre teatru, este aproape inexistent.

La Nouvelle Revue Française

(1 Octobre, 1934)

O colaborare distinsă asigură succesul acestei reviste, astăzi vestită în lumea literelor. In recentul număr semnează pagini de literatură, cronică literară şi filosofică, precum şi Note, d-nii Artaud, Sébastian, G. Ungaretti, J. Schlumberger, A. Thibaudet, etc.

Spicuim câteva aprecieri din *„Algebra valorilor morale"* de d. Marcel Jouhandeau: „Despre Invidie: Ceeea ce înţeleg cel mai puţin, este invidia. Nu poţi să ştii niciodată de ce rău suferă şi moare acela care ai fi vrut să fii".

„Marginile egoismului şi ale desinteresării absolute: Existenţa acelora pe care îi iubesc în depărtare, mă chinue. Aş fi voit să-i ucid pentru a-i feri de suferinţă, pentru a-i fixa în inalterabila fără de grije a Morţii. Suferinţa mă înfricoşează numai pentru alţii.. Aş fi voit s'o sit numai eu şi etern întreagă şi dacă aş fi fost sigur de a fi singurul care trebue să sufăr, ar fi început liniştea mea".

SYR

Cronica literară

C. Stere, Nostalgii

Clădirea romanului d-lui C. Stere înaintase cu cele dintîi patru volume până'ntr'atât, încât trăinicia substrucţiei, calitatea materialului şi buna orientare a liniilor architecturale fusese pe deplin statornicite. De acum încolo îi rămâne criticului doar îndatorirea formală de a verifica sfârşirea monumentului după legile lui fundamentale şi de a observa de nu cumva o tencuială improprie sau un exces de ornamentaţie nu obtenebrează impresia totală de puritate a stilului. Deşi fiece volum are o anumită autonomie şi, practic, poate forma prilejul uneisatisfacţii finite, nu cred că este îngăduit criticului de a-l supune unui examen particular ca membru de sine stătător. Un singur lucru, aşadar, suntem în măsură să verificăm şi anume că oamenii dispar şi reapar inalteraţi în noţiunea lor, cu schimbările numai pe care le presupune existenţa fenomenologică. In această privinţă reamintim excepţionala putere de memorie creatoare a d-lui C. Stere. După o absenţă de sute de pagini, părinţii lui Vania Răutu reapar într'un spirit de continuitate uimitor. In câteva linii timidul şi afectivul Iorgu şi ironica, frigida Smaragda îşi refac întreaga fişă psihică :

„La scară îl aşteptau părinţii,...

Bătrânul plângea :

— Măi băete!... măi băete!... tare slăbit eşti. Vai de mine! Cum te mai ţin picioarele cele, ca nişte sirnici?...

Smaragda Theodorovna, foarte tulburată şi ea, îl sărută pe frunte şi, rezervată, adăugă numai la cuvintele lui Iorgu Răutu :

— Şi cum este îmbrăcat... Şi se vede că de mult nu-i tuns!...

Văzându-i lădiţa cu cărţi, adăugă :

— Şi iaca-i şi tot bagajul!...

Răutu simţi ca o adiere de crivăţ".

Acest volum al romanului cuprinde evenimentele din ultimul timp de şedere a lui Vania Răutu în Siberia. Este încheerea sumbrului tablou al Asiei pustii şi al mediilor de deportaţi politici. In mişcări simple şi liniştite, autorul aduce în faţa noastră câteva figuri şi câteva scene dostoewskiene, dacă luăm acest nume în funcţie adjectivală pentru a denumi realismul sguduitor,epopeic, latin, propriu zis, prin indiferenţa observatoare şi idealismul echilibrat ce mi se par a fi notele caracteristice ale temperamentului d-lui C. Stere. Dacă examinăm în perspectiva acestor cinci volume linia sufletească a lui Vania vom recunoaşte cât de puţin rusesc este eroul principal şi cât de puţin rusesc este tot romanul, dacă nu luăm ca atare împrejurarea secundară de a se petrece pe teritoriul rus. Ardenţa lui Vania are pe de o parte sensul oricărei explozii de pubertate, dar pe de alta direcţia asiduă către o ţintă precisă, realizabilă în timp şi spaţiu. Acest volum al cincilea adânceşte ruptura dintre sufletul lui Vania şi întâmplătorii lui tovarăşi ruşi. In mijlocul unei societăţi de deportaţi guralivi, iubitori de sofistica mai primejdioasă a vagului şi a paradoxului, printre oameni laşi prin structură şi imprudenţi printr'o educaţie în care nişte aşa zise idei le ţin loc de oase, sufletul lui Vania e cuprins de nostalgii, e chemat de instinctul de naţie, pornire adevărată pe datele căreia e cu putinţă aşezarea unui sistem de gândire. Desigur că autorul n'a voit să facă operă de sociologie, dar din neînţelegerea congenitală ce se stabileşte între moldoveanul Vania şi cercul lui din Siberia, noi căpătăm, mulţumită de altfel talentului plastic al autorului, sentimentul net că Prutul (în contingenţele romanului) reprezintă graniţa între două lumi, între Asia şi Europa, fără a da acestor doi termeni vreo semnificaţie de valoare. Acestea din punct de vedere sociologic. D. Stere are un ochiu prea acut, un simţ dramatic prea deplin desvoltat ca să nu-şi fi aşezat observaţia într'un unghiu cu desăvârşire uman. In noul volum se perindă câteva existenţe, zugrăvite sumar dar puternic. In primul rând vine romanul Mariei Culiceeva şi al soţului ei, privat-docentul Ipolit Ipolitovici Culiceev, autor al unui studiu asupra vocalei O neaccentuate. E drama unui om slab şi pedant, conrupător din fanfaronadă şi apatie al soţiei sale la ideile revoluţionare, martir fără vină si fără eroism. Dragostea Mariei Culiceeva, într'un ton cu totul exaltat, pentru tovarăşul Lohengrin, fuga acesteia şi participarea la un atentat neizbutit, reîntoarcerea lângă soţul ei, deportat în Siberia, şi existenţa aceea chinuită, alături de un om dezorientat până la demenţă, sub obsesiunea de altfel a unui misionarism politic puţin nimerit pentru o femee cu atâţi copii, dau prilej unor pagini remarcabile. Cu o pătrundere rapidă ne sunt înfăţişate două *saloane* de deportaţi, în care discuţiunea paradoxală, de tip rusesc, caracterizează aşa de bine pe aceşti oameni beţi de întâia băutură a ideilor:

— Răutu! ce spui dumneata despre Sonia Marmeladova? Este ea un simbol de etică superioară, ce se ridică pe deasupra moralinei de mahala, sau o icoană realistă de prostituată de rând?

Răutu, prostit de surpriză, în zadar îşi căuta răspunsul.

Imprejur isbucni harmalaia asurzitoare.

Impecabilul arbitru al eleganţelor, pan Waclaw Barszewicz, declară grav pe nas:

— Dostoewski e realist; el e psiholog, adânc cunoscător al sufletului rusesc; el nu simbolizează.

— Aşa este! Adevărat! — exclamă dintr'un colţ, smucindu-şi barba în stânga, Moriţ Arunchin, care reuşise în sfârşit să scape din solitudinea boreală, unde-l lăsase Răutu.

— Ce simbolism! Ce realism! — întrerupse iritat Petre Axentievici Polejniev, — ...Dostoievschi al vostru nu e realist, nici simbolist, nici psiholog, — şi cunoaşte sufletul rusesc ca un orangutan astronomia. E pur şi simplu o fire de călău. Având din nenorocire talent, în loc să-şi exercite profesiunea cu ştreangul sau cu cnutul, o exercită cu condeiul în mână, scoţând maţele din cititorii săi, cu viziunile sale macabre.

— Bravo! perfect!..."

In faţa acestor suflete de o sinceritate brutală şi de o spontaneitate a elanului care-i bate ca un vânt dela o opinie la alta, răsare ca un simbol chinezul, impenetrabil de prea străveche civilizaţie şi disimulator, în persoana lui Fu-Yun-Ping:

„Lămurindu-şi scopul venirii, Răutu fu asigurat: că este absolut stăpân nu numai pe averea, dar şi pe viaţa lui Fu-Yun-Ping, şi chiar a lui Ciu-Li-Siang; că nu există jertfă pe care ei n'ar aduce-o numai ca să facă un cât de mic serviciu stăpânului lor Ivan Leut; că simplul surâs al lui Ivan Leut este pentru el, Fu-Yun-Ping, mai luminos decât însuşi soarele, şi toate planetele şi toate stelele cerului; — dar că nevrednicile lui mâni nu se pot ferici de a spăla şi călca rufele ilustrului, marelui şi învăţatului său stăpân Ivan Leut".

In Tartanov trebue însfârşit să vedem un alt tip profund rusesc, ieşit parcă din paginile lui Dostoevschi, şi anume al inteligenţei căzute în apatie şi mizerie fiziologică şi morală, svârcolindu-se din când în când în noroi spre a recădea iar.

Nu lipseşte aci nici prostituata înnobilată prin umanitate şi prin dorinţa de dragoste pură:

„Strada era pustie. Nu se vedea nimeni.

— Unde-i Tartanov? Nu e nimeni...

— Dar iată-l, chiar în faţă!

Răutu înţepeni pe loc cu inima strânsă.

La doi paşi, drept înaintea lui, se afla o arătare de om, peste care privirile lui trecuseră fără să se oprească.

Urmare în pag. X-a

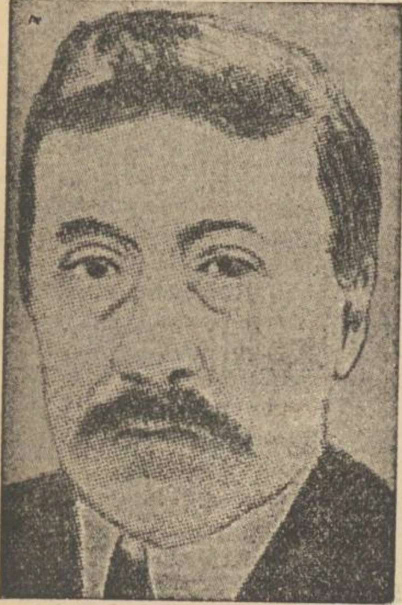
Insemnări și polemici

Raymond Poincaré

Cu moartea lui Raymond Poincaré, Franța pierde un mare om politic și un profund gânditor.

In lunga sa carieră, Poincaré n'a prea cunoscut elanurile înflăcărate ale mulțimii, — spune R. Dumesnil. Răceala sa, poate, tempera entuziasmul. El își câștiga admiratorii mai mult prin reflexiune, decât printr'o adeziune spontană. Elocvența sa nu emoționa.

Mic de statură, el avea o ținută serioasă, gestul repede, privirea rece, ochiul ager. Totul în el dovedea sânge-rece, voință, calm și nimic nu indica, sub aparența impasibilității trăsăturilor, reflexul pasiunilor

RAYMOND POINCARE

Iubirea țării natale — Lorena — a fost, în fond, resortul existenței sale, pusă în întregime în slujba patriei. Toți biografii lui au însemnat acest fapt, și toți istoricii, care vor scrie pe viitor despre Raymond Poincaré, nu vor putea să nu scoată în evidență această trăsătură esențială a figurii sale.

Din opera lui Poincaré amintim: „Questions et figures politiques" (1907). „Histoire politique, chronique de quinzaine" (4 vol. 1921—1922). „Au service de la France". „Neuf années de souvenirs" (10 vol.). „Verdun". „Discours".

Stilul lui are o rezonanță particulară. In trei linii el tratează un portret de-o uimitoare asemănare. Din oameni și din lucruri, el reține esențialul: „talia puternică și masivă, fruntea senină, mustața groasă și albă a lui Joffre, impasibilă, surâzătoare și ușor îndărătnică" — „grumazul lat, fălcile puternice, ochiul puțin aspru sub sticla monoclului, mustața scurtă și deasă a lui Th. Roosevelt, care vorbește despre țara lui cu o mândrie care nu se teme să fie indiscretă și care vorbește deasemeni despre Franța cu o ignoranță ce-ți merge drept la inimă", — „Morgan (financiarul) e un om în plină putere a vârstei, destul de corpolent, plin de viață și cu un aer de voioșie. El explică cu energie simpatia sa față de Franța. (De altfel, grație ei, câștigă o avere frumușică.)"

Gluma răutăcioasă, temperată de bonomie, finețea, claritatea, preciziunea minuțioasă, fac din „Amintiri" un document, a cărui valoare psihologică și umană egalează valoarea istorică. Acela care le abordează cu sfiala pricinuită de o operă atât de lungă, atât de densă, scrisă de un autor cu reputație severă, se vede cucerit de interesul acestor pagini sprintene, pline de viață, înveselite de anecdote, — dar încărcate de o emoție continuă și vibrând de profunda dragoste de patrie.

Continuare din pag. IX-a

Era greu să-și închipue în această jalnică apariție pe Tartanov, — un revoluționar cu un rol răsunător în trecutul *Narodovoliei;* fiul amiralului Tartanov, fost ministru al marinei imperiale; descendent dintr'o familie de mare nobleță.

Un chip de cerșetor, rupt, cu largi pete de piele murdară și uscată, lipită de coaste, răzbătută prin sdrențe desgustătoare; desculț, cu părul învălătucit în călți lipicioși, căzut pe un obraz slab, galbăn, sfredelit de niște ochi speriați.

Acesta-i Tartanov? — Nu-și putea crede ochilor, Răutu:

— Tovarășe Tartanov! — se repezi spre el, tulburat; eu sunt Răutu! Bună ziua! — îl apucă de mână.

Nenorocita făptură se smunci înspăimântată, mugind ceva neînțeles.

— Unde stai? Mă duceam la dumneata. Mergem acasă!...

Tartanov tremurând din cap până în picioare, se smunci din nou.

— N'are casă! — mai mult mârâi străjerul fixându-și ciubotele; șade la o... târfă, — aruncă el, apoi scuipă și-și întoarse privirile înlături".

Am rezumat impresiunile noastre asupra volumului V al romanului d-lui Stere în câteva citate expresive. Ele sugerează mai bine ca orice comentariu viziunea simplă, esențială, a autorului. Dacă adăogăm la aceasta stilul din ce în ce mai pur, mai plastic fără prețiozitate descriptivă și mai nestânjenit modern, am determinat, credem, termenii în care merge spre încheiere acest mare monument al romanului românesc.

G. CALINESCU

Viața Românească

Cu eforturi eroice și sacrificii personale câți-va oameni entuziaști de cultură se silesc a menține la un nivel intelectual onorabil, vechea și valoroasa revistă „Viața Romînească".

In numărul din urmă d. T. Cristureanu, cu claritatea și îndemânarea largă a frazei sale bine echilibrate, caută să facă a pătrunde în obtuza și ruginita noastră concepție economică ideia de Interdependență, cooperare și solidaritate internă, străduindu-se a stabili o demarcație precisă în acești deosebiți termeni și a da mai multă elasticitate și mlădiere a gândirii noastre economico-sociale. Bucăți literare semnate de d. Demostene Botez cu schițele sale „Vânători și Tovarăși", „Singurătăți din Deltă" de T. Dragomirescu și ciudata încercare literară semnată de Ury Benador, „Appassionata", luminează atmosfera în destul de posomorâtă și severă creată de articolele solide și bine scrise, dar grele, de specialitate, ale d-lor Chirițescu-Arva și Ilie Bărbulescu. Revista își menține rubrica de polemici și ironie Miscelanea precum și o serie de cronici literare, economice, pedagogice și culturale, bine informate și judicios alcătuite, precum și strălucitele variații pe tema cinematică ale d-lui D. Suchianu.

Este una dintre puținele reviste serioase ce ne-au mai rămas și ambiția noastră trebuie să fie a-i da posibilitatea să dureze în grelele zile de cumpănă prin care trecem.

Femei portugheze

Psihologia popoarelor nu se poate judeca întotdeauna după legislația lor. Femeile portugheze mult mai puțin evoluate de-

IRENE DE VASCONCELLES

cât cele franceze, se bucură de mult mai multe drepturi decât francezele.

Fără ca ele să ceară, republica portugheză a dat în 1910 femeilor toate drepturile pe care francezele le reclamă încă în zadar. Ele au chiar dreptul de vot. Dar nu se folosesc de el, din indiferență.

Ele nu sunt încă silite „să-și câștige viața" sau să înlocuiască zestrea, căci acolo ca și în Anglia zestrea nu există. Dar urmează cursurile liceale și cele universitare și există o reală mișcare intelectuală feminină în burghezia portugheză. Au ca și studenții organizații și cluburi cu prezidente care veghează asupra intereselor și asupra reputației lor. Sunt avocate, medice cu reputație bine stabilită, artiste, pictore, printre care una de mare valoare, Maria Adelaida de Lima Cruz, care a avut o expoziție foarte lăudată în „Casa Portugaliei" din Paris. Unul din tablourile sale a fost cumpărat pentru muzeul național portughez. A compus decoruri și machete pentru scena teatrelor din Lisabona, obținând medalii și premii la toate expozițiile. Aceasta nu o împiedecă de a fi o fată tânără și foarte grațioasă, de o grație pur latină plină de seducțiune.

Femei poete și romanciere au fost în toate timpurile în Portugalia, dar generația actuală numără foarte multe prințese ale literaturii. Din nefericire limba portugheză nefiind prea mult răspândită, numele lor nu este cunoscut în afară de mica Portugalie. Cea mai reprezentativă este Fernanda de Castro, soția unui mare gazetar, Antonio Ferro. Ea a scris delicioase poeme în care cântă bucuriile vieții „Ante manha", „Danses de Rode", Cidolle in Flor" etc., un roman care s'a bucurat de un mare tiraj „O veneno do sol", în care a utilizat amintirile sale din Africa, precum și două piese de teatru „Naufragiații" „Școala soților".

Cartea care însă e considerată în țara sa ca cea mai de valoare este „Mariasirha in Africa", carte pentru copii, cărora le-a închinat nu numai darul său literar ci și activitatea ei. Ei se datorează crearea „parcurilor pentru copii" în grădinile Lisabonei.

Ziariste sunt puține, dar de excelentă calitate. Intre aceste Carolina Homem Hristo, directoarea marei reviste hebdomadare „Eva", Maria Lamos, directoarea unui jurnal de modă foarte popular, dar cea mai celebră este Irena de Vasconcellos, deși foarte tânără. Ea și-a început studiile la universitatea din Coïmbra, dar și-a luat titlul de doctor la Sorbonna, cu teza „Influența lui Dante în Literatura romantică franceză". Politica însă este interesul predominant al acestei frumoase și inteligente femei, poate pentru că răspunde mai bine nevoii sale de activitate, gustului pentru discuție și polemică. Ea reclamă în locul surorilor sale portugheze, prea tăcute, școli primare pentru popor, școli profesionale pentru fete și face propaganda cea mai sigură și mai bună pentru feminism în țara sa, pentru țara sa în străinătate prin erudiția, grația și vivacitatea sa. E trimisa ziarului „Diaro de Lisboa" la Geneva și corespondenta marilor cotidiane din Spania și America de Sud.

Convorbirile de la Pontigny

Convorbiri de vară, zece zile petrecute în cercul unei tovărășii de oameni cultivați, conștienți și liberi, sub ogivele puternice ale mânăstirii cisterciene, iar seara într'un salon de casă de țară, în jurul lămpilor căruia jucau fluturii de noapte...

Acestea sunt „decadele" lui Paul Desjardins, după formula căreia Comisia de Cooperație Intelectuală de la Liga Națiunilor și-a organizat convorbirile internaționale...

Numai cine a petrecut acolo câtăva vreme ar putea să-și dea seama ce însemnează acest Pontigny, care se poate considera ca embrionul cel mai evoluat al unei „societăți de spirite".

Tema pe care s'au executat variantele cele mai strălucite din „decada" anului acesta a fost o frază a lui Valéry din 1919: „Este oare adevărat că civilizațiile noastre sunt muritoare?"

Convorbirile și dezbaterile, conduse cu fermitate de Leon Brunswig, au stabilit mai întâi problema inspirată din cuvintele gânditorului poet sub forma următoare: Nu există oare, peste civilizațiile — muritoare de sigur și totuși capabile de a-și mântui o parte din sufletul și forma lor — o civilizație unică, propriu zisă, mai ales în Europa, după Descartes și Galileu?

Henri Focillon, fermecătorul învățat, pe care am avut și noi norocul să-l ascultăm în București, a introdus în dezbateri argumente noui, considerații subtile, ținând, pe primul plan, în primele zile ale decadei, și făcând să preponderreze „Arta". El a ilustrat tema arătând nașterea, viața și supravețuirea artei medievale, prin expozeurile sale de o atât de subjugătoare elocință și prin plimbările și vizitele sale, în care a dezvoltat două texte din „Viața Formelor", reduse la două aforisme: „Opera de Artă așează în Istorie o ordine care nu se poate reduce la nimic alta" și „Istoria este în general un conflict de precocități, de actualități și de întârzieri". Teoriei lui Taine, operă, produs al mediului, d. Focillon i-a opus noțiunea de operă creatoare a unui mediu nou și de operă civilizatoare. Un punct de vedere sub care s'ar putea privi toate elementele, — religii, filosofii, etc. — civilizațiilor vechi și moderne.

„Valorile civilizațiilor" ar putea deci fi privite ca sub produs al valorilor supreme printre care se prenumără și valorile de artă.

In ultima zi a decadei Paul Desjardins s'a ridicat deasupra cuvintelor lui Valéry stabilind câteva „valori de viață, situate dincolo de sistemele artificiale și coerente, ale moravurilor și „technicii", ca răspuns la întrebarea ce este muritor și caduc și ce este transmisibil din civilizațiile noastre.

Bine înțeles nu s'a ajuns la concluzii, fiecare și-a tras concluziile pentru sine după aceste zile care amintesc vremurile eroice ale discuțiilor antice. Decadele de la Pontigny lasă la încheerea lor impresia unei lumi în care diversitățile se ordonează și contrastele se echilibrează, pentru a aminti omenirii că civilizația nu se menține decât dacă respectul și demnitatea umană vor opune digul lor, barbariei care ne amenință...

O prietenie tragică

In cele dintâi două decenii ale secolului trecut, literatura engleză a pierdut, unul după altul pe trei din cei mai mari poeți ai săi. Astfel Keats a murit în Italia în 1821, Shelley în 1822, Byron în 1824. Legătura dintre acești doi din urmă a fost atât de strânsă, încât Isabel Clarke a desemnat cu mult dramatism și într'un reliefat contrast, viața laolaltă a duiosului și frumosului suflet al lui Shelley, monstruosul egoism al lui Byron, în complicațiile familiale, nesocotința și pathosul Clarei Clairmont, cu momente de adevărat tragism.

Prietenia dintre acești doi mari poeți a fost stranie și nu e de mirare că s'a terminat straniu până în cele din urmă. In timpul controversei dintre Allegra, fiica Clarei Clairmont și Shelley, acesta încearcă să pună capăt intimității cu Byron, către care a avut mai mult o admirație literară decât o înclinare personală. Byron dă cea mai justă apreciere a caracterului lui Shelley, după moartea acestuia, într'o scrisoare către Murray.

„Toți v'ați înșelat brutal asupra lui Shelley care era, fără îndoială, cel mai bun și mai lipsit de egoism om. Nu cunosc pe nimeni care să nu fie o bestie în comparație cu el".

In cartea Isabelei Clarke apar deasemeni în contrast extraordinar cele două perechi: Shelley cu nevasta sa și Byron cu Dona Guiccioli: „Banda de la Pisa", cum o numea Trelawney, este descrisă de eminenta scriitoare engleză, cu o complectă impartialitate, în culorile cele mai vii, cu o alură plină de vioiciune în povestire care o face foarte plăcută la citit (Shelley and Byron. By Isabel Clarke. Hutchinson).

Un contimporan despre Ferdinand Brunetière

Ferdinand Brunetière a fost un om celebru în vremea sa. Lecțiile sale renumite, polemicile răsunătoare, scrieri de o dialectică puternică, întortochiată, o elocință vehementă, agresivă și voluntară, talentul, patima și asprimea caracterului a făcut din el odinioară o figură destul de impresionantă. A fost mai ales temut ca director al revistei „Les Deux Mondes".

Slab, nervos, negricios la față, cu buzele subțiri și ochii scânteetori după ochelari, astfel ni-l descrie Henri de Régnier care își amintește încă de stinghereala cu care a mers să-l găsească la redacție.

Din ură împotriva naturalismului, el arăta sentimente mai îngăduitoare simbolismului, el prețuia mai mult însă pe José Maria de Hérédia, din care cauză a primit să publice și unele versuri ale lui Henri de Régnier, care se știe, a fost ginerele poetului, căci a fost însurat cu Gérard d'Ouville.

Om de biurou, Ferdinand Brunetière cu toată autoritatea sa, avea pretenție de eleganță.

FERDINAND BRUNETIERE

Se îmbrăca „étriqué", ne spune H. de Régnier, cu redingotă sau jachetă din acele strâmte ce erau la modă atunci și pantaloni colanți. Dar mai ales avea o deosebită slăbiciune pentru jiletca de satin sau de mătasă și multă fantezie în alegerea cravatelor cu culori vii. Se zice că nu era nesimțitor la farmecul femeilor și că chiar ar fi băut o sticluță de laudanum din cauza unei infidele.

Câtă vreme Henri de Régnier a dus numai versuri la revistă nu a avut prilejul să cunoască pe omul teribil de ale cărui fulgere se temeau cu toții. Când însă poetul s'a prezentat cu un articol de critică, Brunetière și-a aprins țigara, l-a privit cu severitate, s'a lăsat pe spatele fotoliului și i-a zis ca și când ar fi pronunțat un verdict:

„Critică, Domnule?! A nu!

Trebue să mai faci un stagiu de zece ani la Imaginație!

Nume ilustre

Un hebdomadar literar din California a făcut printre cititori „O anchetă de inteligență" punând următoarea întrebare:

— Care sunt cele cinci nume mai ilustre printre cele ce cunoașteți în Anglia, Franța, Italia, Rusia, Spania, Germania și Statele Unite ?

Cei cinci francezi erau clasați în următoarea ordine:

1 — Napoleon; 2 — Victor Hugo; 3 — Maurice Chevalier ; 4 — Georges Carpentier ; 5 — Jean Jaurès.

„Lumea a înebunit!"

Este titlul unei cărți asupra războiului scrisă de autorul englez John Brophy. Cartea aceasta, oricare ar fi părerea asupra subiectului și felului său de a vedea lucrurile, are merite deosebite.

Povestirea, în primul loc, alcătuită dintr'o serie de narațiuni scurte redă clipe de o emoție pătrunzătoare, scene vii care se succed după alte scene vii. Din toate aceste evocări se degajează o atmosferă de nedescriptibilă confuzie, groază și contrazicere în tot decursul anilor de războiu.

Descrierea este de o verosimilitate impresionantă, deși nu toate tipurile pot fi luate ca tipuri reprezentative oricât de adevărată și conformă realității ar fi redarea lor. Planul în care o tratat subiectul este cu totul nou și fără precedent. In afară de caracterul central și alte câteva mai puțin însemnate, toate episoadele alcătuesc un tot în ele înseși și au numai o legătură de hazard între ele sau cu cele ce au fost înainte, și vor veni mai târziu. Inceputul unui capitol reamintește într'o frază o anume dispoziție sufletească, în continuarea unui șir de gânduri, sfârșitul capitolului precedent. Tehnica aceasta amintește tehnica cinema-ului și face lectura extrem de interesantă; e un procedeu original și nou de a evita umplutura și repetiția, care amintește foarte mult tehnica lui Dos Passos în redarea confuziei din scenele de războiu ale Americii. Chestiunea care s'ar putea pune aci, ca și cu prilejul operei lui Dos Passos este aceia dacă se poate păstra cu modul acesta simțul real al continuității și dacă felul acesta de a lega lucrurile corespunde nevoii noastre de unitate și legătură logică în povestire.

Răspunsul însă ni-l dau ambii autori, Dos Passos și I. Brophy, scriind două romane care ne dau unele momente de puternică zguduire sufletească și foarte ațâțătoare în tot decursul tratării.

„Regina Țigancă" a Parisului

Doamna Tallien, după ce a fost „Notre Dame de Thermidor", a devenit, după căderea lui Robespierre, adevărată „regină" a Parisului, dar o regină de carnaval, regina țigancă a Parisului.

Fiica unui bancher, care a jucat acelaș rol la Madrid ca Necker la Paris, Maria Cabanus a moștenit ceva din talentul tatălui său de a mânui banul și a scoate maximum de folos din orice capital și mai ales extraordinara sa frumusețe.

Măritată la 14 ani cu marchizul de Fontenay, deveni mamă la 16 ani, cu două zile înainte de Adunarea Statelor Generale, Mai, 1789.

Salonul ei era întotdeauna plin, dar cu partizanii ultimelor momente politice. In sumbrele zile ale Teroarei s'a divorțat de soțul său și s'a măritat cu Tallien, unul din comisarii lui Robespierre.

Robespierre, Incoruptibilul, ura de moarte pe bancheri. Toți cei din jurul băncilor se temeau de el. Unul dintre ei a fost și Josef Fouché, care prin iscusitele sale intrigi a făcut din Therezia instrumentul ruinei lui Robespierre, soția lui Tallien și regina Parisului, idolul plebei.

Indată ce Tallien n'a mai fost trebuincios, a fost dat la o parte. Cum a venit Barras la putere, ea a devenit amanta sa, și apoi a trecut în brațele lui Ouvrard, unul din cei mai cultivați financiari ai vremii.

Ea a contribuit la căsătoria lui Napoleon cu Josefina, care fusese amanta lui Barras înaintea ei. Incercase să cucerească prin farmecul ei și pe Napoleon, a cărui glorie începuse a străluci, dar nu izbuti.

Domnia ei se sfârși pe timpul lui Napoleon. La 32 de ani se mărită pentru a treia oară cu Prințul Caraman Chimay și sfârși prin a se așeza, devenind o mamă și o soție devotată.

Cea mai recentă carte și una dintre cele mai sigur documentate, este cartea englezului Mck-Nair Wilson, frumos ilustrată și cu notații suficiente pentru așezarea acestei turbulente frumuseți în Istoria Revoluției și întitulată „The Gipsy-Queen of Paris".

Muzica

Festivalul franco-român dela Ateneu

In așteptarea inaugurării oficiale a stagiunii concertelor simfonice, Orchestra Filarmonică și-a început activitatea anului acestuia printr'un festival „franco-român". In fruntea căruia a strălucit — prin ea însăși și prin interpretarea savantă a d-lui Ionel Perlea — muzica germană: „Marșul funebru din Crepusculul zeilor" de Wagner. Faptul n'a izbit totuși prin ciudățenia lui pe organizatorii concertului, care puteau găsi în vasta muzică franceză o lucrare potrivită pentru pioasa comemorare care a avut loc în acelaș timp.

In ce privește festivalul franco-român propriu zis, n'a avut pretenții de tablou sintetic al muzicii celor două popoare; nici n'a încercat să ilustreze — în partea ce privea muzica franceză — vre-un curent oarecare. S'a mulțumit să încadreze cu câteva nume românești și franceze pe cel al compozitorului român stabilit în capitala Franței, Stan Golestan. Atât compozitorul cât și opera sa prezentată Sâmbătă seara în primă audiție, merită însă această cinste. „Concertul român" pentru vioară și orchestră (Allegro moderato — andantino — Rondo-Finale) e o lucrare frumoasă și originală, clădită pe temelii clasice, dar străbătută de fraze pline de noutate și de farmec adeseori înduioșător de românesc. Lucrarea s'a bucurat de interpretarea d-rei Lola Bobescu, elementul de senzație al serii, unul din puținii foști copii-minune, ale căror daruri nu scad cu timpul ci dimpotrivă. Deși nu este, deci, la capătul posibilităților sale, d-ra Lola Bobescu dovedește o intuiție — dacă nu chiar o înțelegere — artistică uimitoare, o tehnică deplin stăpânită și o sonoritate deosebit de plăcută. Intensitatea sunetului, fatal redusă la d-sa, n'a împiedicat-o să interpreteze în excelente condiții lucrarea cu care și-a câștigat laurii timpurii și la Paris.

Restul programului, alcătuit din: „Uvertura Polyeucte" de Paul Dukas, poemul „L'Après-midi d'un Faune" de Debussy și „Mirage" de Florent Schmitt, pe deoparte și din „Rapsodia în la" de Enescu, „Cortegiul Divinităților infernale" de Marcel Mihalovici și „Marșul Evreesc" de Mihail Jora, pe de alta a interesat mai mult prin interpretarea fără cusur a d-lui Ionel Perlea și-a orchestrei filarmonice — unele lucrări fiind prea cunoscute publicului nostru, altele nu îndeajuns de vrednice de a fi reținute. Mărturisim însă că preferăm muzica fără pretenții de inovație și ermetism a bătrânei Rapsodii în la a maestrului Enescu, marșurilor bine ritmate dar sărace în conținut ale d-lor Mihalovici și Jora.

Cu riscul de a trece drept pedanți ne îngăduim să atragem atenția celor în drept asupra greșelilor de ortografie nepermise, din programul concertului, redactat și el în acelaș spirit franco-român și disprețuitor al oricăror reguli de logică și limbă.

E. N.

— Dacă-mi permiteți, Doamnelor, e un compartiment de dame sau de fumători?